

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

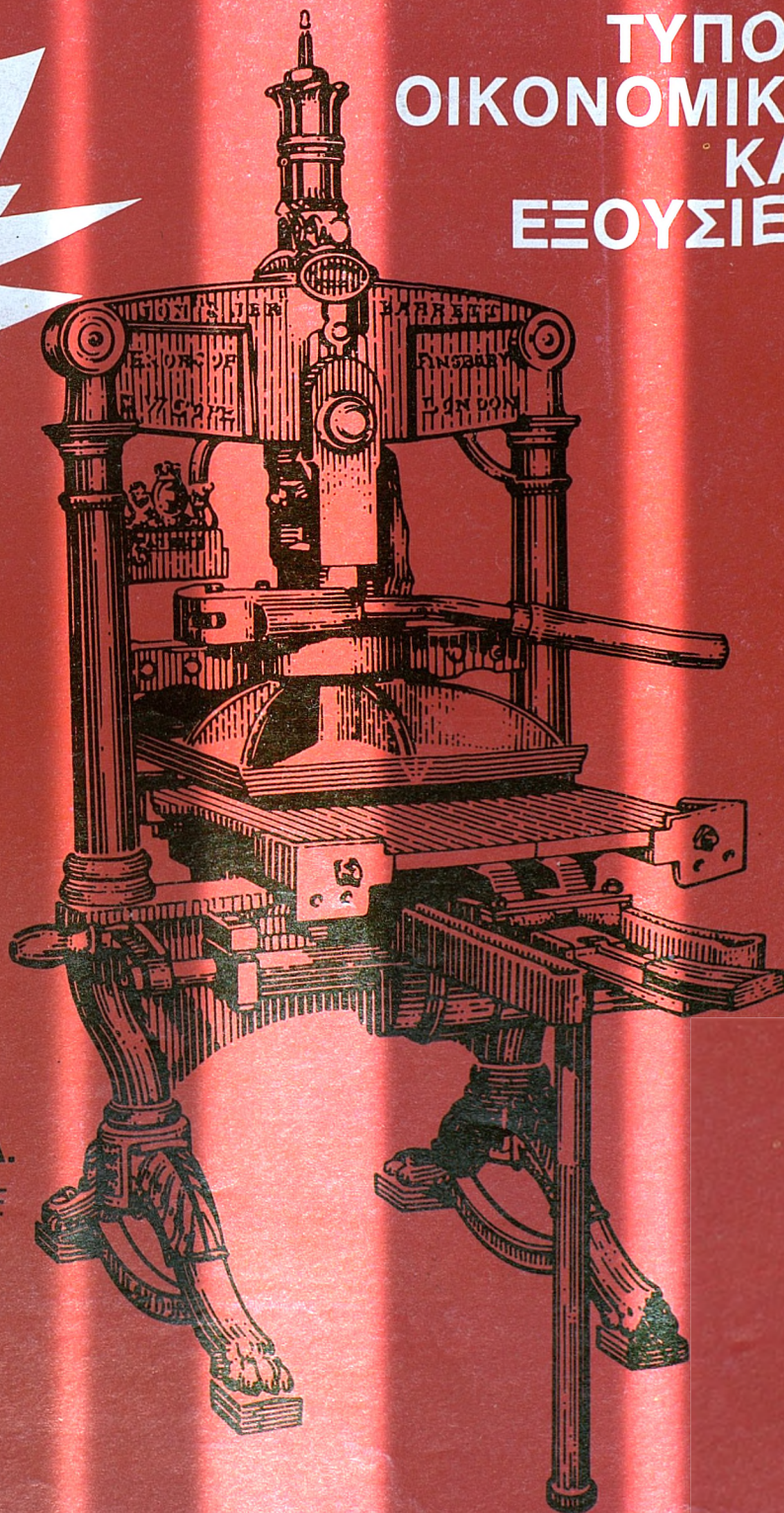
αντί

Περίοδος Β', τεύχος 334, Παρασκευή 5 Δεκεμβρίου 1986

Δρχ. 100

ΚΑΙ Η ΕΛΛΑΔΑ
ΣΤΑ ΟΠΛΑ
ΤΟΥ ΙΡΑΝ

ΤΥΠΟΣ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ
ΚΑΙ
ΕΞΟΥΣΙΕΣ

- ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
- ΠΑΣΟΚ:
ΤΕΛΙΚΗ ΑΠΟΡΡΥΘΜΙΣΗ
- ΤΑ ΔΕΚΕΜΒΡΙΑΝΑ ΤΗΣ Ν.Δ.
- ΚΑΙ ΕΓΙΝΕ ΤΗΣ ... BIENALLE
- ΑΡΙΣΤΕΡΑ:
ΝΕΑ ΚΟΜΜΑΤΑ
- ΕΣΣΔ:
Η ΝΕΠ
ΤΟΥ ΓΚΟΡΜΠΑΤΣΩΦ

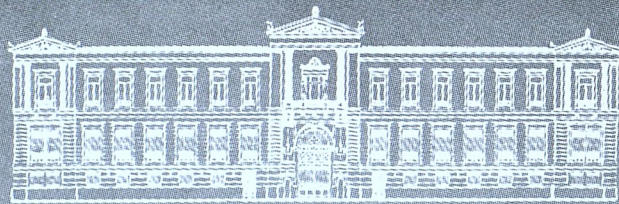
η διεθνής ελληνική τράπεζα

Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος είναι η διεθνής ελληνική τράπεζα.

Με 550 καταστήματα στην Ελλάδα και στις μεγαλύτερες πόλεις του κόσμου, είναι ένα από τα ισχυρότερα πιστωτικά ιδρύματα σε παγκόσμια κλίμακα, που δικαιώνει το ελληνικό όνομα και στις 5 ηπείρους.

Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, με την πείρα των 145 χρόνων της και τον σύγχρονο εξοπλισμό της, επισφραγίζει κάθε της ενέργεια και πρωτοβουλία με βαθύ αίσθημα ευθύνης, που οδηγεί σε λύσεις αποτελεσματικές για κάθε χρηματοοικονομικό πρόβλημα, σε όποιο σημείο της γης και αν βρίσκεστε.

Εμπιστευθείτε το πρόβλημά σας ή την επιχειρηματική σας έμπνευση στην
Εθνική των 5 ηπείρων!

**ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ**

από το 1841 μέχρι το μέλλον

Περίοδος Β'
• Τεύχος 33+
Παρασκευή 5 Δεκεμβρίου 1986
δρχ. 100

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 72.32.713 - 72.32.819

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΒΑΣ. ΖΗΣΗΣ	
Η «εμπλοκή» της Ελλάδας στο εμπόριο όπλων ΗΠΑ - ΙΡΑΝ	10
ΑΛ. ΜΟΡΝΟΣ	
Το σκάνδαλο των όπλων στις ΗΠΑ	12
ΣΤ. ΚΟΥΛΟΓΛΟΥ	
Για να σωθεί το ΠΑΣΟΚ πρέπει να ξεπεράσει τον εαυτό του	14
ΣΤΑΥΡ. ΧΡΙΣΤΟΦΙΛΕΑΣ	
«Δεκεμβριανά» και Ν.Δ.	17
ΚΩΣΤΑΣ ΔΕΔΕΣ	
Ο προϋπολογισμός του 1987	22
Αφιέρωμα: ΤΥΠΟΣ	
ΧΡ. ΚΥΡΙΑΖΗΣ	
Τύπος και εξουσία	24
Ν. Ι. ΚΥΡΙΑΖΙΔΗΣ	
Η αλήθεια για τα οικονομικά του ελληνικού Τύπου	27
Χ. Γ. ΛΑΖΟΣ	
«Πράβντα»: Μία κωμωδία για τον Τύπο	34
ΜΑΝΟΣ ΤΡΑΝΤΑΛΙΔΗΣ	
Νέο κόμμα της Αριστεράς	37
ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΟΥΜΕΝΤΟΣ	
Η αντιφατική πορεία του ΠΑΣΟΚ	38
Γ. Κ. ΛΥΚΑΣ	
Η σοβαρότητα αρχίζει με την αναλογική	40
ΓΙΑΝΝΗΣ ΦΛΩΡΟΣ	
Πρέσπες: Συνέχεια πρώτη	42
ΤΕΤΑ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ	
Ο καθένας ανάλογα με την ιδιωτική του πρωτοβουλία	44
ΣΤ. ΚΟΥΛΟΓΛΟΥ	
Μπιενάλε Θεσσαλονίκης	48
Γ. ΤΖΙΡΤΖΙΑΚΗΣ	
Πολυμορφισμοί και συζεύξεις	48
ΓΙΑΝΝΗΣ ΦΛΩΡΟΣ	
Και προϊστορική αρχαιολογία στην Πάντειο	53

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ	
ΑΝΤΗΝΩΡ	
Το ΠΑΣΟΚ και κάποιοι ανυπόληπτοι «κρατικοί μικρομεσαίοι»...	4
ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ	6
ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ	
Γ. ΙΩΑΝΝΟΥ	9
ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	46
ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΤΙΚΗ	52
ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ	54
ΔΙΑΛΟΓΟΣ	56

ΕΞΟΦΥΛΛΟ: ΓΗΣΗΣ

ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΑ: Ο ΑΓΩΝΑΣ ΤΩΡΑ... ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ

ΕΧΕΙ ΕΠΑΝΕΙΛΗΜΜΕΝΑ τονιστεί ότι ο τομέας των μέσων μαζικής ενημέρωσης αποτελεί ένα από τα κρίσιμότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει η χώρα. Πρώτον, γιατί η δορυφορική τηλεόραση βρίσκεται προ των πυλών, κάτι που απαιτεί συστηματική προετοιμασία, ανάπτυξη της εγχώριας παραγωγής και κυρίως ριζική βελτίωση των εθνικών καναλιών. Δεύτερον, γιατί γύρω από τα «παλιά» και τα νέα μέσα μαζικής ενημέρωσης (δορυφορική, βίντεο, τελετέξτ, βιντεοτέξτ, ιδιωτική ραδιοτηλεόραση) αναπτύσσεται μια ανθηρή, μη προβληματική βιομηχανία. Τρίτον, γιατί η χρησιμοποίηση των νέων μέσων από τις εφημερίδες, ο πολυμερισμός των δραστηριοτήτων τους, αποτέλεσε αλλού ικανοποιητικό φάρμακο στην κρίση του Τύπου. Τέταρτον, γιατί η απελευθέρωση της ραδιοτηλεόρασης από το κρατικό μονοπώλιο αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για την ανάπτυξη εθνικής ραδιοφωνίας και τηλεόρασης. Πέμπτον και σπουδαιότερο, γιατί όλα τα προηγούμενα, μαζί με έναν αποφασιστικό εκδημοκρατισμό της κρατικής ραδιοτηλεόρασης, μπορούν να συμβάλλουν στη δημιουργία μιας σύγχρονης πλουραλιστικής και πολυφωνικής κοινωνίας.

ΕΠΙ ΠΕΝΤΕ συναπτά έτη, η κυβέρνηση άγεται και φέρεται επί όλων των προηγούμενων θεμάτων: ετοιμάζεται να καταρρίψει τον δορυφόρο που θα ...εισέβαλλε στον εναέριο χώρο μας· εξοβελίζει το ιδιωτικό στο πυρ το εξώτερο ως αντισυνταγματικό· σκέφτεται να ενοποιήσει τα δυο γραφειοκρατικά τέρατα εις ένα· αρνείται τον στοιχειώδη εκδημοκρατισμό των ΕΡΤ· φθείρεται πολιτικά από ένα απαράδεκτο δελτίο ειδήσεων, ένα αντιψυχαγωγικό, ποιοτικά υποβαθμισμένο πρόγραμμα και από τις συνεχείς αλλαγές των μελλοθάνατων διευθυντών των καναλιών. Απουσία στρατηγικής, το ΠΑΣΟΚ αναλίσκεται και αποδυναμώνεται εφαρμόζοντας την πιο χυδαία μορφή των «τακτικών ελιγμών» της στιγμής.

ΕΤΣΙ ΚΑΙ Η ελεύθερη ραδιοφωνία, που θα μπορούσε να είναι εν πάση περιπτώσει μια θετική αρχή, θυσιάζεται στο βωμό των πιο κουτοπόνηρων κινήσεων, οι οποίες - φευ - δεν περνάνε πια: βλέποντας ο κ. Παπανδρέου τον κ. Έβερτ να ανακοινώνει την επιτροπή που μέχρι τον Μάρτιο θα εκπονούσε το σχέδιο για την δημοτική ραδιοφωνία, πληροφορούμενος ότι δήμαρχοι— απ' όλο το πολιτικό φάσμα— δήλωσαν την απόφασή τους να πράξουν το ίδιο (με τον δήμαρχο Ιθάκης να εξαγγέλει τη δημιουργία τοπικής τηλεόρασης), προσπαθεί να τους προλάβει με την αφνιδαστική του δήλωση. Για να διευκρινίσει δυο μέρες μετά ότι οι δημοτικές αρχές, στις οποίες το νομοσχέδιο για τον περίφημο ενιαίο φορέα παρείχε την αποκλειστική δυνατότητα να δημιουργούν σταθμούς, είναι τώρα οι μόνες που δεν θα έχουν αυτό το δικαίωμα. Οι διαφορές δηλαδή του κ. Παπανδρέου από τον κ. Κουτσόγιωργα είναι ότι ο πρώτος φέρεται πιο «ευλύγιστα» ενώ ο δεύτερος χονδροειδέστερος τροποποιούσε το νομοσχέδιο δίνοντας το δικαίωμα της «ελεύθερης» ραδιοφωνίας στις ...Νομαρχίες!!!

ΕΙΝΑΙ, ΛΟΙΠΟΝ, μοιραίο να φθείρονται ακόμη και οι πιο θετικές πρωτοβουλίες του ΠΑΣΟΚ; Όταν μιλάμε για φθορά δεν εννοούμε τους διάφορους κυβερνητικούς παράγοντες, που κρατώντας σαν σημαία έναν αγοραίο κρατισμό, δήλωναν πρόσφατα ανυποψίαστοι ότι η ιδιωτική ραδιοφωνία «είναι αντίθετη με την ιδεολογία (sic) του ΠΑΣΟΚ». Αλλά για τα όσα ακολούθησαν την αρχική πρωθυπουργική δήλωση, τα οποία ανέτρεψαν κάποιες ελπίδες ότι ο επικεφαλής του κυβερνητικού στρατοπέδου άρχισε να πιάνει ορισμένα από τα «μηνύματα» των δημοτικών εκλογών.

ΑΝ Η ΕΛΕΥΘΕΡΗ ραδιοφωνία εντάσσονταν σε μια στρατηγική ή αποτελούσε ένα πρώτο βήμα, τότε θα μπορούσαμε να συμφωνήσουμε ότι ως προς αυτήν ο «αγώνας τώρα δικαιώνεται». Η κουτοπονηριά, ο μικροκομματισμός, η αντίδραση των συντεχνιών, μας κάνουν να πιστεύουμε ότι η συζήτηση στη Βουλή, θα επεκταθεί πολύ πέραν του Μαρτίου. Γι' αυτό ο αγώνας τώρα ...συνεχίζεται.

αντί

ΣΕΙΣ ΜΠΟΡΕΙ να πιστεύετε ότι το ΠΑΣΟΚ, ως εγχείρημα αλλαγής, χρεοκόπησε. Ότι η αντίληψή του περί αυτοδυναμίας κατέρρευσε. Ότι χάσκει, σήμερα, οπωσδήποτε, ένα πολιτικό κενό και ότι η οξυτάτη κρίση, που αντιμετωπίζει η χώρα, δεν είναι άσχετη και με το σύστημα διακυβέρνησής της, κτλ.

ΑΝ ΣΥΜΒΑΙΝΕΙ να έχετε αντιλήψεις του είδους αυτού, είναι καιρός να τις αναθεωρήσετε. Πρώτον, διότι —όπως είπε ο πρωθυπουργός— η κυβέρνηση προτίθεται να εξαντλήσει ολόκληρη την τετραετή θητεία της. Δεύτερο διότι —και αυτό το είπε ο πρωθυπουργός— η κυβέρνηση πιστεύει στη δυναμική της αυτοδυναμίας και, ως εκ τούτου, δεν υπάρχει λόγος ν' αναζητηθούν λύσεις όπως είναι η απλή αναλογική, εφόσον η αυτοδυναμία μπορεί ν' ανακτηθεί. Τρίτο, διότι όλα τα σενάρια που φιλοτέχνησε, κατά καιρούς, ο κακός (συμπολιτευόμενος ή αντιπολιτευόμενος) Τύπος —περί «άλματος» του πρωθυπουργού στην Προεδρία ή περί συνεργασίας του ΠΑΣΟΚ με τις άλλες προοδευτικές ή αριστερές δυνάμεις, κτλ. —είναι κατώτερα των μεγάλων προσδοκιών του ΠΑΣΟΚ, εφόσον «κάθε άνοιγμα τέτοιων θεμάτων» θα σήμαινε απομάκρυνση του κυβερνητικού κόμματος από τους υψηλούς στρατηγικούς στόχους του και εγκλωβισμό του στην ιδέα της διαχείρισης του συστήματος! Συνεπώς: Όλα τα στελέχη και μέλη του ΠΑΣΟΚ θα πρέπει να παύσουν να συντηρούν συζητήσεις με αντικείμενο την απλή αναλογική ή την αλλαγή πολιτικής ή τη συνεργασία με τα μαζικά κινήματα ή τις προοδευτικές δυνάμεις. Τα πράγματα, από δω και μπρος, είναι πολύ απλά: Το ΠΑΣΟΚ θα συνεχίσει, απερίσπαστο, την πορεία που του έταξε η «ιστορία»... Όσο για τον χρόνο «Χ» των εκλογών, δεν υπάρχει θέμα: θα διεξαχθούν την άνοιξη του 1989, μαζί με τις ευρωεκλογές, αφού, στο μεταξύ, θα έχει προηγηθεί η ελληνική προεδρία της ΕΟΚ και θα έχει «τακτοποιηθεί» και η εκκρεμότητα των βάσεων.

Τα «φαινόμενα εκφυλισμού» και κάποιοι μικρομεσαίοι...

ΑΝ, ΠΑΡΑ ΤΑΥΤΑ, εξακολουθείτε να εμμένετε στις απόψεις σας, αν λ.χ., με σημείο αναφοράς την σκανδαλολογία ή το αποτέλεσμα των δημοτικών εκλογών ή τη δεινή οικονομική κατάσταση ή την «δεξιά πολιτική», υποστηρίζετε ότι «προοπτική, για ένα καλύτερο ΠΑΣΟΚ, δεν υπάρχει», καλά θα κάνετε να προετοιμασθείτε, από τώρα, για τη σύνοδο της Κεντρικής Επιτροπής του ΠΑΣΟΚ, η οποία θ' αποσαφηνίσει μια σειρά πράγματα. Η σύνοδος, λοιπόν, θ' αποδείξει ότι, ναί, μεν υπάρχουν κάποια «φαινόμενα εκφυλισμού», μέσα στους κόλπους του ΠΑΣΟΚ, αλλά τα φαινόμενα αυτά δεν μπορούν ν' αμαυρώσουν το «πρόσωπο του ΠΑΣΟΚ», που «παραμένει καθαρό και αμόλυντο»... Η σύνοδος θ' αποδείξει ακόμα ότι τα φαινόμενα «φιλοκατηγορίας» οφείλονται, κατά βάση, σε κάποια «ανυπό-

ληπτα μικρομεσαία στελέχη του κρατικού μηχανισμού» (αν, μεταξύ αυτών, υπάρχουν και μέλη της Κεντρικής Επιτροπής, ακόμα και ιδρυτικά στελέχη του ΠΑΣΟΚ, δεν έχει μεγάλη σημασία...) και ότι, όπως και αν έχει το πράγμα, υπάρχουν τρόποι για να παταχθούν τα φαινόμενα αυτά αποτελεσματικά: Και τέτοιοι τρόποι είναι: Η οργανωτική ανασύνταξη του ΠΑΣΟΚ... Η οργανωτική αναθεμελίωση του ΠΑΣΟΚ... Ο «Δεκάλογος Συμπεριφοράς» της Χαλκίδας... Και —προπαντός— το «άνοιγμα των θυρών» του ΠΑΣΟΚ, με την εγγραφή νέων μελών και με την επιστροφή των διαγραμμένων ή παροπλισμένων ή απογοητευμένων...

ΦΥΣΙΚΑ, τα οικονομικά δεν πάνε καλά, όσο και αν ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας Κ. Σημίτης βεβαιώνει πως θα συνεχισθεί, και μέσα στο 1987, η «αντιπληθωριστική φορά». (Ηδη η ΕΟΚ προβλέπει ότι το εργατικό εισόδημα θα μειωθεί, μέσα στον ερχόμενο χρόνο, κατά 2,6%). Και, φυσικά, το «άνοιγμα των θυρών» δεν πρόκειται να φέρει μεγάλο αριθμό νέων μελών, καθώς κυρίαρχη παραμένει η αίσθηση ότι «το καράβι βουλιάζει» και ο σώζων εαυτόν, σωθήτω! Άλλωστε, παρ' όλα όσα διακηρύσσει ο πρωθυπουργός, υπάρχουν κεντρικά στελέχη του ΠΑΣΟΚ που επιμένουν ότι η αυτοδυναμία ανήκει οριστικά στο παρελθόν, ότι η κυβέρνηση θα πρέπει να δεσμευθεί, από τώρα, για την απλή αναλογική και ότι αυτό που χρειάζεται η χώρα δεν είναι «μια δόση από τα ίδια», αλλά ένας νέος —εκ βάθρων νέος— πολιτικός αναπροσανατολισμός του ΠΑΣΟΚ, προς την κατεύθυνση όχι της συντήρησης, αλλά της προόδου. Ποιος, όμως, ακούει τα στελέχη, όταν υπάρχει ο αρχηγός που ξέρει και αποφασίζει;

Ως πολίτης «ναι», ως δήμαρχος «όχι»!

ΑΥΤΟΣ ΗΤΑΝ, σε γενικές γραμμές, ο «προβληματισμός» της ηγεσίας του ΠΑΣΟΚ σε ό,τι αφορά τα περαιτέρω βήματά της, όταν, ξαφνικά, το βράδυ της Δευτέρας, η Γενική Γραμματεία Τύπου και Πληροφοριών διένειμε στον Τύπο γραπτή δήλωση του πρωθυπουργού —πρόκειται για την **ειδίση του δεκαπενθημέρου!**— σύμφωνα με την οποία «κάθε πολίτης αυτής της χώρας θα έχει το δικαίωμα να διαμορφώσει (ραδιοφωνικό) σταθμό τοπικής εμβέλειας». Η ειδίση έπεσε σαν βόμβα στα γραφεία των εφημερίδων. Και οι ερωτήσεις, το μεσημέρι της άλλης μέρας, στο Πρες-Ρουμ, ήταν φιλή βροχή: Τι ακριβώς συνέβη και η κυβέρνηση μετέβαλε την μέχρι τώρα άκαμπτη στάση της στο θέμα της ελεύθερης ραδιοφωνίας; Μήπως επηρέασε τον πρωθυπουργό η στάση του υφυπουργού Πολιτισμού Γ. Α. Παπανδρέου; Θα ενσωματωθεί η πρωθυπουργική δήλωση στο νομοσχέδιο που θα καταθέσει η κυβέρνηση, την Παρασκευή, στη Βουλή, για τα μέσα μαζικής επικοινωνίας; Μήπως η ελεύθερη ραδιοφωνία προσφέρει ένα πολύ βολικό άλλοθι, για να παρα-

**Κυκλοφορεί ο 23ος τόμος του ΑΝΤΙ
β' εξάμηνο 1985 (τεύχη 294-307)**

μεινουν οι ΕΡΤ (και, κυρίως η τηλεόραση) κάτω από τον ίδιο, ασφυκτικό κυβερνητικό έλεγχο;... Λίγη ώρα αργότερα, και με βάση τις πρώτες (προφορικές) απαντήσεις του κυβερνητικού εκπροσώπου Α. Κούρτη, τα πολιτικά κόμματα —το ένα μετά το άλλο— έσπευδαν να τοποθετηθούν απέναντι στην πρωθυπουργική δήλωση: Για τη Νέα Δημοκρατία λ.χ., η πρωθυπουργική δήλωση δεν ήταν τίποτε άλλο παρά μια προσπάθεια «αποπροσανατολισμού και μετατόπισης του ενδιαφέροντος της κοινής γνώμης από το καυτό πρόβλημα των μέσων μαζικής επικοινωνίας». Ανάλογη διατύπωση υιοθέτησε και το ΚΚΕ, επισημαίνοντας, όμως, παράλληλα, την περίπτωση «φθοράς της έννοιας του δημόσιου ραδιοηλεκτρικού φορέα και της ντε φάκτο επιβολής της ιδιωτικοποίησης αυτού του τομέα»... Όσο για το ΚΚΕ Εσωτερικού, ακατανόητος ήταν —και παραμένει— «ο διαχωρισμός της ελεύθερης ραδιοφωνίας από την αλλαγή του θεσμικού πλαισίου λειτουργίας των κρατικών μέσων μαζικής ενημέρωσης» —διαχωρισμός που «δικαίως προκαλεί την υπόνοια ότι πρόκειται περί κινήσεως αντιπερισπασμού».

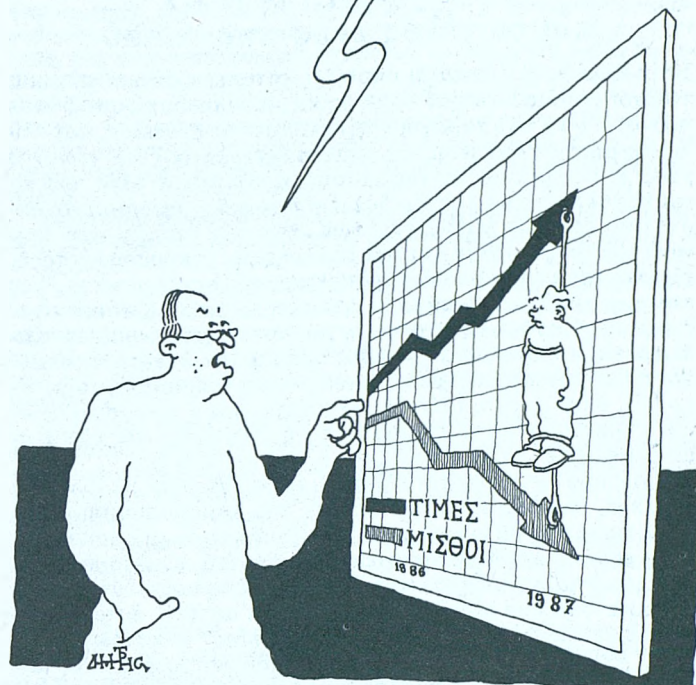
ΜΕΤΑ τις ανακοινώσεις αυτές των πολιτικών κομμάτων, ο κυβερνητικός εκπρόσωπος αισθάνθηκε την ανάγκη— τη νύχτα της Τρίτης— να επανέλθει και γραπτώς. Γιατί απορείται, είπε που η κυβέρνηση υιοθέτησε την αρχή της ελεύθερης ραδιοφωνίας;... «Το ΠΑΣΟΚ δεν είναι δογματικό κόμμα, αλλά κίνημα αλλαγής, που εκφράζεται δυναμικά και όχι στατικά». Συνεπώς η πολιτική βούληση της κυβέρνησης δεν έχει αλλάξει. Όσο για την άλλη απορία σας ότι η πρόταση για την ελεύθερη ραδιοφωνία δεν εντάσσεται στο νομοσχέδιο για τα μέσα μαζικής επικοινωνίας, θα πρέπει να μάθετε να ξεχωρίζετε μερικά πράγματα! Άλλο πράγμα η ελεύθερη ραδιοφωνία, και άλλο πράγμα ένα νομοσχέδιο για τον ενιαίο φορέα των κρατικών μέσων μαζικής ενημέρωσης.

ΑΥΤΑ ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΗΚΑΝ τη νύχτα της Τρίτης. Την άλλη μέρα όμως (το μεσημέρι), ο Α. Κούρτης διευκρίνισε και μερικά άλλα πράγματα: Πρώτον, ότι αναβάλλεται η κατάθεση του νομοσχεδίου για την κρατική ραδιοφωνία και την κρατική τηλεόραση. Και δεύτερο, ότι ελεύθερη ραδιοφωνία δεν σημαίνει ότι κάθε δήμος (και ιδιαίτερα δήμοι όπως της Αθήνας, του Πειραιά, της Θεσσαλονίκης...) θα έχουν το δικαίωμα να έχουν τους δικούς τους ραδιοσταθμούς. Κοντολογίς: Ο κ. Μ. Έβερτ, ως «πολίτης» της Ελληνικής Δημοκρατίας, θα μπορεί να έχει τον δικό του (φυσικά μικρό, φυσικά ερασιτεχνικό...) ραδιοσταθμό, ως δήμαρχος, όμως, επ' ουδενί! Πλην η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ επειδή είναι κυβέρνηση δημοκρατική, σοσιαλιστική, κ.α. θα επιτρέψει στον δήμο Αθηναίων να έχει τη δική του «ζώνη» μέσα στα ραδιοφωνικά προγράμματα της ΕΡΤ. Έτσι, ούτε το Σύνταγμα... παραβιάζουμε (μια και μας επιβάλλει, δυστυχώς, να έχουμε την «εποπτεία» των μέσων μαζικής επικοινωνίας...) ούτε θα μπορεί ο κάθε δήμαρχος να λέει, ενδεχομένως, πράγματα που αντίκεινται προς το «κοινό συμφέρον» —όπως αντιλαμβάνεται, φυσικά, η κυβέρνηση το κοινό αυτό συμφέρον!

Είναι καλά πληροφόρημένοι φρούραρχοι

ΚΑΤΑ ΤΑ ΑΛΛΑ, η ζωή προχωρεί, όσο και αν ο Δεκέμβριος άρχισε με κάποιες στάσεις εργασίας (των εργαζομένων στους Ηλεκτρικούς Σιδηροδρόμους και στα πράσινα λεωφορεία) και κάποιες πορείες— των αργυροχρυσόχων. (Κάποιοι Αθηναίοι, έκπληκτοι κάπως, πληροφορήθηκαν ότι και οι αργυροχρυσόχοι είναι κι αυτοί εργαζόμενοι και ότι η κυβέρνηση κατέταξε τα «έργα των χειρών τους» στον υψηλότερο συντελεστή (36%) του Φόρου Προστιθέμενης Αξίας, πέρα από το Φόρο Πολυτέλειας, που φτάνει το 12%).

ΠΟΝΑΕΙ...
ΑΛΛΑ ΘΑ ΨΗΛΩΣΕΙ
...ΝΤΑΞΕΙ;

ΜΕΣΑ ΣΤΟ δεκαπενθήμερο που κύλησε, καταγράφηκαν επίσης:

- Η πρόταση που κατέθεσε η Νέα Δημοκρατία, στη Βουλή, για τη σύσταση εξεταστικής των πραγμάτων επιτροπής, για «εννέα κραυγαλέες περιπτώσεις σκανδάλων». Και το ερώτημα που πλανάται είναι πώς θα αντιδράσει η κυβέρνηση;

- Η «διάσπαση», σε δύο «ισσοσθενή» περίπου τμήματα της ΕΔΑ (με αφορμή το συνέδριό της), αλλά και οι συνεχιζόμενες προσπάθειες για «συγκατοίκηση». Μέχρι την ώρα που σύρονται οι γραμμές αυτές, φαίνεται ότι και οι δύο πλευρές συμφωνούν ότι μοναδικός τρόπος για τη διατήρηση της συνοχής του κόμματος, είναι η νομιμοποίηση των δύο τάσεων.

- Οι επίμονες φήμες (που αποδείχθηκαν, τελικά, μόνο φήμες) για παραίτηση του υπουργού Παιδείας Α. Τρίτση, ύστερα από τις πολιτικές προεκτάσεις που προσέλαβε το θέμα των μετεγγραφών. Παραμένει γεγονός, βέβαια, ότι ο Αντώνης Τρίτσης είχε καταστήσει σαφές ότι σε περίπτωση που «δεν περάσει η τροπολογία» (για τις μετεγγραφές), τότε, δεν θα είχε πρόβλημα να υποβάλει την παραίτησή του. Όμως την παραίτηση φαίνεται ότι αρνήθηκε να δεχθεί ο πρωθυπουργός Α. Παπανδρέου που, στους τόσους άλλους «πονοκεφάλους» του, έπρεπε να αντιμετωπίσει, προσωπικά ο ίδιος και το θέμα αυτό, καθώς αρκετοί βουλευτές του κόμματος ζητούσαν την ανάκληση της επίμαχης τροπολογίας: «Πάμε κατά κρημών, πρόεδρε»— του διαμήνυσαν— «αφού κάνουμε το παν για να διώχνουμε οπαδούς!» Πάντως, δεν ήσαν λίγοι οι σχολιαστές εκείνοι που σημείωσαν την ενημερωτική «παρέμβαση» ανώτατου αξιωματικού της πρωθυπουργικής φρουράς, που ενώ συνεχιζόταν ακόμα η συνομιλία Παπανδρέου Τρίτση, βγήκε στο προαύλιο της πρωθυπουργικής κατοικίας, για να διαβεβαιώσει τους συγκεντρωμένους γονείς και φοιτητές, ότι «δεν πρέπει να ανησυχούν» και ότι «το πρόβλημα θα λυθεί όπως οι ίδιοι επιθυμούν»!

ΑΛΛΑ ΑΠΟ ΠΟΤΕ οι φρούραρχοι γνωρίζουν κάλλιον του υπουργού, τις πρωθυπουργικές επιλογές και επιθυμίες; Αυτό είναι ένα ακόμα θέμα προς διερεύνηση....

ΑΝΤΗΝΩΡ

Η διάσπαση της ΕΔΑ και το τέλος ενός παιχνιδιού

Στην Ελλάδα η διάσπαση αποτελεί κάτι περισσότερο από μια ενδεχόμενη διαδικασία, στην οποία καταλήγουν φορείς όταν αδυνατούν να αναπαράγουν την ικανότητα σύνθεσης και επίλυσης μιας σύγκρουσης με πνεύμα διατηρητικό της συνοχής τους. Η διαδικασία της διάσπασης σε τούτο τον τόπο, δεν είναι καταληκτικό, αλλά σχεδόν αφετηριακά εγγεγραμμένο, συστατικό στοιχείο λειτουργίας των ιδίων των θεσμών, των κοινωνικών τους ομάδων και των συλλογικών εκπροσώπων τους, των νοοτροπιών και των συμπεριφορών. Παράγωγο τού, έως και μοριακού, καταστατικού κετακερματισμού βασικών περιοχών του κοινωνικού ιστού, η χωριστική χειρονομία υποκαθιστά τις προσπάθειες και τους τυπικά, τουλάχιστον, υπάρχοντες κανόνες συναίνεσης, ακυρώνει τη θεσμισμένη τάξη, ακριβώς διότι αυτή η τάξη δεν εδράζεται παρά στην συγκυριακή, συμπτωματική και παρατακτική άθροιση —και όχι ανα-sύνθεση— των επιμέρους.

Στον αυστηρά πολιτικό χώρο, αρχίως γενομένου από του κράτους, οι κάθετες ενσωματώσεις του παραδοσιακού ή του νέου, περισσότερο γραφειοκρατικού, πελατειακού κορπορατισμού εξακολουθούν να αποτελούν μίαν από τις βασικότερες πηγές πολιτικής κινητοποίησης, συμμετοχής και ένταξης. Η εκάστοτε ιθύνουσα παράταξη διατηρεί την ασταθή, έστω, συνοχή της, απλώς και μόνο γιατί η διάσπαση, ο κατακερματισμός, συνετελείται στο επίπεδο των ομάδων του κρατικού μηχανισμού, τον οποίο αυτή «ελέγχει»: εξισορροπώντας τις συγκρούσεις στον κρατικό χώρο, στο βαθμό που μπορεί, βέβαια, αναβάλλει τις χωριστικές διενέξεις ή συρράξεις στο δικό της κόμμα. Στην όχθη της αντιπολίτευσης, ο εκάστοτε μεγάλος προτάσσει την υπόσχεση μιας μελλοντικής —πάντα «κοντινής»— κρατικής νομής, δομεί το κόμμα του ως οιονεί κυβέρνηση, προσπαθεί να διατηρεί μερίδιο στα αντιπαλά, κυρίαρχα-κυβερνητικά, πελατειακά πλέγματα και ρυθμίσεις, για να πείσει τους πιθανούς «διασπαστές» ότι αν προβούν στη χωριστική πράξη θα καταδικαστούν σε πολιτική αφάνεια.

Δυστυχώς για την ελληνική Αριστερά, ποτέ —εκτός από μια φορά, όπου επικρατούσαν συνθήκες διακρίσεων και αστάθειας— δεν ήταν ο μεγάλος της αντιπολίτευσης: μοναστικά οργανωμένη στην εφηβεία της, ετεροπροσδιοριζόμενη ως προς τις γεωγραφικές της ορίζουσες και ένοχη ως προς την ταυτότητά της, μετά την ήττα που συνετέλεσθη ακριβώς στην ηλικία της ωρίμανσής της, η Αριστερά στην Ελλάδα έφερε μαζί της, σχεδόν ενδημικά, το επικείμενο της χωριστικής πράξης. Σαν τελευταία τέτοια πράξη, ήταν μέχρι τώρα γνωστή η διάσπαση του ΚΚΕ στη 12η Ολομέλεια της Κ.Ε. του, τον Φεβρουάριο του 1968. Μετά το '74 η νέα θεσμική τάξη έφερε στην επιφάνεια πλείονες αριστερές εκπροσωπήσεις εγκολπώθηκε παλαιές και περιθωριοποίησε άλλες, της μεταπολεμικής μας ιστορίας. Η ΕΔΑ συγκαταλέχθηκε στους «περιθωριακούς» του νέου πολιτικού παιχνιδιού. Λειτουργήσε περισσότερο σαν οριακή ομάδα στήριξης άλλων, παρά ως αυτόνομο και οργανικά ανεπτυγμένο πολιτικό κόμμα. Η διάσπασή της με την αποχώρηση του Μανώλη Γλέζου και μιας μεγάλης μερίδας στελεχών δεν θα πρέπει, ίσως, να ερμηνευθεί με βάση τους λόγους που διατυπώνει κάθε μία από τις δύο πλέον μερίδες της. Ο κ. Γλέζος, π.χ., δεν μπορεί άνευ άλλου να κατηγορεί για «αντιδημοκρατικό» εκφυλισμό την ΕΔΑ, όταν ο ίδιος αποφάσισε μόνος του —μολονότι πρόεδρος της ΕΔΑ, άρα με περισσότερη αίσθηση των συλλογικών ρόλων— να βάλει υποψηφιότητα ως κοινοτάρχης στην «ιδιαιτέρη πατρίδα του». Ούτε μπορεί, επίσης, ο τώως πρόεδρος της ΕΔΑ να κατηγορεί για θολότητα την αντίληψη περί συνεργασιών που διατύπωσε η υπό τον κ. Κατριβάνο ΕΔΑ, όταν η πρακτική του ίδιου κινείται εξίσου θολά σε ένα παραδοσιακό, εν γένει αντιδεξιό, και εν πολλοίς «πασοκικό» δρόμο. Από την άλλη, ο κ. Κατριβάνος, δεν μπορεί να επικαλείται τις δημοκρατικές διαδικασίες, όταν δεν έχει λίγη ευθύνη για την παρέλκυση που σημειώθηκε στο χρόνο πραγματοποίη-

σης του Συνεδρίου της ΕΔΑ. Ούτε μπορεί, επίσης, να απαγορεύει τις «τάσεις» μέσα στο κόμμα, στηριζόμενος σε τυπικούς και τελετουργικούς κανόνες και ερμηνείες περί πλειοψηφίας, που ταιριάζουν περισσότερο στο «δημοκρατικό συγκεντρωτισμό» ενός Κομμουνιστικού Κόμματος.

Πίσω από τους λόγους των δύο πλευρών, η «διάσπαση» του σκελετώδους πλέον οργανισμού της ΕΔΑ, δεν είναι ίσως παρά το πρώτο μήνυμα μιας διαφαινόμενης νέας πολιτικής τάξης πραγμάτων. Τα δύο μέρη θα πρέπει να διαλέξουν τη θέση τους στην τελετή της πιθανής αναδιανομής των θέσεων του πολιτικού χάρτη. Αρκεί να μην τη διαλέξουν —και έχουν το περιθώριο ίσως— όπως τη διάλεξαν μέχρι τώρα: ως ακολουθία «μικρών» με φθαρμένα εξαπτέρυγα...

ΚΑΛΩΣ ΗΛΘΑΤΕ κ. ΜΠΡΟΥΣΤΕΡ

Δεν θέλουμε να το πιστέψουμε! Σύμφωνα με πληροφορίες από την Ουάσιγκτον, προσκεκλημένος στη δεξίωση της εκεί ελληνικής πρεσβείας με αφορμή την επίσκεψη στις ΗΠΑ του Έλληνα υπουργού Εξωτερικών κ. Κάρολου Παπούλια ήταν και ο αξιότιμος κ. Ντάνιελ Μπρούστερ.

Για να γίνουν δεξιώσεις χρειάζονται βέβαια και προσκλήσεις. Τυχαίνει όμως ο κύριος αυτός που παραβρέθηκε στην πρεσβεία να είναι ένας από αυτούς που προετοίμασαν το πραξικόπημα της 21ης Απριλίου 1967.

Είχε έρθει από τις ΗΠΑ, όπως έγραψε το ΑΝΤΙ (τχ. 73, 11-6-1977) μαζί με τον Τζον Πάτρικ Όουενς για να «προσφέρουν» και οι δύο μαζί τη συμβολή τους στους εδώ υπευθύνους. Ο κύριος αυτός ήταν διευθυντής του «ελληνικού γραφείου» στο τμήμα «Μέσης Ανατολής» του Στέιτ Ντιπάρτμεντ, με προϋπηρεσία —επικεφαλής του τμήματος δυτικών υποθέσεων— στην πρεσβεία της Αθήνας. Ο Όουενς ήταν ανώτερος υπάλληλος του Στέιτ Ντιπάρτμεντ.

Τα στοιχεία αυτά είχαν δημοσιευθεί το 1977 στο ΑΝΤΙ σε άρθρο με τίτλο «Υπό τον αστερισμό της CIA. Από τον Τομ Καραμπεσίνη στον...». Υπευθυμίζουμε ότι στο ίδιο άρθρο σημειωνόταν ότι υπεύθυνος της CIA στην Αθήνα την περίοδο 1962-68 ήταν ο Τζον Μόρι. Αυτός βοηθήθηκε από «εκλεκτούς» συναδέλφους του για την προετοιμασία του πραξικοπήματος. Ήταν ο αντισυνταγματάρχης Τζότζεφ Λίπταικ (βοηθός στρατιωτικού ακολούθου), ο

Ρίτσαρντ Μπάρουμ (είχε συνδεθεί «στενά» με τους αποστάτες, ήταν εμπορικός ακόλουθος) ο Σ. Γκριν (έγινε «υποσταθμάρχης» στην Αθήνα) και ο Νόρμπερντ Άνσουντζ.

Ο προσκελημένος της δεξίωσης Ντάνιελ Μπρούστερ ήρθε αργότερα μαζί με τον Τ.Π. Όουενς —είχαν συμμετάσχει μάλιστα σε «συμπόσιο» στο Ουισκόνσιν με θέμα «Η Ελλάδα από την εποχή του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου», ένα συμπόσιο της CIA όπου συζητήθηκε το θέμα της δικτατορίας στην Ελλάδα.

Πολύ θα θέλαμε να αποκτήσουμε τη φωτογραφία που ο κ. Κ. Παπούλιας σφίγγει το χέρι του εκλεκτού προσκεκλημένου.

Τίνος Παπούλια να ήταν άραγε η «φαινή» έμπνευση για την πρόσκληση. Του υπουργού ή του πρεσβευτή;

ΚΑΙ ΠΑΛΙ ΤΑ ΤΑΝΚΣ ΚΑΙ ΠΑΛΙ ΑΠΟΚΡΥΨΕΙΣ

Στην «Ακρόπολη» της 28/11/86 με οκτάστυλο ανακοινώθηκε: «Κομπίνα 30 δις με τανκς». Και με υπέρτιτλο σημειώνει: «Σάλος στο Πεντάγωνο». Με σπουδή, το αρμόδιο υπουργείο, διέψευσε τις πληροφορίες και, κάπου στην ανακοίνωσή του σημειώνει ότι τα δημοσιεύματα αυτά επιδιώκουν «να δρομολογήσουν εκ του πονηρού τις διαπραγματεύσεις» και «εξυπηρετούν ξένα συμφέροντα».

Η εφημερίδα επέμενε και την επόμενη και μεθεπόμενη ημέρα και μάλιστα έδωσε αφορμή με το δημοσίευσμά της να καταθέσουν ερώτηση τρεις βουλευτές της «ΝΔ».

Το ΑΝΤΙ είχε ασχοληθεί με λεπτομέρειες στο θέμα αυτό με δημοσίευσμά του στο τχ. 312 (14 Μαρτίου 1986). Αλλά είχε εξετάσει και τις δυο πλευρές του ζητήματος: εννοούμε τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα από την απόκτηση είτε αμερικανικών είτε γαλλικών αρμάτων για να καταλήξει στο πεζό πράγματι συμπέρασμα ότι όλοι δουλεύουν εις βάρος της ελληνικής πολεμικής βιομηχανίας.

Δεν έτυχε τότε της προσοχής των αρμοδίων, ούτε και έχει σημασία.

Όμως εμείς από το δημοσίευμα της «Ακρόπολης» κρατούμε εκείνον τον υπέρτιτλο: «Σάλος στο Πεντάγωνο».

Μας ξενίζει η ευκολία με την οποία το υπουργείο προσπάθησε να παρακάμψει το θέμα. Γιατί «σάλος» υπήρξε.

Να εξηγηθούμε:

Εκτός από την ερώτηση των τριών νεοδημοκρατών, υπάρχει και άλλη ερώτηση ετέρου νεοδημοκράτη βουλευτή που αναφέρει επιχειρήματα άλλης πλευράς. Έχουμε λοιπόν και εδώ μια τυπική αναπαραγωγή πασοκικού σκανδάλου:

Δυο αντιμαχόμενες απόψεις ή ομάδες διοχετεύουν η κάθε μια τη δική της άποψη σε διαφορετικές μερίδες του Τύπου.

Η αδιαφάνεια της διαδικασίας προσφέρει την ευχέρεια στην πολιτική ηγεσία του υπουργείου Άμυνας να σιωπά, να διαψεύδει ή να παραπλανά. Και φυσικά, στο τέλος καταφέρνει να κοπάσει ο θόρυβος. Αλλά δεν πρέπει να αποδεχθούμε την παραπληροφόρηση που το ΥΕΘΑ ή μερίδες του Τύπου διοχετεύουν καθημερινά. Γιατί το «εθνικώς απόρρητο» έχει αποκτήσει μια υπερβολικά ελαστική έννοια. Χρησιμοποιείται κατά το δοκούν και σύμφωνα με τα συγκυριακά συμφέροντα αντιμαχόμενων φατριών.

ΤΟ ΣΚΑΝΔΑΛΟ ΤΗΣ κ. Β. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

Η στάση της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ απέναντι στις υποθέσεις που χαρακτηρίζονται κοινώς σαν «σκάνδαλα», το μόνο που δεν θυμίζει και με το μόνο που δεν ταιριάζει είναι η πολιτική, και μάλιστα η «σοσιαλιστική» εκδοχή της πολιτικής.

Εκείνο που έδειξε γι' άλλη μια φορά η διαχείριση των υποθέσεων αυτών από την κυβερνητική ηγεσία είναι ο εξοβελισμός της πολιτικής ερμηνείας, του πολιτικού διαλόγου, τέλος, της πολιτικής αναγωγής φαινομένων που εκ των πραγμάτων αναδεικνύονται μέσα στο χώρο της δημόσιας ζωής, αφού εγγράφονται σε λειτουργίες κεντρικών οργάνων λήψης αποφάσεων.

Με τον εξοβελισμό της πολιτικής διάστασης των «σκανδάλων», η κυβέρνηση δεν είχε άλλη επιλογή από τη συμπίευσή

της ακριβώς με την ηθικιστική αντίληψη που χαρακτηρίζει την σκανδαλολογία, ή με το νομικισμό που ταιριάζει περισσότερο στις αποστεωμένες απόψεις της συντηρητικής ιδεολογίας. Έτσι και ο κ. Κουτσόγιωργας: αφού δέχτηκε τον χαρακτηρισμό «σκάνδαλα» για ενδεχόμενες υποθέσεις που κατ' ουσίαν αφορούν ιδιοποιητικές, κορπορατιστικές και σίγουρα αντιθεσμικές συμπεριφορές ανώτατων κρατικών λειτουργών έναντι των αξιωμάτων τους, ο κ. υπουργός εύκολα μπορούσε να πει ότι τα «σκάνδαλα» αποτελούν «νομικό και όχι πολιτικό ζήτημα». Έτσι και ο κ. Κακλαμάνης: μη μπορώντας και αυτός να υπερβεί την ηθικιστική δουλεία περί «σκανδάλων», προσωποποίησε την υπόθεση θεωρώντας «κακούς» όσους ενέχονται σε αυτήν και αποφαινόμενος ότι αν είναι «πρόσωπα» του ΠΑΣΟΚ, θα φανεί ότι χτύπησαν λάθος πόρτα.

Όπερ έδει δείξει, βεβαίως. Διότι, παρά τον όποιον πατριωτισμό τους περί το «Κίνημα», τόσο ο κ. Κουτσόγιωργας, όσο και ο κ. Κακλαμάνης, όλο και κάτι θα έχουν ακούσει για το ελλείπον ήθος και ύφος, για παραγοντισμό και καπετανάτα, για νεοπλουτισμό και πνεύμα επίδειξης, για αμετροέπεια (υλική και συμβολική) και όλα αυτά δεν είναι «χαρίσματα» των τάδε ή των δέδια προσώπων, αλλά χαρακτηριστικά μιας γενικότερης ιδεολογίας που φαίνεται να έχει σημειώσει... προόδους στις τάξεις του «Κινήματος».

Όμως η κ. Βάσω Παπανδρέου, που ελπίζαμε ότι θα έχει κρατήσει κάποια ψήγματα πολιτικής στη σκέψη της, πώς μπόρεσε να κάνει εκείνη τη δήλωση, ότι «εάν αρχίσουμε να μιλάμε ο ένας για τα σκάνδαλα του άλλου ίσως δηλητηριάσουμε πολύ την πολιτική ζωή αυτού του τόπου»;

Δεν κατάλαβε το σκάνδαλο που διέπραξε, μιλώντας «σκανδαλογικά» περί πολιτικής; Δεν κατάλαβε ότι δεν μπορεί να μιλάει για τον «έναν» και τον «άλλον» όταν αναφέρεται στην πολιτική ζωή;

Ή μήπως, τελικά, προσπαθεί να αποσιείσει από πάνω της το μέρος που της αναλογεί από τη συλλογική κυβερνητική ευθύνη —όπως ορθότατα είπε στον κ. Αρσένη, σε ένα «μάθημα ευθύνης»...— για το «σκάνδαλο» που διαπράττει ο ίδιος ο πρωθυπουργός όταν ξεχνάει ότι το «ήθος της εξουσίας» δεν σημαίνει νοικοκυρέικος ηθικισμός αλλά πολιτική στάση έναντι της πολιτικής; Γιατί είναι πράγματι «σκάνδαλο», μία ονοματικά, έστω, σοσιαλιστική κυβέρνηση να κρύβει την πολιτική πίσω από τα έδρανα κάποιου δικαστηρίου. Ακόμα χειρότερο σκάνδαλο, μάλιστα, αν αυτό το κάνει από φόβο...

ΓΙΑΝΝΗ ΣΠΑΝΔΩΝΗ

ΠΡΟΣ ΑΓΝΩΣΤΗ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ

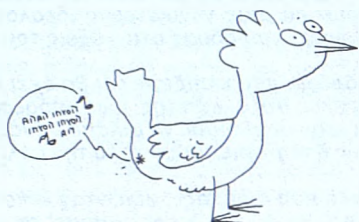
ΚΑΛΕΝΤΗΣ

Σταθερότητα στις απόψεις, επιμονή και υπομονή...

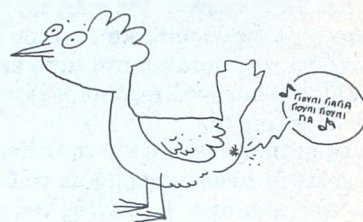
Μόνον οι κακόπιστοι και οι ορκισμένοι εχθροί του θα μπορούν στο μέλλον να κατηγορούν το Μίκη Θεοδωράκη για παλινοδίες, πολιτικές μεταστάσεις, αυστάθεια, κυκλοθυμικότητα, αιφνίδιες μεταστροφές. Με τη συναυλία του στην Πόλη απέδειξε πως όλες αυτές οι παλιές κατηγορίες δεν ήταν παρά διαβολές. Γιατί, όπως αποκαλύφθηκε πρόσφατα από τη δημοσίευση

του ημερολογίου Σεφέρη, ο Μίκης Θεοδωράκης ήθελε επί δικτατορίας Παπαδοπούλου να οργανώσει συναυλία εν Αθήναις. Τότε δεν τα κατάφερε αλλά, επιτέλους, πέτυχε το στόχο του επί δικτατορίας Εβρέν. Αυτή η σταθερότητα στην άποψη, το πείσμα, η υπομονή και η επιμονή ανατρέπουν τις διαβολές. Επιτρέπουν μάλιστα να προβλέψουμε πως γνωστές παροιμιώδεις φράσεις που αφορούν όσους δεν αλλάζουν άποψη κι όσοι δείχνουν μεγάλο πείσμα και υπομονή θα τροποποιηθούν αργά αλλά γρήγορα σε μια που ο Μίκης Θεοδωράκης ξεπέρασε τα παραδείγματα της λαϊκής σοφίας.

Κομίσθηκε γλαύκα στην Αθήνα Η «Ουάσιγκτον Ποστ» αποκαλύπτει...

Ο υπαρχηγός της CIA τέως σταθμάρχης στην Αθήνα

Να λοιπόν που το ANTI, αν το μελετούσαν, θα «έδινε» πιο έγκαιρα θέμα και στην «Ουάσιγκτον Ποστ». Η εφημερίδα αυτή αποκάλυψε, όπως προκύπτει από το δημοσίευμα της «Αυγής» (26-11-86), την Τρίτη 25-11-86 ότι ο

Ο υπαρχηγός της CIA τ. σταθμάρχης στην Αθήνα

ΟΥΑΣΙΓΚΤΟΝ. (Ιδιαίτερη ανταπόκριση).—

Η «Ουάσιγκτον Ποστ» με σημειόνο της δημοσίευμα αποκάλυπτει ότι ο νυν υπαρχηγός της CIA Κλερ Τζωρτζ ήταν ο σταθμάρχης της CIA στην Αθήνα και διαδέχτηκε τον δολοφονημένο σταθμάρχη Γουέλς μετά το 1976.

Αξίζει να σημειωθεί ότι ο Τζωρτζ είναι σήμερα υπεύθυνος για τις μυστικές επιχειρήσεις της CIA (π.χ. διάβρωση ξένων κυβερνήσεων, κατασκοπία κ.λπ.) και ένα από τα βασικότερα επιτελικά στελέχη της αμερικανικής μυστικής υπηρεσίας με προσβάσεις στον Λευκό Οίκο.

σημερινός υποδιευθυντής της CIA κ. Clair Elroy George ήταν ο σταθμάρχης της CIA στην Αθήνα αμέσως μετά τη δολοφονία του Γουέλς. Η ιδιαίτερα σημαντική και αποκάλυπτική είδηση της «Ουάσιγκτον Ποστ» είχε δημοσιευθεί στο ANTI της 9ης Μαΐου 1986 (τχ. 316).

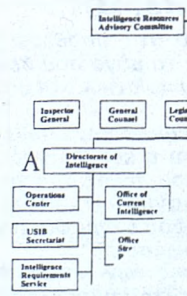
Στο τεύχος εκείνο είχαμε δημοσιεύσει γράμμα της CIA που απαντούσε στην αίτηση που υπέβαλε το ANTI για να πληροφορηθεί το ακριβές περιεχόμενο του φακέλου που διατηρεί η περιώνυμη μυστική υπηρεσία για το ANTI. Στο γράμμα μας πληροφορούν μεταξύ άλλων ότι την περίπτωση μας εξέτασε ο κ. Clair E. George Υποδιευθυντής Επιχειρήσεων (σσ. της CIA) ο οποίος και αποφάσισε ποια στοι-

χεία του φακέλου εμπίπτουν στις διατάξεις του FOIA και του Νόμου Πληροφοριών της CIA και αρνούνται να μας τα δώσουν. Εννοείται ότι το ANTI έχει κινήσει τη διαδικασία, σύμφωνα με την αμερικανική νομοθεσία, με την οποία ζητάμε το σύνολο των εγγράφων που περιέχονται στις εκθέσεις για το ANTI.

Στο ίδιο τεύχος δημοσιεύσαμε ένα οργανόγραμμα της CIA όπως δημοσιεύθηκε στο βιβλίο των Victor Marcetti και John D. Marks «The CIA and the cult of intelligence» σύμφωνα με το οποίο φαινόταν η σημαντική θέση που κατέχει ο υποδιευθυντής Επιχειρήσεων της CIA και πρώην σταθμάρχης στην Αθήνα κ. Κλερ Τζωρτζ. Σημειώναμε τότε για τον κ. υποδιευθυντή ότι «είναι υποδιευθυντής στο Directorate of Operations που είναι και ο «κορμός» της CIA. Είναι το τμήμα που έχει την ευθύνη, το σχεδιασμό και την εκτέλεση όλων των «επιχειρήσεων» της CIA ανά την υφήλιο». Σύμφωνα μάλιστα με το βιβλίο των Μαρκέτι και Μαρκς η Covert Action που υπάρχει στο τμήμα που προΐσταται ο κ. Τζωρτζ είναι η «πιο αντιφατική από τις παράνομες λειτουργίες της CIA». Υπεύθυνη, δηλαδή, για τις «συγκεκριμένες ενέργειες», τις «ειδικές επιχειρήσεις» και άλλες δραστηριότητες παραστρατιωτικές, πολιτικές, προπαγανδιστικές, παραπληροφόρηση κτλ. ανά τον κόσμο.

ΤΑ ΠΑΡΑΚΛΑΔΙΑ

Το οργανόγραμμα της CIA, όπως δημοσιεύθηκε στο βιβλίο των Victor Marcetti και John D. Marks, «The CIA and the cult of intelligence». Στο διάγραμμα φαίνεται η σημαντική θέση που κατέχει σήμερα ο τέως πρώτος νουμάρκας της πόσεως των ΗΠΑ στην Αθήνα, κ. E. George. Είναι υποδιευθυντής στο Directorate of Operations που είναι και ο «κορμός» της CIA. Είναι το τμήμα που έχει την ευθύνη, το σχεδιασμό και την εκτέλεση όλων των «επιχειρήσεων» της CIA ανά την υφήλιο. Τα τμήματα A, B, και C είναι τα «ερευνητικά» και διοικητικά τμήματα της CIA. Στη διεύθυνση που ο αξιωματικός κ. E. George είναι υποδιευθυντής, υπάγεται και το προσωπικό «επικοινωνίας».

Έτσι λοιπόν όπως προέκυπτε από το «σθώ» γράμμα της CIA σε συσχετισμό με το οργανόγραμμα που αποκάλυπτε την «ευαίσθητη» θέση του Cl. E. George, η είδηση της «Ουάσιγκτον Ποστ» επικυρώνει πλήρως τα όσα είχε γράψει το ANTI. Ας σημειωθεί ακόμα ότι την αποκάλυψη ότι ο ίδιος ήταν σταθμάρχης της CIA στην Αθήνα αντικαταστάτης του Γουέλς έκανε ο Φίλιπ Αιτζι στο ANTI το 1978 (τχ. 110, 21-10-78). Τότε είχαμε δημοσιεύσει και ένα βιογραφικό του σταθμάρχη, ο οποίος μας ήρθε από τη Βρυττό τον Ιούνιο του 1976, και που αναδημοσιεύθηκε και στο

δ σημερινός "σταθμάρχης" της CIA στην Αθήνα είναι δ CLAIR ELROY GEORGE...

Τό ANTI φέρνει σήμερα στη δημοσιότητα την ταυτότητα του «σταθμάρχη» της CIA στην Αθήνα. Πρόκειται για τον:

CLAIR ELROY GEORGE
Πήγε στην Αθήνα δύο μήνες πριν τον Ιούνιο του 1976 και διαδέχτηκε τον Γουέλς. Ο κ. George είναι υπεύθυνος για τις μυστικές επιχειρήσεις της CIA (π.χ. διάβρωση ξένων κυβερνήσεων, κατασκοπία κ.λπ.) και ένα από τα βασικότερα επιτελικά στελέχη της αμερικανικής μυστικής υπηρεσίας με προσβάσεις στον Λευκό Οίκο.

Ο Clair Elroy George γεννήθηκε στην Πενσυλβανία, στις 3 Αυγούστου 1930 και αποφοίτησε από το τοπικό Πανεπιστήμιο το 1952. Στο διάστημα των χρόνων 1952-55 υπηρετεί στο Στρατό των ΗΠΑ και στέλνεται στην Αθήνα τον Ιούνιο του 1976.

«Ποντίκι» της περασμένης Παρασκευής (28-11-86) στο σχετικό ρεπορτάζ που είχε για τις δραστηριότητες του τέως σταθμάρχη της CIA στην Αθήνα και σημερινού υποδιευθυντή του πλέον σκοτεινού τμήματος της CIA.

Μετά το δημοσίευμα της «Ουάσιγκτον Ποστ» μένει να αποκαλυφθούν ποιος ήταν μετά τον Κλερ Τζωρτζ σταθμάρχης στην Αθήνα και ποιος είναι σήμερα. Γιατί γνωρίζουμε βέβαια ότι έχει διπλωματική κάλυψη...

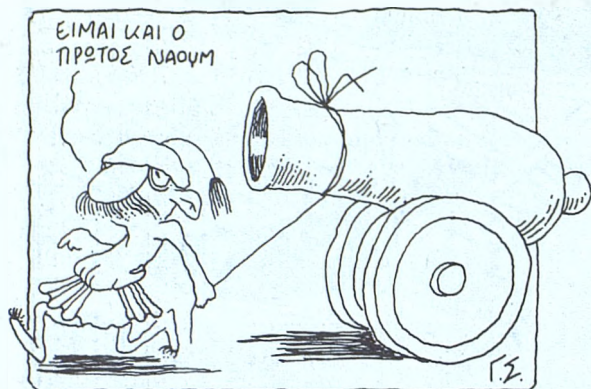
ΔΕΔΟΜΕΝΟΥ ΟΤΙ
ΦΕΤΟΣ Ο ΤΙΜΑΡΙΘΜΟΣ
ΕΠΕΞΕ ΣΤΟ 16%
ΚΑΙ ΟΤΙ ΓΕΝΙΚΑ ΚΑΝΕΙΣ ΣΑΣ
ΔΕ ΜΑΣ ΠΙΣΤΕΥΕΙ,
ΑΝΑΜΕΝΕΤΑΙ ΟΤΙ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ
ΘΑ ΦΘΑΣΕΙ ΤΟ 10%.

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

ΕΡΤ

2.12.86

του Γιάννη Ιωάννου

Ελληνικές κρατικές εταιρείες και ιδιώτες προηγήθηκαν του ΡΗΓΚΑΝ

ΠΩΛΗΣΗ ΟΠΛΩΝ ΣΤΟ ΙΡΑΝ

Η ανάμειξη και της Ελλάδας στο εμπόριο όπλων με το Ιράν, όπως φαίνεται από τα όσα αναφέρει στην ανταπόκρισή του ο Β. Ζήσης από το Παρίσι, δημιουργεί πολλά ερωτηματικά. Τα στοιχεία επιβεβαιώθηκαν και από πηγές στην Αθήνα και παρ' όλο που η κυβέρνηση έχει διαψεύσει άλλα δημοσιεύματα σχετικά με το εμπόριο όπλων, τα γεγονότα δείχνουν ότι και η χώρα μας έχει λάβει μέρος σ' αυτές της επιχειρήσεις.

Στη συνέχεια δημοσιεύουμε ένα άρθρο του Αλ. Μόρνου, που αφορά τις επιπτώσεις των αποκαλύψεων για το εμπόριο όπλων των ΗΠΑ με το Ιράν και άλλες πλευρές από την «εμπλοκή» της ελληνικής πλευράς. Όλη η υπόθεση δεν πιστεύουμε ότι πρέπει να αφήσει αδιάφορη την «κοινή γνώμη». Αξίζει, τέλος, να σημειώσουμε ότι σύμφωνα με ανεπιβεβαιωτές έως τώρα πληροφορίες λέγεται ότι οι αποκαλύψεις του «Δημοκρατικού Λόγου» με το περιεχόμενο των συνομιλιών Ιρανών και Αμερικανών με τις περίφημες μαγνητοταινίες προέρχονται από την Κύπρο. Και στην Κύπρο υπηρετεί, ως γνωστόν, ένας πολύ γνώριμος των μυστικών υπηρεσιών από πολύ παλιά...

Όλα αυτά και κυρίως το πώς έχει «εμπλακεί» η χώρα μας σ' αυτή την υπόθεση παραπέμπουν στην πολιτική που έχει διαμορφωθεί για την πολεμική βιομηχανία. Ας ελπίσουμε ότι θα υπάρξουν σαφείς και συγκεκριμένες εξηγήσεις. Και κυρίως διαφάνεια.

Αδειες εισαγωγής
αλλάζουν χέρια
ή πώς
«ιδιωτικοποιείται»
το εμπόριο όπλων

του Βασίλη Ζήση

Η αμερικανική πολεμική βιομηχανία άργησε πολύ να ξαναβρεί το δρόμο από όπου μεταφέρονται τα όπλα στο Ιράν. Πολλές άλλες πολεμικές βιομηχανίες τον είχαν ήδη πιάσει εκμεταλλευόμενες την εχθρότητα στις σχέσεις μεταξύ των ΗΠΑ και των μουσουλμάνων της Τεχεράνης. Μεταξύ αυτών των πολεμικών βιομηχανιών ήταν βεβαίως και η ελληνική:

Τρεις γνωστές βιομηχανίες όπλων και πυρομαχικών της χώρας μας, που έχουν «διακριθεί» στο παρελθόν στις πωλήσεις όπλων προς το Ιράκ φαίνεται πως έκριναν ότι δεν έπρεπε να χάσουν την ευκαιρία που άνοιξε μπροστά τους μετά τη διακοπή των σχέσεων ΗΠΑ-Ιράν και άρχισαν να εφοδιάζουν το Ιράν με ελαφρά όπλα και πυρομαχικά, προκαλώντας αρκετά διπλωματικά επεισόδια στις σχέσεις της Αθήνας με τη Βαγδάτη, αλλά και στη «μεσανατολική» πολιτική της κυβέρνησης.

ΠΥΡΚΑΛ—ΕΒΟ—ΕΛΒΙΕΜΕΚ: βιτρίνα με προορισμό το ΙΡΑΝ

Σύμφωνα με απόρρητο έγγραφο γαλλικής κυβερνητικής υπηρεσίας που έχει σχέση με την «εξωτερική ασφάλεια» της χώρας οι τρεις εταιρείες είναι η ΠΥΡΚΑΛ, η ΕΒΟ και η ΕΛΒΙΕΜΕΚ, και χρησιμοποιήθηκαν στο παρελθόν από το Ιράν

ως βιτρίνα για τον εφοδιασμό του με όπλα και πυρομαχικά.

Αγόραζαν δηλαδή από το εξωτερικό στρατιωτικό υλικό που υποτίθεται ότι θα το εισήγαγαν στην Ελλάδα αλλά στην πραγματικότητα το πουλούσαν στο Ιράν. Ο λόγος ήταν το «εμπάργκο» που είχε επιβληθεί στο Ιράν. Νά τι αναφέρεται σχετικά στο ντοκουμέντο που έχουμε στη διάθεσή μας:

● «Οι ελληνικές βιομηχανίες όπλων και πυρομαχικών ΠΥΡΚΑΛ, ΕΒΟ και ΕΛΒΙΕΜΕΚ (αυτή η τελευταία είναι μικρότερο μεγέθους και κατασκευάζει μόνο πυρομαχικά) χρησίμευσαν σαν «βιτρίνα» για την εξαγωγή όπλων και πυρομαχικών με προορισμό διάφορες χώρες και ιδιαίτερα το Ιράν. Η Ελλάδα, αντίθετα με το μεγαλύτερο μέρος των χωρών της ΕΟΚ, δεν είχε εφαρμόσει ποτέ το εμπάργκο στρατιωτικού υλικού προς το Ιράν. Η ΠΥΡΚΑΛ συγκεκριμένα πωλούσε πυρομαχικά στο Ιράν διαμέσου τρίτων χωρών, μεταξύ των οποίων και η Συρία. Αυτό το είδος "ελιγμού" αποκαλύφθηκε από το Ιράκ με συνέπεια να ακυρωθεί από την ελληνική κυβέρνηση (η έκθεση αναφέρεται στο σημείο αυτό στο 1982) ένα συμβόλαιο αξίας 100 εκατομμυρίων δολαρίων που είχε συνάψει αυτή η εταιρεία με το Ιράν.

Από την άλλη μεριά υφίσταται στην Ελλάδα (Σ.Σ. όπως συμβαίνει άλλωστε σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες) μια διαδικασία που επιτρέπει την αγορά αγαθών που κατ' αρχήν προορίζονται για εισαγωγή στη χώρα αυτή, χωρίς όμως την υποχρέωση ότι (τα αγαθά αυτά) θα φτάσουν τελικά εκεί. Το ελληνικό υπουργείο Οικονομικών εφοδίασε τους εισαγωγείς (τις τρεις εταιρείες όπλων εν προκειμένω) με μια άδεια για εισαγωγές με την οποία αυτές αγόραζαν στο εξωτερικό υλικά προορισμένα κατ' αρχήν για την Ελλάδα.

Αλλά, ο εισαγωγέας που δεν ήθελε να μεταφέρει τα εκρηκτικά και τα πυρομαχικά στην Ελλάδα τα μετέφερε όπου ήθελε, στο Ιράν για παράδειγμα ή σε μια συνένοχη χώρα, αλλάζοντας απλά την πορεία του πλοίου που τα μετέφερε τη στιγμή που αυτός που προμήθευσε τα όπλα πίστευε ότι το εμπόρευμα του κατευθύνεται στην Ελλάδα.

Το «κόλλο» ως το 1982

Με άλλα λόγια εκπρόσωποι των τριών ελληνικών πολεμικών βιομηχανιών, αγόραζαν, τουλάχιστον μέχρι το 1982, στρατιωτικό υλικό με προορισμό την Ελλάδα αλλά όταν το πλοίο έφτανε στα διεθνή ύδατα διέταζαν τον καπετάνιο του να κατευθυνθεί στο Λίβανο ή αλλού

από όπου το εμπόρευμα μεταφερόταν στο Ιράν.

Σύμφωνα με την ίδια γαλλική υπηρεσία, το «κόλπο» λειτουργήσε μέχρι το 1982. Στα τέλη της χρονιάς εκείνης οι μυστικές υπηρεσίες του Ιράκ ανακάλυψαν τι γινόταν και διαμαρτυρήθηκαν στην ελληνική κυβέρνηση η οποία σταμάτησε το λαθρεμπόριο, ή τουλάχιστον θέλει να πιστεύει ότι το σταμάτησε.

Στην έκθεση που έχουμε στα χέρια μας σημειώνεται πάντως ότι «από τις αρχές του 1983 καμιά άδεια εισαγωγής δεν δόθηκε σε καμιά από τις εν λόγω εταιρείες». Αλλά η διεθνής πρακτική στο εμπόριο όπλων υποδεικνύει ότι παρόμοιοι δίοδοι μεταφοράς όπλων μπορούν να ξαναστηθούν σχετικά εύκολα και κάτω από άλλη κάλυψη. Συνεπώς η ελληνική κυβέρνηση είναι υποχρεωμένη να απαντήσει, πρώτον, αν όσα αναφέρονται στο ντοκουμέντο αυτό αληθεύουν και αν ναι, τι μέτρα πήρε εναντίον όσων πρωτοστάτησαν στην «κομπίνα». Θα ήταν πολύ ενδιαφέρουσα μια έρευνα για τις τότε και μετέπειτα δραστηριότητες αυτών των κυρίων υψηλά ιστάμενων ή όχι. Δεύτερον, τι μέτρα έχουν παρθεί για να ελεγχθεί το εμπόριο όπλων από την Ελλάδα προς τον Περσικό κόλπο. Η κυβέρνηση δεν πρέπει κατά τη γνώμη μας να ξεχνά ούτε στιγμή ότι η κύρια αιτία για τις τρομοκρατικές επιθέσεις στο Παρίσι είναι η ανάμιξη της Γαλλίας στο εμπόριο όπλων προς το Ιράκ και το Ιράν. (Και με την ευκαιρία τι γίνεται με την υπόθεση Άμρυ που αποκαλύψαμε στο τεύχος 327, σσ. 24-26;). Τρίτον νομίζουμε ότι δεν θα απέβαινε άσκοπη μια έρευνα γύρω από το πού πήγαν τα λεφτά από τις καλυμμένες επιχειρήσεις προς το Ιράν στην περίπτωση που όσα αποκαλύπτει σήμερα το ANTI αληθεύουν. Στα ταμεία των καταχρεωμένων ΠΥΡ-

ΚΑΛ και ΕΒΟ ή στις τσέπες κάποιων «επιτιθδων»;

Όσον αφορά τη διασταύρωση όσων δημοσιεύουμε σήμερα σημειώνουμε ότι πρόσφατα ο γνωστός Γάλλος δημοσιογράφος Πασκάλ Κροπ έγραψε στο περιοδικό «Evenement du Jeudi» ότι «Τρεις ελληνικές εταιρείες, η ΠΥΡΚΑΛ, η ΕΒΟ και η ΕΛΒΙΕΜΕΚ εμπορεύονται καλυμμένα με το Ιράν».

Η μέθοδος βιτρίνας δεν ήταν ο μόνος τρόπος με τον οποίο οι Ιρανοί χρησιμοποίησαν την Ελλάδα για να εξοπλίζονται. Σύμφωνα με τις ίδιες πηγές του ANTI το 1981 η Banque Nationale του Ιράν άνοιξε στην τράπεζα Credit Commercial της Γαλλίας μια πίστωση ύψους 73 εκατ. δολαρίων για λογαριασμό της Universal Oil Trade Inc. Η τελευταία είχε τότε έδρα στο Ψυχικό και η πίστωση για λογαριασμό της χρησιμοποιήθηκε αμέσως από τον τότε εκπρόσωπο των ιρανικών συμφερόντων στη Γαλλία (το όνομά του είναι στη διάθεση του περιοδικού). Τη χρονιά εκείνη το Ιράν είχε κλείσει μερικές, μεγάλες παραγγελίες όπλων και όλες οι ενδείξεις συγκλίνουν στο γεγονός ότι τα 73 εκατομμύρια χρησιμοποιήθηκαν για το σκοπό αυτό.

Από το Ψυχικό στην Αφρική;

Όσον αφορά την ΕΛΒΙΕΜΕΚ έχει ιδιαίτερο, ενδιαφέρον η αποκάλυψη για τις εξαγωγές της προς το Ιράν. Στο τεύχος 327, σσ. 24-26 γράφαμε ότι η εταιρεία αυτή ελέγχεται, διαμέσου του κ. Ίωνα Βορρέ και άλλων, από τη νοτιοαφρικανική πολεμική βιομηχανία ΑΡ-ΜΕΣΚΟΡ, η οποία τη χρησιμοποιεί σαν κάλυψη για τις δραστηριότητές της. Το ερώτημα είναι βεβαίως από πού αγόραζε η ΕΛΒΙΕΜΕΚ τα πυρομαχικά που δρώντας ως βιτρίνα έστελνε στο Ιράν; Μήπως από τη Νότια Αφρική; Σύμφωνα ε-ξάλλου με τον επίσημο εκπρόσωπο του

Ισραήλ στον ΟΗΕ (βλ. δηλώσεις του της 4.10.86) η Νότια Αφρική έχει πουλήσει στο Ιράν όπλα αξίας πολλών δισεκατομμυρίων τα οποία εισέπραξε σε πετρέλαιο. Μήπως μέρος της συμφωνίας υλοποιήθηκε μέσω της Universal Oil του Ψυχικού;

Το «κόλπο» αλλάζει χέρια

Αλλά η υπόθεση εμπορίας όπλων προς τους μουλάδες του Ιράν μέσω κρατικών (ΠΥΡΚΑΛ, ΕΒΟ) ή ημιδιωτικών (ΕΛΒΙΕΜΕΚ) ελληνικών εταιρειών δε σταματά στα 1982 όπως αποκαλύπτουν οι γαλλικοί κυβερνητικοί κύκλοι.

Η υπόθεση συνεχίστηκε και μετά το 1982. Αλλά οι πρωτοβουλίες πέρασαν σε άλλα χέρια. Και ίσως αυτή η πτυχή αποτελεί και το μεγάλο πολιτικοοικονομικό σκάνδαλο.

Σύμφωνα με αποκλειστικές και ακριβείς πληροφορίες του περιοδικού οι άδειες «εισαγωγής» οπλικών συστημάτων και πυρομαχικών χορηγήθηκαν —από το 1982 και μετά— σε ιδιώτες μέσω παραστρατιωτικών καναλιών. Τα «εισαγόμενα» αυτά πολεμικά υλικά δεν έφταναν ποτέ στην Ελλάδα αλλά διοχετεύονταν με την ίδια όπως και στα προηγούμενα χρόνια μέθοδο:

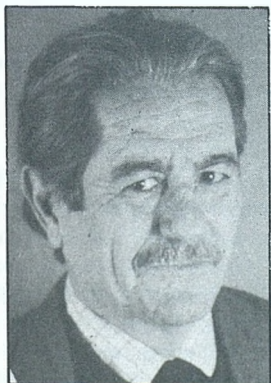
Όταν τα φορτία ευρίσκονταν σε διεθνή ύδατα, εντολές άλλαζαν την πορεία πλεύσης και το πολύτιμο φορτίο κατευθύνονταν σε λιμάνια - αποδέκτες και διαβιβάζονταν εν συνεχεία προς το Ιράν.

Ποιος όμως έδινε αυτές τις άδειες «εισαγωγής»; Ποιος καρπωνόταν τις προμήθειες που οι άδειες αυτές προσπόριζαν; Έμειναν σε χέρια συγκεκριμένου προσώπου ή διαβιβάζονταν σε φορείς;

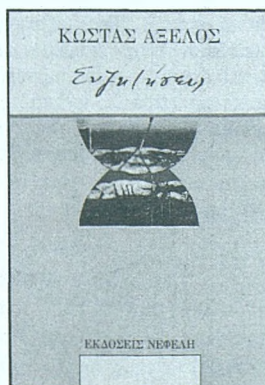
Στο υπουργείο Εθνικής Άμυνας είναι γνωστά τα ονόματα και τα γεγονότα. Και αυτό έχει την πολιτική ευθύνη για όσα συνέβησαν. □

ΚΩΣΤΑΣ ΑΞΕΛΟΣ

ΣΥΖΗΤΗΣΕΙΣ

εκδόσεις Νεφέλη

Μαυρομυχάλη 9. ΑΘΗΝΑ 10679 ΤΗΛ. 3607744 – 3604793

Χάουαρντ Φάστ

Ο Πολίτης Πάιν

ΚΑΛΙΤΗΕ

Ελληνο-αμερικανικές επαφές πολλαπλού τύπου

του Αλέξανδρου Μόρνου

Νέα Υόρκη. Η κρίση που έχει ξεσπάσει στην αμερικανική πρωτεύουσα γύρω από την αποστολή όπλων στο Ιράν και τη χρηματοδότηση των Κόντρας από τα κέρδη, δεν μπορεί κανείς να γνωρίζει από σήμερα πού ακριβώς θα οδηγήσει την αμερικανική πολιτική σκηνή. Οι απολύσεις με τη μορφή παραιτήσεων των δύο συμβούλων εθνικής ασφάλειας, του υποναυάρχου Ποϊντέξτερ και του αντισυνταγματάρχη Νορθ, δεν είναι παρά η κορυφή του παγόβουνου. Κάθε μέρα οι αμερικανικές εφημερίδες αποκαλύπτουν μια νέα διάσταση του σκανδάλου. Οι «Λος Άντζελες Τάιμς» αποκάλυψαν, μάλιστα, πως στα υπογεια του Εθνικού Συμβουλίου Ασφαλείας στο Λευκό Οίκο, ο Νορθ κατέστρεψε σημαντικό αριθμό εγγράφων και προσωπικών του σημειώσεων τις πρώτες ώρες μετά από την απόλυσή του.

Ήδη πάντως στελέχη και των δύο κομμάτων του Κογκρέσου ζητούν από το υπουργείο Δικαιοσύνης, παράλληλα με την δική του έρευνα, να συμφωνήσει μαζί τους στο διορισμό ενός ανεξάρτητου, ειδικού εισαγγελέα, όπως ακριβώς έγινε και στην υπόθεση του Γουοτεργκέιτ, παρά τις σοβαρές αντιδράσεις του προέδρου Νίξον που και αυτός, όπως ακριβώς ο Ρέγκαν, άρχισε να κατηγορεί τον Τύπο και να ζητά από το εκλογικό σώμα να ασχοληθεί «με άλλα θέματα».

Το βέβαιο είναι ότι τουλάχιστον ο αρχηγός της CIA Ουίλιαμ Κάσεϊ και ο επιτελάρχης του Λευκού Οίκου Ντόναλντ Ρήγκαν θα απομακρυνθούν, είτε με απόφαση του ίδιου του προέδρου είτε μετά το πέρας των ερευνών που έχουν ήδη αρχίσει από τις αρμόδιες επιτροπές της Βουλής και της Γερουσίας. Όλα τα στελέχη του Κογκρέσου, και των δύο κομμάτων έχουν δηλώσει, σε τηλεοπτικές συνεντεύξεις τους, ότι αρνούνται να πιστέψουν ότι ο Ντ. Ρήγκαν και ο Κάσεϊ δεν ε γνώριζαν για τη χρηματοδότηση των Κόντρας από την πώληση όπλων στο Ιράν. Αυτό ισχυρίστηκε ο υπουργός Δικαιοσύνης Εντ. Μίτς (στενός φίλος του Ρέγκαν από την εποχή που υπηρέτησε τον κυβερνήτη Ρέγκαν στην Καλιφόρνια σαν γενικός Εισαγγελέας, συλλαμβάνοντας διαμαρτυρούμενους φοιτητές στο Πανεπιστήμιο του Μπέρκλεϊ).

Το μεγάλο ερώτημα, που θα πρέπει να απαντηθεί από τους ερευνητές είναι κατά πόσον ο ίδιος ο πρόεδρος Ρέγκαν γνώριζε για το συνωμοσιακό σενάριο των επιτελών του. Το αμερικανικό εκλογικό σώμα είναι ιδιαίτερα ευαίσθητο στην ειλικρίνεια των ηγετών του και η δημοτικότητα του Ρέγκαν βασιζόταν στο «image» του σαν τίμιου, έστω και ανεπαρκή, ηγέτη. Η «Νιου Γιόρκ Τάιμς» σωστά έθετε το δίλημμα σε ένα πρόσφατο σχόλιό τους: αν ο Ρέγκαν αποδειχτεί ότι ήξερε για την υπόθεση είναι ψεύτης, εάν όχι είναι ανίκανος.

Πώς ξεκίνησε η αποστολή όπλων στο Ιράν

Το Ισράηλ είναι γνωστό ότι παρείχε όπλα στο Ιράν από το 1982, σαν αντάλλαγμα για την ασφάλεια του εβραϊκού πληθυσμού και για να αποκτήσει ερείσματα στα λιγότερο εξτρεμιστικά στοιχεία του καθεστώτος Χομεϊνί. Το γεγονός αυτό έχει παραδεχτεί δημόσια σε εμφανίσεις του ο Αμερικανός τέως σύμβουλος Εθνικής Ασφαλείας, του προέδρου Κάρτερ. Σύμφωνα με πρόσφατα δημοσιεύματα, ο πρώτος υπουργός εξωτερικών του Ρέγκαν, ο στρατηγός Αλεξάντερ Χέιγκ είχε ενημερωθεί για την ισραηλινή επιχείρηση αλλά δεν θέλησε να την εμποδί-

σει ή να εκφράσει τη δυσaréσκεια της Ουάσιγκτον γι' αυτήν.

Σύμφωνα με άρθρο του γνωστού από την αποκάλυψη του Γουοτεργκέιτ, Αμερικανού δημοσιογράφου Μπομπ Γούντγουορντ στην *Ουάσιγκτον Ποστ* οι Ισραηλινοί συνέχισαν τακτικά την αποστολή όπλων. Το φθινόπωρο του 1985 ο γενικός διευθυντής του Ισραηλινού υπουργείου Εξωτερικών Δαβίδ Κίμσε (ο οποίος κατά τον Γούντγουορντ ήταν πράκτορας της Ισραηλινής Μυστικής Υπηρεσίας Μοσάντ για τριάντα χρόνια) σε συνεργασία με τον γνωστό μας Σαουδάραβα μεγαλέμπορο όπλων Κασόγκ πλησίασαν ένα Βρετανό πλοιοκτήτη, τον Τίνι Ρόουλαντ (ιδιοκτήτη της εταιρείας «Λόντρο» που συμμετείχε ενεργά στο σπάσιμο του μπούκοτάζ για λογαριασμό της Λευκής Κυβέρνησης της Ροδεσίας —στενός φίλος του Κίμσε), και του ζήτησαν να μεταφέρει όπλα στο Ιράν σε μια μυστική αποστολή που είχε την έγκριση του Λευκού Οίκου. ο Ρόουλαντ ρώτησε το Στέιτ Ντιπάρτμεντ, το οποίο είτε επειδή δεν ε γνώριζε τα σχέδια του Εθνικού Συμβουλίου Ασφαλείας είτε πάλι επειδή πράγματι εξέφραζε την μέχρι τότε θέση της κυβέρνησης Ρέγκαν, αρνήθηκε ότι οι ΗΠΑ συμμετέχουν σε μια τέτοια αποστολή.

Ο Κασόγκι στην Ελλάδα: Όπου ο Γ. Παπανικολάου...

Ο Κασόγκι σύμφωνα με καλά πληροφορημένες πηγές πλησίασε τότε την ελληνική κυβέρνηση και γνωστούς εφοπλιστές προκειμένου να εξασφαλίσει την συνεργασία τους στην αποστολή όπλων στο Ιράν. Ο Σαουδάραβας μεγαλοεπιχειρηματίας είναι ιδιοκτήτης της εταιρείας «TRIAD» που σύμφωνα με παλαιότερα δημοσιεύματα ονομάζεται έτσι γιατί αποτελεί συλλογική επιχείρηση τριών γνωστών μυστικών υπηρεσιών. Ο Έλληνας πρωθυπουργός είχε δεχθεί τον Κασόγκι στον Αστέρα μετά από συνεννοήσεις που έκανε ο οικονομικός του σύμβουλος Γιάννης Παπανικολάου. Ορισμένοι κύκλοι στην Ουάσιγκτον πιστεύουν ότι ο Κασόγκι διαπραγματευόταν με την ελληνική κυβέρνηση τη συμμετοχή της στην αποστολή όπλων στο Ιράν, με τη διαβεβαίωση ότι οι Αμερικανοί θα παράσχουν την κάλυψή τους στην επιχείρηση.

Σε κάθε περίπτωση, τα στελέχη του Αμερικανικού Υπουργείου Εξωτερικών υποπτεύθηκαν ότι κάτι συμβαίνει στα υπογεια του Λευκού Οίκου και ρώτησαν τον σύμβουλο Εθνικής Ασφάλειας Ποϊντέξτερ, ο οποίος άφησε να εννοηθεί ότι «πράγματι κάτι συμβαίνει». Αλλά αρνήθηκε να αποκαλύψει λεπτομέρειες στους διπλωμάτες.

Το ενδιαφέρον όμως είναι ότι την άνοιξη του 1986 ομοσπονδιακοί αστυνομικοί κατηγορήσαν τον ελληνικής καταγωγής ηθοποιό Νίκο Μινάρδο, τον συνταξιούχο στρατηγό Αβραάμ Βαρ-Αμ, ορισμένους Γάλλους και Βρετανούς επιχειρηματίες και τον Άγγλο δικηγόρο Έβανς για απόπειρα λαθραίας αποστολής όπλων στο Ιράν, ύψους δύο δισεκατομμυρίων δολαρίων. Ο Έβανς είναι ο δικηγόρος του Κασόγκι, ενώ ο Μινάρδος είναι συνεταιρικός και στέλεχος των επιχειρήσεών του και μένει στο Λος Άντζελες της Καλιφόρνιας όπου φέρεται να έχει σχέσεις με προσωπικότητες του Χόλιγουντ και ελληνοαμερικάνους επιχειρηματίες της περιοχής.

• Ο Μινάρδος και οι συγκατηγορούμενοί του υποστηρίζουν

τώρα μέσω των συνηγόρων τους ότι η επιχείρησή τους ήταν εγκατεστημένη από τον Λευκό Οίκο και πως οι κατηγορίες που τους προσάπτουν πρέπει να αποσυρθούν διότι έπεσαν θύματα της αφέλειας των ομοσπονδιακών τελωνειακών αρχών που προφανώς δεν γνώριζαν ότι ο Λευκός Οίκος είχε τις δικές του εμπορικές σχέσεις με τον Χομείνι. Ο Μινάρδος και οι άλλοι κατηγορούμενοι «καρφώθηκαν» από τον Κύρο Χασέμι, έμπορο όπλων που για να μειώσει την ποινή που του είχε επιβληθεί για μια προηγούμενη επιχείρηση λαθραίας αποστολής όπλων, αποφάσισε να συνεργαστεί με τις ομοσπονδιακές αρχές, μαγνητοφωνώντας τηλεφωνικές συνδιαλέξεις με τους κατηγορούμενους και δίνοντας στοιχεία για τα σχέδιά τους. Ο Χασέμι μαγνητοφώνησε συνδιαλέξεις με ευρωπαϊκές πόλεις μεταξύ των οποίων και η Αθήνα, χωρίς όμως να ξέρουμε μέχρι σήμερα ποιοι ήταν οι συνομιλητές τους.

Ο Κασόγκι φαίνεται πάντως ότι ανέλαβε τη διοργάνωση της επιχείρησης αποστολής όπλων στο Ιράν για λογαριασμό των ΗΠΑ και πως η αποστολή δεν συμπεριελάμβανε όπλα αξίας 12 εκατομμυρίων αλλά συνολικού ύψους 120 εκατομμυρίων με προέλευση διάφορες χώρες, πέραν του Ισραήλ.

Ποιος έχει πετρέλαια και διυλιστήρια;

Αυτό άλλωστε υποστηρίζει ο συγγραφέας της βιογραφίας του Κασόγκι, Ρόναλντ Κέσλερ σε συνέντευξή του στους «Τάιμς της Νέας Υόρκης». Ένας άλλος γνωστός για τις αποκαλύψεις του στο παρελθόν δημοσιογράφος, ο Ζακ Άντερσον, με άρθρο του στην «Ουάσιγκτον Ποστ» υποστήριξε την περασμένη Δευτέρα ότι κάποιος Έλληνας ιδιοκτήτης διυλιστηρίων και έμπορος πετρελαιοειδών, έστειλε στο Ιράν 20 μηχανές αεροσκαφών τύπου F-4 που είχαν παράνομα εισάγει στην Ελλάδα από τις ΗΠΑ. Αμερικανοί έμποροι όπλων. Σαν αντάλλαγμα ο Έλληνας επιχειρηματίας πήρε φορτίο πετρελαίου από το Ιράν. Καλά πληροφορημένες πηγές αναφέρουν ότι το Ιράν είχε ζητήσει από την Αθήνα να δεχτεί για σέρβις στις εγκαταστάσεις της ελληνικής βιομηχανίας τα Φάντομ της αεροπορίας της, αλλά η ελληνική κυβέρνηση αρνήθηκε φοβούμενη τις αντιδράσεις της Ουάσιγκτον και αφού πρόβαλε σαν δικαιολογία ότι η ενέργειά της θα οδηγούσε στην ανατροπή της ισορροπίας στον πόλεμο Ιράν - Ιράκ.

Το σκάνδαλο της αποστολής όπλων στο Ιράν, έχει προφανώς και ελληνικές διαστάσεις. Ο Μινάρδος είναι γνωστός για το μεσιτικό του ρόλο και σε άλλες πωλήσεις εξοπλισμού στην Ελλάδα και άλλες χώρες, και η ανάμειξή του θα αποκαλυφθεί εφόσον ο εισαγγελέας της Νέας Υόρκης επιμεινεί στην εκδίκαση της υπόθεσης παρά το γεγονός ότι αποκαλύπτεται τώρα ότι ο Λευκός Οίκος είχε πράγματι δώσει το πράσινο φως για την εμπορία όπλων προς το Ιράν. Το ερώτημα είναι κατά πόσον η ελληνική κυβέρνηση συνεργάστηκε με την Ουάσιγκτον και το Ισραήλ στην επεξεργασία, διασφάλιση της μεταφοράς μέσω ελληνικών λιμανιών και υλοποίηση του σχεδίου που έχει προκαλέσει τόσο θόρυβο. Τι ρόλο έπαιξε ο Κασόγκι και ο Μινάρδος και τι εξυπηρετούσαν οι επαφές τους με την ελληνική κυβέρνηση κατά την περίοδο που επεξεργάζονταν τα σχέδια της μυστικής επιχείρησης; Ποιοι είναι οι Έλληνες εφοπλιστές ή επιχειρηματίες πετρελαιοειδών με συμφέροντα και στις ΗΠΑ που συμμετείχαν στις συνεννοήσεις με το Ιράν και τον Κασόγκι; Μήπως η Ελλάδα είχε αναλάβει την επιχείρηση της μεταφοράς των όπλων στο Ιράν αλλά τελικά αυτή ανατέθηκε λόγω έλλειψης εμπιστοσύνης στο Ισραήλ; Τα ερωτήματα αυτά θα βρουν προφανώς την απάντησή τους μέσα στους επόμενους μήνες από τις έρευνες της αμερικανικής δικαιοσύνης και του Κογκρέσου; Γιατί βέβαια θα ήταν παράλογο να περιμένει κανείς να διεξαχθεί έρευνα για το ρόλο της Ελλάδας στην υπόθεση όπως έγινε για παράδειγμα στην Ιταλία μετά τις αποκαλύψεις για τη μεταφορά όπλων μέσω ιταλικών λιμανιών.

Συγκλονιστικό, Πρωτότυπο

Ο ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ΗΓΕΤΕΣ ΠΑΓΙΔΕΥΟΝΤΑΙ ΣΤΑ ΕΓΚΑΤΑ ΤΗΣ ΓΗΣ

Δεκάδες ανασύρονται οι νεκροί — έχει κοπεί του έθνους η ανάσα

Φανταστείτε έναν πρωθυπουργό (που θα μπορούσε να είναι και ο **Ανδρέας Παπανδρέου**) και τους ηγέτες της αντιπολίτευσης (που θα μπορούσαν να είναι και ο **Κωνστ. Μητσοτάκης** και ο **Χαρίλαος Φλωράκης**) να παγιδεύονται σε υπόγειο στοά, που καταρρέει σε βάθος 450 μέτρα μέσα στη γη. (Το τρομακικό Γεγονός συμβαίνει στη διάρκεια του πανηγυρικού εγκαίνιασμού των μεγαλύτερων μεταλλείων στη χώρα). Φανταστείτε τους νεκρούς να ανασύρονται κατά δεκάδες από τα ερείπια, αλλά τον πρωθυπουργό και τους ηγέτες της αντιπολίτευσης να μην ανευρίσκονται. Τι έχουν γίνει; Ζουν ή σκοτώθηκαν κι αυτοί; Πρέπει οπωσδήποτε να βρεθούν ζωντανοί ή νεκροί...

Το έθνος έχει μείνει χωρίς ανάσα, ο λαός έχει παγώσει. Κι όλα αυτά τη στιγμή που ουσιαστικά η χώρα ζει σε προεκλογική περίοδο. Με τον κόσμο τριχασμένο. Τους πολιτικούς να αλληλοβρίζονται, να αλληλοσκοφανιούνται και να αλληλοεξευτελίζονται. Την οικονομία να παραπαίει ή και να καταρρέει. Τις αξίες να κατακρημνίζονται...

Πού πάμε; Η χώρα έχει μείνει πολιτικά αποκεφαλισμένη ή όχι; Η γενική εντύπωση είναι «ναι» και, ενώ τα σωσκά συνεργεία δουλεύουν απεγνωσμένα **κάτω** στη γη, **απάνω** κάποιοι δρομολογούν τις νέες εξελίξεις. Ποιές ακριβώς και προς τα πού; ..Κι αν ακόμα ζουν οι παγιδευμένοι ηγέτες;..

Είναι το νέο μυθιστόρημα του ΣΠΥΡΟΥ ΓΑΛΑΙΟΥ

ΣΕΝΑΡΙΟ

ΣΕ ΔΥΟ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ

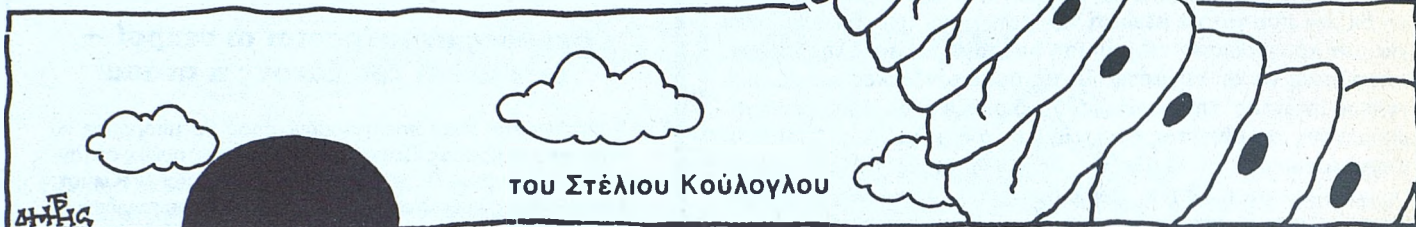
Έχουν γράψει κιάλας στον Τύπο: «συγκλονιστικό πολιτικό θρίλερ, που σε καθηλώνει», «πολυδιάστατη εικόνα μιας καταστροφής με πολλές προεκτάσεις», «καίει και προβληματίζει τον αναγνώστη», «κάθε σελίδα του σε αιχμαλωτίζει», «η ευρηματική υπόθεση εμπλουτίζει τη σημερινή ελληνική μυθιστοριογραφία με νέα στοιχεία», «πρωτότυπο έργο», «πρωτότυπο πολιτικό μυθιστόρημα», «έφιαλτικό σκηνικό», «τόσο ευρηματικό —θα μπορούσε πράγματι ν' αποτελέσει τη βάση κινηματογραφικού σεναρίου», «καυτές εμπειρίες», «πνοή και πλοκή, που κρατούν αδιάπτωτο το ενδιαφέρον του αναγνώστη», «ε, λοιπόν, φτάνεις να πεις, ας γινόταν έτσι, μπας και γλυτώναμε από τον πολιτικό αμοραλισμό...», «συναρπάζει. Έξυπνο, ευρηματικό, γοργό, πρωτότυπο για τα Γράμματά μας...».

ΤΟ ΠΙΟ ΕΠΙΚΑΙΡΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ
ΠΟΥ ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΣΗΜΕΡΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΕΚΔΟΣΗ-ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, Κολοκοτρώνη 19,
Τηλ. 322.7840, Αθήνα

ΚΑΙ ΣΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

Για να σωθεί το ΠΑΣΟΚ, πρέπει να ξεπεράσει τον εαυτό του

Και η ανασφάλεια συνεχίζεται. Έχουν κλείσει σχεδόν δύο μήνες, από τις εκλογές της 12ης Οκτωβρίου, από τότε δηλαδή που η γενικευμένη ανασφάλεια και η συνακόλουθη παραλυσία, έχουν καταλάβει το κυβερνητικό στρατόπεδο, σε τέτοιο βαθμό ώστε και η απλή διαχείριση του «συστήματος», δηλαδή του κρατικού μηχανισμού, να έχει καταντήσει ανέφικτη πολυτέλεια. Βέβαια την περασμένη Παρασκευή, στη συνεδρίαση του υπουργικού συμβουλίου, ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ, τόνισε ότι «δεν πρέπει να μας διαφεύγει ότι είμαστε κίνημα και είναι απαραίτητη η αυτοδυναμία, γιατί μόνο έτσι μπορούμε να εφαρμόσουμε το πρόγραμμά μας», προσθέτοντας μάλιστα ότι «αυτό επιτάσσει η διακήρυξη της 3ης Σεπτεμβρίου».

Επακολούθησε ένας αναστεναγμός ανακούφισης, από όσα στελέχη του ΠΑΣΟΚ εξακολουθούν να πιστεύουν ότι η λογική της αυτοδυναμίας, και η επιστροφή στα παλιά, αποτελεί την καλύτερη συνταγή για την αποφυγή των κρίσιμων προβλημάτων που τίθενται το 1986. Αλλά ποιος είναι σίγουρος πια, ότι και αυτή η «κατευθυντήρια» δεν πρόκειται να ανατραπεί; Μήπως ο Άκης Τσοχατζόπουλος, ο οποίος —μετά από σχετική συνενόηση με τον πρωθυπουργό— δήλωνε πριν λίγες μέρες, ότι η ιδιωτική ραδιοφωνία «είναι αντίθετη με την... ιδεολογία του ΠΑΣΟΚ»; Ή μήπως ο Μένιος Κουτσόγωργας, που με τη γνωστή κουτοπόνηρη τακτική, ετοίμαζε να δώσει το δικαίωμα «ελευθέρης» ραδιοφωνίας στις... Νομαρχίες, για να «αδειαστούν» κυριολεκτικά και οι δύο, μετά την πρόσφατη εξαγγελία του πρωθυπουργού για την απελευθέρωση των ερτζιανών;

Ο πρωθυπουργός με τα χίλια πρόσωπα

Βρισκόμαστε τους δύο τελευταίους μήνες, μπροστά σ' ένα από τα κυριότερα χαρακτηριστικά του «Παπανδρεϊακού» μοντέλου διακυβέρνησης, δηλαδή, τη συχνή αλλαγή αποφάσεων: πρόκειται γι' αυτό που στα εσωτερικά του ΠΑΣΟΚ μεταφράζεται με τη φράση, «*κερδίζει όποιος είναι μαζί του στο αυτοκίνητο για τα τηλεοπτικά στούντιο*», όταν πρόκειται να πραγματοποιηθεί από τηλεοράσεως, μια σημαντική εξαγγελία.

Το τελευταίο διάστημα, και κάτω από την επίδραση των απόψεων των συνομιλητών που δέχεται ο πάντα ανοικτός στις διάφορες γνώμες Ανδρέας Παπανδρέου, το φαινόμενο έχει γνωρίσει την αποθέωσή του, αφού σε ελάχιστο χρόνο, έχουν διατυπωθεί οι πιο αντιφατικές θέσεις. Στην 19η Σύνοδο, η «3η του Σεπτεμβρίου», αποσιωπάται τελείως, στο όνομα των άρθρων του πρωθυπουργού το 1977, για τη «*Μετάβαση στο Σοσιαλισμό*». Μετά τις δημοτικές εμφανίζεται η περίφημη ανακοίνωση του ΕΓ, μία μέρα πριν τον ανασχηματισμό, που κάνει λόγο για ριζικές αλλαγές, και επακολουθεί η λιγότερο ουσιαστική απ' όλες τις αναδομήσεις της πενταετίας. Στη συνέχεια τις παραμονές της επετείου του Πολυτεχνείου παρουσιάζεται από τον πρωθυπουργό η θέση για την ανάγκη «*ανανέωσης του πολιτικού και ιδεολογικού λόγου της αλλαγής*», που μαζί με τα

«*ζιγκ-ζαγκ*» και τον «*κοινωνικό μεταβολισμό*» στον οποίο είχε υποβληθεί το ΠΑΣΟΚ, δίνουν την εντύπωση μίας ριζικής στροφής, σε συνδυασμό με την «*πρόταση του Γοργοπόταμου*» για διάλογο με τα κόμματα και έμμεσα με την Τουρκία.

Δέκα μέρες μετά, ο Ανδρέας Παπανδρέου ξαναγυρνάει στην αυτοδυναμία, στον χαρακτήρα του ΠΑΣΟΚ ως «*κινήματος*» (στην κομματική διάλεκτο του ΠΑΣΟΚ το κίνημα αντιπαράκειται στο θεσμιμένο, με διαδικασίες, και αρχές κόμμα) για να επιστρέψει θριαμβευτικά στη διακήρυξη της 3ης του Σεπτεμβρίου, ο εκσυγχρονισμός της οποίας είχε ανακοινωθεί ήδη από τη Σύνοδο της Χαλκίδας, τον περασμένο Μάρτιο. Την ίδια στιγμή, με δεδομένο το σύστημα εξουσίας του ΠΑΣΟΚ, ο πρόεδρος του δέχεται μία σειρά από εισηγήσεις, αντιφατικού περιεχομένου, οι οποίες δεν συνιστούν μία πολιτική διαδικασία, με την έννοια της διαμόρφωσης απόψεων και συσχετισμών, στα πλαίσια της ΚΕ, η οποία θα αποφασίσει —θεωρητικά— για την παραπέρα πορεία του κινήματος. Όλες οι εισηγήσεις έχουν σαν αποκλειστικό αποδέκτη τον πρωθυπουργό, είναι προσαρμοσμένες σε αυτό το δεδομένο, και γι' αυτό οι περισσότερες τείνουν να λύσουν ζητήματα εξουσίας, να σταθεροποιήσουν τη θέση των εισηγούμενων στο πλέγμα εξουσίας, παρά να απαντήσουν στα ουσιαστικά και κρίσιμα προβλήματα που αντιμετωπίζει σήμερα το κόμμα και η κυβέρνηση.

Η δυσκολία να βάζεις την υπογραφή σου

Δεν είναι έτσι τυχαίο, ότι η πλειοψηφία του σημερινού ΕΓ δε βλέπει κανένα πρόβλημα με την αυτοδυναμία του ΠΑΣΟΚ, που πρέπει να διατηρηθεί, για να εφαρμοστεί το πρόγραμμα που περιέργως δεν εφαρμόστηκε χρόνια τώρα: κάθε ριζική αλλαγή του πολιτικού παιχνιδιού, και επομένως και του ΠΑΣΟΚ, θα έθετε τις μετρίότητες σε δοκιμασία, αν όχι στο περιθώριο των εξελίξεων.

Παραβλέπεται ουσιαστικά, ότι η σημερινή «αυτοδυναμία» του ΠΑΣΟΚ, είναι ανύπαρκτη, όχι μόνο με την έννοια της πολιτικής αυτοδυναμίας, κάτι που έδειξαν άλλωστε και τα πρόσφατα εκλογικά αποτελέσματα, αλλά κυρίως με την έννοια της κοινωνικής αυτοδυναμίας. Απέναντι στη σημερινή κυβέρνηση υπήρχε ήδη εξαιτίας των υποσχέσεων του 1985 για «*καλύτερες μέρες*» και του δειλού τρόπου ανακοίνωσης των οικονομικών μέτρων, μια κρίση εμπιστοσύνης, μία λανθάνουσα κρίση νομιμοποίησης, που εκφράστηκε με τα αποτελέσματα των δημοτικών. Οι σπασμωδικές κινήσεις που επακολούθησαν, και κυρίως η χιονοστιβάδα των σκανδάλων, όξυναν σε τέτοιο σημείο την κρίση αυτή, ώστε είναι αδύνατη η υλοποίηση της όποιας «σταθεροποιητικής» πολιτικής. Κανείς δεν βλέπει, σήμερα το λόγο να υποστεί θυσίες, ή να αυξήσει την «*παραγωγικότητά*» του τη στιγμή που παρουσιάζονται στελέχη του κυβερνώντος κόμματος, να έχουν καταχραστεί δισεκατομμύρια. Συγχρόνως, η ουσία της οικονομικής πολιτικής, αποδιάρ-

θρώνει σε κοινωνικό επίπεδο, την αντιφατική συμμαχία των «μη προνομιούχων», που είχαν προσχωρήσει στο ΠΑΣΟΚ για τη διατήρηση των κακώς ευνοούμενων κεκτημένων, των συντεχνιακών δικαιωμάτων, της θέσης στο Δημόσιο λόγω του κρατισμού του ΠΑΣΟΚ, των αεριτζήδων, που διέκριναν ότι το «κτύπημα» των μονοπωλίων, θα άφηνε ανέγγικτα, τα δικά τους παρασιτικά συμφέροντα.

Οι «εγκέφαλοι» του ΠΑΣΟΚ, επιχειρηματολογούν υπέρ του αδιατάρακτου της «αυτοδυναμίας», υπογραμμίζοντας την απουσία μαζικών εργατικών κινητοποιήσεων την τελευταία χρονιά. Αλλά αυτό το φαινόμενο —οφειλόμενο εν πολλοίς στον κατακερματισμό του συνδικαλιστικού κινήματος— δε σημαίνει καθόλου συμφωνία με την ακολουθούμενη πολιτική, αλλά απογοήτευση και αδιαφορία, την οποία δεν πρόκειται να εισπράξει εκλογικώς το κυβερνών κόμμα. Για να επανασυμπεριωθεί όλος αυτός ο κόσμος, που έβαλε —χωρίς να πολυπροσέξει— τη δική του υπογραφή στο «συμβόλαιο με το λαό», χρειάζεται και ειλικρινή παραδοχή των λαθών, και κυρίως ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο, το οποίο να τον εμπνεύσει ξανά. Και αυτό με τη σειρά του προϋποθέτει διατύπωση νέας κοινωνικής στρατηγικής (που θα αφορά τον εκσυγχρονισμό της χώρας μπροστά στο 2000), νέας πολιτικής κουλτούρας και νέου πολιτικού σκηνικού που θα συμβάλλουν στην ειλικρινή συζήτηση των προβλημάτων και στην ευρύτερη δυνατή πολιτική συμπράταξη για την αντιμετώπισή τους. Φτάνουμε όμως εδώ, στην ανεπάρκεια του ίδιου του κόμματος που λέγεται ΠΑΣΟΚ.

Ο αρχαϊκός Σοσιαλισμός

Κάθε μηχανισμός είναι από τη φύση του συντηρητικός, και τείνει να κλείνεται στον εαυτό του, στην περίπτωση που περνάει στην άμυνα. Αυτό που έχει παρατηρηθεί πολλές φορές στην ιστορία των κομμάτων, βρίσκει την απόδειξή του στο παράδειγμα του ΠΑΣΟΚ, όταν μάλιστα το τελευταίο, όχι μόνο έχει αποβάλλει πολλά από τα ριζοσπαστικά χαρακτηριστικά, που διατηρούσε μέχρι το 1981, αλλά και έχει μεταμορφωθεί κυριολεκτικά: σύμφωνα με ορισμένα πρόσφατα στοιχεία, το 70% των σημερινών μελών του ΠΑΣΟΚ έχουν στρατολογηθεί στο κόμμα μετά το 1981, εκ των οποίων το 89% δουλεύει στο κράτος ή σε οργανισμούς ελεγχόμενους άμεσα από το Δημόσιο. Αν στην εικόνα αυτή προστεθεί και το γεγονός ότι το 96% των μελών της ΚΕ κατέχει κυβερνητικές και κρατικές θέσεις, τότε είναι φανερό ότι έχει επιτευχθεί η κρατικοποίηση ενός κόμματος, του οποίου η πλειοψηφία των μελών έχει εφεύρει το σοσιαλισμό κατόπιν εορτής, προκειμένου να εξασφαλισθεί κοινωνικά.

Η αλλαγή αυτή της κομματικής φυσιογνωμίας, που ίσως είναι η σοβαρότερη αιτία για την περσινή αποχώρηση της ιστορικής ηγεσίας από τις καθοδηγητικές θέσεις του ΕΓ, η μετατροπή του κόμματος σε ένα κόμμα —νεοφώτιστων σε όλα τα επίπεδα της κομματικής κλίμακας, κάνει ουσιαστικά ανέφικτη την πραγματοποίηση μιας ουσιαστικής αυτοκριτικής, η οποία προϋποθέτει με τη σειρά της, και πολιτική πείρα και εμπειρία χρόνων οργανωμένης ζωής. Δεν είναι γι' αυτούς τους λόγους τυχαίο, που το ΠΑΣΟΚ αναζητώντας τις —κομμένες του— ρίζες, στρέφεται σήμερα στην αφετηρία της απαρχαιωμένης 3ης του Σεπτεμβρίου, ή στα πιο πρόσφατα γνωστά σε όλους γεγονότα, όπως είναι η Σύνοδος της Χαλκίδας. Η τελευταία περιέχει αναμφίβολα μίας σειρά από πολύ αξιόλογες επισημάνσεις, οι οποίες πέρασαν απαρατήρητες από την πλειοψηφία του Τύπου. Αλλά ο δεκάλογος συμπεριφοράς προς τα κυβερνητικά και τα κομματικά στελέχη, υπό τη μορφή μάλιστα οδηγιών, ή ο διάλογος με την αριστερά προσπαθεί μάταια να αναπληρώσει το κενό της πολιτικής γραμμής.

Η διακήρυξη της 3ης του Σεπτεμβρίου, περιείχε ασφαλώς για

την εποχή που διατυπώθηκε, μία σειρά από σημαντικές θέσεις όπως η αυτοδιαχείριση και κυρίως ένα ριζοσπαστικό πνεύμα, χάρις στο οποίο κατάφερε και συσπείρωσε γύρω της, όλο αυτόν τον κόσμο που πύκνωσε τις γραμμές του ΠΑΣΟΚ.

Όμως η θεώρηση της Ελλάδας, ως μίας δορυφορικής χώρας, ο «εθνικοαπελευθερωτικός αγώνας» και ο τριτοκοσμικός προσανατολισμός του ΠΑΣΟΚ, έπαιξαν ουσιαστικό ρόλο και στον ανεδαφικό εξωπραγματικό —όποιο— πρόγραμμα έγινε προσπάθεια να εφαρμοστεί μετά το 1981, και στο αυταρχικό εσωτερικό καθεστώς του «απελευθερωτικού» ΠΑΣΟΚ, και στην πολιτική κουλτούρα που διαμόρφωσαν τα μέλη του. Έτσι το μεν σημερινό ΠΑΣΟΚ με την ιστορική ασυνέχεια αδυνατεί να συνειδητοποιήσει τα λάθη της ιδρυτικής διακήρυξης, ενώ συγχρόνως η αυθόρμητη επιστροφή σε αυτήν, απομακρύνει περισσότερο από την εκπόνηση και τη διατύπωση μίας σύγχρονης στρατηγικής.

Γιατί στην πραγματικότητα, η επιστροφή στην κοινωνία την οποία επαγγέλεται η Σύνοδος της Χαλκίδας, δεν μπορεί να επιτευχθεί ούτε με δεκάλογους συμπεριφοράς, ούτε με τις... δέκα εντολές του Μωϋσή, ούτε με τις αφηρημένες εκκλήσεις, για την πάταξη της αλαζονείας. Όταν από τη μία πλευρά το κράτος έχει διαλύσει το κόμμα, και από την άλλη η διαχείριση του Δημόσιου τομέα αποτελεί βασική αιτία της κυβερνητικής φθοράς, ένα σοσιαλιστικό κόμμα που σέβεται στοιχειωδώς τον εαυτό του, πρέπει να επαναπροσδιορίσει τις σχέσεις με το κράτος και την ιδιωτική πρωτοβουλία.

Όταν ακόμη και ο Γκορπατσώφ, κάνει στροφή προς τη Δ. Ευρώπη ή δεν πολυενδιαφέρεται —αν δεν απεύχεται— για την αποχώρηση των αμερικανικών βάσεων από την Ελλάδα, δεν

ΣΠΟΥΔΕΣ ΣΤΗ ΓΑΛΛΙΑ;

Η μεγάλη πλειοψηφία των Ελλήνων φοιτητών που πηγαίνει για βασικές ή μεταπτυχιακές σπουδές στη Γαλλία χάνει την πρώτη χρονιά με οικονομικό και ψυχολογικό κόστος ανυπολόγιστο. Πολλοί ακόμη αναγκάζονται να εγκαταλείψουν τις σπουδές τους. Αυτό κατά κανόνα δεν συμβαίνει τόσο από ανεπαρκή γνώση της γαλλικής γλώσσας, όσο από άγνοια της επιστημονικής ορολογίας, της μεθόδου και του τρόπου οργάνωσης των σπουδών στη Γαλλία καθώς και της περιρρέουσας πολιτιστικής ατμόσφαιρας (π.χ. τι σημαίνει ορλεανισμός, μπουλανζισμός, πουζαδισμός κλπ.).

ΓΙ' ΑΥΤΟ ΤΟ ΛΟΓΟ

Ξεκινάμε μια προσπάθεια συστηματικής προετοιμασίας των υποψηφίων για σπουδές στη Γαλλία που ήδη έχουν επαρκείς γνώσεις της γλώσσας. Αριστούχος Διδάκτωρ της Σορβόνης, πανεπιστημιακός με τεράστια διδακτική πείρα, διδάσκει ορολογία και μέθοδο διδασκαλίας των κοινωνικών επιστημών (Νομικά, Οικονομία, Ψυχολογία, Φιλοσοφία κλπ.), πλάνο εκπόνησης διατριβών, γαλλικά πνευματικά ρεύματα, πολιτικά και κοινωνικά κινήματα, γλώσσα του τύπου καθώς και την πολύ σημαντική για την ενσωμάτωση στη χώρα υποδοχής καθημερινή και οικεία γλώσσα που δεν γράφεται στα βιβλία.

Τμήματα ολιγομελή
Διδάκτρα προσιτά

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ ΠΑΝ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ ΕΠΕ

Μασσαλίας 5, απέναντι από τη Νομική Σχολή
τηλ. 3602169 - 3646246

μπορεί η νεολαία του ΠΑΣΟΚ να έχει ως κεντρικό σύνθημα «το ΕΟΚ και ΝΑΤΟ το ίδιο συνδικάτο». Όταν μάλιστα το πρώτο από τα δύο αυτά συνδικάτα έχει παίξει όχι μικρό ρόλο στην κάλυψη των εξωτερικών ελλειμμάτων, για τη δε αποχώρηση από το δεύτερο, ενδιαφέρονται —σύμφωνα με όλες τις δημοσκοπήσεις— όλο και μικρότερες μερίδες του εκλογικού σώματος και ιδίως της νεολαίας. Για τη «στροφή του ΠΑΣΟΚ στην κοινωνία», απαιτείται μία σύγχρονη στρατηγική, ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο, μέρος του οποίου θα αναλάβει να υλοποιήσει η κυβέρνηση, το οποίο να διαφοροποιείται με βάση τα σημανικά προβλήματα από τη συντηρητική παράταξη και τη ΝΔ. Το ΠΑΣΟΚ του '74-'86, καλείται σήμερα να υπερβεί τον εαυτό του.

Εσωκομματικές τάσεις

Κάτω απ' αυτή τη λογική, τίθεται και το πρόβλημα των εσωκομματικών τάσεων, που απασχολεί τελευταία τον κομματικό μηχανισμό, και τον Τύπο.

Το σημερινό εσωτερικό καθεστώς του ΠΑΣΟΚ, που οδήγησε μάλιστα και σε νοθεία κατά τη διάρκεια της εκλογής της ΚΕ στο συνέδριο του 1984, πρέπει οπωσδήποτε να αλλάξει, η διαφάνεια και ο δημοκρατικός διάλογος πρέπει να πάρουν τη θέση που τους αξίζει. Φυσικά η ύπαρξη των τάσεων δεν προσκρούει σε κανένα ιδεολογικό ταμπού, από αυτά που οδήγησαν μεν στην απαγόρευση των τάσεων, και στην αναπλήρωσή τους από τις αντιμαχόμενες μέχρι τελικής πτώσεως φατρίες, χωρίς ιδεολογικό υπόβαθρο.

Αλλά η δημιουργία των ιδεολογικών ρευμάτων —κάτι που σήμερα είναι εντελώς απαραίτητο για ένα ουσιαστικό διάλογο— και αργότερα των τάσεων, πρέπει να συνοδεύει α-

πό τη διατύπωση εναλλακτικών στρατηγικών. Απουσία πολιτικής, οι τάσεις θα σήμαιναν κάθετη αντιπαράθεση μηχανισμών, που θα αντλούσαν την υπεροχή τους, πάλι από τον ίδιο τον πρωθυπουργό.

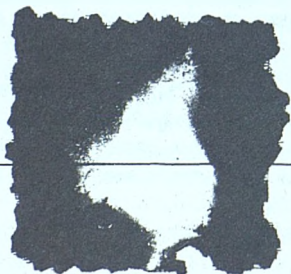
Προς το παρόν, ο τελευταίος δέχεται τις εισηγήσεις των συνεργατών του: του ΕΓ που επιμένει στην αυτοδυναμία, των «παλαιοκομματικών λαϊκιστών» που δεν αποκλείουν τις πρόωρες εκλογές, του Κ. Λαλιώτη ο οποίος συνδυάζει την επανένταξή του με την αλλαγή του πολιτικού παιχνιδιού, άλλων στελεχών που πιέζουν κι αυτοί προς την κατεύθυνση της απλής αναλογικής. Αυτές οι τελευταίες προτάσεις σημαίνουν συγκυβέρνηση δηλαδή δέσμευση του Ανδρέα Παπανδρέου από ένα πλαίσιο συμφωνίας, και παροχή εξουσιών στο κόμμα, παράγοντες που έρχονται σε αντίθεση με τα προσωπικά του χαρακτηριστικά και τον τρόπο που κάνει πολιτική. Οι πρόωρες εκλογές είναι πολύ δύσκολο να κερδηθούν, ενώ η αυτοδυναμία οδηγεί κατ' ευθείαν στην καταστροφή, απλώς με παράταση ενός ή δύο ετών. Αναβολή των αποφάσεων, θα-ισοδυναμούσε με παράταση της χρόνιας κυβερνητικής παραλυσίας, ενώ τα περιθώρια «ρήξεων», όλο και στενεύουν.

Τι πρόκειται να κάνει ο πρωθυπουργός; η μόνη σοβαρή ένδειξη, είναι η σύγκληση της Κοινοβουλευτικής Ομάδας, μία εβδομάδα πριν την ΚΕ. Μία παρόμοια πρακτική, στην 17η Σύνοδο το καλοκαίρι του '85 οδήγησε στην αναγγελία της αναδόμησης του ΕΓ πρώτα στην Κοινοβουλευτική Ομάδα, ενόψει της αλλαγής της οικονομικής πολιτικής της κυβέρνησης και της κατάρριψης των δοξασιών του κομματικού μηχανισμού. Θα υπάρξει άραγε η πρόταση μίας νέας ιδεολογικο - πολιτικής πλατφόρμας, ενός νέου ουσιαστικά κόμματος; Προς το παρόν, μέσα στο ΠΑΣΟΚ κανείς δεν ξέρει τι πρόκειται να συμβεί. Ίσως ούτε και ο πρόεδρός του... □

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

ΓΙΑΝΝΗ Μ. ΚΑΛΙΟΡΗ

ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ II ΓΛΩΣΣΙΚΑ

ΕΞΑΝΤΑΣ

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

Alejo
CARPENTIER

Ο ΑΙΩΝΑΣ ΤΩΝ ΦΩΤΩΝ

Εισαγωγή - Μετάφραση
ΙΣΜΙΝΗ ΚΑΝΣΗ-ΒΙΚΤΩΡΙΑ ΤΡΑΠΑΛΛΗ

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΚΛΑΣΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΞΑΝΤΑΣ

12 ΧΡΟΝΙΑ

«Δεκεμβριανά» και «Νέα Δημοκρατία»

της Σταυρ. Χριστοφιλέα

«Ας γίνει, λοιπόν, η 3η Δεκεμβρίου ημέρα περισυλλογής και στοχασμού. Ας βγάλει ο καθένας τα συμπεράσματά του. Ας αφήσουμε πια την ιστορία να κάνει τις δικές της κρίσεις. Ας τιμήσουμε μαζί όλους τους Έλληνες που έπεσαν άδικα από αδελφό χέρι, θύματα μιας εθνικής τραγωδίας. Ας απομονώσουμε τους δόλιους, που επιμένουν να μας διαιρούν με φαντάσματα. Ας συνετισθούμε επιτέλους και πιασμένοι χέρι χέρι να προχωρήσουμε μπροστά».

(Από την εγκύκλιο «Τρεις Επέτειοι, Ένα μήνυμα: Εθνική Συμφιλίωση» της Γραμματείας Ενημέρωσης στις 4-11-1986 προς τις οργανώσεις της «ΝΔ»).

Ο Μητσοτάκης στο Ιορροπόταμο

Από τα επίσημα μνημόσυνα και τις «πορείες - προσκηνύματα» στου Μακρυγιάννη κάθε επέτειο της 3ης Δεκέμβρη 1944 έως τη φετινή «εθνική συμφιλίωτική στάση», η «Νέα Δημοκρατία» μοιάζει να έκανε πολιτική στροφή 180 μοιρών.

Και μάλιστα μέσα στους τελευταίους μήνες της δωδεκαετίας 1974-1986. Η ευκολία με την οποία η «ΝΔ» μετέλλαξε την παραδοσιακή στάση της για τον άλλοτε «δεύτερο γύρο της κομμουνιστικής ανταρσίας», μοιάζει σχεδόν εντυπωσιακή. Μόλις πέρσι (όπως και το 1984) ο ίδιος προσωπικά ο αρχηγός της «ΝΔ» κ. Κων. Μητσοτάκης ήταν επικεφαλής στη μονόπλευρη δέηση στη Μητρόπολη Αθηνών για «τους ήρωες και τα θύματα των Δεκεμβριανών». Μαζί του γνωστοί «εθνικόφρονες» και «μητσοτακικοί» βουλευτές της «ΝΔ» όπως οι Δ. Μπάλκος, Αλ. Παπαδόγονας (αστέρας παλιότερων επετείων και πορειών), Ηλ. Βουγιουκλάκης, Μαν. Κεφαλογιάννης, Σωτ. Χατζηγιάκης, Άννα Συνοδινού, Βάιος Σταθόπουλος, Χρ. Φωτόπουλος, Αθ. Ταλιαδούρος, Δ. Φράγκος και άλλοι. Τον πανηγυρικό της ημέρας εκφώνησε ο καθηγητής του πανεπιστημίου Πατρών κ. Κων. Γούδας (διορισμένος στη ΔΕ του πανεπιστημίου Πατρών επί χούντας), ο οποίος λίγους μήνες αργότερα διαλέχτηκε από τον κ. Μητσοτάκη να είναι ο «ανανεωτικός» υποψήφιος δήμαρχος της ΝΔ στην Πάτρα.

Το ιδιαίτερα ενδιαφέρον και αποκαλυπτικό της περσινής εκδήλωσης της «ΝΔ» και του κ. Μητσοτάκη για τα Δεκεμβριανά, είναι ότι παρέστησαν σ' αυτή αντιπρόσωποι του «ανανεωτικού κόμματος» του κ. Κ. Στεφανόπουλου, με επικεφαλής τον βουλευτή Αχαΐας κ. Ηλία Μαλεβίτη (μέλος της Συμβουλευτικής της χούντας). Μετά τη «δέηση» στη Μητρόπολη βουλευτές και στελέχη των δύο κομμάτων πραγματοποιήσαν πορεία έως του Μακρυγιάννη, στην οποία επικράτησαν τα συνθήματα «Ο Λαός δεν ξεχνάει και τους ήρωες τιμά», «Εθνική Αντίσταση έκανε ο ΕΛΑΣ και όχι οι προδότες και οι κομμουνιστές». Ήταν η μόνη πορεία για τα Δεκεμβριανά μετά το 1981 κατά την οποία δεν συμμετείχαν ή δεν αναμείχθηκαν ακροδεξιά και φασιστικά στοιχεία. Η δική τους τελετή είχε τελειώσει λίγη ώρα πριν φτάσει η πορεία ΝΔ και ΔΗΑΝΑ στου Μακρυγιάννη.

Ήταν φυσικό λοιπόν, ακόμα και για όσους έχουν ασθενή μνήμη, η φετινή έκρηξη «εθνικής συμφιλίωσης» της «ΝΔ» και του κ. Μητσοτάκη να θεωρηθεί σκόπιμη και να αντιμετωπισθεί με δικαιολογημένη καχυποψία για την ειλικρίνειά της. Η «ΝΔ» και ο κ. Μητσοτάκης, μετά τη στρατηγική και τα αποτελέσματα των δημοτικών εκλογών, χαρακτηρίζουν την επέτειο των Δεκεμβριανών ως «μέρα περισυλλογής και στοχασμού»

για ολόκληρη την εμφυλιακή περίοδο 1944-1949, χωρίς να αισθάνονται την ανάγκη να εξηγήσουν γιατί έκαναν λίγο πολύ το ακριβώς αντίθετο τόσα χρόνια τώρα.

Η αναδρομή από το 1974

Μέσα σ' αυτά τα 12 χρόνια υπήρξαν ενδιαφέρουσες διαφοροποιήσεις και παραλλαγές της στάσης του πολιτικού φορέα της συντήρησης απέναντι στα Δεκεμβριανά. Είναι λ.χ. χαρακτηριστικό ότι ποτέ οι κ. Κων. Καραμανλής και Γεώργιος Ράλλης ως πρωθυπουργοί δεν παραβρέθηκαν σε ανάλογες τελετές και εκδηλώσεις. Επέτρεπαν όμως και εμμέσως υιοθετούσαν ανάλογες πρωτοβουλίες των «σκληρών», με επικεφαλής τον κ. Ευαγ. Αβέρωφ και τους τότε επιτελείς του.

Οι εσωκομματικοί και πολιτικοί αυτοί ελιγμοί την περίοδο 1974-1981 όταν η «Νέα Δημοκρατία» είναι κυβερνητικό κόμμα με τις γνωστές ιδεολογικοπολιτικές του καταβολές, συνδέονται με πολλούς παράγοντες και σκοπιμότητες.

Οι επέτειοι των Δεκεμβριανών και οι πορείες στου Μακρυγιάννη αποβλέπουν κυρίως:

- να εξυπηρετήσουν τις ανάγκες του κόμματος στα δυναμικά ερείσματα της κυβερνητικής του εξουσίας, όπως οι Ένοπλες Δυνάμεις και τα Σώματα Ασφαλείας·
- να εξυπηρετήσουν ψηφοθηρικές σκοπιμότητες στον ακροδεξιό χώρο μετά μάλιστα την κατάργηση της μοναρχίας και καταδίκη των «πρωταιτίων» Απριλιανών. Ο κ. Γ. Ράλλης στο βιβλίο του «Ώρες Ευθύνης» (σελ. 9) περιγράφει αποκαλυπτικά τις σκοπιμότητες αυτής της αντικομμουνιστικής συμπεριφοράς από ορισμένους «αβερωφικούς» βουλευτές.

Οι κλιμακωτές διαφοροποιήσεις, οι πατριαστικοί ανταγωνισμοί και οι διαβαθμίσεις απόψεων στη δεξιά παράταξη βγαίνουν ανάγλυφες από το ιστορικό της δωδεκαετίας 1974-1986.

Το 1974 αποτελεί χρονολογία - μεταίχμιο δύο εποχών, αφού η Ελλάδα περνά από τη δικτατορία στην αποκατάσταση της Δημοκρατίας με την επάνοδο του κ. Κ. Καραμανλή και τη μεγάλη εκλογική του νίκη με 54% το Νοέμβριο.

Η 30η επέτειος των Δεκεμβριανών θα «γιορτασθεί» μέσα σε κλίμα λεπτών ισορροπιών. Επικείται το Δημοψήφισμα για τη μοναρχία και το πρόσφατο παρελθόν της δικτατορίας είναι έντονο.

Ένα λαμπρό επιτελείο υπουργών της «Νέας Δημοκρατίας» καθιερώνει τα Δεκεμβριανά ως επίσημη κρατική γιορτή. Επικεφαλής των εκδηλώσεων στου Μακρυγιάννη οι υπουργοί Εθνικής Αμύνης Ε. Αβέρωφ, Προεδρίας Κυβερνήσεως Γ. Ράλλης, Εμπορικής Ναυτιλίας, Α. Παπαδόγονας και Δημοσίας

Τάδεως Σόλων Γκίκας, που αποτελεί και τον επίσημο ομιλητή.

«Δεν θα περάσουν» ήταν το επικρατέστερο σύνθημα του Μακρυγιάννη —διαλάλησε ο Σ. Γκίκας— «και οι ξενοκίνητοι δεν επέρασαν». «Η νίκη του Μακρυγιάννη δεν είναι τοπική επιτυχία αλλά υπερβαίνει τα όρια αυτά. Ο ερυθρός εχθρός με τις κινητοποιήσεις του προσπάθησε να σχηματίσει κυβέρνηση για να επιβάλει στη χώρα τη στυγνή τυραννία του. Η θυσία των ηρωικών ανδρών της Χωροφυλακής στο Μακρυγιάννη δεν προσεφέρθηκε σε ολοκαύτωμα στην Πατρίδα, αλλά για τη σωτηρία της πατρίδος, γιατί η Ελλάδα σώθηκε».

Καμιά αναφορά για λήθη του παρελθόντος, κανένα βήμα των «νικητών» για συμφιλίωση.

Τον επόμενο χρόνο, 1975, έχουν αρχίσει οι δίκες για βασανιστήρια μετά από μεγάλη κυβερνητική απροθυμία. Οι αποκαλύψεις για τους «ανθρωποφύλακες» των Σωμάτων Ασφαλείας έχουν δημιουργήσει φορτισμένο κλίμα. Ο λόγος του Γκίκα είναι αυτή τη χρονιά πιο διαλλακτικός. Περιορίζεται να επισημάνει τη μοίρα των Ενόπλων Δυνάμεων «να πληρώνουν με αίμα την άσκηση της κοινωνικής τους αποστολής». Δεν μιλάει πια για «σωτήρες», αλλά για «θύματα του καθήκοντος». Ακόμα ο υπουργός Δημόσιας Τάξης τονίζει ότι «Η Ελλάδα πρέπει να επαγρυπνεί για τους ελεύθερους πολιτικούς θεσμούς» και καταλήγει: «Δεν πρέπει επίσης να λησμονείται ότι ο τόσο δεινοπαθήσας ελληνικός λαός και συνώνμη παρέσχε και παρέχει σ' αυτούς, που απείλησαν τη γαλήνη και τις ελευθερίες του και ανώτερη ανεκτικότητα επέδειξε και επιδεικνύει». Η μετριοπάθεια του λόγου σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά μπορεί επίσης να αποδοθεί στις δίκες για τους Απριλιανούς και το Πολυτεχνείο, που κυριαρχούν στην ειδησεογραφία του 1975.

Από το 1976 οι σχέσεις της κυβέρνησης με την αντιπολίτευση οξύνονται, ενώ αρχίζουν οι διεργασίες για τη συγκρότηση της «Εθνικής Παράταξης» από τους «προδομένους εθνικόφρονες». Παράλληλα τον ίδιο χρόνο αρχίζουν οι ενωτικές πρωτοβουλίες της κίνησης «Ενωμένη Εθνική Αντίσταση» και οι θέσεις αυτοκριτικής και «εθνικής συμφιλίωσης» του Παν. Καυελλόπουλου.

Μέσα σ' αυτό το κλίμα τα Δεκεμβριανά δείχνουν την αδυναμία της «ΝΔ» να αποκοπεί από το παρελθόν της. Διαλέγει τις εύκολες διχαστικές λύσεις.

Λόγο, αυτή τη χρονιά, εκφωνεί, ο υπουργός Δημόσιας Τάξης Γεώργιος Σταμάτης, ο οποίος απέδωσε φόρο τιμής στους νεκρούς των Σωμάτων Ασφαλείας που υπεράσπισαν την ελευθερία «κατά των θιασωτών της βίας και του κομμουνιστικού ολοκληρωτισμού». Και υπογραμμίζει: «ας ενθυμούμεθα τα γεγονότα του παρελθόντος όσο θλιβερά κι αν είναι, διότι η ανάμνηση και ιστορικά επιβάλλεται και διδακτική των αξιών εκείνων, που θα ισχύουν πάντοτε, είναι. Όσοι λαοί λησμονούν εν ονόματι οιασδήποτε σκοπιμότητας, την Ιστορία τους διαπράττουν ασυγχώρητο σφάλμα, το οποίο οδηγεί στην απώλεια του εθνικού φρονήματος της εθνικής συνειδήσής τους». Οι ιδεολογικές και πολιτικές αντιλήψεις και του Σταμάτη είναι ίδιες μ' αυτές των προκατόχων του: ο κομμουνισμός είναι ο εχθρός του ελληνικού λαού, πράγμα που δεν πρέπει να λησμονεί ο τελευταίος γιατί μπορεί να ξαναβρεθεί σε παρόμοιες καταστάσεις. Είμαστε όχι μόνο μακριά από κάθε περίπτωση «συμφιλίωσης» αλλά και πλησιέστερα στη διχαστική κινδυνολογία.

Ακροατές των ρήσεων του κ. Σταμάτη και εκπρόσωποι της κρατικής εξουσίας στου Μακρυγιάννη το 1976 οι υπουργοί κ. Ε. Αβέρωφ, Κ. Στεφανόπουλος (Κοιν. Υπηρεσιών), ο απαραίτητος κ. Α. Παπαδόγγονας οι τότε υφυπουργοί Δαβάκης, Γκελεστάθης, Κατσαούνης, Καλατζάκος και Τσαλδάρης και πολλοί βουλευτές της «ΝΔ» αλλά και της ΕΔΗΚ.

Μετά τη λήξη της τελετής στου Μακρυγιάννη σημειώθηκαν μικροεπεισόδια μεταξύ φιλομοναρχικών και «νεοδημοκρατών», στα οποία αναμίχθηκαν και περαστικοί. Προηγούμενος

Δεκέμβριος 1984: Μητσοτακής, Αβέρωφ, Θεοτόκης

φιλομοναρχικά και ακροδεξιά στοιχεία είχαν «καπελώσει» με συνθήματά τους την εκδήλωση. Κυριότερα από αυτά, που πάντως δεν προκάλεσαν έντονη αντίδραση των υπόλοιπων συγκεντρωμένων ήταν «Ο Φλωράκης στο Γουδί, «Θάνατος στο ΚΚΕ», «Αμνηστία στον Παπαδόπουλο», «Έξω ο Ράλλης από τη Βουλή» και ακόμα «Σεραφείμ θυμήσου, γιατί τα ξέχασες».

Οι δύο κατοπινές επέτειοι σημαδεύονται από τα αποτελέσματα των βουλευτικών εκλογών το 1977 και το 1978, αντίστοιχα τους μήνες Νοέμβριο και Οκτώβριο. Δημιουργείται ένα νέο πολιτικό σκηνικό με την άνοδο του ΠΑΣΟΚ στη θέση της αξιωματικής αντιπολίτευσης, τη διαδικασία της «διεύρυνσης», το 7% περίπου της «Εθνικής Παράταξης» και τη νίκη των «δημοκρατικών υποψηφίων» στις δημοτικές εκλογές. Οι ρητορικοί και εμφυλιοπολεμικοί τόνοι κάπως χαμηλώνουν.

Στις τελετές του 1978 ξανά το ίδιο «καστ». Εκ μέρους της κυβέρνησης παραβρίσκονται ο υπουργός Εξωτερικών κ. Γ. Ράλλης, ο νέος υπουργός Δημ. Τάξεως Αν. Μπάλκος, ο κ. Α. Παπαδόγγονας ως υπουργός Συγκοινωνιών και φυσικά ο αναγκαίος κάθε χρόνο αρχιεπίσκοπος κ. Σεραφείμ με τις ηγεσίες των Ενόπλων Δυνάμεων και Σωμάτων Ασφαλείας. Μαζί τους και ο πρόεδρος της Βουλής κ. Δημ. Παπασπύρου. Ο υπουργός Προεδρίας κ. Κ. Στεφανόπουλος μιλώντας στην Κόρινθο κατηγορεί το ΠΑΣΟΚ ότι «στερείται ευσυνειδήσιας και αισθήματος ευθύνης» και τον κ. Α. Παπανδρέου ότι «είναι πραγματικός μαρξιστής, ο οποίος εκστασιάζεται από τα καθεστώτα της Γιουγκοσλαβίας και της Λιβύης».

Στου Μακρυγιάννη, ο κ. Μπάλκος αφού τονίζει ότι «η ημέρα αυτή είναι γιορτή ιστορικών διδαγμάτων» καταλήγει με την επωδό ότι «θα πολεμήσουμε και πάλι αν χρειαστεί». Το νεοδημοκρατικό ακροατήριο ανταποκρίθηκε με ανάλογα «μαχητικά» συνθήματα. Το ΠΑΣΟΚ καταγγέλλει τις απόψεις των δύο υπουργών με τις οποίες, επισημαίνεται «η αναζωπύρωση της ακροδεξιάς στους κόλπους της "ΝΔ", η οποία έχει αναλάβει το έργο της προώθησης κλίματος πόλωσης και πολιτικής όξυνσης».

Το 1979, η επέτειος των Δεκεμβριανών αποτελεί αντικείμενο οξύτερης διαμάχης ανάμεσα στην κυβέρνηση και το ΠΑΣΟΚ.

Επίμαχο σημείο η περικοπή από την ομιλία του κ. Μπάλκου:

«Κι ας μου επιτραπεί να πω χωρίς καμιά πρόθεση γι' αναζωπύρωση παθών, πως θα 'ταν στ' αλήθεια αδιανόητο, από τη μια μεριά να γίνονται μνημόσυνα σαν αυτά που έγιναν φέτος, για τον Βελουχιώτη και να μαζεύονται Καπεταναίοι και ν' ανταλλάσσονται αναμνησείς ν' αναρτώνται στον περίβολο των ΑΕΙ αντιδημοκρατικά, ανατρεπτικά πανώ και να γεμίζουν οι προθήκες των βιβλιοπωλείων με τόμους παραποιημένης Ιστορίας, να ρίχνονται πολιτικά συνθήματα και να γίνονται αντιδημοκρατικές εκδηλώσεις κατά της "μη Αριστεράς" νεολαίας στη γιορτή του Πολυτεχνείου. Από τη μια να γίνονται όλα αυτά, κι από την άλλη εκείνοι που με τη θυσία ολόκληρης ζωής, υγείας, νεότητάς κατάφεραν να φυλάξουν τη Δημοκρατία σε τούτο τον τόπο αυτοί

Δεκέμβριος 1982: ΔΗΑΝΑ, ΝΔ, Εθνικόφρονες... Όλοι μαζί

να κατηγορούνται επειδή αρνούνται να ξεχάσουν την Ιστορία τους και τους νεκρούς τους. Ας εισακουσθούν λοιπόν οι συνετές φωνές που ακούσθηκαν για πρώτη φορά μετά το Πολυτεχνείο φέτος, κι ας σταματήσουν ολ' αυτά. Γιατί είναι αυτά κι όχι ετούτα που είναι πρόκληση κι είναι αντιδημοκρατικά και γιορτές μίσους».

Ο κ. Μπάλκος προσπαθεί να «στριμώξει» τα κόμματα της Αριστεράς αντιστρέφοντας την επιχειρηματολογία τους για τη «γιορτή του Μακρυγιάννη», αλλά το τόλμημά του είναι υπονομευμένο στην αφετηρία του.

Ο κ. Α. Παπανδρέου δηλώνει ότι οι «διδασχές» και συγκρίσεις του κ. Μπάλκου αποτελούν «ύβρη ενάντια στα νιάτα της πατρίδας και το δημοκρατικό Λαό». Το ΚΚΕ, το ΚΚΕ εσωτ. και η ΕΔΑ ζητούν από την κυβέρνηση να απολύσει τον κ. Μπάλκο και ειδικότερα ο κ. Χαρ. Φλωράκης τονίζει ότι ο υπουργός Δημόσιας Τάξης μίλησε σαν κομματάρχη της άκρας δεξιάς. Κυβερνητικός εκπρόσωπος απαντώντας στις δηλώσεις του προέδρου του ΠΑΣΟΚ λέει ότι «δεν είναι ο υπουργός Δημόσιας Τάξεως, που κατηγορήσε την επέτειο του Πολυτεχνείου, αλλά οι εκδηλώσεις ορισμένων κομμάτων, οι οποίες υποβάθμισαν το Πολυτεχνείο από εορτή εθνικής ομοψυχίας σε κομματική εκδήλωση». Ο κ. Α. Παπανδρέου θα έπρεπε να μιλά λιγότερο και να θυμάται περισσότερο... Και κυρίως πως ο αείμνηστος Γεώργιος Παπανδρέου είχε υμνήσει τη μάχη του Μακρυγιάννη».

Η τελευταία επέτειος των Δεκεμβριανών, που διοργανώθηκε από κυβερνητικό κόμμα, εκείνο της «Νέας Δημοκρατίας» είναι το 1980. Ο κ. Κ. Καραμανλής έχει εκλεγεί από τον Μάιο Πρόεδρος της Δημοκρατίας και από τότε επίσης πρωθυπουργός ο κ. Γεώργιος Ράλλης. Παρόντες οι κ. Αβέρωφ (που ακολουθεί εντονότερα την τακτική διαφοροποίησης από τον κ. Ράλλη), Δ. Παπασπύρου, Αρ. Καλαντζάκος, Αρ. Γκύλλας και φυσικά ο ομιλητής υπουργός Δημόσιας Τάξεως κ. Δημ. Δαβάκης.

Γνωστός «ραλλικός» ο κ. Δαβάκης υπερασπίζεται τις ίδιες μονόπλευρες αντιλήψεις και πολιτικές θέσεις με κάποια μετριοπάθεια. Αφού αποτιμήσει «φόρο τιμής στους νεκρούς των Σωμάτων Ασφαλείας, οι οποίοι έπεσαν υπέρ της ελευθερίας, της διατήρησης του φιλελεύθερου δημοκρατικού πολιτεύματος και του κοινωνικού καθεστώτος» ο κ. Δαβάκης εστίασε το ιστορικό και ιδεολογικό ενδιαφέρον του στην αντίθεση ανάμεσα στις «βίαιες μεθόδους του κομμουνιστικού κόμματος για την κατάληψη της εξουσίας» και στη «νόμιμη κυβέρνηση απ' όλα τα κόμματα».

Και κατέληξε ο κ. Δαβάκης:

«Για την τελετή αυτή έχουν ακουσθεί επικρίσεις ότι αναμοχλεύει τα πάθη, καλλιεργεί το μίσος και διαιωνίζει τα πάθη. Σε απάντηση αυτών θέλω να σημειώσω ότι η τελετή θυμίζει και διδάσκει πως όλοι οι Έλληνες πρέπει να είναι ενωμένοι σε εξαιρετικές και κρίσιμες εθνικές περιστάσεις, όπως εκείνη την εποχή. Αδελφωμένοι μακριά από προκαταλήψεις και πολιτικά πά-

θη, που μόνο συμφορές μπορούν να φέρουν... Μόνο λαοί, που ιστορικά ξεκινούν από το μηδέν δεν τελούν παρόμοια μνημόσυνα. Οι υπερασπιστές του συντάγματος Μακρυγιάννη, κατέληξε ο κ. Δαβάκης, είναι άξιοι της ευγνωμοσύνης του Έθνους».

Μετά το 1981

Το 1981 είναι χρονιά οριακή για τα πολιτικά πράγματα της χώρας. Οι εκλογές του Οκτωβρίου αναδεικνύουν πρώτο κόμμα το ΠΑΣΟΚ και η «ΝΔ» καλείται τώρα να λειτουργήσει ως αυτόνομος κομματικός μηχανισμός. Παρά την εικόνα ενότητας της ηγεσίας της ΝΔ στα Δεκεμβριανά η εσωκομματική διαπάλη σε λίγο θα κορυφωθεί με την καταψήφιση της αρχηγίας του κ. Γ. Ράλλη. Η κυβέρνηση καταργεί τον επίσημο εορτασμό των «γιορτών μίσους», δηλαδή αρνείται πλέον την κρατική διοργάνωση και εκπροσώπηση σε όλες τις εμφυλιακές επετείους των «νικητών». Ο εκφυλισμός τους είναι αναπόφευκτος. Η «Νέα Δημοκρατία» καθιερώνει για πρώτη φορά την επιμνημόσυνη δέηση στη Μητρόπολη Αθηνών και στη συνέχεια την πορεία έως του Μακρυγιάννη. Στην επέτειο του 1981 παρβρίσκονται οι κ. Ράλλης και Αβέρωφ επικεφαλής πολλών ηγετικών στελεχών της παράταξης (Κ. Παπακωνσταντίνου, Χρ. Στράτος, Αθ. Τσαλδάρης, Ιωαν. Βαρβιτσιώτης, Ιωαν. Παλαιοκρασσάς, Κ. Λάσκαρης, Σπ. Θεοτόκης, Αχιλλέας Καραμανλής κ.ά.) παρακολουθούν τη λειτουργία στη Μητρόπολη, όπου εντός και εκτός έχουν προσέλθει γνωστοί βασιανιστές, τραμπούκοι και ακροδεξιοί. Ακόμα και ο Ιερώνυμος Κοτσώνης. Ο κ. Αβέρωφ μετά τη Μητρόπολη με τη συνοδεία των κ. Παπακωνσταντίνου, Λάσκαρη, Τσαλδάρη, Στράτου και άλλων βουλευτών πηγαίνει και καταθέτει στεφάνι στου Μακρυγιάννη. Παράλληλα έχει ξεκινήσει η πορεία για του Μακρυγιάννη, με επικεφαλής πολλούς βουλευτές (Σταμάτης, Μπάλκος, Φρ. Σπεντζάρη, Κων. Σαψάλης, Κων. Παπαρηγόπουλος, Αλ. Παπαδόγγονας —που κατέθεσε εκ μέρους του κόμματος στεφάνι στου Μακρυγιάννη— Μιλτιάδης Έβερτ, Δημήτριος Νιάνιας, Αθ. Κρίκος) στην οποία κυριαρχούν με τα συνθήματά τους, τα ακροδεξιά και φασιστικά στοιχεία. Η ΟΝΝΕΑ με ανακοίνωσή της «καταδικάζει τις προκλήσεις ολιγαριθμών φασιστικών ομάδων που προσπάθησαν να καπηλευθούν την εκδήλωση και να παρασύρουν σε ακρότητες τους συγκεντρωμένους».

Το 1982 ο κ. Αβέρωφ έχει διατάξει αποχώρηση του κόμματός του στην ψήφιση του νομοσχεδίου για την πολιτική και ηθική αποκατάσταση όλων των αγωνιστών της Εθνικής Αντίστασης 1940-1944. Ο κ. Αβέρωφ είχε δηλώσει ότι «το νομοσχέδιο δεν αποτελεί παρά ένα συγχωροχάρτι προς το ΚΚΕ και ότι πιστεύει μεν στην ενότητα, αλλά δεν δέχεται να τοποθετηθούν στο ίδιο βάθρο θύτες και θύματα της περιόδου εκείνης». Ο κ. Αβέρωφ ζήτησε να αποσυρθεί το νομοσχέδιο και να βρεθεί κάποια διαδικασία ώστε να αναγνωρισθούν «μεμονωμένα πρόσωπα και όχι όλες ανεξαιρέτα οι αντιστασιακές οργανώσεις», δηλαδή το ΕΑΜ και ο ΕΛΑΣ.

Στην επέτειο του 1982 η ιδιότητα του κ. Αβέρωφ ως νέου αρχηγού του κόμματος, υποχρεώνει πολλούς απόντες προηγούμενων «εορτασμών» να παρεβρεθούν. Ανάμεσά τους οι Κων. Μητσotάκης, Γιάννης Μπούτος, Κων. Στεφανόπουλος, Τζαννής, Τζαννετάκης, Γεωργ. Σουφλιάς, Μ. Έβερτ και Αχ. Καραμανλής για δεύτερη φορά. Μαζί βεβαίως με τους κ. Παπακωνσταντίνου, Α. Παπαδόγγονα, Νικ. Αναγνωστόπουλο, Αντ. Σαμαρά, Αθαν. Τσαλδάρη, Κ. Λάσκαρη κ.ά.

Η ΟΝΝΕΑ των κ. Μανωλάκου και Μιχαλολιάκου θεωρεί την παρουσία ακροδεξιών στοιχείων στη Μητρόπολη και την πορεία ως ενοχλητική μόνο στο μέτρο, που προσπαθούν να καπελώσουν τη γαλάζια γενιά. Έτσι, απομακρύνονται από το χώρο του Μακρυγιάννη ορισμένες ομάδες τεταρτοαυγουστιανών και άλλων φασιστικών στοιχείων (ΕΝΝΕΚ κτλ.) προκειμένου να παραμείνουν ως κομπάρσοι και να εκφωνούν τα δικά τους ακραία συνθήματα.

Τάξεως Σόλων Γκίκας, που αποτελεί και τον επίσημο ομιλητή.

«Δεν θα περάσουν» ήταν το επικρατέστερο σύνθημα του Μακρυγιάννη —διαλάλησε ο Σ. Γκίκας— «και οι ξενοκίνητοι δεν επέρασαν»». «Η νίκη του Μακρυγιάννη δεν είναι τοπική επιτυχία αλλά υπερβαίνει τα όρια αυτά. Ο ερυθρός εχθρός με τις κινητοποιήσεις του προσπάθησε να σχηματίσει κυβέρνηση για να επιβάλει στη χώρα τη στυγνή τυραννία του. Η θυσία των ηρωικών ανδρών της Χωροφυλακής στο Μακρυγιάννη δεν προσεφέρθηκε σε ολοκαύτωμα στην Πατρίδα, αλλά για τη σωτηρία της πατρίδος, γιατί η Ελλάδα σώθηκε».

Καμιά αναφορά για λήθη του παρελθόντος, κανένα βήμα των «νικητών» για συμφιλίωση.

Τον επόμενο χρόνο, 1975, έχουν αρχίσει οι δίκες για βασανιστήρια μετά από μεγάλη κυβερνητική απροθυμία. Οι αποκαλύψεις για τους «ανθρωποφύλακες» των Σωμάτων Ασφαλείας έχουν δημιουργήσει φορτισμένο κλίμα. Ο λόγος του Γκίκα είναι αυτή τη χρονιά πιο διαλλακτικός. Περιορίζεται να επισημάνει τη μοίρα των Ενόπλων Δυνάμεων «να πληρώνουν με αίμα την άσκηση της κοινωνικής τους αποστολής». Δεν μιλάει πια για «σωτήρες», αλλά για «θύματα του καθήκοντος». Ακόμα ο υπουργός Δημόσιας Τάξης τονίζει ότι «Η Ελλάδα πρέπει να επαγρυπνεί για τους ελεύθερους πολιτικούς θεσμούς» και καταλήγει: «Δεν πρέπει επίσης να λησμονείται ότι ο τόσο δεινοπαθήσας ελληνικός λαός και συνώνμη παρέσχε και παρέχει σ' αυτούς, που απείλησαν τη γαλήνη και τις ελευθερίες του και ανώτερη ανεκτικότητα επέδειξε και επιδεικνύει». Η μετριοπάθεια του λόγου σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά μπορεί επίσης να αποδοθεί στις δίκες για τους Απριλιανούς και το Πολυτεχνείο, που κυριαρχούν στην ειδησεογραφία του 1975.

Από το 1976 οι σχέσεις της κυβέρνησης με την αντιπολίτευση οξύνονται, ενώ αρχίζουν οι διεργασίες για τη συγκρότηση της «Εθνικής Παράταξης» από τους «προδομένους εθνικόφρονες». Παράλληλα τον ίδιο χρόνο αρχίζουν οι ενωτικές πρωτοβουλίες της κίνησης «Ενωμένη Εθνική Αντίσταση» και οι θέσεις αυτοκριτικής και «εθνικής συμφιλίωσης» του Παν. Κανελλόπουλου.

Μέσα σ' αυτό το κλίμα τα Δεκεμβριανά δείχνουν την αδυναμία της «ΝΔ» να αποκοπεί από το παρελθόν της. Διαλέγει τις εύκολες διχαστικές λύσεις.

Λόγο, αυτή τη χρονιά, εκφωνεί, ο υπουργός Δημόσιας Τάξης Γεώργιος Σταμάτης, ο οποίος απέδωσε φόρο τιμής στους νεκρούς των Σωμάτων Ασφαλείας που υπεράσπισαν την ελευθερία «κατά των θιασωτών της βίας και του κομμουνιστικού ολοκληρωτισμού». Και υπογραμμίζει: «ας ενθυμούμεθα τα γεγονότα του παρελθόντος όσο θλιβερά κι αν είναι, διότι η ανάμνηση και ιστορικά επιβάλλεται και διδακτική των αξιών εκείνων, που θα ισχύουν πάντοτε, είναι. Όσοι λαοί λησμονούν εν ονόματι οιασδήποτε σκοπιμότητας, την Ιστορία τους διαπράττουν ασυγχωρήτο σφάλμα, το οποίο οδηγεί στην απώλεια του εθνικού φρονήματος της εθνικής συνειδήσής τους». Οι ιδεολογικές και πολιτικές αντιλήψεις και του Σταμάτη είναι ίδιες μ' αυτές των προκατόχων του: ο κομμουνισμός είναι ο εχθρός του ελληνικού λαού, πράγμα που δεν πρέπει να λησμονεί ο τελευταίος γιατί μπορεί να ξαναβρεθεί σε παρόμοιες καταστάσεις. Είμαστε όχι μόνο μακριά από κάθε περίπτωση «συμφιλίωσης» αλλά και πλησιέστερα στη διχαστική κινδυνολογία.

Ακροατές των ρήσεων του κ. Σταμάτη και εκπρόσωποι της κρατικής εξουσίας στου Μακρυγιάννη το 1976 οι υπουργοί κ. Ε. Αβέρωφ, Κ. Στεφανόπουλος (Κοιν. Υπηρεσιών), ο απαραίτητος κ. Α. Παπαδόγγονας οι τότε υφυπουργοί Δαβάκης, Γκελεστάθης, Κατσαούνης, Καλατζάκος και Τσαλδάρης και πολλοί βουλευτές της «ΝΔ» αλλά και της ΕΔΗΚ.

Μετά τη λήξη της τελετής στου Μακρυγιάννη σημειώθηκαν μικροεπεισόδια μεταξύ φιλομοναρχικών και «νεοδημοκρατών», στα οποία αναμίχθηκαν και περαστικοί. Προηγούμενως

Δεκέμβριος 1984: Μητσotάκης, Αβέρωφ, Θεοτόκης

φιλομοναρχικά και ακροδεξιά στοιχεία είχαν «καπελώσει» με συνθήματά τους την εκδήλωση. Κυριότερα από αυτά, που πάντως δεν προκάλεσαν έντονη αντίδραση των υπόλοιπων συγκεντρωμένων ήταν «Ο Φλωράκης στο Γουδί, «Θάνατος στο ΚΚΕ», «Αμνηστία στον Παπαδόπουλο», «Έξω ο Ράλλης από τη Βουλή» και ακόμα «Σεραφείμ θυμήσου, γιατί τα ξέχασες».

Οι δύο κατοπινές επέτειοι σημαδεύονται από τα αποτελέσματα των βουλευτικών εκλογών το 1977 και το 1978, αντίστοιχα τους μήνες Νοέμβριο και Οκτώβριο. Δημιουργείται ένα νέο πολιτικό σκηνικό με την άνοδο του ΠΑΣΟΚ στη θέση της αξιωματικής αντιπολίτευσης, τη διαδικασία της «διεύρυνσης», το 7% περίπου της «Εθνικής Παράταξης» και τη νίκη των «δημοκρατικών υποψηφίων» στις δημοτικές εκλογές. Οι ρητορικοί και εμφυλιοπολεμικοί τόνοι κάπως χαμηλώνουν.

Στις τελετές του 1978 ξανά το ίδιο «καστ». Εκ μέρους της κυβέρνησης παραβρίσκονται ο υπουργός Εξωτερικών κ. Γ. Ράλλης, ο νέος υπουργός Δημ. Τάξεως Αν. Μπάλκος, ο κ. Α. Παπαδόγγονας ως υπουργός Συγκοινωνιών και φυσικά ο αναγκαίος κάθε χρόνο αρχιεπίσκοπος κ. Σεραφείμ με τις ηγεσίες των Ενόπλων Δυνάμεων και Σωμάτων Ασφαλείας. Μαζί τους και ο πρόεδρος της Βουλής κ. Δημ. Παπασπύρου. Ο υπουργός Προεδρίας κ. Κ. Στεφανόπουλος μιλώντας στην Κόρινθο κατηγορεί το ΠΑΣΟΚ ότι «στερείται ευσυνειδησίας και αισθήματος ευθύνης» και τον κ. Α. Παπανδρέου ότι «είναι πραγματικός μαρξιστής, ο οποίος εκστασιάζεται από τα καθεστώτα της Γιουγκοσλαβίας και της Λιβύης».

Στου Μακρυγιάννη, ο κ. Μπάλκος αφού τονίζει ότι «η ημέρα αυτή είναι γιορτή ιστορικών διδαγμάτων» καταλήγει με την επωδό ότι «θα πολεμήσουμε και πάλι αν χρειαστεί». Το νεοδημοκρατικό ακροατήριο ανταποκρίθηκε με ανάλογα «μαχητικά» συνθήματα. Το ΠΑΣΟΚ καταγγέλλει τις απόψεις των δύο υπουργών με τις οποίες, επισημαίνεται «η αναζωπύρωση της ακροδεξιάς στους κόλπους της "ΝΔ", η οποία έχει αναλάβει το έργο της προώθησης κλίματος πόλωσης και πολιτικής όξυνσης».

Το 1979, η επέτειος των Δεκεμβριανών αποτελεί αντικείμενο οξύτερης διαμάχης ανάμεσα στην κυβέρνηση και το ΠΑΣΟΚ.

Επίμαχο σημείο η περικοπή από την ομιλία του κ. Μπάλκου:

«Κι ας μου επιτραπεί να πω χωρίς καμιά πρόθεση γι' αναζωπύρωση παθών, πως θα 'ταν στ' αλήθεια αδιανόητο, από τη μια μεριά να γίνονται μνημόσυνα σαν αυτά που έγιναν φέτος, για τον Βελουχιώτη και να μαζεύονται Καπεταναίοι και ν' ανταλλάσσονται αναμνήσεις ν' αναρτώνται στον περίβολο των ΑΕΙ αντιδημοκρατικά, ανατρεπτικά πανώ και να γεμίζουν οι προθήκες των βιβλιοπωλείων με τόμους παραποιημένης Ιστορίας, να ριχνονται πολιτικά συνθήματα και να γίνονται αντιδημοκρατικές εκδηλώσεις κατά της "μη Αριστεράς" νεολαίας στη γιορτή του Πολυτεχνείου. Από τη μια να γίνονται όλα αυτά, κι από την άλλη εκείνοι που με τη θυσία ολόκληρης ζωής, υγείας, νεότητας κατάφεραν να φυλάξουν τη Δημοκρατία σε τούτο τον τόπο αυτοί

Δεκέμβριος 1982: ΔΗΑΝΑ, ΝΔ, Εθνικόφρονες... Όλοι μαζί

να κατηγορούνται επειδή αρνούνται να ξεχάσουν την Ιστορία τους και τους νεκρούς τους. Ας εισακουσθούν λοιπόν οι συνετές φωνές που ακούστηκαν για πρώτη φορά μετά το Πολυτεχνείο φέτος, κι ας σταματήσουν ολ' αυτά. Γιατί είναι αυτά κι όχι ετούτα που είναι πρόκληση κι είναι αντιδημοκρατικά και γιορτές μίσους».

Ο κ. Μπάλκος προσπαθεί να «στριμώξει» τα κόμματα της Αριστεράς αντιστρέφοντας την επιχειρηματολογία τους για τη «γιορτή του Μακρυγιάννη», αλλά το τόλμημά του είναι υπονομευμένο στην αφετηρία του.

Ο κ. Α. Παπανδρέου δηλώνει ότι οι «διδασχές» και συγκρίσεις του κ. Μπάλκου αποτελούν «ύβρη ενάντια στα νιάτα της πατρίδας και το δημοκρατικό λαό». Το ΚΚΕ, το ΚΚΕ εσωτ. και η ΕΔΑ ζητούν από την κυβέρνηση να απολύσει τον κ. Μπάλκο και ειδικότερα ο κ. Χαρ. Φλωράκης τονίζει ότι ο υπουργός Δημόσιας Τάξης μίλησε σαν κομματάρχη της άκρας δεξιάς. Κυβερνητικός εκπρόσωπος απαντώντας στις δηλώσεις του προέδρου του ΠΑΣΟΚ λέει ότι «δεν είναι ο υπουργός Δημόσιας Τάξεως, που κατηγόρησε την επέτειο του Πολυτεχνείου, αλλά οι εκδηλώσεις ορισμένων κομμάτων, οι οποίες υποβάθμισαν το Πολυτεχνείο από εορτή εθνικής ομοψυχίας σε κομματική εκδήλωση». Ο κ. Α. Παπανδρέου θα έπρεπε να μιλά λιγότερο και να θυμάται περισσότερο... Και κυρίως πως ο αείμνηστος Γεώργιος Παπανδρέου είχε υμνήσει τη μάχη του Μακρυγιάννη».

Η τελευταία επέτειος των Δεκεμβριανών, που διοργανώθηκε από κυβερνητικό κόμμα, εκείνο της «Νέας Δημοκρατίας» είναι το 1980. Ο κ. Κ. Καραμανλής έχει εκλεγεί από τον Μάιο Πρόεδρος της Δημοκρατίας και από τότε επίσης πρωθυπουργός ο κ. Γεώργιος Ράλλης. Παρόντες οι κ. Αβέρωφ (που ακολουθεί εντονότερα την τακτική διαφοροποίησης από τον κ. Ράλλη), Δ. Παπασπύρου, Αρ. Καλαντζάκος, Αρ. Γκίλλας και φυσικά ο ομιλητής υπουργός Δημόσιας Τάξεως κ. Δημ. Δαβάκης.

Γνωστός «ραλλικός» ο κ. Δαβάκης υπερασπίζεται τις ίδιες μονόπλευρες αντιλήψεις και πολιτικές θέσεις με κάποια μετριοπάθεια. Αφού αποτιμήσει «φόρο τιμής στους νεκρούς των Σωμάτων Ασφαλείας, οι οποίοι έπεσαν υπέρ της ελευθερίας, της διατήρησης του φιλελεύθερου δημοκρατικού πολιτεύματος και του κοινωνικού καθεστώτος» ο κ. Δαβάκης εστίασε το ιστορικό και ιδεολογικό ενδιαφέρον του στην αντίθεση ανάμεσα στις «βίαιες μεθόδους του κομμουνιστικού κόμματος για την κατάληψη της εξουσίας» και στη «νόμιμη κυβέρνηση απ' όλα τα κόμματα».

Και κατέληξε ο κ. Δαβάκης:

«Για την τελετή αυτή έχουν ακουσθεί επικρίσεις ότι αναμοχλεύει τα πάθη, καλλιεργεί το μίσος και δικαιώνει τα πάθη. Σε απάντηση αυτών θέλω να σημειώσω ότι η τελετή θυμίζει και διδάσκει πως όλοι οι Έλληνες πρέπει να είναι ενωμένοι σε εξαιρετικές και κρίσιμες εθνικές περιστάσεις, όπως εκείνη την εποχή. Αδελφωμένοι μακριά από προκαταλήψεις και πολιτικά πά-

θη, που μόνο συμφορές μπορούν να φέρουν... Μόνο λαοί, που ιστορικά ξεκινούν από το μηδέν δεν τελούν παρόμοια μνημόσυνα. Οι υπερασπιστές του συντάγματος Μακρυγιάννη, κατέληξε ο κ. Δαβάκης, είναι άξιοι της ευγνωμοσύνης του Έθνους».

Μετά το 1981

Το 1981 είναι χρονιά οριακή για τα πολιτικά πράγματα της χώρας. Οι εκλογές του Οκτωβρίου αναδεικνύουν πρώτο κόμμα το ΠΑΣΟΚ και η «ΝΔ» καλείται τώρα να λειτουργήσει ως αυτόνομος κομματικός μηχανισμός. Παρά την εικόνα ενότητας της ηγεσίας της ΝΔ στα Δεκεμβριανά η εσωκομματική διαπάλη σε λίγο θα κορυφωθεί με την καταψήφιση της αρχηγίας του κ. Γ. Ράλλη. Η κυβέρνηση καταργεί τον επίσημο εορτασμό των «γιορτών μίσους», δηλαδή αρνείται πλέον την κρατική διοργάνωση και εκπροσώπηση σε όλες τις εμφυλιακές επετείους των «νικητών». Ο εκφυλισμός τους είναι αναπόφευκτος. Η «Νέα Δημοκρατία» καθιερώνει για πρώτη φορά την επιμνημόσυνη δέηση στη Μητρόπολη Αθηνών και στη συνέχεια την πορεία έως του Μακρυγιάννη. Στην επέτειο του 1981 παρβρίσκονται οι κ. Ράλλης και Αβέρωφ επικεφαλής πολλών ηγετικών στελεχών της παράταξης (Κ. Παπακωνσταντίνου, Χρ. Στράτος, Αθ. Τσαλδάρης, Ιωαν. Βαρβιτσιώτης, Ιωαν. Παλαιοκρασσάς, Κ. Λάσκαρης, Σπ. Θεοτόκης, Αχιλλέας Καραμανλής κ.ά.) παρακολουθούν τη λειτουργία στη Μητρόπολη, όπου εντός και εκτός έχουν προσέλθει γνωστοί βασιανιστές, τραμπούκοι και ακροδεξιοί. Ακόμα και ο Ιερώνυμος Κοτσώνης. Ο κ. Αβέρωφ μετά τη Μητρόπολη με τη συνοδεία των κ. Παπακωνσταντίνου, Λάσκαρη, Τσαλδάρη, Στράτου και άλλων βουλευτών πηγαίνει και καταθέτει στεφάνι στου Μακρυγιάννη. Παράλληλα έχει ξεκινήσει η πορεία για του Μακρυγιάννη, με επικεφαλής πολλούς βουλευτές (Σταμάτης, Μπάλκος, Φρ. Σπεντζάρη, Κων. Σαψάλης, Κων. Παπαρηγόπουλος, Αλ. Παπαδόγγονας —που κατέθεσε εκ μέρους του κόμματος στεφάνι στου Μακρυγιάννη— Μιλτιάδης Έβερτ, Δημήτριος Νιάνις, Αθ. Κρίκος) στην οποία κυριαρχούν με τα συνθήματά τους, τα ακροδεξιά και φασιστικά στοιχεία. Η ΟΝΝΕΑ με ανακοίνωσή της «καταδικάζει τις προκλήσεις ολιγαριθμών φασιστικών ομάδων που προσπάθησαν να καπηλευθούν την εκδήλωση και να παρασύρουν σε ακρότητες τους συγκεντρωμένους».

Το 1982 ο κ. Αβέρωφ έχει διατάξει αποχώρηση του κόμματός του στην ψήφιση του νομοσχεδίου για την πολιτική και ηθική αποκατάσταση όλων των αγωνιστών της Εθνικής Αντίστασης 1940-1944. Ο κ. Αβέρωφ είχε δηλώσει ότι «το νομοσχέδιο δεν αποτελεί παρά ένα συγχωροχάρτι προς το ΚΚΕ και ότι πιστεύει μεν στην ενότητα, αλλά δεν δέχεται να τοποθετηθούν στο ίδιο βάθρο θύτες και θύματα της περιόδου εκείνης». Ο κ. Αβέρωφ ζήτησε να αποσυρθεί το νομοσχέδιο και να βρεθεί κάποια διαδικασία ώστε να αναγνωρισθούν «μεμονωμένα πρόσωπα και όχι όλες ανεξαιρέτα οι αντιστασιακές οργανώσεις», δηλαδή το ΕΑΜ και ο ΕΛΑΣ.

Στην επέτειο του 1982 η ιδιότητα του κ. Αβέρωφ ως νέου αρχηγού του κόμματος, υποχρεώνει πολλούς απόντες προηγούμενων «εορτασμών» να παρεβρεθούν. Ανάμεσά τους οι Κων. Μητσοτάκης, Γιάννης Μπούτος, Κων. Στεφανόπουλος, Τζαννής, Τζαννετάκης, Γεωργ. Σουφλιάς, Μ. Έβερτ και Αχ. Καραμανλής για δεύτερη φορά. Μαζί βεβαίως με τους κ. Παπακωνσταντίνου, Α. Παπαδόγγονα, Νικ. Αναγνωστόπουλο, Αντ. Σαμαρά, Αθαν. Τσαλδάρη, Κ. Λάσκαρη κ.ά.

Η ΟΝΝΕΑ των κ. Μανωλάκου και Μιχαλολιάκου θεωρεί την παρουσία ακροδεξιών στοιχείων στη Μητρόπολη και την πορεία ως ενοχλητική μόνο στο μέτρο, που προσπαθούν να καπελώσουν τη γαλάζια γενιά. Έτσι, απομακρύνονται από το χώρο του Μακρυγιάννη ορισμένες ομάδες τεταρτοαυγουστιανών και άλλων φασιστικών στοιχείων (ΕΝΝΕΚ κτλ.) προκειμένου να παραμείνουν ως κομπάρσοι και να εκφωνούν τα δικά τους ακραία συνθήματα.

Άλλωστε έχουν προηγηθεί μήνες τώρα αντιθέσεις επιρροής ανάμεσα στη «δυναμική ΟΝΝΕΔ» και τους «εθνικιστές».

Δυο ιδιαίτερα στοιχεία των εκδηλώσεων αυτών την περίοδο της αρχηγίας του κ. Αβέρωφ είναι αφενός ότι το μνημόσυνο φαίνεται ότι διοργανώνουν διάφοροι σύλλογοι «αγωνιστών, θυμάτων και εφεδροπολεμιστών» και αφ' ετέρου ότι κυριαρχούν σε αμυντικές πλέον ομιλίες και συνθήματα ισχυρισμοί ότι το ΠΑΣΟΚ πλαστογραφεί την ιστορική αλήθεια, αδικεί τους πραγματικούς αγωνιστές της εθνικής αντίστασης κτλ.

Το 1983 τα επεισόδια ανάμεσα στην ΟΝΝΕΔ και τους ΕΝΕΚ στου Μακρυγιάννη ήταν βιαιότερα. Η αρχή έγινε όταν μέλη της ΟΝΝΕΔ ζήτησαν από τους οπαδούς της ΕΝΕΚ (που είχαν καταλάβει από νωρίς τις θέσεις στου Μακρυγιάννη) να απομακρυνθούν και να κατευθυνθούν προς την Ακρόπολη. Κατά τη διάρκεια των επεισοδίων (συμπλοκές, ξυλοδαρμοί κτλ.) οι μεν οπαδοί της ΟΝΝΕΔ φώναζαν «Δεν περνάει ο φασισμός και ο κομμουνισμός» οι δε του ΕΝΕΚ «Είσαστε κομμουνιστές». Στην επίσημη δοξολογία, που έγινε προηγουμένως στη Μητρόπολη, παραβρέθηκαν ο κ. Ευ. Αβέρωφ, ο κ. Κ. Παπακωνσταντίνου, όλη σχεδόν η κοινοβουλευτική ομάδα της ΝΔ (πλην των μονίμως απόντων Διον. Λιβανού, Βασ. Κοντογιαννόπουλου, Α. Ανδριανόπουλου και ορισμένων άλλων), οι πρώην βουλευτές του ΠΑΣΟΚ κ. Αριστ. Μπουλούκος και Δημ. Χονδροκούκης· ο δεύτερος ως εκπρόσωπος του «Κόμματος Φιλελευθέρων» του κ. Νικ. Βενιζέλου.

Στην εκκλησία απευθύνθηκαν δεήσεις «υπέρ των αδικώς φονευθέντων και μαρτυρικών θανάτων σφαγιασθέντων κατά το στασιαστικό κίνημα του Δεκεμβρίου του 1944 υπό των εαμικοκομμουνιστών».

Τα συνθήματα, που κυριάρχησαν ήταν «Τιμή στους πατριώτες και όχι στους προδότες», «Γράμμος - Βίτσι - Μακρυγιάννη», «ΠΑΣΟΚ, Ανδρέα - Γεννηματά γιατί ξεχνάτε τα Δεκεμβριανά». Το στεφάνι εκμέρους του κόμματος κατέθεσε στου Μακρυγιάννη ο κ. Ιωαν. Μπούτος.

Όπως και τον περσινό χρόνο έτσι και τον πρώτο της αρχηγίας του (1984) ο κ. Μητσοτάκης τίμησε με την παρουσία του τη δέηση στο Μητροπολιτικό Ναό για τα θύματα στου Μακρυγιάννη. Παράλληλα, είχε δηλώσει πως αναγνωρίζει το ΕΑΜ - ΕΛΑΣ ως αντιστασιακή οργάνωση και είχε επιβάλλει ως μόνιμη την εκπροσώπηση του κόμματος στο Γοργοπόταμο. Η επέτειος του 1984 είναι και η ευκαιρία για πρώτη αναμέτρηση επιρροής ανάμεσα στη νέα ηγεσία της ΟΝΝΕΔ υπό τον κ. Βαγ. Μεϊμαράκη και τους «παραγκωνισμένους αγωνιστές» Μιχαλολιάκο και Μανωλάκο. Τα συνθήματα έξω από τη Μητρόπολη δίνουν το μέτρο της επιρροής του διδύμου. «Αλήτες προδότες - κομμουνιστές», «Αλήτες, προδότες, μπολσεβίκοι — αυτή η γη δεν σας ανήκει» και άλλα ανάλογα της «σιδερένιας περιόδου» της «γαλάζιας γενιάς».

Εκτός από τον κ. Μητσοτάκη παραβρέθηκαν στη Μητρόπολη ο κ. Ευαγ. Αβέρωφ (χωρίς πλέον τον κ. Κ. Παπακωνσταντίνου) οι Δ. Σταμάτης, Μιλτιάδης Έβερτ, Γιάννης Βαρβιτσιώτης, Δημ. Χονδροκούκης, Αθαν. Τσαλδάρης, Κ. Τσιουπλάκης, Κων. Παπαρηγόπουλος και πολλοί άλλοι βουλευτές.

Μετά την πορεία του Μακρυγιάννη, η «Νέα Δημοκρατία» πραγματοποίησε νέα πορεία από την οδό Κατεχάκη κατά της «φασιστικής τηλεόρασης». Εκεί στη λεωφόρο Κατεχάκη, έξω από την ΕΡΤ-2 έγινε η γνωστή συγκέντρωση της «ΝΔ» με ομιλήτη τον κ. Μητσοτάκη, που έγινε κατόπιν περιώνυμη. Όχι για όσα είπε ο αρχηγός της «ΝΔ» αλλά με όσα αποκάλυψε αργότερα ο πολυπράκτορας Ντάνος Κρυστάλλης για την εκρηκτική βόμβα, που είχε τοποθετηθεί σε κοντινό σουβλατζίδικο και την ανάμιξη στην όλη υπόθεση της ΚΥΠ.

Τότε, όμως ήταν ορατές μόνο οι δύο πορείες της «ΝΔ» και οι στόχοι του Κ. Μητσοτάκη να κινητοποιήσει τη «βουβή πλειοψηφία».

Από τη Ρώμη ο πρωθυπουργός κ. Α. Παπανδρέου δήλωσε ότι «η ΝΔ καταβάλλει συστηματική προσπάθεια όξυνσης» επειδή «μπροστά στη βέβαιη εκλογική ήττα ο κ. Μητσοτάκης προτιμάει να έρθει το χάος, παρά να πάμε σε ειρηνικές, ήπιες εκλογές».

Φέτος, η «ενωτική στάση» της «ΝΔ» φαίνεται να ήταν περισσότερο αποτέλεσμα των χονδροειδών πολιτικών λαθών του ΠΑΣΟΚ ιδιαίτερα με την «πτωματολογία» του δεύτερου γύρου των δημοτικών εκλογών και πολύ λιγότερο συνειδητή επιλογή και ωρίμανση. Φαίνεται να είναι περισσότερο πίεση της ανάγκης ότι «η ηπιότητα μας ωφελεί». Ίσως υπέρτατη σκοπιμότητα να μην είναι πλέον η ιστορική μνήμη αλλά η κυβερνητική εξουσία. Βέβαια, δεν παύουν οι δημόσιες δεσμεύσεις αυτές να αποτελούν ένα είδος δεσμευσης για τη «ΝΔ» στο μέλλον αφού επί πολύ περιπλανήθηκε σε τόσες άλλες ερμηνείες για τα Δεκεμβριανά και του Μακρυγιάννη για να καταλήξει στη μόνη ορθή. Όμως η δεσμευση να γίνουν οι διακηρύξεις συνεπής πράξη υπάρχει. Πολύ περισσότερο όταν στους κόλπους της ΝΔ υπάρχουν παράγοντες (όπως ο κ. Ε. Αβέρωφ) και στελέχη, που πιστεύουν, ήδη, ότι η μονόπλευρη λήθη είναι λάθος.

Ο κ. Μητσοτάκης στην προσπάθειά του να υπερκεράσει ανάλογους ενδοιασμούς και αντιρρήσεις σηματοδότησε την επέτειο των Δεκεμβριανών ως ημέρα «αφετηρίας και λήξης του εμφύλιου σπαραγμού», δηλαδή μιας χρονικής περιόδου, κατά την οποία συμπαρατάχθηκαν κατά της κομμουνιστικής αριστεράς η τότε δεξιά και το κέντρο. Με ανάλογο σκεπτικό δήλωσε ότι δεν πρόκειται να πάει σε κανένα (φετεινό) μνημόσυνο στου Μακρυγιάννη ο νέος δήμαρχος Αθηναίων κ. Μιλτ. Έβερτ τονίζοντας ότι «είναι καιρός να κλείσει η σελίδα της ιστορίας, που περιγράφει και συντηρεί εμφύλιες διαμάχες και να περάσουμε σε μια νέα εποχή συμφιλίωσης και δημιουργίας». Μάλιστα με δηλώσεις του ο κ. Μητσοτάκης προκειμένου να γίνει πειστικότερος προς κάθε κατεύθυνση διακήρυξε ότι «την πολιτική της συμφιλίωσης εφαρμόσε μετά το 1974 πρώτος ο Κων. Καραμανλής».

Οι ψυχώσεις και οι εμφύλιοι πολεμικοί διχασμοί αν κάποτε διατηρούνταν για τη διατήρηση της εξουσίας, τώρα δείχνουν να καταργούνται με την προσδοκία της απόκτησης της εξουσίας. □

28

ΧΡΟΝΙΑ ΚΟΝΤΑ ΣΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

ο Μανώλης
Μπαρμπουνάκης
και οι συνεργάτες του
σας περιμένουν στα βιβλιοπωλεία

1 ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ 4, ΤΗΛ. 228.682

2 ΕΓΝΑΤΙΑ 150, ΤΗΛ. 235 916

3 ΤΟ ΚΑΤΩ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ 6, ΤΗΛ. 271 853

4 ΤΟ ΣΠΙΤΑΚΙ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ
ΚΑΡΟΛΟΥ ΝΤΗΛ 3, ΤΗΛ. 239 746
το μοναδικό παιδικό βιβλιοπωλείο

ΒΙΒΛΙΑ
ΣΧΟΛΙΚΑ - ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΞΕΝΑ

ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΓΙΑ
COMPUTERS

Με διθλία, χιλιάδες διθλία για σας
και τα παιδιά σας από 30 δρχ.

Εγκυκλοπαίδειες, παιδικές και μεγάλες, με τις καλύτερες τιμές.

28 ΧΡΟΝΙΑ ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
ΤΑ ΤΕΣΣΕΡΑ ΜΕΓΑΛΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

ΣΤΙΣ 11 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

ΤΑΣΟΣ ΔΕΝΕΓΡΗΣ

ΣΧΕΤΙΚΑ

ΤΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ ΤΣΙΩΛΗ

ΜΕ ΤΟΝ ΒΑΣΙΛΗ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΖΟΥΜΑΣ
ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΤΣΙΩΛΗ
ΛΟΥΚΙΑ ΠΙΣΤΙΟΛΑ
ΕΥΑ ΒΛΑΧΑΚΟΥ
ΧΡΗΣΤΟΣ ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ
ΚΩΣΤΑΣ ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ
ΑΝΤΩΝΗΣ ΚΙΟΥΚΑΣ
ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΑΜΑΡΑΣ
ΜΑΡΙΑ ΑΡΓΥΡΑΚΗ
ΣΩΤΗΡΗΣ ΧΑΤΖΑΚΗΣ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΛΑΤΖΗΣ

Δ/ΝΣΗ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΣ
ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΑΨΟΥΡΟΣ

ΜΟΝΤΑΖ
ΚΩΣΤΑΣ ΙΟΡΔΑΝΙΔΗΣ

ΠΑΡΑΓΩΓΗ
ΣΤΑΥΡΟΣ ΤΣΙΩΛΗΣ

ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ Α.Ε.

Μαζί προβάλλεται η μικρού μήκους
του ΧΡΗΣΤΟΥ ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΥ «ΘΕΑΤΡΟ»

Επαχθή βάρη χωρίς ελπίδα οικονομικής ανάπτυξης...

του Κώστα Δέδε

Ο γενικός προϋπολογισμός 1987 (τακτικός προϋπολογισμός συν προϋπολογισμός Δημοσίων Επενδύσεων) υπηρετεί την κυβερνητική επιδίωξη για ύφεση στην οικονομία και για περαιτέρω πτώση του βιοτικού επιπέδου των εργαζομένων και ιδιαίτερα αυτών που δρουν έξω από τα κυκλώματα της παραοικονομίας. Το δημοσιονομικό ισοζύγιο 1987 θεωρείται στο σύνολό του πληθωριστικό και συγχρόνως αντιαναπτυξιακό με κύριο χαρακτηριστικό την επιβολή πρόσθετης φορολογίας 340 δις δρχ., σε σχέση με πέρσι. Ορισμένες φορολογικές ρυθμίσεις τις οποίες εξήγγειλε ο υπουργός Οικονομικών κ. Δημ. Τσοβόλας δεν μπορούν να χαρακτηρισθούν ως ελαφρύνσεις, δεδομένου ότι αυτές επιβάλλονταν να γίνουν, αφού η φορολογική κλίμακα παρέμενε η ίδια από το 1985 με αποτέλεσμα το πραγματικό εισόδημα (ονομαστικό μείον η επίπτωση από τιμάρημο και φορολογία) να υφίσταται συνεχή αποψίλωση. Στο νέο προϋπολογισμό παρατηρούμε επίσης με μεγαλύτερη αύξηση των έμμεσων φόρων (25,4%), σε σχέση με τους άμεσους (23,4%) με αποτέλεσμα οι καταναλωτές με μικρά και μεσαία εισοδήματα να απειλούνται το 1987 από σκληρότερα πλήγματα. Έτσι είναι απολύτως θεμιτό να συνοψιστεί ως εξής το «μήνυμα» του γενικού προϋπολογισμού 1987: Επαχθή βάρη χωρίς ελπίδα οικονομικής ανάκαμψης...

Οι αριθμοί του προϋπολογισμού

Τα αριθμητικά δεδομένα του γενικού προϋπολογισμού 1987 είναι τα εξής:

- **Πρώτον:** Σε ό,τι αφορά στο τακτικό προϋπολογισμό οι δαπάνες, που συμπεριλαμβάνουν και αποθεματικό 50 δις δρχ., ανέρχονται στα 2,194 τρις. δρχ. και είναι αυξημένες, σε σχέση με αυτές του 1986 κατά 359 δις. δρχ. (άνοδος 19,6%). Μεγάλη αύξηση παρουσιάζουν οι δαπάνες για την υγεία - πρόνοια - κοινωνική ασφάλιση, που από 291 δις. δρχ. το 1986 προϋπολογίζονται σε 383 δις. δρχ. το 1987 (άνοδος

ΜΕΤΑ ΤΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ ΤΟΥ ΑΣΟΠ

Μια ωραιοποιημένη εικόνα της ελληνικής οικονομίας παρουσίασε την Τετάρτη ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας κ. Κ. Σημίτης με δήλωσή του που έγινε μετά τη σύνοδο του ΑΣΟΠ. Ο κ. υπουργός υπεραμυνόμενος του σταθεροποιητικού του προγράμματος δήλωσε μεταξύ άλλων τα εξής:

- Ο πληθωρισμός μειώνεται στο 16,5% έναντι στόχου 16%. Η μείωση αυτή είναι πλασματική. Και τούτο γιατί αν δεν υπήρχε πρόσφατο το «πάγωμα» των τιμών, τότε ο πληθωρισμός θα ξεπερνούσε το 18-19%, παρά την εφαρμογή πολιτικής λιτότητας.
- Το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών υπολογίζεται να φθάσει τα 1,8 δις. δολάρια έναντι στόχου 1,7 δις. δολάρια. Το έλλειμμα 1,8 δις. δολαρίων οφείλεται καθαρά σε συγκυριακούς λόγους, δηλαδή κυρίως στη μείωση της τιμής, του πετρελαίου.
- Το συνολικό έλλειμμα του δημόσιου τομέα ως ποσοστό του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος διαμορφώνεται σε 13,5% έναντι στόχου 14%. Το ποσοστό αυτό θεωρείται υπερβολικό γιατί δεν έχουν υπολογισθεί νέες δημόσιες δαπάνες που έγιναν για προσλήψεις (γι' αυτό παρουσιάζεται και μείωση της ανεργίας σε περίοδο ύφεσης της οικονομίας) και δεν έχουν λογαριασθεί και ελλείμματα προβληματικών επιχειρήσεων, χρεολύσια, ΔΕΚΟ, κτλ.

Η δήλωση του κ. Σημίτη για την κατάσταση της οικονομίας και για την «επιτυχία» του σταθεροποιητικού προγράμματος γίνεται λίγες ώρες πριν την σύνοδο κορυφής της ΕΟΚ στο Λονδίνο. Προφανώς υπαγορεύεται από την επιδίωξη να παρουσιασθεί ως επιτυχές το σταθεροποιητικό πρόγραμμα, προκειμένου η Κοινότητα να μη φέρει αντίρρηση στη χορήγηση της δεύτερης δόσης του δανείου (850 εκατομμύρια δολάρια). Σύμφωνα με ανεπιβεβαιώτες πληροφορίες από Βρυξέλλες είναι ενδεχόμενο η δεύτερη δόση του κοινοτικού δανείου να δοθεί τμηματικά καθ' όσον κοινοτικοί παράγοντες εκφράζουν επιφυλακτικότητα για την εγκυρότητα των οικονομικών στατιστικών δεδομένων που παρουσιάζει η ελληνική πλευρά.

31,4%). Θα πρέπει εδώ να σημειώσουμε ότι από τα κονδύλια των δαπανών για υγεία - πρόνοια - κοινωνική ασφάλιση 50 δις. δρχ. προορίζονται ως επιχορήγηση στο ΙΚΑ —το διαχειριστικό έλλειμμα του οποίου προβλέπεται να διαμορφώνεται το 1987 σε 123 δις. δρχ. από 81 δις. δρχ. το 1986. Μεγάλη αύξηση των δαπανών (27,4%) έχουμε επίσης για την εξυπηρέτηση του Δημόσιου Χρέους καθώς και για την κάλυψη αμυντικών αναγκών (+ 20,7%).

Τα έσοδα του τακτικού προϋπολογισμού από την άμεση και έμμεση φορολογία θα φθάσουν συνολικά το 1,84 τρις. δρχ., έναντι 1,47 τρις. δρχ. το 1986 (άνοδος 24,8%). Συγκεκριμένα: τα έσοδα από την άμεση φορολογία θα ανέλθουν σε 492 δις. δρχ. (+ 23,4%) και από την έμμεση σε 1,215 τρισεκατομμύρια δρχ. (+ 25,4%).

Ο τακτικός προϋπολογισμός παρουσιάζει, επομένως, έλλειμμα ύψους 354 δις. δρχ. (354 δις. δρχ. δισεκατομμύρια δραχμές).

- **Δεύτερον:** Σε ό,τι αφορά στον προϋπολογισμό Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) οι δαπάνες του καθορίστηκαν σε 364 δις. δρχ., έναντι 310,3 δις. δρχ. το 1985, ενώ τα έσοδα θα φθάσουν τα 50 δις. δρχ. Είναι δηλαδή ο ΠΔΕ ελλειμματικός κατά 314 δις. δρχ. (314 δις. δρχ. δισεκατομμύρια δραχμές).

Στο σύνολό του, λοιπόν, ο τακτικός προϋπολογισμός εμφανίζει συνολικό έλλειμμα ύψους 668 δις. δρχ. (354 δις. δρχ. του τακτικού συν 314 δις. δρχ. του ΠΔΕ), σε σχέση με έλλειμμα 634,7 δις. δρχ. του 1985.

Τα 668 δις. δρχ. όμως δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι αποτελούν το συνολικό έλλειμμα του δημοσίου Τομέα, το οποίο —εφόσον αναφέρεται σε καταναλωτικές δαπάνες— αποτελεί τη σημαντικότερη πηγή των πληθωριστικών πιέσεων. Προκειμένου να έχουμε μία ολοκληρωμένη, κατά το δυνατόν εικόνα του ελλείμματος θα πρέπει να προσθέσουμε στα 668 δις. δρχ. τα ελλείμματα των Δημοσίων επιχειρήσεων και οργανισμών (ΔΕΚΟ) ύψους 40 δις. δρχ. που δεν καλύπτονται από το γενικό προϋπολογισμό (αυτός καλύπτει μό-

νον 119,2 δις. δρχ. έναντι 74,3 δις. δρχ. το 1986) καθώς και ελλείμματα των ΔΕΚΟ ύψους 64,7 δις. δρχ. που θα καλυφθούν από ειδικούς πόρους και 40,3 δις. δρχ. από δάνεια. Θα πρέπει επίσης να προσθέσουμε, στα 668 δις. δρχ., τα χρεολύσια επί των δανείων των ΔΕΚΟ για το 1987, που σημειωτέον δεν αναφέρονται στην εισηγητική έκθεση του υπουργού Οικονομικών, καθώς και τα ελλείμματα πολλών δις. δρχ. των προβληματικών επιχειρήσεων, που βρίσκονται υπό κρατικό έλεγχο, που και αυτά δεν αναφέρονται.

Το συνολικό επομένως έλλειμμα του Δημοσίου Τομέα το 1987, το οποίο δημιουργείται κυρίως από καταναλωτικές —αντιπαραγωγικές δηλαδή— δαπάνες, θα ξεπεράσει, σύμφωνα με διάφορες εκτιμήσεις, το 13% του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος, σε σχέση με το 14% που είναι ο στόχος για το 1986. Συνεπώς, παρά τη μείωση ορισμένων ελαστικών δημοσίων δαπανών του τακτικού προϋπολογισμού, βλέπουμε ότι το συνολικό δημοσιονομικό έλλειμμα, ως ποσοστό του ΑΕΠ, δεν παρουσιάζει ουσιαστική μείωση. Και τούτο γιατί αφ' ενός το Ελληνικό Δημόσιο, —και τώρα μάλιστα που υπάρχει ύφεση— εξακολουθεί να αποτελεί «απορροφητήρα» εργατικού δυναμικού, αφ' ετέρου η αλλοπρόσβαλη πολιτική για τις ΔΕΚΟ δεν επέτρεψε να εκσυγχρονισθούν και να αυξήσουν την παραγωγικότητά τους μειώνοντας έτσι τα διαχειριστικά τους ελλείμματα.

Και πάλι πληθωρισμός

Η ύπαρξη μεγάλων δημοσιονομικών ελλειμμάτων χαρακτηρίζει το γενικό προϋπολογισμό του 1987 ως πληθωριστικό. Πώς όμως ένας πληθωριστικός προϋπολογισμός μπορεί να χαρακτηριστεί συγχρόνως αντιαναπτυξιακός, όταν η οικονομική θεωρία αναφέρει ότι η οικονομική μεγέθυνση συνοδεύεται πολλές φορές με πληθωριστικές (μικρές ή μεγάλες) πιέσεις; Και οι οποίες μπορούν να καταπολεμηθούν εφαρμόζοντας κατάλληλη πολιτική και όχι πολιτική αυστηρής λιτότητας;

Προσεκτική μελέτη τόσο του τακτικού προϋπολογισμού όσο και προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων καθιστά φανερά και την υψηλή φορολογία αλλά και τον αντιπαραγωγικό χαρακτήρα δημοσίων δαπανών (πλην αυτών στον ΠΔΕ που αφορούν στη γεωργία, οι οποίες παρουσιάζουν αύξηση 20%, τις συγκοινωνίες 29,1%, ύδρευση αποχέτευση 23,3%). Τον αντιαναπτυξιακό όμως προϋπολογισμό τον επιδιώκει η κυβέρνηση, προκειμένου να πετύχει το λεγόμενο σταθεροποιητικό πρόγραμμα, το οποίο στοχεύει στη μετάβαση της οικονομίας σε πολύ χαμηλά επίπεδα ύφεσης. Και αυτό γιατί όταν η οικονομία παραλύσει —αντί να αναπτυχθεί— και μειωθούν τα εισοδήματα τότε αφ' ενός οι βιομηχανίες και το εμπόριο θα περικλύψουν δραστικά τις εισαγωγές της από το εξωτερικά αφ' ετέρου οι καταναλωτές θα περιορίσουν τις αγορές εγχωρίου και ξένων προϊόντων. Έτσι, μπορεί να βελτιωθεί το έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών. (Εμπορικό ισοζύγιο συν ισοζύγιο αδήλων) αφού θα μειωθούν οι εισαγωγές. Αλλά και στο μέτωπο του πληθωρισμού θα υπάρξουν εξελίξεις αφού η μείωση της ρευστότητας της οικονομίας και η πτώση των αποδοχών μπορούν να οδηγήσουν σε μείωση του πληθωρισμού.

Η κυβερνητική όμως επιδίωξη δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί. Ήδη, αρχίζει και γίνεται πεποίθηση ότι το λεγόμενο σταθεροποιητικό πρόγραμμα αποτυγχάνει παταγώς, μέχρι στιγμής τουλάχιστον, σύμφωνα με τα δημοσιεύόμενα επίσημα στοιχεία. Και τούτο γιατί στη χώρα μας δρα η παραοικονομία, η οποία έχει τους δικούς της «νόμους» το δικό της «χρήμα»

(π.χ. ακάλυπτες επιταγές), τα δικά της εισοδήματα, και χρηματοδοτικά «μέσα» (π.χ. τράπεζες Γούκου κτλ.) τα οποία, εν ολίγοις, δεν πρόκειται να αφήσουν την οικονομία να «ξεψυχήσει»... Η δράση, επομένως, της παραοικονομίας και τα διαρθρωτικά προβλήματα της ελληνικής οικονομίας είναι οι αιτίες που τα μέτρα λιτότητας αποτυγχάνουν στη χώρα μας.

Σταθεροποίηση: αναμονή ως το...

Ορισμένα μέχρι στιγμής «επιτεύγματα» στο έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών οφείλονται σε καθαρά συγκυριακούς λόγους και όχι στο πρόγραμμα σταθεροποίησης. Πράγματι οι χαμηλές τιμές στη διεθνή αγορά του πετρελαίου, οι αυξημένες εισπράξεις από την ΕΟΚ, τα χαμηλά διεθνή επιτόκια (που συνεπάγονται ελάφρυνση των υποχρεώσεων του εξωτερικού χρέους) και η υποτίμηση του δολαρίου σε σχέση με τα ευρωπαϊκά νομίσματα επέδρασαν θετικά στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών. (Μόνον από το πετρέλαιο η οικονομία είχε κέρδος γύρω στο 1,1 δισ. δολάρια φέτος). Παρ' όλα αυτά όμως το έλλειμμα προβλέπεται να ξεπερνά το 1,8 δισ. δολάρια, αν μάλιστα λάβει κανένας υπόψη την εφαρμογή του φόρου Προστιθέμενης Αξίας από 1ης Ιανουαρίου 1987, η οποία υπαγορεύει τη διενέργεια εσπευσμένων αγορών προϊόντων εξωτερικού. Αν τώρα στα 1,8 δισ. δολάρια προσθέσουμε το κέρδος μόνον από το πετρέλαιο θα δούμε ότι το έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών θα διαμορφωνόταν σε επίπεδο το οποίο καταμαρτυρά την αποτυχία της νέας οικονομικής πολιτικής.

Αντί λοιπόν η κυβέρνηση να προσπαθήσει να τονώσει την προσφορά της παραγωγικής μηχανής και να βελτιώσει την ανταγωνιστικότητα των ελληνικών εξαγωγών δίνοντας έμφαση στην πραγματοποίηση επενδύσεων, περιορίζει τη ζήτηση φαλκιδεύοντας με τα διάφορα τεχνάσματα της την ΑΤΑ. Αποτέλεσμα: πολλοί εργοδότες να ζητούν τώρα αύξηση των αποδοχών γιατί δεν μπορούν να πουλήσουν τα προϊόντα τους.

Τη λανθασμένη και αποτυχημένη οικονομική της πολιτική που αποσκοπεί στην ύφεση και όχι στην ανάπτυξη η κυβέρνηση σκοπεύει —όπως δήλωσε προχθές ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας— να συνεχίσει και κατά το επόμενο έτος.

Ο αντιαναπτυξιακός χαρακτήρας του γενικού προϋπολογισμού του κράτους για τον επόμενο χρόνο εμπνέεται από την κυβερνητική επιδίωξη που είναι η πτώση του βιοτικού μας επιπέδου, το οποίο —ας σημειωθεί— θα είναι πολύ δύσκολο να ξανασηκωθεί διότι η παραγωγική αλλά και επενδυτική πραγματικότητα (απουσία παραγωγικών επενδύσεων) δεν επιτρέπουν κάτι τέτοιο. Κατά συνέπεια το δημοσιονομικό ισοζύγιο του 1987, ως προς τον αντιαναπτυξιακό του χαρακτήρα, είναι πλήρως εναρμονισμένο με το πρόγραμμα ύφεσης της οικονομίας, το οποίο, όμως, πρόγραμμα, ο ίδιος ο γενικός προϋπολογισμός τορπιλλίζει εξαιτίας των έντονων πληθωριστικών πιέσεων που δημιουργούν τα ελλείμματα του Δημοσίου Τομέα. Το πώς μπορεί αυτά η «συνύπαρξη» να συμβιβάζεται με την κυβερνητική λογική, τούτο είναι μία άλλη ιστορία. Μία «ιστορία», που, ασφαλώς, δεν συναντήθηκε με το ΠΑΣΟΚ. □

Πήρες σήμερα τον ΜΙΚΡΟ ΗΡΩΑ;

ΠΡΟΣΦΟΡΑ:

Αναπαραγωγές

8 ΑΥΘΕΝΤΙΚΑ ΕΞΩΦΥΛΛΑ

της πρώτης έκδοσης

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

Ernesto
SABATO

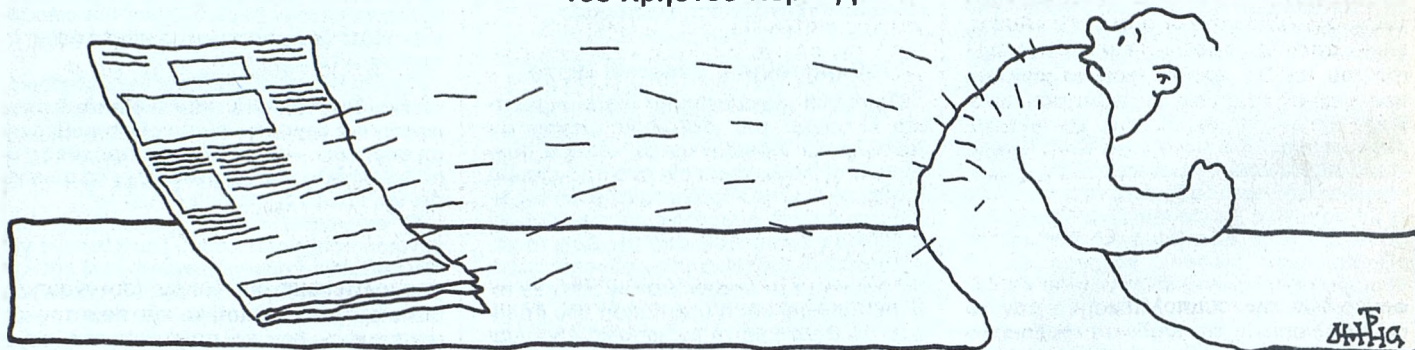
ΑΒΑΔΔΩΝ
Ο ΕΞΟΛΟΘΡΕΥΤΗΣ

Εισαγωγή - Μετάφραση
ΜΑΝΩΛΗΣ ΠΑΠΑΔΟΛΑΜΠΑΚΗΣ

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΚΛΑΣΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΞΑΝΤΑΣ

Τύπος και εξουσία: ρήγματα και αντιστροφές ρόλων

του Χρήστου Κυριαζή

Σίγουρα η κυβερνητική ηγεσία θα είχε διαφορετικούς τρόπους, άλλα περιθώρια και περισσότερη πολιτική ευλυγισία στους χειρισμούς των κρίσιμότεων καταστάσεων που αντιμετωπίζει ήδη από τη δεύτερη Κυριακή των δημοτικών εκλογών, αν δεν υπήρχε το πράγματι μοναδικό φαινόμενο να βάλλεται από όλο το πολιτικό φάσμα που καλύπτει ο Τύπος.

Η λειτουργία της εφημερίδας

Είναι ίσως η μοναδική φορά στην πρόσφατη Ιστορία που το φαινόμενο αυτό της αντικυβερνητικής συναίνεσης στα δημοσιογραφικά συγκροτήματα γίνεται ορατό δια γυμνού οφθαλμού. Η σημασία του φαινομένου κάθε άλλο παρά αμελητέα είναι αν ληφθεί υπόψη ότι,

● πέρα από το εστιαζόμενο, εδώ και δύο περίπου αιώνες, ερώτημα για το κατά πόσο ο Τύπος αποτελεί «τέταρτη εξουσία», η εφημερίδα εξακολουθεί να καλύπτει (όπως φαίνεται και από τα μεγέθη κυκλοφορίας και αναγνωσιμότητάς της στην Ελλάδα) βασικές περιοχές στη διττή διαδικασία της ενημέρωσης και της πολιτικής (επικοινωνιακής) συμμετοχής: από αυτή την άποψη η υιοθέτηση του «ταμπλόιντ» εγγράφεται περισσότερο στα πλαίσια του ανταγωνισμού του Τύπου με τις άλλες πηγές ενημέρωσης και επικοινωνίας, παρά σε μια καθ' αυτή διαδικασία «εκσυγχρονισμού» του— ανεξάρτητα δηλαδή από τις πολιτικές συντεταγμένες που ορίζουν τη θέση της εφημερίδας στα σημεία «εισροών» του πολιτικού συστήματος

● στην Ελλάδα, ακόμα και με τις αλλαγές που έχουν επέλθει στις σχέσεις των πολιτικών δυνάμεων προς τα κέντρα λήψης αποφάσεων, στις διαδικασίες πολιτικής διατύπωσης, διάρθρωσης και εκπροσώπησης των αιτημάτων των κοινωνικών ομάδων, και στους τρόπους πολιτικής κινητοποίησης, ο Τύπος εξακολουθεί—κυρίως σε περιόδους μετάβασης, κρίσης, ή θεσμικών «κενών»— να αποτελεί βασικό πεδίο εγγραφής και αναπαραγωγής των εκάστοτε εξουσιαστικών πλεγμάτων, αφ' ενός, και των συλλογικών παραστάσεων, αφ' ετέρου: δεν είναι τυχαία, από αυτή την άποψη, η εμφάνιση της «πρώτης» όλου

σχεδόν του Τύπου, όπου το 80-100% καλύπτεται από ένα και μόνον «γεγονός» εσωτερικής πολιτικής: η σημασία αυτής της ιδεολογικής, τελικά, διάταξης της πρώτης σελίδας ενισχύεται ακόμα περισσότερο στο σχήμα «ταμπλόιντ»

● αυτή η κατά προνόμιο νομή και κατακερματισμένη παράσταση της εσωτερικής πολιτικής από τον Τύπο— η οποία και επιτείνεται από ποικίλες σχέσεις θεσμοποιημένης εξάρτησής του από οικονομικά και πολιτικά κέντρα ισχύος— αποκτά μεγαλύτερη ένταση, αν ιδωθεί στα πλαίσια μιας παράδοσης, που χαρακτηρίζει ακόμα βασικές αξίες και στάσεις στην πολιτική κουλτούρα της κοινής γνώμης και των ηγητόρων της: την αθέσμιτη, προσωποπαγή και «ανθρωπολογική» αντίληψη περί πολιτικής και εξουσίας: μια αντίληψη εκτιμώμενη ως πολιτικός φορμαλισμός ή πολιτικισμός, η οποία θεωρεί το γεγονός ως αιτία, αντιστρέφοντας έτσι την εικόνα μιας, εκ των πραγμάτων, πολυπαραγοντικής και συγκρουσιακής πολιτικής διαδικασίας, και παραμορφώνοντας σε μεταφυσικό και μοναδιαίο «δαίμονα» (με τη μορφή της παραπολιτικής και του παρασκηνίου) τους φορείς, τις σχέσεις και το λόγο που κινούν καθημερινά την πολιτική μηχανή.

Αυτή η συνέχεια στην, επιεικώς, ιδεοληπτική πτυχή των συλλογικών παραστάσεων, εμφανίστηκε για άλλη μια φορά τις τελευταίες εβδομάδες στην σειραϊκή γνωστοποίηση και καταγγελία σκανδάλων, όπου καταργείται— σχεδόν με την ίδια ευκολία που δημιουργείται...— η βασική διαιρετική τομή ανάμεσα σε εφημερίδες-κυβερνητικά υποστηρίγματα και σε εφημερίδες-αρμούς του αντικυβερνητικού πλέγματος: κυβερνητικά υποστηρίγματα και σε εφημερίδες— τις «μεγάλες ημέρες» των σκανδάλων τα «ΝΕΑ» θα μπορούσαν πολύ εύκολα να λάβουν τη θέση της «ΒΡΑΔΥΝΗΣ», π.χ., στο συνεχές που ορίζει την ιδεολογική διάταξη του Τύπου.

Αν ληφθούν υπόψη οι παραπάνω σχηματικές υποθέσεις σε ό,τι αφορά τη θέση και τη σημασία των εφημερίδων στην πολιτική διαδικασία και κουλτούρα της χώρας, τότε τα φαινόμενα, πρώτον της αντι-

κυβερνητικής αυτής συναίνεσης, δεύτερον, των συγκρούσεων που εμφανίστηκαν οξύτατα μεταξύ εφημερίδων του ίδιου πολιτικού («δημοκρατικού») χώρου, και, τρίτον της διαμεσολάβησης από τον Τύπο συγκρούσεων μεταξύ φορέων κυβερνητικής εξουσίας, είναι ζητήματα που οριοθετούν ίσως κάποιαν άλλη φάση ανάπτυξης στο πλέγμα εφημερίδας - πολιτική και εξουσία - κοινό. Αυτή η ενδεχομένως νέα φάση μπορεί να έχει τις αφετηρίες της στα μέχρι τώρα πρότυπα— προηγούμενα, όπως π.χ. τα ιστορικά κοινά που δημιουργεί ένα «φύλλο» στον ανταγωνισμό του προς τα υπόλοιπα, ή τις προνομιακές σχέσεις της κάθε εφημερίδας προς ορισμένες πολιτικές ομάδες, ή τη συνέπεια όλων των εφημερίδων στην τήρηση των αρχών μιας λαϊκιστικής και φατριαστικής πολιτικής επικοινωνίας: όμως η οξυμμένη έκφραση όλων αυτών των αρχετυπικών συστατικών λειτουργίας είναι εκείνη που, με αναφορά σαφή αλλά και πέρα από την υποψιασμένη πολιτική συγκυρία..., προσδιορίζει και μια νέα κατάσταση πραγμάτων στο ανθεκτικό και σκληρό έδαφος των συγκροτημάτων του Τύπου.

Η απύουσα εξουσία και ο παρών Τύπος

Είναι ανιχνεύσιμες οι σχέσεις ενός δημοσιογραφικού συγκροτήματος με συγκεκριμένες πολιτικές ομάδες: όσο κι αν αυτές οι σχέσεις διαμεσολαβούνται από τη γλώσσα και το ύφος ενός πολιτικού ρεπορτάζ, δεν είναι τόσο δύσκολο να τις εντοπίσει κανείς, αρκεί να διαλέξει μια κατάλληλη, αντιπροσωπευτική πρώτη ύλη: συνήθως είναι οι περίοδοι ανακατατάξεων, κρίσεων, ή «κραδασμών» που προσφέρουν το αντιπροσωπευτικότερο δείγμα - ρεπορτάζ, αν θέλει κανείς να αναδείξει το οπωσδήποτε σύνθετο πλέγμα σχέσεων εφημερίδας - πολιτικών ομάδων.

Κάποιες ενδείξεις πως διανύουμε μια τέτοια περίοδο είχαμε ήδη από τη Δευτέρα 20 Οκτωβρίου: το σοκ των δημοτικών εκλογών δεν έθεσε σε κίνηση μόνο κάποιες διαδικασίες ανοιχτής σύγκρουσης μέσα στο κυβερνητικό συγκρότημα, αλλά αποτέλεσε ίσως αφετηρία (ή αφορμή) να

αρχίσει μια πορεία αποστασιοποίησης όλων των εφημερίδων της «δημοκρατικής παράταξης» από την Κυβέρνηση. Αυτό φάνηκε καθαρά στο τελευταίο δεκαήμερο του Οκτωβρίου, όπου η μερίδα του φιλοκυβερνητικού Τύπου— με μοναδική εξαίρεση, όχι απόλυτη και αυτή, την «Αυριανή»— ασκούσε σαφείς πιέσεις στην ηγεσία του ΠΑΣΟΚ, προκειμένου να μην επικρατήσει ως ερμηνεία του εκλογικού αποτελέσματος, η θλιβερή— και, μετ' ολίγον, έρμαιο— οπισθοδρομική και αντικομμουνιστική υστερία που χαρακτήριζε την ανακοίνωση του Προέδρου + ΕΓ του ΠΑΣΟΚ, το βράδυ της 19ης «ομιχλώδους» Οκτωβρίου.

Αυτή η κοινή στάση μεταξύ όλων των εφημερίδων της συμπολίτευσης, ήταν το μοναδικό σημείο, η μοναδική ένδειξη ότι ο λεγόμενος δημοκρατικός κόσμος υπήρχε ακόμα, είχε φωνή και διεκδικούσε το δικαίωμα της πολιτικής του συνέχειας. Και εδώ βρίσκεται ένα πρώτο σημαντικό στοιχείο: η κυβέρνηση— που συνοψίζει και εγγυάται τη σταθερή αναπαραγωγή του πολιτικού συστήματος— είχε περιέλθει σε κατάσταση αφάνειας, δημιουργώντας έτσι ένα κενό στην πολιτική παραγωγή, το οποίο, αν πιστέψουμε στην άποψη των συστηματικών ισορροπιών λειτουργίας μιας πολιτικής μηχανής, δεν μπορούσε παρά να καλυφθεί από «αλλού» εκτός κεντρικής πολιτικής μηχανής, το κυβερνών κόμμα (χωρίς να βοηθάται καν, όπως η κυβέρνηση, από τους αυτοματισμούς ενός θεσμικού πλαισίου, που εξασφάλιζαν τουλάχιστον την τυπική ύπαρξη των φορέων εξουσίας) ήταν στην ίδια και χειρότερη κατάσταση, έχοντας επιπρόσθετα ήδη αποδυναμωθεί σε σημαντικό βαθμό από το καλοκαίρι του '85. Εκ των πραγμάτων— της αντιπολιτεύσεως εξαιρουμένης— η ύπαρξη και η στοιχειώδης συνεκτική εκπροσώπηση του πολιτικού χώρου που διεκδικεί το ΠΑΣΟΚ— κομματικά και κυβερνητικά— θα εξασφαλιζόταν στην καθημερινότητα από τις εφημερίδες. Αν αυτές είχαν ήδη λειτουργική αιτία αυτόνομης ύπαρξης στο μόνο σύστημα της επικοινωνίας, τώρα, εκκινώντας από αυτό και εκφέροντας καθημερινά κοινές, σχετικά, εκτιμήσεις για τη διαμορφούμενη μετεκλογική κατάσταση, έμπαιναν στη θέση των αλλών - απόντων (κόμμα - κυβέρνηση), ασκώντας ουσιαστικούς ρόλους ως προς τον καθορισμό της ακολουθητέας πολιτικής πορείας.

Τα σημεία πίεσης μέσω του Τύπου

Ο κοινός παρανομαστής του φιλοκυβερνητικού Τύπου εκείνων των τελευταίων Οκτωβριανών ημερών μπορεί να συνοψισθεί σε μια αναζωπύρωση της κριτικής περί «ήθους και ύφους» της εξουσίας, στην απαίτηση για «σύνεση και σοβαρότητα», στο αίτημα της εκ νέου λειτουργίας των καταρρακωμένων διαδικασιών πολιτικής συνεννόησης, στην ανάγκη της «συναίνεσης δια της πειθούς» και στην υπογράμμιση των παραπόνων των «μη προνομιούχων». Στις θέσεις αυτές, η κάθε συμπολιτευτική εφημερίδα ενέγραφε— έμμεσα ή άμεσα— τις πολιτικές υποθήκες,

προσδοκίες και πολιτικά συμφέροντα των ομάδων εκείνων προς τις οποίες είχε προνομιακότερους δεσμούς: το συγκρότημα Λαμπράκη πχ. προτιμούσε να υπογραμμίζει την ανάγκη «ανανέωσης»— ή τις σχετικές προς αυτήν «κινήσεις»— του κυβερνητικού επιτελείου, και να ερμηνεύει από αυτή την οπτική γωνία τη «σοβαρότητα», την «ανασυγκρότηση» κτλ. το «ΕΘΝΟΣ» επέλεγε κάποια «αριστερά» σημεία αναφοράς— μέσα στο ΠΑΣΟΚ και προς την Αριστερά— χρεώνοντας και αυτό επίσης το εκλογικό αποτέλεσμα σε πράξεις ή παραλείψεις της κυβερνητικής ή κομματικής πολιτικής: η «Αυριανή», στη γραμμή του φατριαστικού λαϊκισμού της, εξοικονομούσε τις αντίστοιχες προτιμήσεις σε κυβερνητικά πρόσωπα, χρεώνοντας εν μέρει στο ΠΑΣΟΚ την ήττα, αλλά και βάλλοντας προς τη Δεξιά (εμφυλιοπολεμική), προς την Αριστερά (αντικομμουνισμός) και προς το ΠΑΣΟΚ ή το «περιβάλλον» («τα νοίκια», βλ. Κασιφάρας).

Εκτός από την κριτική, συνολικά θεωρούμενη, στάση προς την κυβέρνηση ως προς τις αιτίες του εκλογικού αποτελέσματος, ο Τύπος του «δημοκρατικού χώ-

ρου» μετλήθε μια δεύτερη και σημαντικότερη εξουσιαστική λειτουργία, ασκώντας πίεση— κατά τρόπο περίτεχνα έμμεσο— προς την κατεύθυνση που, κατά την άποψη του κάθε συγκροτήματος, θα έπρεπε να λάβει ο ανασχηματισμός του κυβερνητικού επιτελείου. Και αν σε κάθε ανασχηματισμό, από τους μέχρι τώρα (πάμπολλους), οι συμπολιτευόμενες εφημερίδες άσκησαν τέτοιου είδους πίεση— κυρίως στα πλαίσια διαπροσωπικών επαφών και λιγότερο μέσω του ρεπορτάζ— αυτή τη φορά ο ρόλος τους στον προσδιορισμό της σύνθεσης του ανώτατου πολιτικού προσωπικού ήταν περισσότερο άμεσος για δύο λόγους: πρώτον, λόγω της κρίσης και της κατάστασης αφάνειας στην οποία είχαν περιέλθει κεντρικές βαθμίδες αποφάσεων (δίνοντας έτσι τη δυνατότητα άμεσης επιρροής σε περισσότερους παίκτες)· και δεύτερον, διότι οι εφημερίδες πίστωναν μεν την κυβέρνηση στη συνείδηση του κοινού με την πρόταση μιας ύστατης μαγικής λύσης («ανάσχηματισμός»), αυτό όμως το έκαναν έχοντας αυξημένη ήδη θεσμική επιρροή στη συγκυρία και αποστασιοποίηση από την πολιτική εξουσία— τουλάχιστον ως προς τις συ-

νέπειες που είχε η εκτίμησή τους για το εκλογικό αποτέλεσμα— και τονίζοντας την οριακή σημασία του ανασχηματισμού σε μία τόσο κρίσιμη και ρευστή πολιτική στιγμή.

Η κατάργηση του σχήματος Δεξιά - ΠΑΣΟΚ στον Τύπο

Η μηδενική κίνηση του κ. Παπανδρέου, δεν επανέφερε μόνον την εικόνα της «αμαρτωλής» αγκύλωσης της πολιτικής εξουσίας, δεν διέψευσε απλώς για άλλη μία φορά την αξιοπιστία της, αλλά, κατά τρόπο παράδοξο, ενίσχυσε και την έντονα διαφαινόμενη μέχρι τότε αυτόνομη του συμπολιτευόμενου Τύπου (αυτονόμηση, τουλάχιστον με βάση το κριτήριο της μέχρι τότε σχεδόν απορροπότητας στήριξης που παρείχε σε μείζονα σημεία της κυβερνητικής πολιτικής). Μια απλή ανάγνωση των κεντρικών τίτλων όλων ανεξαιρέτως των εφημερίδων, στη συνεχή σειρά των πρώτων ημερών που επακολούθησαν τον «ανασχηματισμό», θα μπορούσε να δώσει την περιεργή εικόνα μιας Πολιτείας, όπου η κεντρική κυβέρνηση απομονωμένη από οποιαδήποτε στήριγμα, πιέζεται περιφερειακά από ολόκληρο το φάσμα των «οδηγών» της κοινής γνώμης, οι οποίοι τοποθετούνται υπεράνω των κλασικών πολιτικών διαχωρισμών.

Το «φιάσκο» ή η «δειλιά», ή η «αντίστροφη έκπληξη» όπως χαρακτηρίσαν οι «δημοκρατικές» εφημερίδες την κίνηση του κ. Παπανδρέου, είναι στίγματα μιας διαδικασίας που οδήγησε σε μια κατάσταση «όσμωσης» του αντικυβερνητικού με τον «φιλοκυβερνητικό» Τύπο. Κάθε μια από τις δύο αυτές αντίπαλες ομαδοποιήσεις των ρευμάτων της κοινής γνώμης, έχει διαφορετικές αναφορές και στόχους, όμως και οι δύο μαζί αποτέλεσαν έναν και μοναδικό πόλο δυσαρέσκειας και ασφυκτικής πολιτικής πίεσης στην κεντρική εξουσία. Κι αν είναι όντως υπερβολή να μιλήσουμε για ταύτιση, σίγουρα δεν θα ήταν λάθος να μιλήσουμε για κάποια κοινή εικόνα ύφους που αποκόμιζε ο αναγνώστης των τίτλων όλων των εφημερίδων, επιτέσσερις ημέρες μετά τον ανασχηματισμό. Αυτή η ιδιότυπη κοινή αντιπολίτευση, που υποδηλώνει ένα σαφές ρήγμα στη συναίνεση συμπολιτευόμενου Τύπου - πολιτικής εξουσίας και μια αντιστροφή στις σχέσεις τους, αντικατοπτρίζει ακριβώς και μια κρίση αντιπροσώπευσης που διέρχεται το κυβερνών κόμμα, η οποία αποδιαρθρώνει και τους μέχρι τώρα δεσμούς προσήλωσης και νομιμοποίησης: όσοι μιλάνε, μέσα στο κυβερνητικό στρατόπεδο, για «διάλυση των πάντων» και για την ανάγκη του «όλα από την αρχή», ίσως συμπυκνώνουν αυτήν ακριβώς την ύπαρξη κενού στην πολιτική συνέχεια και την κοινω- νική συνοχή του «Κινήματος».

Από τον «ανασχηματισμό» στα «σκάνδαλα», η απόσταση αποδείχτηκε ελάχιστη και η ένταση στην ιδιότυπη αντιπολίτευση όλου του Τύπου— καθώς και η αυτόνομη του «συμπολιτευτικού»— επαληθεύτηκε σαν μία αδιάλλεπτα τροφοδοτούμενη

σπειροειδής κίνηση. Ο κ. Κακλαμάνης, βέβαια, διατύπωσε την «στρουθοκαμηλική» άποψη ότι «μακάρι να αποδειχτεί ότι στα σκάνδαλα ήταν αναμειγμένοι άνθρωποι του ΠΑΣΟΚ, διότι αυτό θα σημαίνει ότι αυτοί χτύπησαν λάθος πόρτα». Δυστυχώς όμως για όλη την κυβέρνηση τα σκάνδαλα τα χειρίστηκαν με τέτοιο τρόπο οι «φιλικές εφημερίδες» της που δικαίωσαν την άποψη του κ. Μητσούτακη ότι πρόκειται για μείζον πολιτικό ζήτημα. Κι εδώ, πάλι δεν βοήθησε η άποψη του κ. Κουτσόγιωργα ότι «τα σκάνδαλα είναι νομικά και όχι πολιτικό ζήτημα» όπως και η άποψη του κ. Κακλαμάνη, έτσι και η θέση του κ. Κουτσόγιωργα, έτσι και οι μεταρρυθμίσεις του Ποινικού Κώδικα και της Ποινικής Δικονομίας (που επιχειρεί η κυβέρνηση σαν «αντιστήριγμα» και πηγή δημιουργίας αξιοπιστίας μπροστά στην έκδηλη δυσανεκτικότητα), ήταν κινήσεις που δεν μπόρεσαν να έχουν αποτέλεσμα, έτσι όπως όλες τους καταχωνιάστηκαν στα «ψιλά» του «φιλικού Τύπου». Μόνος κυρίαρχος έμεινε σε όλες τις πρώτες σελίδες ο μύθος του Κρόνου που τρώει τα παιδιά του, εικονογραφούμενος από σπαστικά κινούμενους νεόπλουτους - κατόχους τίτλων, αξιωμάτων και εξουσίας.

Ίσως όλες αυτές οι χλωμές εβδομάδες που πέρασε εκείνη η πολυχρηστική... αμαξοστοιχία στα ασφυκτικά ταξίδια μέσα από τον Τύπο, ήταν η σημαντικότερη δοκιμασία και κρίση του ΠΑΣΟΚ στη δωδεκάχρονη πορεία του. Η επαναληπτικότητα της εικόνας της διαφθοράς, ο τρόπος δημοσιογραφικής προβολής και τοποθέτησής της (όπου το μόνο που έμενε σε κάποιον ήταν να σπεύσει κι αυτός, το «κορόιδο», να πάρει κάποιο μερίδιο απ' τα λάφυρα, έστω σαν φορολογούμενος...), η ανυπαρξία παράλληλης, από τον Τύπο, προβολής κάποιου θετικού κυβερνητικού στοιχείου (εν πολλοίς ανύπαρκτου, φεύ), λειτούργησαν πολιτικά με πολλαπλασιαστικότερη, σε σύγκριση με την εκλογική ήτ-

τα, ισχύ εναντίον του κυβερνώντος κόμματος: από την υπόθεση Κοσκωτά μέχρι την «περίπτωση Καραχάλιου», ο «συμπολιτευόμενος» Τύπος λειτούργησε πάλι ως βασική εστία στήριξης, όχι βέβαια της κυβέρνησης, αλλά της θεωρίας της ΝΔ για το «πράσινο, διεφθαρμένο κράτος του ΠΑΣΟΚ».

Κυβερνητικός ανταγωνισμός και δημοσιογραφικές συρράξεις

Δεν είναι λίγοι αυτοί που συνδέουν τον συγκεκριμένο ανασχηματισμό με την εγκαινίαση της σκανδαλογίας. Χρονολογικά δικαιούνται να μιλάνε για σχέση προηγούμενου προς επόμενο, ή αιτίας προς αποτέλεσμα. Αν είναι έτσι, όμως, θα πρέπει να δεχτούμε τη συνακόλουθη άποψη, η οποία θεωρεί ότι η διά του Τύπου σκανδαλοθηρία αντικατοπτρίζει τον πολυκεντρικό ανταγωνισμό στην κυβερνητική παράταξη —που επιτάχθηκε μετά τον τελευταίο ανασχηματισμό, σε σημείο που να υπάρχει πλέον όχι ένα ιεραρχημένο και διατεταγμένο συνεχές εξουσίας, αλλά κατακερματισμένες, ασύντακτες, κορπορατισμένες και κάθετες συνενώσεις ομάδων πίεσης, οι οποίες περιστρέφονται γύρω από εξουσιαστικούς ρόλους. Στη συνέχεια αν δεχτούμε την άποψη για την δια του Τύπου έκφραση της κατάστασης ανταγωνισμού στο χώρο της κυβερνητικής παράταξης, θα πρέπει να ανιχνεύσουμε πιθανά συμπτώματα κατακερματισμού και διαιρετικού ανταγωνισμού στο χώρο αυτό καθ' εαυτό του «κυβερνητικού» Τύπου, έτσι όπως διαπερνάται από τον ανταγωνισμό ομάδων στον κυβερνητικό χώρο. Είναι γεγονός ότι η εικόνα του μη δεξιού Τύπου δεν είναι ειδυλλιακή. Πριν τρεις εβδομάδες, το συγκρότημα Λαμπράκη, δια του «ΒΗΜΑΤΟΣ» της 16ης Νοεμβρίου, κατηγορήσε ευθέως το συγκρότημα Μπόμπολα («ΕΘΝΟΣ») και μαζί με αυτό «πολιτικούς παράγοντες» της κυβέρνησης «πάσι γνωστούς για τις σχέσεις τους με τον κ. Μπόμπολα και τον κ. Φιλιππόπουλο», ότι προσπάθησαν ούτε λίγο ούτε πολύ να εξαπατήσουν τον πρωθυπουργό, καταθέτοντας τροπολογία νόμου που θα εξοικονομούσε στην επιχείρηση Μπόμπολα χρέη ύψους 700 εκατομμυρίων. Πολλοί είναι αυτοί που λένε ότι στους πολιτικούς αυτούς παράγοντες συγκαταλέγεται ο κ. Μαρούδας, π.χ., που δεν διέψευσε ότι αυτός έκανε διάβημα στον πρωθυπουργό να μην δοθεί η ΤΚΕ στον κ. Κοσκωτά, επικαλούμενος το «σοκ» που είχε πάθει ο κ. Μπόμπολας.

Το συγκρότημα Λαμπράκη μπορεί βέβαια «να μην παίζει» πλέον τον κ. Μαρούδα, όπως μπορεί να εξακολουθεί «να παίζει» μαζί του το συγκρότημα Μπόμπολα. Αυτό όμως δεν μπορεί να σημαίνει χωρίς άλλο κάποια εργαλειακή σχέση του συγκροτήματος Λαμπράκη, ή Μπόμπολα, με πολιτικές ομάδες αντίθετες ή συμπορευόμενες, αντίστοιχα, με τον κύκλο στον οποίο ανήκει ο όποιος κ. Μαρούδας. Και τούτο γιατί, όταν η κρατική εξουσία υπολειτουργεί ή αποδιαιρρώνεται, όταν η Βουλή υποβαθμίζεται σε τελετουργική

διαδικασία, όταν το κόμμα βρίσκεται στα πρόθυρα της κατάρρευσης, τότε ο υπουργός ή ο βουλευτής του «Κινήματος» δεν διαθέτει χώρους αντίληψης πολιτικού κύρους και ισχύος αυτό έχει σαν συνέπεια, ότι στις σχέσεις του με κάποιο θεσμό, όπως ο Τύπος, που αυτονομείται και ενισχύεται, αυτός ο υπουργός ή βουλευτής να βρίσκεται σε θέση «πελάτη» μάλλον παρά «πάτρωνα». Κι αν ο μη δεξιός Τύπος χαρακτηρίζεται τελευταία από συγκρούσεις συμφερόντων, αυτές, πέραν των οικονομικών μεγεθών, δεν μπορούν παρά να αντανακλούν την προσπάθεια του κάθε συγκροτήματος να παρέμβει ενεργά στα πολιτικά τεκταινόμενα, προωθώντας συγκεκριμένες προτάσεις που εκπροσωπούνται από συγκεκριμένες πολιτικές ομάδες. Αυτό γράφει το «ΕΘΝΟΣ», στην απάντησή του για την επίθεση που δέχτηκε από το «ΒΗΜΑ»: υπενθυμίζει το ρόλο που έπαιξε το συγκρότημα Λαμπράκη κατά διάφορες περιόδους πριν την δικτατορία, όταν όμως δεν υπήρχαν ή τέλοϋσαν υπό διαμόρφωση πρωτογενή κέντρα πολιτικής εξουσίας (κόμματα, ομάδες πίεσης, διατεταγμένη ιεραρχία και ισχύς εθνικών κέντρων αποφάσεων), και το «συγκρότημα» υποκαθιστούσε εξουσιαστικούς ρόλους: η κατάληξη του «ΕΘΝΟΥΣ» «τώρα που η πολιτική κατάσταση εμφανίζεται κρίσιμη μέσα στο «Βήμα» και πάλι «μαγειρεύονται» οι αντιλαϊκές και αντιδημοκρατικές λύσεις», υπογραμμίζει ακριβώς μια φάση μετάβασης και συγχρόνως κρίσης του συνολικού πολιτικού συστήματος, όπως, *mutatis mutandis* (κι αυτό πάει πολύ μακριά...) ήταν οι μετεμφυλιακές ασταθείς ισορροπίες. Αν διαβάσουμε κάτω από τις γραμμές το νόημα του «αντιλαϊκής και αντιδημοκρατικές λύσεις», ίσως φθάσουμε στο συμπέρασμα ότι το «ΕΘΝΟΣ» διεκδικεί τη «λαϊκή και δημοκρατική λύση», ανταγωνιζόμενο ευθέως ένα άλλο συγκρότημα στο επίδικο ζήτημα της διαμόρφωσης ενός νέου σχήματος πολιτικής εξουσίας.

Το ζητούμενο είναι, αν αυτός ο ενισχυμένος εξουσιαστικός ρόλος του «φιλοκυβερνητικού τύπου» και η συνακόλουθη αυτονόμησή του απέναντι στην κεντρική πολιτική εξουσία, μπορεί να θεωρηθεί ως μονοδιάστατη και μακροπρόθεσμα δεδομένη τάση στο πολιτικό σύστημα, λαμβανόμενου υπόψη και του ύφους αυτού (όπως και όλου) του Τύπου. Η σχετική φιλοκυβερνητική στροφή του μη δεξιού Τύπου τις τελευταίες ημέρες, μπορεί να δείχνει, ότι τα περιθώρια της εξουσίας στη σχέση της προς τον Τύπο «της» δεν εξαντλήθηκαν (πράγμα που σημαίνει ότι δεν εξαντλήθηκαν και τα δικά της περιθώρια εν γένει), αλλά απέχει πολύ από την απόλυτη ταύτιση αυτού του Τύπου με τα θέσφατα των τυπικών ή άτυπων κύκλων του κυβερνώντος κόμματος.

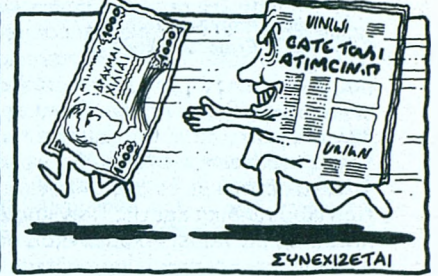
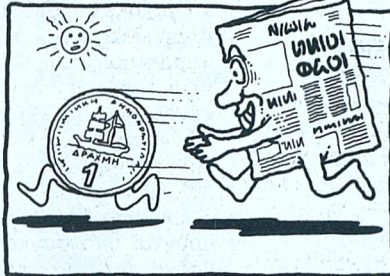
Αντίθετα, αν ληφθεί υπόψη η αντιπολίτευση όλων αυτών των εβδομάδων που ασκήθηκε από τα «συμπολιτευόμενα» συγκροτήματα, υπάρχει μια ανοιχτή δυναμική, εξαρτώμενη σημαντικά από τα περιθώρια νέων θεσμίσεων που διαθέτει (ή όχι) το κυβερνών κόμμα.

Η αλήθεια για τα οικονομικά του ελληνικού Τύπου

του Ν.Ι. Κυριαζίδη

**ΣΥΝΤΟΜΗ
ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΟΥ ΝΕΩΤΕΡΟΥ
ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ
ΤΥΠΟΥ**

Τραγικά προβληματικές εμφανίζονται από πρώτη όψη και στενή οικονομική σκοπιά, οι ελληνικές εφημερίδες.

Όπως δείχνει ο «ισολογισμός των ισολογισμών» τους για το 1985 που σήμερα δημοσιεύουμε, σχεδόν όλες παρουσιάζουν φοβερές ζημιές και έχουν τρικούβερτα χρέη.

Όμως οι αριθμοί αυτοί μας λένε μόνο τη μισή αλήθεια και επιτρέπουν να δούμε απλώς την κορυφή του παγόβουνου που προεξέχει μέσα από το σκοτάδι της μαύρης θάλασσας των οικονομικών του Τύπου.

Μια σωστότερη μελέτη δείχνει ότι οι ζημιές δεν είναι τόσο μεγάλες όσο εμφανίζονται, κι ακόμη ότι οι ιδιοκτήτες των εφημερίδων έχουν στα χέρια τους μία τεράστια περιουσία, εάν συνυπολογίσουμε την υπεραξία των γηπέδων και εγκαταστάσεών τους και προπαντός την ανυπολόγιστη αξία του «αέρα» των τίτλων των εντύπων τους.

Όλα αυτά, βέβαια, δε σημαίνουν ότι οι περισσότερες εφημερίδες, με ελάχιστες εξαιρέσεις, δε χάνουν σήμερα χρήματα και μάλιστα χρήματα πολλά. Κι ότι αν ήσαν επιχειρήσεις, που θα στηρίζονταν μόνο στις αρχές της οικονομικής απόδοσης είτε θα είχαν κλείσει είτε θα είχαν μπει στις προβληματικές.

Αλλά οι επιχειρήσεις του Τύπου δεν είναι όπως όλες οι άλλες. Όχι γιατί «ο Τύπος δεν είναι εμπόρευμα», όπως ισχυρίζονται μερικοί. Αλλά γιατί ο Τύπος σαν εμπόρευμα έχει τις δικές του ιδιομορφίες και τα δικά του ειδικά χαρακτηριστικά.

Εδώ θα πρέπει να ανοίξουμε μια μικρή παρένθεση: Τα οικονομικά αποτελέσματα των εφημερίδων δεν ήταν πάντα τόσο αρνητικά όσο σήμερα. Πολλές χρονιές έχουν βγάλει χρήματα με τη σέσουλα. Π.χ. ο σήμερα χειμαζόμενος Δημοσιογραφικός Οργανισμός Λαμπράκη κατόρθωσε στα τελευταία είκοσι χρόνια, που υπάρχουν στοιχεία, πέρα από τα κέρδη που εισπράξαν κάποτε οι ιδιοκτήτες του, να συγκεντρώσει και κάπου οκτακόσια εκατομμύρια δρχ. σε ίδια κεφάλαια.

Αλλά ας ξαναγυρίσουμε στο κύριό μας θέμα: Πέρα από τα στενά οικονομικά αποτελέσματα των επιχειρήσεων του Τύπου, υπάρχουν πολλά άλλα έμμεσα έσοδα που μπορεί να έχει ένας ιδιοκτήτης εφημερίδας. Και μάλιστα έσοδα πολύ μεγάλα που μπορούν να υπερκαλύψουν πολλές φορές τις ζημιές τους και πολλές φορές πάνε κατ' ευθείαν στην τσέπη του και όχι στο ταμείο της επιχείρησης, χωρίς η Εφορία να μπορεί ποτέ να τα πιάσει.

Όπως όλοι ξέρουμε, μια ευνόικη δημοσιογραφική παρουσίαση κάποιας επιχείρησης από τις στήλες ενός εντύπου μπορεί κάλλιστα να πληρωθεί εκατομμύρια.

Η εξυπηρέτηση της εξουσίας ακόμη και από αντιπολιτευόμενες εφημερίδες επίσης μπορεί να αποδειχθεί οικονομικά εξαιρετικά αποδοτική.

Και γιά να μη μιλάμε εντελώς αφηρημένα: Ένας από τους σημαντικούς ιδιοκτήτες που ήταν άνθρωπος της χούντας και γι' αυτό είχε μπει στο μαύρο πίνακα των τραπεζών, από τη στιγμή που άρχισε να βγάξει εφημερίδα απόκτησε πάλι «νομιμότητα» και παίρνει γιγαντιαία δάνεια για τις εξεφεμεριδιακές επιχειρήσεις του. Τον δέχονται υπουργοί της «αλλαγής» με όλες τις οφειλόμενες τιμές ενώ παλιότερα του φέρονταν σαν να ήταν λεηρό.

Τεράστια ποσά μπορούν και έχουν κερδίσει ιδιοκτήτες για τις

εξεφεμεριδιακές επιχειρήσεις τους με ευνοϊκούς συμβιβασμούς για την καταβολή δαρμών κατά την εισαγωγή εμπορευμάτων τους ή με χαριστικές πράξεις για την πληρωμή χρεών τους προς το ΙΚΑ κ.ο.κ. Κι ακόμα μεγαλύτερα κέρδη έχουν εξασφαλίσει με την ανάθεση σε επιχειρήσεις τους ενός μεγάλου δημόσιου έργου ή μιας μεγάλης κρατικής παραγγελίας.

Γενικά τα οικονομικά προβλήματα των εφημερίδων αντιμετωπίζονται συνήθως με «πολλή κατανόηση» από το κράτος, όπως π.χ. φαίνεται από την περίπτωση των δανείων της «Αυριανής» και της «Καρμποτεχνικής» των Κουρήδων που παρουσιάζω αναλυτικότερα παρακάτω.

Το κακό, όμως, είναι ότι η έλλειψη κερδών από τις ίδιες της επιχειρήσεις Τύπου, τις κάνει πολύ ευάλωτες στις πιέσεις κάθε είδους και προπαντός στους εκβιασμούς της εξουσίας —όποια κι αν είναι αυτή. Τελευταία κρατικός λειτουργός συμβούλεψε ιδιοκτήτη προβληματικής αντιπολιτευόμενης εφημερίδας: «Και βέβαια δεν πρέπει να φύγεται από τον πολιτικό χώρο της ΝΔ στον οποίο ανήκετε. Και βέβαια πρέπει να χτυπάτε το ΠΑΣΟΚ. Αλλά κοιτάξτε να χτυπάτε με κάθε ευκαιρία και το Μητσόσάκη».

Σε μερικές περιπτώσεις, η κακή οικονομική κατάσταση μιας εφημερίδας δεν οφείλεται μόνο σε αντικειμενικά αίτια, αλλά και στην κακή οικονομική διαχείρισή της. Έχουμε μια σειρά εφημερίδες με πολύ καλές κυκλοφορίες αλλά με μηδαμινά κέρδη ή και τεράστιες ζημιές. Π.χ. ο Οργανισμός Λαμπράκη, χάρη στους οικονομικούς συμβούλους του, διάλυσε τα παλιά του τυπογραφεία χωρίς να τα αντικαταστήσει και σήμερα πληρώνει τα μαλλιά της κεφαλής του για να τυπώνεται στο «Ριζοσπάστη».

Υπάρχουν πολλά παραδείγματα κακοδιοίκησης στις επιχειρήσεις του Τύπου —ιδιαίτερα στις παλιότερες που δεν έχουν εκσυγχρονιστεί και έχουν συσσωρεύσει μεγάλα οικονομικά βάρη.

Θα πρέπει, πάντως να τονίσουμε ότι δεν είναι πάντα ανθόσπαρτος ο δρόμος των ιδιοκτητών των εφημερίδων.

Ασκούν ένα επάγγελμα με αναλογικά το μεγαλύτερο ποσοστό βίαιων θανάτων. Δύο από τη μικρή αυτή ομάδα ανθρώπων έχουν δολοφονηθεί από τρομοκρατικές οργανώσεις και μερικοί άλλοι έχουν δεχθεί σοβαρές απειλές για τη ζωή τους.

Άλλοι είδαν να διαλύεται ή να καταρρέει η αυτοκρατορία τους. Και άλλοι που προσπάθησαν να μπουν σ' αυτήν την αποκλειστική ομάδα, έχασαν ολόκληρη την περιουσία τους και μπήκαν φυλακή όπως ο περιβόητος Α. Πόππας που θέλησε να γίνει ο «εκδότης του ΠΑΣΟΚ» με χαριστικά δάνεια 250 εκατ. δρχ. από την Εμπορική Τράπεζα και μια κομπίνα υπεξαίρεσης 57 εκατ. δρχ. από την Εθνική Τράπεζα.

Κι όμως υπάρχουν τόσοι άνθρωποι που είναι διατεθειμένοι να παίξουν τις περιουσίες τους για να μπουν στον κόσμο των εκδοτών των εφημερίδων. Ίσως γιατί πέρα από τα θετικά ή αρνητικά οικονομικά αποτελέσματα και τα τεράστια έμμεσα κέρδη που μπορούν να έχουν, υπάρχουν κι άλλοι παράγοντες που ασκούν μία ακατανίκητη έλξη.

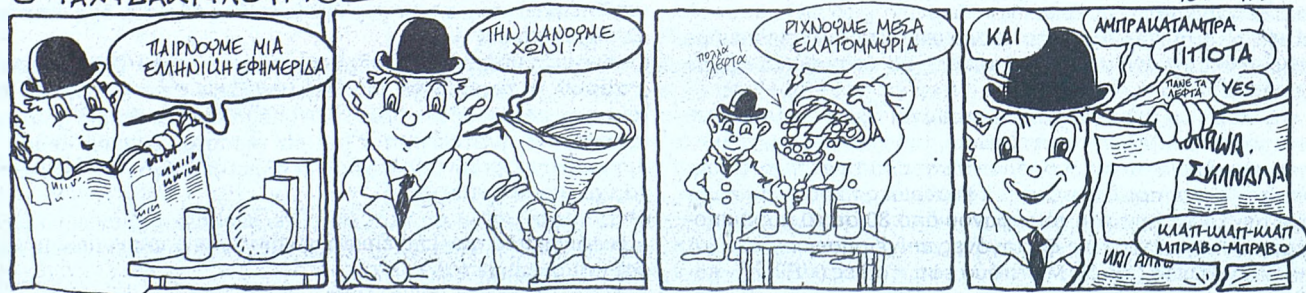
Τύπος σημαίνει δύναμη, σημαίνει εξουσία, σημαίνει να βρίσκεσαι πάντα στην κορυφή —ενώ οι καημένες οι κυβερνήσεις έρχονται και παρέρχονται.

Όλοι οι εκδότες μπορούν να μιλήσουν ή να βρεθούν πλάι

ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΕΦΗΜΕΡΙΔΩΝ ΓΙΑ ΤΟ 1985

Όνομα	Κυκλοφορία	Ζημία(-) ή κέρδη(+)	Συσσωρευμένες ζημίες	Ίδια κεφάλαια	Υποχρεώσεις	Από Τράπεζες	Παγία
ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ							
Εκδόσεις Ακρόπολις ΑΕ	34.300	— 166,4	564,9	134,0	590,0	222,4	20,4
ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗ							
1. Εκδόσεις Απογευματινή ΑΕ	Απογευμ. 117.500	+ 7,8	—	14,0	484,6	316,0	212,2
2. Εκδόσεις Εταιρεία Αθηνά ΑΕ	Απογ. Κυρ. 85.100	+ 15,3	49,5	194,7	117,9	104,6	188,9
		+ 23,1	49,5	208,7	602,5	420,6	401,1
ΒΡΑΔΥΝΗ							
1. Εκδοτική Δημοσιογραφική ΑΕ	Βραδυνη 73.300	— 56,4	—	47,4	172,6	89,0	11,9
2. Ναυτεμπορική Π. Αθανασιάδη ΑΕ		+ 35,1	—	60,00	91,0	26,3	77,5
3. Γραφικάί Τέχναι Α/φοι Αθανασιάδη ΑΕ		+ 6,9	—	32,6	53,6	27,9	32,9
4. Εκδοτική Τυπογραφική ΑΕ		+ 7,7	—	28,5	5,6	—	22,3
		— 6,7		168,5	322,8	143,2	144,6
ΕΘΝΟΣ							
1. Εκδόσεις Έθνος ΑΕ	Έθνος 202.900						
2. Πήγασος Εκτυπωτική Εκδοτική ΑΕ	Έθν. Κυρ. 156.500	+ 101,3	—	211,1	939,9	—	179,2
	Εικόνες 77.900	+ 16,9	—	139,4	305,8	—	411,3
		+ 118,2		350,5	1.245,7		590,5
ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ							
1. Ελεύθερος Τύπος ΑΕ	Ελ. Τύπος 79.600	— 74,8	193,2	220,0	261,1	0,7	95,6
2. Ίδρυμα Τύπου ΑΕ		— 26,8	199,3	197,0	586,9	150,8	726,3
		— 101,6	392,5	417,0	848,0	151,5	821,9
ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ							
1. Χ.Κ. Τερζόπουλος ΑΕ	Ελευθερ. 106.800	— 115,2	780,4	380,0	848,3	405,5	288,9
2. Φωτοεκδοτική ΑΕ	Κυρ. Ελευθ. 97.900	— 66,3	134,5	225,0	402,2	—	485,7
		— 181,5	914,9	605,0	1.250,5	405,5	774,6
ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΩΡΑ							
Ελληνική Τυπογραφεία ΑΕ	Ελευθ. Ώρα 2.987 Ελ. Ώρα Κ. 5.100	— 15,5	45,8	18,0	70,9	2,5	31,3
ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ							
Γενική Εκδот. Ελλάδος Μεσημβρινή ΑΕ	Μεσημ. 42.100	— 169,6	499,2	475,2	403,6	196,6	68,4
ΤΑ ΝΕΑ - ΤΟ ΒΗΜΑ							
Δημοσιογρ. Οργανισμός Λαμπράκη ΑΕ	Τα Νέα 134.800 Κυρ. Νέα 89.00 Το Βήμα 27.600 Ταχυδρ. 96.000	— 263,1	855,6	827,2	1,415,0	377,3	274,0
ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ							
Τυποεκδοτική Α.Ε.	ΡΙζοσπ. 59.500	+ 12,1	131,3	1.163,1	779,1	422,9	1.512,9
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ							
Ι.Κ. Βελλίδης Δημοσιογραφικός Οργανισμός Β. Ελλάδος ΑΕ	—	— 34,5	155,1	185,7	443,3	—	130,6
ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΒΟΡΡΑΣ							
Π.Ξ. Λεβαντής Εκδот. Επιχειρήσεις ΑΕ	—	— 43,4	104,7	63,8	117,4	29,1	53,6
Γενικό Σύνολο		— 828,9	3.713,5	4.616,7	8.088,8	2.371,6	4.823,3

Ο ΤΑΧΥΔΑΚΤΥΛΟΥΡΓΟΣ

στους ιθύνοντες, σχεδόν κάθε στιγμή. Ποιος άλλος Έλληνας πολιτής το μπορεί;

Ο ισολογισμός των ισολογισμών

Ο «ισολογισμός των ισολογισμών» των ελληνικών εφημερίδων για το 1985, που δημοσιεύουμε σε έναν πίνακα σήμερα παρουσιάζει μερικά πολύ ενδιαφέροντα στοιχεία.

Τη χρονιά αυτή, κυκλοφορούσαν 18 πανελλήνιες εφημερίδες. Από αυτές, οι 14 γνωστοποίησαν τα οικονομικά τους αποτελέσματα με ισολογισμούς που δημοσίευσαν. Οι υπόλοιπες τέσσερις δε δημοσίευσαν τα οικονομικά τους αποτελέσματα νόμιμα, γιατί είναι προσωπικές εταιρείες.

Οι 15 έβγαιναν στην Αθήνα και οι τρεις στη Θεσσαλονίκη. Φέτος εκδόθηκαν άλλες δύο εφημερίδες («Πρώτη», «Δημοκρατικός Λόγος») και στο μεταξύ έκλεισαν άλλες δύο («Το Βήμα», «Ελληνικός Βορράς»).

Η οικονομική δραστηριότητα των 14 εφημερίδων με ισολογισμούς, όπως φαίνεται από τον πίνακα του «ισολογισμού των ισολογισμών», καλύπτεται από 12 οικονομικές ενότητες.

Σύμφωνα λοιπόν με τον «ισολογισμό των ισολογισμών», οι 14 εφημερίδες και τα άμεσα εξαρτήματά τους (εταιρίες εκτυπωτικές, τυπογραφικές, κτλ.), είχαν το 1985:

Ζημίες 828,9 εκ. δρχ., συσσωρευμένες ζημίες 3.713,5 εκ. δρχ. ίδια κεφάλαια 4.616,7 εκ. δρχ., υποχρεώσεις 8.088,8 εκ. δρχ. από τις οποίες 2.371,6 εκ. δρχ. σε τράπεζες, πάγια κεφάλαια 4.823,3 εκ. δρχ. και γενικό σύνολο ενεργητικού 12.705,5 εκ. δρχ.

Οι 11 αθηναϊκές εφημερίδες με ισολογισμό είχαν συνολική κυκλοφορία 881.400 φύλλα.

Δηλαδή οι ελληνικές εφημερίδες εμφανίζονται καθαρά παθητικές σε αντίθεση π.χ. με τις εφημερίδες της Αγγλίας ή των άλλων χωρών όπου έχουν γίνει, και με την εισαγωγή της νέας τεχνολογίας, πολύ αποδοτικές οικονομικά επιχειρήσεις.

Θα καταλάβουμε όμως, πολύ καλύτερα αυτούς τους αριθμούς αν προσπαθήσουμε να τους αναλύσουμε.

1-Ζημίες: Μόνο τρεις εφημερίδες εμφανίζουν το '85 κέρδη («Έθνος», «Απογευματινή» και «Ριζοσπάστης») συνολικού ύψους 153,4 εκ. δρχ. Οι άλλες 11 εμφανίζουν ζημία 982,3 εκ. δρχ. και μάλιστα η πραγματική τους ζημία είναι 1.254,1 εκ. δρχ. γιατί «Τα Νέα» και ο «Ελεύθερος Τύπος» μειώνουν την πραγματική ζημία τους πληρώνοντας με ίδια κεφάλαια (κέρδη από πώληση οικοπέδων, εκδόσεις μετοχών υπέρ το άρτιον κτλ.) ζημίες ύψους 271,8 εκ. δρχ.

Αλλά ο αριθμός αυτός (1.254,1 εκ. δρχ.) έχει ένα ουσιαστικό στοιχείο πλασματικότητας, όσον αφορά τους ιδιοκτήτες. Οι πραγματικές ζημίες τους είναι αρκετά μικρότερες αν υπολογίσουμε ότι:

α) Το 4% του αφορολόγητου που έχουν για τις ακαθάριστες εισπράξεις τους από πωλήσεις εφημερίδων και διαφημίσεις πρέπει να φτάνει περίπου τα 600-620 εκ. δρχ. Το τεράστιο αυτό ποσό γράφεται νόμιμα στις δαπάνες τους.

Βέβαια δεν το κρατούν όλο οι ίδιοι και ένα σημαντικό ποσοστό του πραγματικά πάει σε «άδελφες δαπάνες». Πάντως πρέπει να τους μένει ένα σημαντικότατο τμήμα.

β) Πολλοί, αν όχι όλοι οι ιδιοκτήτες, εισπράττουν μισθό και καλύπτουν ένα μέρος από τις ιδιωτικές τους δαπάνες (αυτοκίνητα, ταξίδια, κτλ.) με χρήματα των εταιριών.

Όλα αυτά, βέβαια, θα μπορούσαν να κατεβάσουν τη ζημία σημαντικότερα. Αλλά, παρόλα αυτά οι εφημερίδες πέρσι (αν και η τιμή τους ανέβηκε στη μέση του χρόνου από 30 σε 40 δρχ.) αποδείχτηκαν αυτές καθ' εαυτές ζημιογόνες επιχειρήσεις.

2-Συσσωρευμένες ζημίες: Μόνο δύο εφημερίδες («Έθνος» και «Βραδυνή») δεν εμφανίζονται να έχουν συσσωρευμένες ζημίες.

Οι άλλες 12 φτάνουν να έχουν ένα σύνολο ζημιών 3.713,5 εκ. δρχ. που πραγματικά φτάνει τα 4.187,2 εκ. δρχ. αν υπολογίσουμε τα ίδια κεφάλαια με τα οποία έχουν καλύψει μέρος των ζημιών τους το Συγκρότημα Λαμπράκη και ο «Ελεύθερος Τύπος».

Και εδώ ισχύει ότι ένα μέρος της συνολικής ζημίας είναι πλασματικό για τους ίδιους λόγους που αναφέραμε στο θέμα για τις ζημίες του '85.

Πάντως, όχι μόνο το '85, αλλά τώρα κι αρκετά χρόνια οι εφημερίδες δεν είναι οικονομικά αποδοτικές επιχειρήσεις.

3-Ίδια κεφάλαια: Το μετοχικό κεφάλαιο και τα άλλα αποθεματικά που έχουν σχηματίσει οι εφημερίδες και οι άμεσα εξαρτώμενες από αυτές επιχειρήσεις, φτάνουν τα 4.616,7 εκ. δρχ. δηλαδή καλύπτουν το 36% του συνόλου των κεφαλαίων (ίδια και υποχρεώσεις — 12.705,5 εκ. δρχ.) που απασχολούν οι επιχειρήσεις του καθημερινού Τύπου. Η αναλογία αυτή είναι καλή.

4-Υποχρεώσεις και δάνεια από τράπεζες: Έχουν συνολικό ύψος 8.088,8 εκ. δρχ. από τις οποίες τα 2.371,6 εκ. δρχ. εμφανίζονται ως δάνεια από τράπεζες — ποσοστό μόλις 18,7% από το σύνολο των κεφαλαίων που χρησιμοποιούν οι επιχειρήσεις. Ίσως τα χρέη προς τις τράπεζες να είναι μεγαλύτερα και να μην εμφανίζονται όλα στους ισολογισμούς. Πάντως γεγονός είναι ότι όλες οι εφημερίδες ξεπληρώνουν τώρα τα παλιά τους χρέη. Άγνωστο τι κάνουν με τα δάνεια που πήραν επί «Αλλαγής».

5- Πάγια: Οι 14 εφημερίδες που υπήρχαν το '85 είχαν συνολικά πάγια στοιχεία (γήπεδα, κτίρια, μηχανήματα, κτλ.) 4.823,3 εκ. δρχ.

Εδώ όμως χωρούν πολλές παρατηρήσεις:

α) Δεν συνυπολογίζεται βέβαια ο «αέρας» των τίτλων των εφημερίδων που είναι τεράστιος. Π.χ. ο Λαμπράκης ζητούσε για την υπερχρεωμένη επιχείρησή του όταν διαπραγματευόταν να την πουλήσει, κάπου 7 εκ. δολάρια καθαρά, δηλαδή σχεδόν ένα δις δρχ. Και όπως λέγαν τότε οι υποψήφιοι αγοραστές, το ποσό αυτό θα δινόταν ουσιαστικά, μόνο για την αγορά των τίτλων των εφημερίδων και περιδοκίων του Συγκροτήματος.

β) Οι αποσβέσεις εμφανίζουν πολλά πράγματα να έχουν πολύ μικρότερη αξία από εκείνη που πραγματικά έχουν, μετά μάλιστα, τον καλπάζοντα πληθωρισμό των τελευταίων ετών.

γ) Σε πολλές περιπτώσεις δεν έχει αναπροσαρμοστεί η αξία των γηπέδων των επιχειρήσεων που είναι σήμερα πάρα πολύ μεγάλη.

Βέβαια πολλές φορές εμφανίζονται στα πάγια και διάφορα όχι πολύ σημαντικά στοιχεία. Αλλά το γενικό συμπέρασμα που μπορούμε να βγάλουμε είναι ότι:

Οι εφημερίδες ακόμα και όταν κινδυνεύουν να κλείσουν, διαθέτουν πάρα πολύ μεγάλα περιουσιακά στοιχεία στα χέρια τους. Ας είναι και μόνο ο τίτλος τους.

Η οικονομική θέση κάθε εφημερίδας χωριστά

Αναλυτικότερα οι ισολογισμοί κάθε εφημερίδας μας δίνουν τα ακόλουθα στοιχεία για τη θέση τους το 1985:

ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ: Κυκλοφορία 34.300 φύλλα από 45.200 το '84 (Αθήνα 17.800, επαρχία 16.500). Ιδιοκτησία «Εκδόσεις Ακρόπολις ΑΕ» που ανήκει τώρα στην οικογένεια Αναστασόπουλου —ιδιοκτήτες χαλυβουργιών και άλλων επιχειρήσεων.

Ζημία 166,4 εκ. δρχ. έναντι 90,3 εκ. δρχ. το 1984. Σύνολο ζημιών 564,9 εκ. δρχ. Ίδια κεφάλαια 134 εκ. δρχ. με αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου κατά 121 εκ. δρχ. Άγνωστο ποιος έβαλε τα χρήματα αυτά. Υποχρεώσεις 590 εκ. δρχ. από τις οποίες 222,4 εκ. δρχ. σε Τράπεζες (το '84 ήταν 159 εκ. δρχ.).

Σύμφωνα με τους ισολογισμούς που έχει δημοσιεύσει η εφημερίδα, στην οικογένεια Αναστασόπουλου ανήκουν η «Μεταλλουργική Αθηνών ΑΕ» με σύνολο ζημιών 78,9 εκ. δρχ. και η «Μεταλλουργική Χάλυψ Α.Β. και Ν.Ε.» με σύνολο ζημιών 1.415,2 εκ. δρχ. Και για τις δύο εταιρείες οι ορκωτοί λογιστές κάνουν δεκάδες παρατηρήσεις που θέτουν μεγάλα ερωτηματικά για την όλη θέση τους.

Χοντρικά, εμφανίζονται να έχουν ίδια κεφάλαια κάπου 10,5 δις δρχ. και υποχρεώσεις 26,5 δις δρχ. Σε σχέση με το 1984 μοιάζει να έχουν πάρει τουλάχιστον ενάμιση δις νέα δάνεια από Τράπεζες.

Η εφημερίδα σαν επιχείρηση είναι ακόμα οικονομικά προβληματική και επιζητεί χάρη σε χρηματοδότη από την οικογένεια Αναστασόπουλου ή από άλλους.

Τώρα τελευταία έκοψε και τον τελευταίο της δεσμό με το συγκρότημα Μπότση στο οποίο κάποτε ανήκε και μεταφέρθηκε σε νέα γραφεία στη λεωφόρο Αμαλίας.

ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗ: Κυκλοφορία 117.500 φύλλα από 126.300 το '84 (Αθήνα 68.400, επαρχία 49.100). Ιδιοκτησία του «Ιδρύματος Μπότση» και των κληρονόμων των δύο Μπότσηδων που την ίδρυσαν. Εκδίδει και την «Απογευματινή της Κυριακής» με κυκλοφορία 85.100 φύλλα, (42.200 Αθήνα, 42.900 επαρχία). Παρόλη τη μεγάλη κυκλοφορία της (τέταρτη σε πανελλήνια κατάταξη) τα κέρδη της εμφανίζονται πολύ ισχνά —μόλις 7,8 εκ. δρχ. («Εκδόσεις Απογευματινή ΑΕ»).

Στο ίδιο συγκρότημα ανήκει και η «Εκδοτική Εταιρεία Αθηνά ΑΕ» που στο ενεργητικό της περιλαμβάνει το γνωστό κτίριο της οδού Φειδίου όπου είναι τώρα εγκατεστημένη η εφημερίδα και το τυπογραφείο του Αλίμου. Η δεύτερη αυτή εταιρία εμφανίζει κέρδη όλο - όλο, 15,3 εκ. δρχ. έναντι ζημιάς 14,2 εκ. δρχ. το '84. Έχει συσσωρευμένες ζημιές 49,5 εκ. δρχ.

Έτσι, το συγκρότημα εμφανίζει συνολικά κέρδη 23,1 εκ. δρχ. για το '85.

Οι δύο εταιρίες έχουν ίδια κεφάλαια, 208,7 εκ. δρχ. και υποχρεώσεις 802,5 εκ. δρχ. από τις οποίες οι 420,6 εκ. δρχ. είναι χρέη προς Τράπεζες.

Πάντως έχουν πολύ σημαντικά πάγια στοιχεία (γήπεδα, ακίνητα μηχανήματα κτλ.) συνολικής λογιστικής αξίας 401,1 εκ. δρχ. Μένει βέβαια αναπάντητο το ερώτημα, πως είναι δυνατό μία εφημερίδα με τόσο σημαντική κυκλοφορία, διαφημίσεις και μικρές αγγελίες, να εμφανίζει τόσο μικρά κέρδη και να εξαρτιέται τόσο πολύ από τα τραπεζικά δάνεια.

Δε θα πρέπει εδώ να ξεχνάμε ότι το κράτος ασκεί σοβαρότατη επιρροή στην επιχείρηση εφόσον το 50% ενήκει στο «Ίδρυμα Μπότση» και όλα τα ιδρύματα βρίσκονται κάτω από τον άμεσο έλεγχο του υπουργείου Οικονομικών. Το υπόλοιπο 50% ανήκει στους κληρονόμους Μπότση.

ΒΡΑΔΥΝΗ: Κυκλοφορία 73.300 φύλλα από 76.000 το '84 (Αθήνα 35.500, επαρχία 37.800). Ιδιοκτησία των κληρονόμων του Τζώρτζη Αθανασιάδη. Εκδίδει και τη «Βραδυνή της Κυριακής» με κυκλοφορία 57.300 φύλλα (Αθήνα 22.900, επαρχία 34.300).

Το συγκρότημα «Αθανασιάδη» εμφανίζεται με τέσσερις εταιρίες:

- Την «Εκδοτική Δημοσιογραφική ΑΕ» που βγάζει τη «Βραδυνή». Πέρσι είχε, για πρώτη φορά ύστερα από πολλά χρόνια, ζημία 56,4 εκ. δρχ.

- Τη «Ναυτεμπορική Π. Αθανασιάδης και Σία ΑΕ» που βγάζει τη «Ναυτεμπορική» που τα κέρδη της ήταν 35,1 εκ. δρχ.

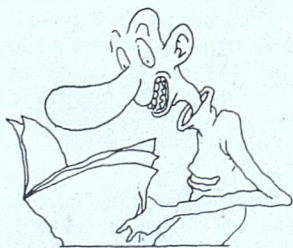
- «Γραφικά Τέχναι - Αφοί Αθανασιάδη ΑΕ» που κάνει εκτυπωτικές δουλιές που επίσης είχε κέρδη 6,9 εκ. δρχ.

- Και την «Εκδοτική Τυπογραφική ΑΕ» με κέρδη 7,7 εκ. δρχ.

Έτσι το σύνολο των τεσσάρων εταιριών εμφανίζεται με ζημιές μόλις 6,7 εκ. δρχ.

Χαρακτηριστικό και των τεσσάρων εταιριών, το μικρό ύψος των ιδίων κεφαλαίων (σύνολο και οι τέσσερις 168,5 εκ. δρχ.) αλλά και των υποχρεώσεων (322,8 εκ. δρχ.) από τις οποίες μόνο 142,2 εκ. δρχ. προς Τράπεζες.

Άλλο επίσης χαρακτηριστικό: Τα πάγια κεφάλαια έχουν πολύ χαμηλό ύψος 144,6 εκ. δρχ. και τα περισσότερα μηχανήματα έχουν αποσβεστεί.

ΕΘΝΟΣ: Η μεγαλύτερη σε κυκλοφορία ελληνική εφημερίδα. Πανελλήνια 202.900 φύλλα από 201.800 το '84 (Αθήνα 104.700, επαρχία 98.200). Ιδιοκτησία του επιχειρηματία Γεωργίου Μπόμπολα. Ένα πολύ μικρό ποσοστό έχει μείνει στα χέρια των αρχικών ι-

διοκτητών του τίτλου «Έθνος». Εκδίδει επίσης το «Έθνος της Κυριακής» με κυκλοφορία 156.500 φύλλα (Αθήνα 69.700, επαρχία 86.800) και το περιοδικό «Εικόνες» με κυκλοφορία 77.900 φύλλα (Αθήνα 43.300, επαρχία 34.600).

Το συγκρότημα εμφανίζει τη δραστηριότητά του με τρεις ισολογισμούς, όπως ανέφεραν παλιότερες εκθέσεις:

- Την «Εκδόσεις Έθνος» Νικολόπουλος - Κυριακής και Σία ΑΕ», που εκδίδει τα έντυπα που αναφέραμε και εμφανίζει κέρδη 101,3 εκ. δρχ. δηλαδή σχεδόν του ίδιου ύψους όπως και το 1984. Ίδια κεφάλαια έχει 211,1 εκ. δρχ. και υποχρεώσεις 939,9 εκ. δρχ. Οι υποχρεώσεις της εταιρείας αυξήθηκαν κατά 432,4 εκ. δρχ. αλλά και πάλι ο ισολογισμός της δεν την εμφανίζει να έχει πάρει κανένα δάνειο από Τράπεζες.

- Την «Πήγασος Εκτυπωτική και Εκδοτική ΑΕ» που τυπώνει τα έντυπα του συγκροτήματος. Έχει ίδια κεφάλαια 139,4 εκ. δρχ. και υποχρεώσεις 306,8 εκ. δρχ. από τις οποίες —άγνωστο αν είναι από Τράπεζες— χρηματοδοτήσεις 95,3 εκ. δρχ. Έκανε το '85 νέες εγκαταστάσεις και τα πάγια της κεφάλαια ανέβηκαν από 286,1 εκ. δρχ. σε 411,3 εκ. δρχ.

Τα κέρδη της όμως φέτος έπεσαν πολύ —μόλις 18,9 δρχ. έναντι 41,7 εκ. δρχ. το '84.

- Τη «ΦΙΛΙΠ Εκδόσεις ΕΠΕ» που έχει αναλάβει τη στοιχειοθεσία των εντύπων του συγκροτήματος και της οποίας όμως δεν βρήκα τον ισολογισμό. Το '84 είχε καθαρά κέρδη 13,8 εκ. δρχ.

Είναι φανερό, ότι εδώ έχουμε γενικά μία πολύ υγιή οικονομικά επιχείρηση με μεγάλα πάγια στοιχεία (590,5 εκ. δρχ. που όμως τα συνολικά της κέρδη 118,2 εκ. δρχ.) όχι μόνο δεν αυξήθηκαν το '85 σε σχέση με το '84 αλλά αντίθετα μειώθηκαν. Ίσως μάλιστα φέτος λόγω της συρρίκνωσης των κυκλοφοριών των τριών εντύπων του συγκροτήματος, τα κέρδη του να είναι ακόμη χαμηλότερα.

Άγνωστο τι θα γίνει αν τα ταμεία των τυπογράφων κατορθώσουν τελικά να εισπράξουν τα 500 εκ. δρχ. που διεκδικούν από την επιχείρηση αυτή.

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ: Κυκλοφορία 79.800 φύλλα από 49.500 το '84. (Αθήνα 35.700, επαρχία 43.900). Ιδιοκτησία του ζεύγους των επιχειρηματιών Αγαθάς και Άρη Βουδούρη. Ο δεύτερος ουσιαστικά διευθύνει και την εφημερίδα με τον τίτλο του Εκδότη και του Γενικού Διευθυντή.

Η εφημερίδα έχει περάσει παλιότερα μεγάλες κρίσεις με αποτέλεσμα να έχει συσσωρεύσει ζημιές —μαζί με τις ζημιές της αποτυχημένης έκδοσης της «Εγνατίας» στη Θεσσαλονίκη— της τάξης των εκατοσίων εκ. δρχ. Μέρος αυτού του ποσού (303,7 εκ. δρχ.) έχει καλυφθεί με χρήματα των μετόχων έτσι ώστε η συνολική ζημία να εμφανίζεται μόνο 392,5 εκ. δρχ.

Πάντως η θέση της κυκλοφοριακά και οικονομικά μοιάζει να έχει βελτιωθεί αποφασιστικά.

Η κίνηση της εφημερίδας διαγράφεται μέσα από τους δύο ισολογισμούς που δημοσιεύει:

- Την «Ελεύθερος Τύπος ΑΕ» που εκδίδει την ομώνυμη εφημερίδα και που κατέβασε τις ζημιές της από 328,4 εκ. δρχ. το '84 σε 74,8 εκ. δρχ. το '85.

Τα ίδια κεφάλαια αυτής της εταιρίας είναι 220 εκ. δρχ. με ουσιαστικά μηδενικές οφειλές προς τις τράπεζες (679.970 δρχ.)

- Το «Ίδρυμα Τύπου ΑΕ» που τυπώνει τον «Ελεύθερο Τύπο» και που επίσης εμφανίζει μια μείωση των ζημιών του από 45,4 εκ. δρχ. σε 26,8 εκ. δρχ. το '85. Οι συνολικές ζημιές της εταιρείας εμφανίζονται να είναι 199,3 εκ. δρχ.

Τα ίδια κεφάλαια της εταιρίας είναι 197 εκ. δρχ. και οι υποχρεώσεις της 586,9 εκ. δρχ. από τις οποίες 150,8 εκ. δρχ. προς Τράπεζες.

Τα πάγια της κεφάλαια με την πρόθεση της συναλλαγματικής διαφοράς των δανείων για την αγορά των μηχανημάτων φτάνουν το τεράστιο ποσό των 726,3 εκ. δρχ. μετά από αποσβέσεις. Δηλαδή εμφανίζονται να είναι πολύ μεγαλύτερα από της «Πήγασος» του Έθνους ή της «Φωτοεκδοτικής» του Τεγόπουλου. Μόνο η «Τυποεκδοτική» του Ριζοσπάστη έχει μεγαλύτερες σε αξία εγκαταστάσεις.

ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ: Κυκλοφορία 106.800 φύλλα από 100.000 το '84. (Αθήνα 54.700, επαρχία 52.100). Ιδιοκτησία του Χ.Κ. Τεγόπουλου. Βγάζει επίσης την «Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία» με κυκλοφορία 97.900 φύλλα (Αθήνα 44.100, επαρχία 53.800).

Παρά την πολύ καλή κυκλοφορία της, η εφημερίδα περνάει μία

σοβαρότατη οικονομική κρίση, αν και το '85 οι ζημιές αρχίζουν να εμφανίζονται κάποια κάμψη. Ένα μεγάλο μέρος της κακοδαιμονίας φαίνεται να οφείλεται στις παλιές συσσωρευμένες ζημιές και υποχρεώσεις.

Και εδώ έχουμε τρεις επιχειρήσεις που καλύπτουν τον όλο εκδοτικό τομέα:

- Την «Χ.Κ. Τεγόπουλος Εκδόσεις ΑΕ», ιδιοκτήτριας των δύο εφημερίδων. Ζημία 115,2 εκ. δρχ. το '85 και συσσωρευμένες ζημιές 780,4 εκ. δρχ. Το μετοχικό κεφάλαιο της εταιρείας αυξήθηκε κατά 50 εκ. δρχ. σε 380 εκ. δρχ. Οι υποχρεώσεις της φτάνουν το 848,3 εκ. δρχ. από τις οποίες τα 405,5 εκ. δρχ. σε τράπεζες. Χρωστούσε 97,4 εκ. δρχ. σε ασφαλιστικά ταμεία και 80,1 εκ. δρχ. στο ελληνικό δημόσιο.

Οι ορκωτοί λογιστές σημειώνουν ότι στα ακίνητα της εταιρείας έχουν εγγραφεί πολλές υποθήκες για την εξασφάλιση τραπεζικών δανείων.

- Τη «Φωτοεκδοτική ΑΕ» που έχει το μεγάλο πλεονέκτημα της εταιρείας. Ζημία 66,3 εκ. δρχ. και συσσωρευμένες ζημιές, 134,5 εκ. δρχ. Το ίδιο (μετοχικό) κεφάλαιο της εταιρείας αυξήθηκε κατά 80 εκ. δρχ. και έφτασε τα 225 εκ. δρχ. Οι υποχρεώσεις της εταιρείας φτάνουν τα 402,2 εκ. δρχ. δηλαδή μειώθηκαν κατά πενήντα εκ. δρχ. περίπου. Δεν εμφανίζει καμία υποχρέωση προς τράπεζες.

Τα πάγια κεφάλαια της εταιρείας φτάνουν τα 507,2 εκ. δρχ. και στον τομέα αυτό το συγκρότημα Τεγόπουλου κατέχει την τρίτη θέση ανάμεσα στις εφημερίδες.

- Τη «Γραφικές Τέχνες Γ. Τσιβεριώτης ΑΕ» που επιμελείται τη φωτοσύνθεση και το μοντάζ, και εμφανίζει κέρδη —432.802 δρχ.

Παρ' όλα τα πολύ μεγάλα ανοίγματα και των δύο εταιριών (σύνολο ζημιών 914,9 εκ. δρχ.) υπάρχει αναμφισβήτητη η βάση —οι πολύ καλές κυκλοφορίες των δύο εφημερίδων που βρίσκονται σε άνοδο— για να σταθούν και να αναπτυχθούν οι επιχειρήσεις.

ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΩΡΑ: Κυκλοφορία 2.987 φύλλα από 5.800 το '84. (Αθήνα 1.444, επαρχία 1.543). Ιδιοκτησία της «Ελληνικής Τυπογραφίας ΑΕ» (οικογένεια Μιχαλόπουλου).

Ζημία, 15,5 εκ. δρχ. σύνολο ζημιών 45,8 εκ. δρχ.

Βγάζει διάφορα έντυπα (αεροπορικά, γραφολογικά κ.ά.) και την «Ελεύθερη Ωρα της Κυριακής» (κυκλοφορία 5.100. Αθήνα 2.300, επαρχία 2.800).

Έχασε το δικαίωμα να δημοσιεύει ισολογισμούς γιατί δεν έχει τουλάχιστον πέντε χιλιάδες φύλλα κυκλοφορία.

Είναι να απορεί κανείς πώς επιζεί το φιλοχουντικό αυτό έντυπο.

ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ: Κυκλοφορία 42.100 από 29.600 το '84. (Αθήνα 24.600, επαρχία 17.500). Ιδιοκτησία «Γενική Εκδοτική Ελλάδος Μεσημβρινή ΑΕ» που όπως είναι γνωστό, ανήκει στην οικογένεια των μεγαλοεπιχειρηματιών Βαρδινογιάννη.

Μία εφημερίδα με μόνιμα και μεγάλα ελλείμματα που τα καλύπτει η οικογένεια Βαρδινογιάννη.

Ζημία 169,6 εκ. δρχ.. Σύνολο ζημιών 499,2 εκ. δρχ. και υποχρεώσεις 403,6 εκ. δρχ. από τις οποίες 196,6 εκ. δρχ. τραπεζικά δάνεια. Τα πάγια κεφάλαιά της είναι ελάχιστα —μόλις 68 εκ. δρχ.

Βέβαια, πίσω από αυτή τη μικρή εφημερίδα βρίσκεται ο γιγαντιαίος οργανισμός των Βαρδινογιάννηδων που τους ισολογισμούς έξι εταιριών τους δημοσίευσε η «Μεσημβρινή» και από τους οποίους, χονδρικά προκύπτει ότι οι έξι αυτές εταιρείες είχαν το '85, καθαρά κέρδη 816 εκ. δρχ. και σύνολο ενεργητικού κάπου 68 δις δρχ.

Ταυτόχρονα όμως είχαν συσσωρευμένες ζημιές 1.298 εκ. δρχ. και, όπως σημειώνουν οι ορκωτοί λογιστές, προσημειώσεις και υποθήκες στις επιχειρήσεις τους για τουλάχιστον 192 εκ. δολάρια (26 δις δρχ.) και 1.150 εκ. δρχ. καθώς και επισφαλείς απαιτήσεις 486,5 εκ. δρχ.

Επίσης είχαν στη διάθεσή τους ως εξαγωγείς αφορολόγητα

ποσά για να εισπράξουν οι ίδιοι ή να διαθέσουν για λαδώματα 954 εκ. δρχ.

Στους ισολογισμούς αυτούς δεν εμφανίζονται τα κέρδη ή οι ζημιές από τα βαπόρια των Βαρδινογιάννηδων.

Τι άλλο να πει κανείς!

ΤΑ ΝΕΑ: Έχοντας από καιρό χάσει την πρώτη θέση, ήταν το '85 η τρίτη σε κυκλοφορία ελληνική εφημερίδα, γιατί την πέρασε και η «Αυριανή» εκτός από το «Έθνος». Πούλησε 134.800 φύλλα από 129.200 το '84. (Αθήνα 90.900, επαρχία 43.900).

Ανήκει στο Συγκρότημα Λαμπράκη που πέρσι ακόμη έβγαζε: «Το Βήμα» που έκλεισε με κυκλοφορία 27.800 φύλλα (Αθήνα 15.700, επαρχία 11.900) και απόμεινε μόνο το «Βήμα της Κυριακής». Πέρσι ακόμη κυκλοφορούσαν και τα «Νέα της Κυριακής» που έκλεισαν φέτος με κυκλοφορία 89.000 φύλλα (Αθήνα 49.500, επαρχία 39.500).

Ο «Δημοσιογραφικός Οργανισμός Λαμπράκη ΑΕ» επίσης εκδίδει τρία περιοδικά: τον «Ταχυδρόμο» (98.000 φύλλα) που βρίσκεται σε πτώση, τον «Οικονομικό Ταχυδρόμο» που ανεβαίνει και έχει μεγάλο κύρος, αλλά μικρή οικονομική επιφάνεια, και την «Αρχαιολογία».

Επίσης στον ισολογισμό του περιλαμβάνεται και μία τουριστική επιχείρηση («Τράβελ Πλαν») που η θέση της μοιάζει να βελτιώθηκε, ενώ παλαιότερα είχε συνεχείς ζημιές.

Οι ζημιές του Συγκροτήματος ήταν πέρσι γιγάντιες: 433,1 εκ. δρχ. Από αυτές κάλυψε κάπου 170 εκ. δρχ. από το κέρδος που εμφάνισε ότι είχε από την περιφέρεια πια πώληση για 930. εκ. δρχ. ενός ακινήτου του στη λεωφόρο Συγγρού, στην κρατική Αγροτική Ασφαλιστική. Έτσι, οι ζημιές για το '85 του συγκροτήματος εμφανίζονται να είναι μόνο 263,1 εκ. δρχ. Και οι συσσωρευμένες ζημιές 855,6 εκ. δρχ. ενώ πραγματικά είχαν φτάσει τα 1.025 εκ. δρχ. Πάντως τα «Νέα» μόνα τους που ανακτήσαν τη δεύτερη θέση στην κυκλοφορία, δεν πρέπει να έχουν ζημιά αλλά ούτε και τα κέρδη που θα έπρεπε.

Η αξία των γηπέδων και των κτιριακών εγκαταστάσεων μετά την πώληση της Συγγρού εμφανίζεται μειωμένη κατά 750 περίπου εκ. δρχ. και τα πάγια από «ενσώματες ακινητοποιήσεις» (γήπεδα, κτίρια, μηχανήματα) μόλις 274 εκ. δρχ. από ένα δις και κάτι που ήταν το '84.

Από την άλλη όμως, μειώθηκαν οι οφειλές του «Δημοσιογραφικού Οργανισμού Λαμπράκη ΑΕ» προς τις τράπεζες κατά 262,3 εκ. δρχ.

Γενικά ο ΔΟΛ, παρ' όλη την εξαιρετικά ευμενή για αυτόν πώληση εξακολουθεί να έχει υποχρεώσεις ύψους 1.415 εκ. δρχ. από τις οποίες 337,3 εκ. δρχ. σε τράπεζες που έχουν γράψει στα γήπεδα και στα κτίρια της εταιρείας «προσημειώσεις υποθηκών δρχ. 247.000.000 σε ασφάλεια χορηγηθέντων τραπεζικών δανείων» —όπως σημειώνουν οι ορκωτοί λογιστές.

Όπως είναι γνωστό η κρίση του ΔΟΛ στην αρχή του 1986 ήταν τόσο μεγάλη, ώστε άρχισε να διαπραγματεύεται το ξεπούλημά του. Τελικά η αγοραπωλησία δεν έγινε, αλλά η κρίση φαίνεται να είναι πάντα μεγάλη μετά τις επανειλημμένες δημοσιογραφικές αποτυχίες (μόνιμη πτώση των «Νέων» στη δεύτερη θέση, κλείσιμο καθημερινού «Βήματος» και «Νέων της Κυριακής», κάθετη πτώση κυκλοφορίας του «Ταχυδρόμου»).

Παρ' όλα τα τεράστια δάνεια που έχει πάρει δεν έχει κάνει καμία σοβαρή επένδυση σε τυπογραφικές εγκαταστάσεις.

ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ: Όργανο της Κεντρικής Επιτροπής του ΚΚΕ. Κυκλοφορία 59.500 από 51.400 το '84. (Αθήνα 29.700, επαρχία 29.800). Η μεγαλύτερη πρωινή εφημερίδα. Ως ιδιοκτήτης εμφανίζεται η «Τυποεκδοτική ΑΕ».

Ο ισολογισμός της εταιρείας που ως τώρα παρουσίαζε μόνο ζημιές πέρσι εμφάνισε μικρά κέρδη 12,1 εκ. δρχ. και έτσι οι συσσωρευμένες ζημιές της έπεσαν στα 131,1 εκ. δρχ.

Εκείνο που πρέπει να σημειώσουμε εδώ είναι ότι ο ισολογισμός της εταιρείας:

1) Δεν καλύπτει μόνο τη διαχείριση του «ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗ», αλλά και όλες τις άλλες δουλειές που κάνει (εκτύπωση εφημερίδων «Νέα», «Απογευματινή της Κυριακής», «Ποντίκι», «Πρώτη», δελτίο Γενικού Επιμελητηρίου, φυλλάδια και αφίσες συνδικαλιστικών οργανώσεων).

2) Δεν είναι σαφές αν δεν καλύπτει και ένα μεγάλο μέρος του μισθολογίου του κομματικού μηχανισμού.

Ότι την άνοιξη του 1985 η διοίκηση της ΕΤΒΑ συμφώνησε με τον Γ. Κουρή μια «ρύθμιση» των χρεών του, εντάσσοντας την περίπτωση του στην 341/84 απόφαση του διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος. Όρος για τη ρύθμιση ήταν να υποβληθεί στην ΕΤΒΑ μελέτη βιωσιμότητας της επιχείρησης, που όμως δεν υποβλήθηκε στην προθεσμία που έταξαν οι υπηρεσίες της Τράπεζας, αν και η επιχείρηση ειδοποιήθηκε ότι διαφορετικά θα προχωρούσαν στον πλειστηριασμό.

Όμως, έχει περάσει ένας χρόνος από τότε και ακόμη οι υπηρεσίες της τράπεζας περιμένουν οδηγίες από τη διοίκηση για τις επόμενες ενέργειές τους.

Ως και ο δημοσιογράφος Δ. Μαρούδας προσπάθησε επί υφους της Τύπου να γίνει ένας χαρακτηριστικός διακανονισμός γι' αυτά τα δάνεια υπέρ των Κουρήδων.

Τη γλαφυρή ιστορία της «Καρμποτεχνικής» την αποκαλύπτει ένα «Ενημερωτικό Σημείωμα» της ΕΤΒΑ που σήμερα δημοσιεύουμε σε χωριστό πλαίσιο.

Και παρ' όλα αυτά οι Κουρήδες ισχυρίζονται ότι:

«Η «ΑΥΡΙΑΝΗ» από τότε που εκδόθηκε δεν πήρε από ΠΟΥΘΕΝΑ ούτε μια δραχμή δάνειο, ούτε επί ΝΔ, ούτε τώρα με το ΠΑΣΟΚ, σε αντίθεση με όλες τις άλλες εφημερίδες που χρωστούσαν ΕΚΑΤΟΝΤΑΔΕΣ ΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΑ και 1 ή 2 από αυτές ΔΙΣΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΑ...»

ΕΣΤΙΑ: Μια καθαρά οικογενειακή εφημερίδα, της οικογένειας και των κληρονόμων των αδελφών Κύρου. Κυκλοφορία 7.300 φύλλα από 7.500 το '84. (Αθήνα 6.300, επαρχία 1.000).

Πέρσι προσπάθησε να βγάλει κυριακάτικο φύλλο, αλλά έκλεισε σε ένα μήνα γιατί δεν βγαίνει οικονομικά. (Κυκλοφορία 10.300 φύλλα. Αθήνα 8.100, επαρχία 2.200).

Δεν βγάζει ισολογισμό γιατί είναι προσωπική εταιρία αλλά μοιάζει να στέκεται στα πόδια της οικονομικά έχοντας πολύ μικρές δαπάνες και ιδιωτικές εγκαταστάσεις.

Η ΠΡΩΤΗ: Εκδόθηκε φέτος και πολύ φυσικά δεν έχει ακόμη βγάλει ισολογισμό. Σύμφωνα με το τελευταίο δελτίο (Σεπτέμβριος) η κυκλοφορία της ήταν 44.900 φύλλα. (Αθήνα 24.600, επαρχία 20.300).

Ιδιοκτησία: «Εκδόσεις "Πρώτη" ΑΕ». Την αρχική ομάδα των εκδοτών αποτέλεσε η ομάδα των εκδοτών βιβλίων Γ. Δαρδανός, Θ. Καστανιώτης, ο εισαγωγέας - αντιπρόσωπος οίκων εξωτερικού Μ. Γιώτης, ο πολιτικός μηχανικός εργολήπτης δημοσίων έργων Χρ. Καλογρίτσας και ο επιχειρηματίας Κ. Καραϊνδρός.

Τελικά, φαίνεται ότι όλες τις μετοχές τις πήρε ο Χρ. Καλογρίτσας, ο οποίος τώρα εμφανίζεται ως εκδότης της εφημερίδας. Οι άλλοι αποσύρθηκαν γιατί, όπως λέγεται, η εφημερίδα έχει μεγάλες ζημιές και όχι και τόσο μεγάλη κυκλοφορία.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ: Τελευταία αλλά όχι έσχατη άφησα την εφημερίδα αυτή που είχε την καλοσύνη να μου στείλει η ίδια τον ισολογισμό της, αν και δεν είχε την υποχρέωση να τον δημοσιεύσει μια που είναι προσωπική εταιρία.

Και πρώτα απ' όλα θα ήθελα να κάνω μια διόρθωση σε παλιότερό μου κείμενο που δημοσίευσα στο «ΑΝΤΙ»: Η «Καθημερινή» όχι μόνο δεν έχει πια ζημιές αλλά και πληρώνει τακτικά τις οφειλές της στις Τράπεζες. Έτσι, το πρώτο δεκάμηνο φέτος κατέβαλε στις τράπεζες 33,8 εκ. δρχ. και μείωσε τις οφειλές της από 215,7 εκ. δρχ. σε 181,9 εκ. δρχ.

Το σύνολο των ζημιών της από την επανέκδοσή της μετά την δικτατορία είναι περίπου 190 εκατ. δρχ. δηλαδή σχεδόν όσο το σύνολο της δανειοδότησής της.

Η κυκλοφορία της είναι μικρή αλλά σταθερή (σύνολο 26.700 φύλλα, Αθήνα 18.400, επαρχία 8.300). Επίσης έχει σημαντικές εισπράξεις από διαφημίσεις.

Η «Καθημερινή» δεν αποκλείεται να γίνει ανώνυμη εταιρία και να επιχειρήσει μια σημαντική ανανέωση.

• • •

Αυτή σε γενικές γραμμές είναι η οικονομική κατάσταση του ελληνικού Τύπου — μια κατάσταση κακή και επικίνδυνη για την ελευθερία του Τύπου.

Γιατί οι εφημερίδες μας εξαρτώνται αποφασιστικά για τα οικονομικά τους είτε από το κράτος και την εκάστοτε κυβέρνηση, είτε από τις όχι και τόσο άδολες προσφορές κεφαλαιούχων.

ΤΑ ΞΕΠΟΥΛΑΝΕ

ΟΛΑ ΑΥΡΙΑΝΗ

Βοήθεια τη
νέχτα στη
Γ.Ε.Ε.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ Α.Ε.
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΕΩΣ ΔΑΝΕΙΩΝ

Προς: Τη Διοίκηση

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Θέμα: ΑΒΕΕ «ΚΑΡΜΠΟΤΕΧΝΙΚΗ - Γ. ΚΟΥΡΗΣ»

Στην παραπάνω εταιρία το 1973 χορηγήσαμε δύο (2) δάνεια συνολικού ποσού 22,2 εκατ. δρχ. για την κάλυψη τμήματος δαπανών ιδρύσεως στην Παλλήνη Αττικής νέου εργοστασίου, στο οποίο εγκατέστησε το μηχανολογικό εξοπλισμό του παλαιού της εργοστασίου παραγωγής εντύπων καρμπονιζέ, ταινιών γραφομηχανής κλπ. Από τα δάνεια της εισφοράς του Ν. 257/76 προέκυψε και άλλο δάνειο ποσού δρχ. 1.293.000.

Όλα τα δάνεια της εταιρείας έχουν χαρακτηριστεί μη παραγωγικά από το 1979.

Από την έναρξη εξυπηρέτησης των δανείων (1.1.77) καταβλήθηκε στην Τράπεζα τμηματικά (Οκτώβριος 77 - Ιανουάριος 78) ποσό δρχ. 1,5 εκατ. και αυτό μετά από κοινοποίηση επιταγής (Οκτώβριος 1977).

Σήμερα τα δάνεια είναι όλα ληξιπρόθεσμα και η απαίτησή μας την 1.1.86 ήταν της τάξεως των 116,5 εκατ. περίπου.

Σε ασφάλεια των απαιτήσεών μας έχουμε υποθήκη ποσού δραχ. 26,64 εκατ. επί του εργοστασίου το οποίο το 1983 εκτιμήθηκε για 30,7 εκατ. Η εκτίμηση περιλαμβάνει μόνο την αξία του οικοπέδου και τα κτίρια. Τα μηχανήματα δεν εκτιμήθηκαν γιατί έχουν σοβαρές ζημιές από την πυρκαγιά. Ακόμα σε ασφάλεια τόκων έχουμε γράψει συμπληρωματικές υποθήκες 15,6 και 20,7 εκατ. επόμενες βαρών δρχ. 31,1 εκατ. που έχει γράψει η Ιονική - Λαϊκή.

Το 1978 η Τράπεζα αποφάσισε τη λήψη μέτρων αναγκαστικής εκτέλεσης και η υπόθεση παραπέμφθηκε στο Δικαστικό (Υ.Σ. 1131/27.10.88).

Στις 25.12.78 το εργοστάσιο σταμάτησε τη λειτουργία του λόγω ζημιών που προκλήθηκαν από πυρκαγιά. Η ασφαλιστική εταιρία υπολόγισε τη ζημιά σε 2 εκατ. δρχ., ενώ η εταιρία με αγωγή που έχει εγείρει κατά τις ασφαλιστικής εταιρείας διεκδικεί 32.872.000 δρχ.

Η Διοίκηση ανέστηλε τον επισπευδόμενο για τις 16.9.84 πλειστηριασμό (Εισαγγ. Σημ. 478/14.9.84) μέχρι εκδόσεως της δικαστικής απόφασης και της διαφοράς της εταιρείας με την ασφαλιστική εταιρία.

Στις 19.12.84 με επιστολή του ο Υφυπουργός Τύπου κ. Μαρούδας ζητά από τις πιστώτριες του κ. Κουρή Τράπεζες (ΕΤΕ, Ιονική - Λαϊκή και ΕΤΒΑ) να εξετάσουν την περίπτωση ρύθμισης των οφειλών της ΑΒΕΕ «ΚΑΡΜΠΟΤΕΧΝΙΚΗ» βάσει της απόφασης της Ν.Ε. 358/82. Σύμφωνα όμως με γνωμοδότηση της Νομικής Υπηρεσίας οι οφειλές της ΑΒΕΕ «ΚΑΡΜΠΟΤΕΧΝΙΚΗ» δεν μπορούσαν να υπαχθούν στις ρυθμίσεις που αποφασίστηκαν για τα δάνεια των πολιτικών εφημερίδων βάσει της 358/82, κυρίως γιατί η «ΚΑΡΜΠΟΤΕΧΝΙΚΗ» ούτε εφημερίδα εξέδιδε όταν δανειοδότηθηκε από την Τράπεζα, ούτε η «ΑΥΡΙΑΝΗ» χρησιμοποιεί ή δέχεται εκτυπωτικές υπηρεσίες από την «ΚΑΡΜΠΟΤΕΧΝΙΚΗ».

Μετά από προσωπική συνάντηση (6.3.85) με τον Υποδιοικητή ο κ. Κουρή ανέλαβε την υποχρέωση να προσκομίσει μελέτη βιωσιμότητας για να στηρίξει αίτημα ρύθμισης των καθυστέρησών του σύμφωνα με την απόφαση του Διοικητή της Τ.Ε. αριθ. 341/84 την οποία και δεν προσκόμισε.

Με την επιστολή μας 17702/1.10.85 υπενθυμίσαμε στην εταιρία την υποχρέωση υποβολής της μελέτης με την παρατήρηση ότι αν δεν μας προσκομίσει την μελέτη εντός του μηνός θα θεωρήσουμε ότι δεν ενδιαφέρεται πλέον για τη ρύθμιση των χρεών της.

Επειδή έχει περάσει ήδη αρκετός χρόνος από την τελευταία ειδοποίηση της Εταιρείας, σας παρακαλούμε να έχουμε τις οδηγίες σας για την παραπέρα αντιμετώπιση του θέματος.

Ι. Κουτσανδρέας, Τμηματάρχης
Αλ. Κίτσος, Διευθυντής
Φ. Μυλιτζός, Υποδιευθυντής

«Γιατί να ιδρωκοπάς και να φτιάχνεις καλές εφημερίδες, αφού οι κακές είναι πολύ πιο εύκολες, πολύ πιο φτηνές; Και πουλιούνται περισσότερο;». Στο απλό ερώτημα του Λάμπερτ Λε Ρου, του ήρωα της κωμωδίας «Πράβντα» που παίζεται στο «Θέατρο Τέχνης» πόσοι ιδιοκτήτες ή διευθυντές εφημερίδων θα είχαν έτοιμη την απάντηση; Το ερώτημα δεν είναι ρητορικό και οι περιπέτειες των ηρώων του έργου δεν είναι προνόμιο της Φλὴτ Στρητ, του δρόμου δηλαδή όπου εδρεύουν οι σημαντικότερες λονδρέζικες εφημερίδες: είναι ένα ερώτημα που δοκιμάζει την αντοχή κάθε ανεξάρτητου και αντικειμενικού φύλλου.

Προφανώς, η εμπειρία που παρέχει υλικό σ' αυτό το έξυπνο θεατρικό έργο, είναι το φαινόμενο της εξαγοράς εφημερίδων από νεόπλουτους επιχειρηματίες, τον αυστραλό Ρούπερτ Μέρντοκ στην Αγγλία ή τον Ερσάν στη Γαλλία. Όμως αυτή η πλευρά δεν αποτελεί παρά τη σκανδαλώδη κορυφή του παγόβουνου, εκείνη που θίγει περισσότερο τη μυθολογία μας για τον τύπο, παρά αποκαλύπτει τους μηχανισμούς που διέπουν τη λειτουργία του.

Όταν ο νεόπλουτος και απαίδευτος Ρούπερτ Μέρντοκ αγόρασε τους ιστορικούς «Times» του Λονδίνου— αφού προηγουμένως είχε αγοράσει τη λαϊκή μαζική εφημερίδα «sun» πολλοί αισθάνθηκαν ότι έφτασε πλέον το τέλος των μεγάλων ανεξάρτητων εφημερίδων. Ο διευθυντής του γαλλικού «Le Monde» είχε γράψει ένα εξαιρετικό πρωτοσέλιδο κύριο άρθρο με θέμα την αγωνία για το μέλλον των ιστορικών φύλλων της Ευρώπης. Οι αλλαγές στην τεχνολογία, το περιορισμένο ενδιαφέρον του κοινού για την πολύπλευρη σύνθετη και αντικειμε-

Μια κωμωδία για τον Τύπο

«Πράβντα»
από το Θέατρο Τέχνης

—του Χρήστου Γ. Λάζου—

νική πληροφόρηση και τα ανελαστικά αιτήματα των συνδικάτων, οδηγούν αυτές τις εφημερίδες στη χρεοκοπία και την εξαγορά: αυτό ήταν το μελαγχολικό συμπέρασμα στο οποίο κατέληγε.

Εντούτοις, αυτό το φαινόμενο δεν είναι τόσο νέοκοπο. Στην Αγγλία, σε κεντρικούς τομείς των μέσων μαζικής επικοινωνίας όπως οι καθημερινές και κυριακάτικες εφημερίδες, τα βιβλία, οι δίσκοι και τα εμπορικά τηλεοπτικά προγράμματα, περισσότερο από τα δύο τρίτα του κοινού διαβάζουν, ακούν ή βλέπουν προϊόντα που έχουν παραχθεί από τις πέντε μεγαλύτερες εταιρείες που κυριαρχούν σ' αυτούς τους τομείς.

Η δημιουργία τεράστιων συγκροτημάτων που έχουν συμφέροντα και δραστηριότητες σε ποικίλους τομείς είναι ένα φαινόμενο που, στην Αγγλία, επιταχύνεται από τα μέσα της δεκαετίας του '50. Η φίρμα «S. Pearson and son» είναι ένα καλό παράδειγμα του ενός από τους δύο τύπους συγκροτημάτων που διαμορφώνονται στους τομείς των μέσων μαζικής επικοινωνίας και της βιομηχανίας του ελεύθερου χρόνου.

Μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου

Πολέμου το συγκρότημα αυτό ήδη διαθέτει τεράστια συμφέροντα σε τομείς όπως τα κεραμικά, το πετρέλαιο, τις τράπεζες και τις επαρχιακές εφημερίδες. Το 1987 αγοράζει τους «Financial Times» από την οικογένεια Έϋρε και αποκτά ένα σημαντικό μερίδιο στην εταιρεία του λόρδου Ίλλιφε (BPM Holdings) που είναι ο πέμπτος κατά σειράν εκδότης απογευματινών επαρχιακών εφημερίδων. Συνεχίζοντας αυτή την πολιτική εξαγοράς ενισχύουν τη θέση τους στον εβδομαδιαίο και δεκαπενθήμερο Τύπο και το 1974 διαθέτουν ήδη 96 τίτλους εντύπων! Η φίρμα «S. Pearson and son» είναι ένα παράδειγμα τεράστιου συγκροτήματος του οποίου τα συμφέροντα στα μέσα μαζικής επικοινωνίας (παρ' ότι είναι σημαντικότερα σ' αυτόν τον τομέα) είναι δευτερεύουσας σημασίας σε σύγκριση με τα συμφέροντα και τις δραστηριότητες που αναπτύσσουν σε άλλους τομείς της βιομηχανίας και του εμπορίου.

Ένα άλλο παράδειγμα, που αναπτύσσεται κυρίως στον τομέα των βιομηχανιών του ελεύθερου χρόνου, είναι το συγκρότημα «THORN - EMI». Απέναντι σ' αυτά τα γιγάντια συγκροτήματα, η φιγούρα του Ρούπερτ Μέρντοκ έχει μάλλον μια έντονα συμβολική σημασία, παρά ένα πραγματικό οικονομικό μέγεθος.

Από αυτή τη σκοπιά, το θεατρικό έργο των Χάουαρντ Μπρέντον και Ντέιβιντ Χέαρ αποδεικνύεται μια εξαιρετικά εύστοχη κωμωδία των ηθών που επικρατούν στο χώρο του Τύπου. Κάθε ένα από τα πρόσωπα του έργου είναι φορέας μιας κατάστασης, είναι ένας τύπος που συμπυκνώνει την ιστορία και τις αντιθέσεις που διαπερνούν τον Τύπο. Έτσι η «Πράβντα» αποκτά μια ευρύτερη διάσταση και μετατρέπεται σ' ένα είδος θε-

Η φοβερότερη τραγωδία της σύγχρονης Ελλάδας.
Το έργο που συγκλονίζει τις συνειδήσεις.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΜΑΚΡΟΝΗΣΟΥ

ΝΙΚΟΥ ΜΑΡΓΑΡΗ

Ένα έργο γραμμένο χωρίς μίσος

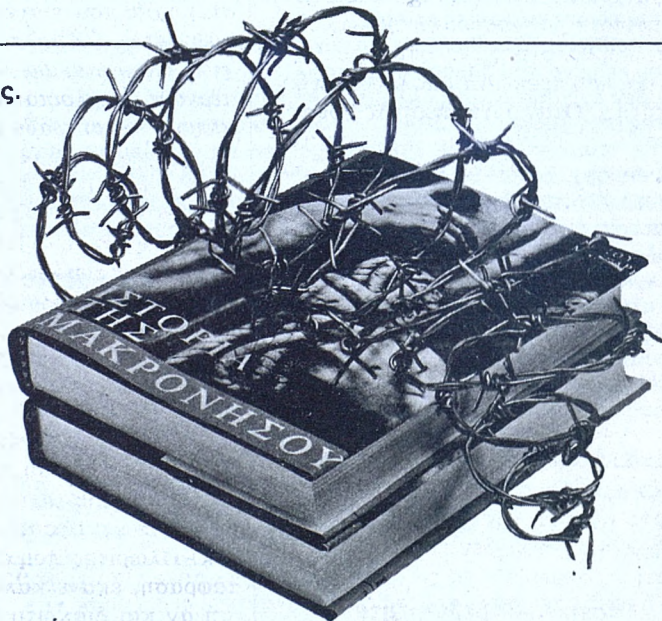
1300 σελίδες ανήφορος

... σελίδα, σελίδα θα προχωράτε βαθύτερα ως εκεί που μπορεί να φτάσει η ανθρώπινη αγριότητα. Και ταυτόχρονα η ανθρώπινη εγκάρτερηση. Σελίδα, σελίδα θα φτάσετε ως το κατώφλι της κόλασης.

Στα βιβλιοπωλεία και πωλητές βιβλίων.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΩΡΙΚΟΣ

MAYROMIXALH 64 ΑΘΗΝΑ 106 80 ΤΗΛ. 3629675 & 3604161

ατρικής νωπογραφίας του κόσμου της δημοσιογραφίας, όπου όλοι έχουν θέση.

Οι παρωχημένοι διευθυντές

Είτε κυνικοί και αδιάφοροι που συνεχίζουν να ασκούν ένα ρόλο στον οποίο πια δεν πιστεύουν, είτε παρωχημένοι κι ανόητοι, με μια κλασική εγκυκλοπαιδική παιδεία, απομεινάρια φθαρμένα μιας προηγούμενης εποχής που δεν κατανοούν τον κόσμο στον οποίο ζουν. Συνεχίζουν να επαναλαμβάνουν κάποιες στερεότυπες φράσεις που λειτουργούν ως κοινότυπα αξιώματα ενός παρωχημένου ουμανιστικού φιλελευθερισμού. Στην «Πράβντα» αυτός ο Τύπος εμφανίζεται στις δύο εκδοχές του: την αριστοκρατική και τη «λαϊκή - προοδευτική». Ο πρώτος είναι ο διευθυντής της εφημερίδας «Νίκη» (πίσω από τον ήλιο διαφαινονται οι «Times»)· είναι οξφορδιανός, λατινομαθής, οπαδός της ελεύθερης οικονομίας, μέλος αριστοκρατικής λέσχης και στο βάθος ανόητος. Ο δεύτερος είναι ο διευθυντής ενός επαρχιακού φύλλου· κυνικός, σχεδόν αλκοολικός, με φιλοσοφία του το αξίωμα «κάθε πράγμα δεν είναι ούτε καλό, ούτε κακό καθ' αυτό, αλλά εξαρτάται από τον τρόπο που θα το χρησιμοποιήσουμε». Πίσω από το ανόητο αξίωμα διαφαίνεται ένα από τα μοτίβα της δεξιάς πτέρυγας των εργατικών και ευρύτερα μιας παρωχημένης σοσιαλδημοκρατίας.

Ο αντιφατικός νεαρός και φιλόδοξος διευθυντής

Πεισμένος ότι η ευφύια του, η ικανότητα προσαρμογής και η τακτική ευελιξία του αρκούν για να τον μετατρέψουν από διαχειριστή της εξουσίας του ιδιοκτήτη σε συμμετοχο, λησμονά ότι το κύριο συμφέρον του ιδιοκτήτη είναι πάντα η απόλυτη νομή της εξουσίας. Έτσι μετατρέπει την προσωπική του φιλοδοξία σε «ορθολογική και δημοκρατική» πολιτική που πρέπει να ακολουθήσει ο ιδιοκτήτης. Όταν ο Λάμπερτ Λε Ρου του το αρνηθεί, εξεγείρεται εναντίον του «στο όνομα της ελευθεροτυπίας». Προφανώς, χάνει τη μάχη και τελικά αναγκάζεται σε μια ταπεινωτική υποταγή.

Η αντίφαση που τον χαρακτηρίζει είναι ότι ταυτόχρονα ποθεί την εξουσία και αρνείται να μπει στον κόπο να την κατακτήσει: εκείνο που θέλει είναι, με έναν ιδιοφυή ελιγμό, να κατορθώσει να πείσει εκείνον που την κατέχει, να του την προσφέρει δίχως όρους. Αλαζονικός και ναρκισσευόμενος, λησμονά το βασικό αξίωμα του Λε Ρου, δηλαδή, κάθε αυταρχικού και δίχως αρχές κατόχου της εξουσίας, που δεν είναι άλλο από την....

Πίστη και αβεβαιότητα

Ο Λε Ρου απαιτεί από τους συνεργά-

τες του να του είναι απολύτως αφοσιωμένοι ενώ παράλληλα εκείνος διατηρεί συστηματικά την αβεβαιότητα. «Όταν κάποιος νιώθει και τα δύο του πόδια να πατάνε γερά, τότε χαλαρώνει, γίνεται λαπάς. Η αβεβαιότητα κάνει τον άνθρωπο δραστήριο», λέει περίπου ο Λε Ρου, συνοψίζοντας όλη τη μέθοδο που χρησιμοποιούν οι «μονάρχες», με την κυριολεκτική έννοια του όρου.

Η πίστη και η αβεβαιότητα είναι οι δύο όψεις της εξουσιαστικής και ανισότιμης σχέσης. Ο εξουσιαζόμενος πρέπει να επιδεικνύει την πίστη του και με αυτήν να επιχειρεί την άρση της αβεβαιότητας με την οποία τον ανταμείβει ο εξουσιαστής. Ο τελευταίος, ωστόσο, μόνιμως ανανεώνει αυτό το αίσθημα ανασφάλειας και αβεβαιότητας, απολύοντας κατά διαστήματα και χωρίς προειδοποίηση όλους τους συνεργάτες του. Για τον εξουσιαζόμενο, λοιπόν, η πίστη είναι η μόνη μέθοδος, αναγκαία μεν, αλλά ουδέποτε ικανή για να αντιμετωπίσει την αβεβαιότητα.

Ο νέος ιδιοκτήτης

Ο Λε Ρου ποθεί την εξουσία, τη δύναμη, το χρήμα. Αδιαφορεί για τις φιλελεύθερες αξίες. Διαθέτει μια οξυτάτη αίσθηση των αντιφάσεων και τις χρησιμοποιεί για να προχωρήσει. Εύκολα αποκαλύπτει με τον κυνισμό του τις εγγενείς αδυναμίες των αντιπάλων του, ενώ ο ίδιος είναι πρακτικά χωρίς αντιφάσεις. Πιστεύει στον εαυτό του και θέλει την εξουσία όχι για να υπηρετήσει κάποιους σκοπούς, αλλά για την ίδια την εξουσία. Ψεύδεται μέσω των εφημερίδων του γιατί αυτό πουλάει φύλλα, γιατί υπερασπίζεται έτσι τους κυβερνώντες γιατί προωθεί τα συμφέροντά του. Γι' αυτόν τα «ηθικά αισθήματα» είναι κάτι σαν βαρυστομαχία που πλάνει κάποτε μερικούς ανθρώπους. «Αυτό που ήτανε ανήκουστο χτές, ακούγεται μια χαρά σήμερα... Όλα περνάνε - το λοιπόν πέρνα και συ, προσπέρνα τα και τράβα μπρος...». Αυτή είναι η άποψή του δεν είναι η ηθική του, γιατί ο ίδιος είναι πέραν της ηθικής και με τη στάση του αποκαλύπτει την φενάκη των φλύαρων ηθικολόγων. Για τους αντιπάλους του λέει σωστά πως «είναι αδύναμοι επειδή δεν ξέρουνε τι πιστεύουν» και για τους δημοσιογράφους διατυπώνει καθαρά τη θλιβερή διαπίστωση: η αλληλεγγύη δεν είναι ιδιότητα των δημοσιογράφων.

Θα μπορούσε κανείς να συνεχίσει αυτή την απεικόνιση των τύπων και να τους συνδυάσει με τα ελληνικά φαινόμενα που είναι τόσο κοινά. Δε γνωρίζω αν ο κ. Πλωρίτης που επιμελήθηκε τη μετάφραση, έκανε κάποια αποτελεσματική αν και διακριτική διασκευή σε κάποιες πτυχές του έργου, ωστόσο μερικές

από τις καταστάσεις, ακριβώς επειδή αποτυπώνουν την ουσία μιας σχέσης, εύκολα μπορούν να διαβαστούν και σαν παρωδία εντελώς ελληνικών περιπετειών (σε άλλες σελίδες αυτού του τεύχους υπάρχει εν εκτάσει και η ελληνική παράσταση, κωμωδία ή δράμα δεν έχει και τότε σημασία).

Μένει όμως κάτι, κι ίσως είναι το σημαντικότερο. Θυμάμαι ένα άλλο έργο, μια ταινία, με θέμα τον Τύπο. Εκεί οι κόρες του ιδιοκτήτη θέλουν να πουλήσουν την εφημερίδα σ' έναν αξιότιμο και άμπλοτο γκάγκστερ. Ο διευθυντής, το ρόλο έπαιζε ο Χάμφρεϊ Μπόγκαρτ, και η χήρα αντιστέκονται. Ο Μπόγκαρτ γίνεται αυτοσχέδιος ντετέκτιβ και τελικά σώζει την εφημερίδα και στριμώνχει τον κακό. Μελοδραματική ιδεολογία περί Τύπου της εποχής του διαφωτισμού. Σύμφωνοι. Όμως πρακτική ιδεολογία που ξεκινάει από την αρχή ότι ο δημοσιογράφος υπηρετεί το κοινό πληροφορώντας το αντικειμενικά. Κι επειδή τελευταία πληθαίνουν όλο και πιο πολύ οι νεαροί επίδοξοι διευθυντές που επαίρονται για τον κυνισμό τους και είναι πρόθυμοι να μπουν στη δούλεψη Ελλήνων Λε Ρου, αξίζει τον κόπο να θυμίσει κανείς ότι υπάρχει και κάποια άλλη διάεξοδος.

Θέσεις

ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ - ΚΡΙΤΙΚΗ
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΑΛΗΣ ΤΩΝ ΤΑΞΕΩΝ

Τέσσερα χρόνια Θέσεις

Της Σύνταξης: Δημοτικές εκλογές και κοινωνική πόλωση

Η. Ιωακείμoglou: Κυβερνητικός απολογητισμός: Ακροθασίες και αποσιωπήσεις

Γ. Κραβαρίτου: Οι συνέπειες των νέων μορφών απασχόλησης στο εργατικό δίκαιο και την κοινωνική ασφάλιση

Κ. Busch: Η κρίση της ΕΟΚ και το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα

Σ. Δρόσος - Β. Χωραφάς: Η έννοια της κρίσης πριν τη συγκρότηση της Κριτικής της Πολιτικής Οικονομίας (Κ. Μαρξ - Φ. Ένγκελς 1843-1847)

Γ. Σταμάτης: Τεχνολογική εξέλιξη και τάση του ποσοστού κέρδους στον Μαρξ

Ε. Μπαλιμπάρ: Για τη μαρξιστική έννοια του «καταμερισμού της χειρωνακτικής και πνευματικής εργασίας» και την πάλη των τάξεων

Κ. Καρακώπας: Η εικόνα του κομμουνιστή στο μυθιστόρημα της «γενιάς του '30»

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ-ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 17

Νέο κόμμα της Αριστεράς ή Συμπαράταξη σε αδιέξοδη πορεία;

του Μάνου Τρανταλλίδη

Διατηρεί την επικαιρότητά του, το αίτημα για ένα νέο κόμμα της Ανανεωτικής Αριστεράς ή μήπως, μετά τις δημοτικές εκλογές, διαμορφώθηκε μια άλλη πραγματικότητα, που απαιτεί την αντικατάσταση αυτής της επιλογής μ' εκείνη «της συμπαράταξης των προοδευτικών δυνάμεων»; Στην έρευνα του περασμένου τεύχους του «ΑΝΤΙ», οι Λ. Βάσσης και Ν. Κωσταντόπουλος ισχυρίζονται πως «... αντί να εμβAPTισθούμε στην κολυμπήθρα του Νέου Φορέα, ας παλαίψουμε για τις συμπαράταξεις που μπορούν να δώσουν μια άλλη απάντηση... Οι ανοιχτές συμπαράταξεις, σηματοδοτούν την κατεύθυνσή μας... κ.λ.π.». Ας μου επιτρέψουν σήμερα, ένα αντίλογο, για μια δημιουργική (ίσως) σύνθεση της κοινής μας «αγωνίας»...

Αφετηριακή αρχή, όλων όσων έβαλαν (καιρό τώρα) το ζήτημα της δημιουργίας ενός νέου αριστερού κόμματος, ήταν πως οι πραγματικότητες της εποχής μας δεν μπορούν να αντιμετωπισθούν με τα παραδοσιακά «εργαλεία» και τις επιλογές της κομμουνιστικής και σοσιαλδημοκρατικής Αριστεράς, αλλά με μια νέα ιστορική πρωτοβουλία, που θα συνενώσει σε ένα νέο και ενιαίο κομματικό σχηματισμό, όλες εκείνες τις δυνάμεις, που προσβλέπουν στο σοσιαλισμό, με δημοκρατία και ελευθερία. Και σ' αυτό, ανταποκρίθηκε η σχετική απόφαση - πρόταση του ΚΚΕ εσωτ. στο 4ο συνέδριο του για ένα κόμμα. Το γεγονός πως αμέσως μετατέθηκαν προβλήματα για τη δημοτική μάχη και προέκυψαν διαφορές, δεν νομίζω ότι αναιρεί την αναγκαιότητα που εξέφραζε αυτή η άποψη. Ιδιαίτερα δε, που σε όλη τη φάση της εκλογικής αναμέτρησης, παρουσιάστηκε μια μεγάλη ποικιλία απόψεων μέσα στην Αριστερά.

Και είναι όμως πολιτικά δυσκολονόητο, λόγω των διαφορετικών απόψεων για τις δημοτικές εκλογές, να αναπτύσσονται φυγόκεντρες τάσεις και να εγκαταλείπονται όλες οι επιχειρηματολογίες, που πριν λίγους μήνες αναπτύσσονταν για την ανάγκη του νέου φορέα και από τον ίδιο τον Λ.Β. όχι μόνο στο βήμα του συνεδρίου του ΚΚΕ εσωτ. αλλά και παλαιότερα με το κείμενο που όλοι είχαμε συνυπογράψει - μαζί και ο Σάκης Καράγιωργας. Πολύ περισσότερο που το αποτέλεσμά τους (πτώση της δύναμης του ΠΑΣΟΚ περιορισμένη δυναμική των σχημάτων της «συμπαράταξης» κλπ.), δημιουργεί ένα ευνοϊκό κλίμα, για μια επιθετική στάση των δυνάμεων της Ανανεωτικής Αριστεράς, μιας και οι αναζητήσεις που αναπτύσσονται, θα μέλη ή στους οπαδούς του ΠΑΣΟΚ, θα κρυσταλλωθούν στο πολιτικό πεδίο, μόνο αν υπάρχει μια σαφής εναλλακτική πρόταση....

Με την τοποθέτησή τους αυτή, (οι Λ.Β. και Ν.Κ.) φαίνεται να ταυτίζουν δύο διαφορετικά (από ποιοτική άποψη) ζητήματα: το υπαρκτό δηλαδή θέμα μιας «πολιτικής συμμαχίας» που πρέπει να ακολουθούν οι αριστερές δυνάμεις (σε συγκεκριμένα, βέβαια, προβλήματα κι όχι παντού και πάντοτε...), με το ζήτημα της ενιαίας πολιτικής έκφρασης, με νέο πολιτικό πρόσωπο και πρόγραμμα του χώρου που έχει πολιτογραφηθεί σαν «Ανανεωτική και ευρύτερα ριζοσπαστική και δημοκρατική Αριστερά». Μεταξύ των δύο αυτών ζητημάτων,

υπάρχει αλληλοσύνδεση, δεν μπορεί να υπάρχει όμως ταύτιση. Το ερώτημα που προκύπτει είναι αν —με ορατό το τέλος της παντοδυναμίας του ΠΑΣΟΚ και την κινητικότητα που θα δημιουργηθεί απ' αυτό— στα νέα και μεγάλα προβλήματα για την Αριστερά σήμερα, υπάρχει ή όχι ανάγκη ενιαίας πολιτικής έκφρασης των δυνάμεων που (όπως δέχονται και οι Λ.Β. και Ν.Κ.) εκφράζονται με το δημοκρατικό δρόμο για τον σοσιαλισμό. Αν οι Λ.Β. και Ν.Κ. είναι πεισμένοι (και είναι) ότι η απάντηση της Αριστεράς στα νέα προβλήματα της εποχής, βρίσκεται στο πλαίσιο του δημοκρατικού αυτοδιαχειριστικού σοσιαλισμού, πώς είναι δυνατόν, σε τόσο κρίσιμες πολιτικές στιγμές, να αρνούνται την ανάγκη συγκρότησης ενός φορέα αυτών των ιδεών και να περιορίζονται στην προσκόλληση σε ένα κόμμα (όπως το ΚΚΕ) που χωρίς αμφιβολία δεν εκφράζεται απ' αυτή την στρατηγική. Ούτε αρκεί στις σημερινές στιγμές, η απλή συνεργασία ή συμπαράταξη ακόμα, στην πάλη για τα καθημερινά προβλήματα. Αυτή γινόταν και θα γίνεται. Δεν μπορεί να προκύψει όμως, μόνο απ' αυτή, άμεσα και γραμμικά, το νέο πολιτικό σχέδιο που έχει ανάγκη σήμερα η Αριστερά και που θα οικοδομηθεί στη βάση του δημοκρατικού δρόμου.

Αλλά γιατί τόσο επιμονή στη μονιμή συμπόρευση με το ΚΚΕ; Με βάση ποια κριτήρια θεωρούμε πως τα «ανοίγματα» που επιχειρεί, έχουν ουσιαστικό (ως προς την ποιότητά τους) χαρακτήρα; Γιατί άραγε (θυμήθηκε) τώρα το ΚΚΕ, πως υπάρχει και μια «άλλη» Αριστερά; Οι δηλώσεις του Χ. Φλωράκη είναι ακόμα νωπές, όταν (γύρω στο 1983), διακήρυσσε πως «για το ΚΚΕ, θέμα συνεργασίας με το ΚΚΕ εσωτ. δεν υπάρχει, μιας και το 'χουμε παραπέμψει για μελέτη στα αρχεία της ιστορίας». Όταν διέγραφε από τις γραμμές του, σειρά στελεχών (ανάμεσα σ' αυτούς και τον υπογράφωντα), επειδή τόλμησαν να 'χουν μια συνομιλία με τον Λ. Κύρκο. Πώς ξαφνικά ο Λ. Κ. μεταμορφώθηκε από «υπερήρες του ταξικού εχθρού» σε άγγελο, σε «συμμαχο» κλπ; Μήπως όλα αυτά, δεν αποτελούν παρά ένα επιφανειακό άνοιγμα, για να αντιμετωπίσει το πολιτικό του «στρίμωγμα» και την πτώση του κάτω του 10% στις τελευταίες βουλευτικές εκλογές; Σε ποιο έδαφος μπορεί να «πατήσει» η άποψη για «μόνιμες και ανοιχτές συμπαράταξεις» (σαν λύση-απάντηση στα σημερινά προβλήματα του αριστερού κινήματος), όταν από τις προτάσεις του ΚΚΕ (εκτός από ορισμένα ανοίγματα διακηρυκτικού χαρακτήρα), απουσιάζει κάθε στοιχείο σαφών προγραμματικών επιλογών για βαθιές αλλαγές σε δημοκρατική και σοσιαλιστική κατεύθυνση; (Εδώ είναι ίσως αναγκαία, μια παρένθεση: Όχι πως δεν αναγνωρίζει κανένας τις ζυμώσεις που συντελούνται στις γραμμές του και τις εσωτερικές αντιφάσεις του «φαινομένου ΚΚΕ». Και ασφαλώς θα αποβεί σε όφελος όλης της Αριστεράς, αν αυτές οι διεργασίες το οδηγήσουν σε μια συνολική μετατόπιση. Όμως είναι τόσο πολύ «ακατέργαστο» πολιτικά και ιδεολογικά, το σημερινό του δυναμικό, που οι όποιες ανανεωτικές τάσεις μεμονωμένων στελεχών του, δεν μπορεί παρά να έχουν

περιορισμένα όρια).

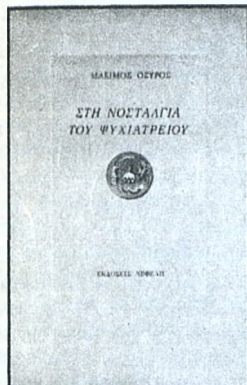
Αν πράγματι θέλουμε να ξεφύγουμε από τις στείρες αντιπαλότητες της διάσπασης του '88, ώστε όχι μόνο η αναγκαία σύγκρουση των ιδεών να γίνεται με νέους όρους, αλλά και να πραγματοποιηθούν, μονιμότερου χαρακτήρα συμμαχίες των Αριστερών και προοδευτικών δυνάμεων, τότε πρέπει να παραδεχτούμε πως η απόφαση του ΚΚΕ εσωτ. για την υπέρβαση του μέχρι τώρα κομματικού του σχηματισμού, παρέχει καινούργιες δυνατότητες. Από αυτή τη σκοπιά, η πρωτοβουλία που πήρε το ΚΚΕ εσωτ. για τη συνίδρυση (με άλλες δυνάμεις) του νέου κόμματος, όχι μόνο δεν αποτελεί «σπασμωδική κίνηση, ορθοπεδικών προδιαγραφών (;;;!!...)» όπως ισχυρίζεται ο Ν. Κ. αλλά αντίθετα στηρίζεται στην παραδοχή πως το κομματικό σχήμα «ΚΚΕ εσωτ.», παρά τη σημαντική προσφορά του στην πολιτική ζωή, έχει εξαντλήσει τα όριά του και λειτουργεί ανασχετικά για μια αποφασιστική προώθηση των ανανεωτικών ιδεών. Κι αυτή του η απόφαση ήρθε να συναντηθεί με τις προσδοκίες χιλιάδων αριστερών, άλλων οργανώσεων, ομίλων, κινήσεων κλπ., κάτι που ανάγλυφα φάνηκε πρόσφατα και στη Διακήρυξη της προπαρασκευαστικής Επιτροπής για το Ιδρυτικό Συνέδριο της άνοιξης.

Παράτηση αυτή τη στιγμή, από το στόχο της συνδιαμόρφωσης ενός νέου κόμματος απ' όλες τις ανανεωτικές και δημοκρατικές δυνάμεις στους χώρους της κομμουνιστικής σοσιαλιστικής και ριζοσπαστικής Αριστεράς, ουσιαστικά θα σημαίνει καθήλωση αυτής της Αριστεράς, στην επικυριαρχία του ΚΚΕ και τελικά του ΠΑΣΟΚ. Η άλλη επιλογή, για ένταξη σ' ένα νέο σχήμα από ΠΑΣΟΚογενείς δυνάμεις (άποψη ορισμένων στελεχών της ΣΣΕΚ, κύκλοι Αρσένη, κλπ.), σαν καλύτερη εκδοχή του ΠΑΣΟΚ (κάτι που φαίνεται να ενθαρρύνει το ΚΚΕ, για ευνόητους λόγους...), θα 'χει σίγουρα την τύχη ανάλογου προσπαθειών, που επιχειρήθηκαν στο πρόσφατο παρελθόν και απέτυχαν (όπως η «Σοσιαλιστική Πορεία», το ΛΑΕ, η ΕΣΠΕ, το ΑΣΚΕ κλπ.), μιας και δεν εκφράζουν ούτε κάποια υπαρκτά ιδεολογικά ρεύματα της ελληνικής κοινωνίας ούτε συγκεκριμένες πολιτικές τάσεις. Αυτό που χρειάζεται σήμερα η ελληνική κοινωνία και η Αριστερά, δεν είναι ούτε η δημιουργία κάποιας συμπληρωματικής πολιτικής δύναμης στο ΠΑΣΟΚ, ούτε ένα «δορυφορικό» σχήμα του ΚΚΕ αλλά ένα νέο κόμμα που θα εμπνέεται από τον ανοιχτό μαρξισμό, με σαφείς ταξικές και κοινωνικές αναφορές και με κατοχυρωμένη την πολυφωνία στις γραμμές του, ζωντανό παράδειγμα των οραμάτων μας. Όχι πως με την ίδρυση του, θα λυθούν αυτόματα όλα τα προβλήματα. Θα μπορέσει όμως, με τη δική του ξεχωριστή φυσιογνωμία, να μιλήσει με νέο τρόπο, να προτείνει συγκεκριμένα σχέδια και προγράμματα διεξόδου, να συμβάλει αποφασιστικά στη διαμόρφωση μιας εναλλακτικής πολιτικής για την Αριστερά και σωστής πολιτικής συμμαχίας, δημιουργώντας έτσι όρους μαζικότητας και προοπτικές εξουσίας.

Θα ευχόμουν οι τωρινές απόψεις των Λ.Β. και Ν.Κ. να μην είναι οι τελικοί τους προσανατολισμοί....

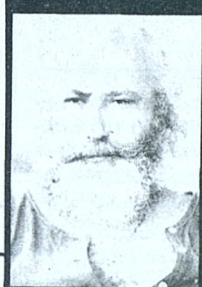
ΜΑΞΙΜΟΣ ΟΣΥΡΟΣ

Στή Νοσταλγία
του Ψυχιατρείου

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ
Μαυρομιχάλη 9 Ἀθήνα
Τηλ. 3607744

ΝΙΚΟΣ ΧΟΥΛΙΑΡΑΣ

ΝΙΚΟΣ ΧΟΥΛΙΑΡΑΣ
ΣΑΡΑΝΤΑ ΣΧΕΔΙΑ

Ζωή, την άλλη φορά

Σαράντα σχέδια

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ
Μαυρομιχάλη 9, Ἀθήνα
Τηλ. 36.07.744-36.04.793

Εκδόσεις:
Μετά τη βροχή

Στουρνάρα 16, 10683 ΑΘΗΝΑ
τηλ. 3636061 - 8626437

ΙΑΝΟΣ

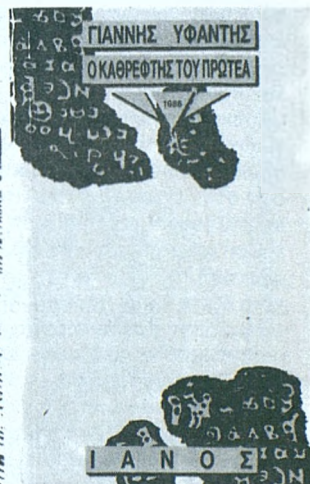
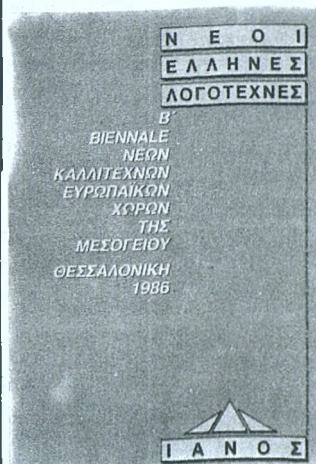
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ-ΓΚΑΛΕΡΙ

Γ. ΘΕΜΕΛΗ

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

ΙΑΝΟΣ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ 7 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Η αντιφατική πορεία του ΠΑΣΟΚ και η αναζήτηση νέας πολιτικής πρότασης

του Γιάννη Ν. Κουμέντου

Ο Γ. Κουμέντος άρθρο του οποίου δημοσιεύουμε στη συνέχεια είναι πρώην στέλεχος του ΠΑΣΟΚ στη Νομαρχιακή Επιτροπή Αθήνας. Μετέχει στην πρωτοβουλία των πασογενών δυνάμεων που προωθούν τις διαδικασίες ίδρυσης κόμματος. Στην ίδια πρωτοβουλία όπως είναι γνωστό πρωταγωνιστικό ρόλο έχει ο πρώην υπουργός Γεράσιμος Αρσένης. Το κείμενο εκφράζει προ-

βληματισμούς ενός χώρου και δίνει μια εικόνα των απόψεων που υπάρχουν, όχι μόνο για το ΠΑΣΟΚ, αλλά και τον ευρύτερο χώρο της Αριστεράς. Απ' αυτή την άποψη πιστεύουμε ότι συμβάλλει στο διάλογο που γίνεται αυτή την περίοδο και χαρακτηρίζει την κινητικότητα που παρατηρείται σε χώρους του ΠΑΣΟΚ.

Σήμερα από πολλές πλευρές διαπιστώνεται ότι στην πολιτική σκηνή της χώρας υπάρχει ένα ολοφάνερο ΠΟΛΙΤΙΚΟ και ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΟ ΚΕΝΟ. Το φαινόμενο ΠΑΣΟΚ δεν πρέπει να ερμηνευτεί όμως σαν μια συγκυριακή κατάσταση, αλλά σαν αποτέλεσμα των κοινωνικών και πολιτικών εξελίξεων των τελευταίων 40 χρόνων στην Ελλάδα. Εξελίξεων που επιβλήθηκαν με βάση τις παγκόσμιες συμφωνίες, τη στρατιωτική ήττα του ελληνικού λαϊκού κινήματος και των αριστερών - προοδευτικών δυνάμεων.

Κάτω απ' αυτές τις συνθήκες συγκροτήθηκε ένα πλατύ δημοκρατικό κίνημα για ν' αντικρούσει: τον αντικομμουνισμό και την εθνικοφροσύνη, την επέμβαση του παρακράτους και τη λειτουργία του αυταρχικού κράτους, την παραχάραξη των δημοκρατικών δικαιωμάτων και ελευθεριών. Η όξυνση των κοινωνικών αντιθέσεων και η ανάπτυξη του ριζοσπαστικού δημοκρατικού κινήματος, οδήγησαν στην ένταση των πολιτικών αγώνων με αποτέλεσμα την προσωρινή άνοδο του Κεντρώου συνασπισμού στην κυβέρνηση και την ανακοπή των εξελίξεων, με την αμερικανοκίνητη δικτατορία του 1967.

Μετά την πτώση της δικτατορίας το 1974, οι προδικτατορικές εμπειρίες του κινήματος και οι αντιδικτατορικοί αγώνες, προσδιόρισαν με νέους όρους την πολιτική κατάσταση.

Έτσι με δεδομένο τον περιφερειακό χαρακτήρα του ελληνικού καπιταλισμού και την ανολοκλήρωτη μορφή του ελληνικού αστικού κράτους, το ΠΑΣΟΚ εμφανίστηκε και σαν πατριωτικό κίνημα με κυρίαρχα εθνικοαπελευθερωτικά χαρακτηριστικά, φορέας αυτοοργανούμενης έκφρασης και σύνθεσης των ριζοσπαστικών δυνάμεων της ελληνικής κοινωνίας. Στο όραμα του ΠΑΣΟΚ για σοσιαλιστικό μετασχηματισμό αποτυπώθηκαν και συνυπήρξαν χαρακτηριστικά όπως: η αντιδεξιά διάθεση και πολιτική, ο διάχυτος και ασαφής κοινωνικός και πολιτικός ριζοσπαστισμός, ο κρατικός εκσυγχρονισμός, ο θεσμικός εκδημοκρατισμός και ο τριτοδρομικός διεθνισμός.

Το μήνυμα του ΠΑΣΟΚ για την αναγκαιότητα της αλλαγής και ο αγώνας για την ανατροπή της δεξιάς ανταποκρινόταν στις διαθέσεις των πλατειών λαϊκών μαζών. Κάτω από συνθήκες εντεινόμενης οικονομικής κρίσης και με τα προϋπάρχοντα κόμματα της Αριστεράς σε πλήρη αδυναμία να δώσουν εναλλακτική λύση για το λαϊκό κίνημα, η δημιουργία του ΠΑΣΟΚ και η παρουσία του υπήρξε ιστορική αναγκαιότητα. Η άνοδος του στην κυβέρνηση, ήταν μια κατάληξη μιας ολόκληρης πορείας της ανάπτυξης του λαϊκού κινήματος. Ενός κινήματος με αντιφάσεις και ποιοτικές και ποσοτικές μεταπτώσεις.

Η βασική αντίφαση που καθόρισε πολλά χαρακτηριστικά του ΠΑΣΟΚ, και αναίρεσε θετικές προϋποθέσεις εξέλιξής του, τόσο στην αντιπολιτευτική περίοδο 1974-1981, όσο και στην κυβερνητική 1981-1986, ήταν και είναι το φαινόμενο της αναντιστοιχίας θεωρίας και πολιτικής πρακτικής. Το φαινόμενο αυτό χαρακτήρισε και την οργανωτική του λειτουργία (αυταρχισμός, διαγραφές, αλάθητο της καθοδηγητικής φράξιας, υπερεξουσίες Παπανδρέου κλπ), και την ιδεολογική του συνέπεια (Εθνική Λαϊκή Ενότητα, αντίθεση τακτικής και στρατηγικής κλπ.) αλλά και την κυβερνητική πρακτική (κρατισμός, έλεγχος κινήμάτων, ρουσφετολογία, ηγεμονισμός κλπ.).

Αποτέλεσμα της αναντιστοιχίας θεωρίας και πράξης, ήταν και είναι τα φαινόμενα της αποϊδεολογικοποίησης και του λαϊκισμού.

Ο λαϊκισμός σε πολιτικές και οικονομικές επιλογές, οι αντιφάσεις και οι υποχωρήσεις διαμόρφωσαν συνθήκες οικονομικής, πολιτικής ρευστότητας, σύγχυση και κλίμα παθητικότητας και ύφεσης στο ριζοσπαστικό κίνημα της χώρας ιδιαίτερα την πρώτη τετραετία.

ΤΟ ΝΕΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΣΚΗΝΙΚΟ

Την παραπάνω περίοδο ρευστότητας, αναμονής και ασάφειας διαδέχτηκε η περίοδος των αλληπαλλήλων πολιτικών εξελίξεων, οι

οποίες διαμόρφωσαν ένα νέο πολιτικό και κοινωνικό σκηνικό. Η απομάκρυνση του Καραμανλή από την Προεδρία της Δημοκρατίας και η διεύρυνση της πολιτικής κυριαρχίας του ΠΑΣΟΚ δεν αξιοποιήθηκαν θετικά από την ηγεσία του ΠΑΣΟΚ. Αντίθετα: οι βουλευτικές εκλογές του Ιουνίου 1985 διεξήχθησαν μέσα σε φιλαθλο αντιδεξιό - αντιμνηστοτακικό πνεύμα χωρίς πολιτικά χαρακτηριστικά.

Οι κυβερνήσεις συγκροτήθηκαν σαν αποτέλεσμα διαπραγματεύσεων, συμβιβασμών και ισορροπιών, με ισχυροποίηση των παλαιοκομματικών. Εγκαινιάζεται το πενταετές πρόγραμμα κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης και επιλέγεται μονεταριστική οικονομική πολιτική. Ο αυταρχισμός και δικαστικές παρεμβάσεις αποτελούν τη «σοσιαλιστική κυβερνητική» μεθοδολογία για την καταστολή του εργατικού - συνδικαλιστικού κινήματος. Ανασυγκροτείται το Εκτελεστικό Γραφείο του ΠΑΣΟΚ με την αποστολή της ιστορικής ηγετικής φράξιας, με άτομα φίλα προσκείμενα σε κύκλους του Καστριού αλλά και με περιορισμένο τον πολιτικό τους λόγο. Εκκαθαρίζονται «προβληματικές», για την ηγεσία του ΠΑΣΟΚ κομματικές οργανώσεις (συνδικαλιστικό, Ν.Ε. Αθήνας, Θεσσαλονίκης κλπ.) και παράλληλα χρησιμοποιείται η οργάνωση σαν μηχανισμός μετωπικής αντιπαράθεσης και καταστολής, απέναντι στη λαϊκή δυσφορία. Η ηγεμονιστική λογική του ΠΑΣΟΚ η ποιότητα - μορφή των δημάρχων και η απολιτική προεκλογική τακτική το οδηγούν στην πρώτη εκλογική του ήττα.

Σήμερα η ηγεσία και ο κεντρικός μηχανισμός της, οδηγεί το ΠΑΣΟΚ στην ολοκλήρωση της φυσιογνωμίας του, που σαφέστατα το κατευθύνει στην εξυπηρέτηση των συμφερόντων της άρχουσας τάξης, ενώ παράλληλα παγώνει τους ρευστούς ιδεολογικούς συσχετισμούς, της προηγούμενης περιόδου, σ' αυτή την κατεύθυνση.

Αντίστοιχα γίνεται φανερό ότι ένα μέρος της κοινωνικής βάσης του ΠΑΣΟΚ και του ριζοσπαστικού κινήματος, ενσωματώνεται προσωρινά στη νέα πραγματικότητα, ενώ ένα άλλο βρίσκεται σε διαρκή και έντονη φυγόκεντρη κινητικότητα, σε σχέση με το ΠΑΣΟΚ και την πολιτική του.

Η πολιτική κατάσταση που έχει διαμορφωθεί, με τη ραγδαία φθορά του ΠΑΣΟΚ, δημιουργεί ένα πολιτικό κενό. Η κρίση εμπιστοσύνης και η αποστασιοποίηση ενός μέρους των κοινωνικών δυνάμεων που ανέβασε το ΠΑΣΟΚ στην κυβέρνηση, προσδιορίζει την ανάγκη για μια επίπονη, αλλά αναγκαία διαδικασία για τη συγκρότηση ενός νέου προοδευτικού - σοσιαλιστικού λόγου. Απαραίτητη όμως προϋπόθεση είναι η συγκρότηση του σοσιαλιστικού φορέα, για να μπορεί η πολιτική πρόταση να δώσει έκφραση στις απομακρυνόμενες από το ΠΑΣΟΚ μάζες.

Η αναγκαία αυτή πορεία για ένα νέο πολιτικό φορέα, περνάει τόσο μέσα από τις εξελίξεις και κινήσεις της κοινωνίας, όσο και από την «εν δύναμει» πολιτική πρωτοπορία. Δηλαδή τα πολιτικοποιημένα στελέχη του ΠΑΣΟΚ και της Ανένταχτης Αριστεράς, που μπορούν να ανταποκριθούν σε αυτή την αναγκαιότητα. Μια τέτοια πορεία προϋποθέτει το διάλογο σε ελάχιστο πλαίσιο ώστε να εξασφαλίζει:

— πρώτο, την προοδευτική, ριζοσπαστική και σοσιαλιστική κατεύθυνση·
— δεύτερο, τον εμπλουτισμό, την εξέλιξη και εξειδίκευση του στα πλαίσια μιας διαδικασίας αξιοποίησης των εμπειριών του λαϊκού κινήματος·
— τρίτο, τη φυσιογνωμία, τη δομή και τις λειτουργίες που να κατοχυρώνουν στην πράξη τη δημοκρατική διαδικασία και τη συλλογικότητα λήψης των αποφάσεων·
— και τέταρτον τη διαμόρφωση ενός πλαισίου αρχών για τη συνεργασία των αριστερών και προοδευτικών δυνάμεων.

Εδώ πρέπει να επισημάνουμε ότι τα υπάρχοντα αριστερά κόμματα βρίσκονται και αυτά σε συνεχή κρίση, εγκλωβισμένα σε παραδοσιακά και επαναλαμβανόμενα αδιέξοδα. Ο εγκλωβισμός τους, στα διπολικά διλήμματα οφείλεται στην αδυναμία κατοχύρωσης του δικού τους λόγου, της δικής τους πρότασης, σαν πρόταση εξουσίας της Αριστεράς. Και θα εξακολουθήσουν να μην μπορούν να αρθρώσουν αυτόνομο - αυτοδύναμο πολιτικό λόγο στο βαθμό που συνεχίζεται να υπάρχει η απουσία ολοκληρωμένης πρότασης για την σημερινή ελληνική κοινωνία και η αντίληψη της ηττοπάθειας και των αναστολών απέναντι στο δεξιό κίνδυνο.

ΟΙ ΟΡΟΙ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ

Για τον απεγκλωβισμό κοινωνικών δυνάμεων από τη συντηρητική πολιτική του ΠΑΣΟΚ και τη διατύπωση πρότασης διεξόδου, καθοριστικό ρόλο θα παίξουν οι δυνάμεις που μπορούν να αξιοποιήσουν τη σχέση της πολιτικής και ιδεολογικής ενότητας που είχαμε με αυτές.

Σ' αυτές τις δυνάμεις εναποτίθεται το κύριο βάρος της συγκρότησης μιας νέας πολιτικής πρότασης που:

— ν' αποκαλύπτει τη σημερινή πολιτική κατεύθυνση του ΠΑΣΟΚ·

— να συγκροτεί σχέσεις αγωνιστικές στα μαζικά κινήματα·
— να αντιπαράθεται στη Δεξιά και να αποκαλύπτει το προσώπειο της·
— ν' αποκαταστήσει τις έννοιες και τις αξίες και να συνεχίσει τον αγώνα της σοσιαλιστικής αλλαγής.

Το πολιτικό κενό, που αφήνει στο πολιτικό προσκήνιο και στη συνείδηση του λαού, η σημερινή εξέλιξη του ΠΑΣΟΚ οδηγεί αντικειμενικά σε δύο κινδύνους:

Ο ένας είναι η παραχάραξη στη συνείδηση των εργαζομένων των οραμάτων και των εννοιών της δημοκρατίας και του σοσιαλισμού, με αποτέλεσμα την απογοήτευση και τον ανένδοτο που σημαίνει επιστροφή στη δεξιά παράταξη και στο συντηρητισμό.

Και ο δεύτερος είναι οι αυτόνομες και αυθόρμητες εκφράσεις του ριζοσπαστικού κινήματος και των στελεχών, όπου πολυτεμαχίζουν τις δυνάμεις της προόδου και οδηγούν στα φαινόμενα του συντεχνιασμού και του αναρχοσυνδικαλισμού.

Πρέπει λοιπόν να γίνει μια παρέμβαση που να βάζει επιταχτικά την ανάγκη της πολιτικής - ιδεολογικής και οργανωτικής συμφωνίας, έτσι ώστε να υπάρξει συγκλίνουσα εξέλιξη των δυνάμεων αυτών για τη δημιουργία ενός νέου σοσιαλιστικού φορέα. *Ενός φορέα που πρέπει να γεννηθεί από δύο κινήσεις. Μια ΑΠΟ ΚΑΤΩ την κίνηση των λαϊκών μαζών και μια ΑΠΟ ΤΑ ΠΑΝΩ, τη συστηματικοποίηση και γενίκευση αυτής της κίνησης, δηλαδή την αγωγή της σε θεωρία.*

Η παρακολούθηση και παρέμβαση στις κοινωνικές διεργασίες, η αξιοποίηση του διαλόγου και η μετεξέλιξη των αυτόνομων κινήσεων σε πολιτικό κίνημα, προϋποθέτει την ανάλογη συγκρότηση μιας ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑΣ, η οποία να αναγορευτεί σε συντονιστικό κέντρο και χώρο πολιτικής αναφοράς.

Η διαδικασία συγκρότησης της ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑΣ δεν πρέπει να χρησιμοποιήσει μεθόδους που στο παρελθόν δοκιμάστηκαν και αποδείχθηκαν αφερέγγυες.

Δεν πρέπει να επιλέξει τις κινήσεις κορυφής, είτε αυτές είναι η τεχνική συγκόλληση ηγεσιών διαφόρων σχημάτων, είτε οι διακηρύξεις προσωποποιτήτων. Και αυτό γιατί δεν θα υπάρχει η ΕΝΟΠΙΟΗΤΙΚΗ - ΣΥΝΘΕΤΙΚΗ διαδικασία των απόψεων και των πολιτικών προτάσεων, αλλά η ομοσπονδιοποίηση συσχετισμών, συμφερόντων και ισορροπιών κορυφής.

Η διαδικασία η οποία εξασφαλίζει την πορεία συγκρότησης του προοδευτικού - σοσιαλιστικού φορέα, πρέπει να είναι ΑΝΟΙΧΤΗ στις δυνάμεις που θέλουν να προχωρήσουν σε αυτόν, αλλά και παράλληλα να εξασφαλίζει τη φερέγγυα πορεία, πρόταση και λειτουργία του, μέσα από τη ΜΑΖΙΚΟΤΗΤΑ στη συγκρότηση και ίδρυσή του.

Οι διαδικασίες που θα οδηγούν σε πανελλαδική συνδιάσκεψη ή σύσκεψη όπου μέσα από αυτή να καθορίζεται η διακήρυξη, το πολιτικό και ιδεολογικό στίγμα αλλά και η καταρχή δημοκρατική οργανωτική δομή για να ΟΡΓΑΝΩΘΕΙ Ο ΔΙΑΛΟΓΟΣ, είναι σήμερα το ζητούμενο αλλά και η λύση.

Μια τέτοια κατάσταση μπορεί σε μια πορεία οργανωμένου διαλόγου, να προχωρήσει στη δημιουργία πολιτικού φορέα, αφού θα έχει τη δυνατότητα:

— να καταγράφει, να ερμηνεύει και να παρεμβαίνει στις πολιτικές εξελίξεις·
— να αποτελεί συνθετικό κρίκο μεταξύ της ιδεολογίας, και της πολιτικής με τη μαζική δράση και παρέμβαση·
— και να ενοποιεί τις οργανωτικές εκφράσεις μέσα από ένα ενιαίο συντονιστικό κέντρο.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΟΔΥΣΣΕΑΣ

ΣΟΛΩΝΟΣ 116 - ΑΘΗΝΑ 106 81 - ΤΗΛ. 36.24.326, 36.19.724

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ 1986

*** ΜΑΡΙΟ ΒΑΡΓΚΑΣ ΛΙΘΣΑ Η ΘΕΙΑ ΧΟΥΛΙΑ ΚΑΙ Ο ΓΡΑΦΙΑΣ
* ΛΕΟΝΑΡΝΤΟ ΣΑΣΑ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΔΟΛΟΦΟΝΙΕΣ * ΝΤΟΡΙΣ ΛΕΣΙΝΓΚ Η ΚΑΛΗ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΣΣΑ * ΧΑ-Ι-ΝΡΙΧ ΜΑΝ ΕΝΑΣ ΑΡΓΟΠΟΡΗΜΕΝΟΣ ΕΡΩΤΑΣ * ΠΑΒΕΛ ΚΟΧΟΥΤ ΕΝΑΣ ΘΗΛΥΚΟΣ ΔΗΜΙΟΣ * ΙΒΑΝ ΑΛΕΞΕΠΙΕΒΙΤΣ ΜΠΟΥΝΙΝ ΣΚΟΤΕΙΝΕΣ ΑΛΛΕΕΣ * ΤΙΜΠΟΡ ΝΤΕΡΙ ΞΕΚΑΘΑΡΙΣΜΑ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΩΝ * ΛΟΥΙ ΑΡΑΓΚΟΝ ΟΙ ΚΑΛΕΣ ΣΥΝΟΙΚΙΕΣ * ΤΟΜΑΣ ΜΑΝ ΜΠΟΥΝΤΕΝΜΠΡΟΚ Η ΠΑΡΑΚΜΗ ΜΙΑΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ***
ΑΝΔΡΕΑΣ ΑΓΓΕΛΑΚΗΣ ΣΧΟΛΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ ΓΙΑ ΓΥΜΝΑΣΙΑ ΚΑΙ ΛΥΚΕΙΑ * Κ. ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ Ο ΠΥΡΓΟΣ ΤΟΥ ΑΚΡΟΠΟΤΑΜΟΥ ***
ΜΙΧΑΗΛΗΣ ΜΕΡΑΚΛΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΓΡΑΦΙΑ ΗΘΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ * ΒΑΣΩ ΤΟΚΑΤΑΙΔΟΥ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΤΩΝ ΖΩΝΤΑΝΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ * ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΤΑΜΑΤΗΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΜΑΡΕΙΣΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ * ΠΕΡΥ ΑΝΤΕΡΣΟΝ ΤΟ ΑΠΟΛΥΤΑΡΧΙΚΟ ΚΡΑΤΟΣ *** ΤΖΩΝ ΜΠΕΡΤΖΕΡ Η ΕΙΚΟΝΑ ΚΑΙ ΤΟ ΒΛΕΜΜΑ *** ΓΙΩΡΓΟΣ Φ. ΚΟΥΚΟΥΛΕΣ - ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΖΑΝΝΕΤΑΚΟΣ ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ 1981-1986 Η ΜΕΓΑΛΗ ΕΥΚΑΙΡΙΑ ΠΟΥ ΧΑΘΗΚΕ * ΑΝΑΣΤΑΣΗΣ ΠΑΠΑΛΗΓΟΥΡΑΣ ΚΕΙΜΕΝΑ ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΗΣ * ΣΤΕΛΙΟΣ ΚΟΥΛΟΓΛΟΥ ΣΤΑ ΙΧΝΗ ΤΟΥ ΤΡΙΤΟΥ ΔΡΟΜΟΥ ***

Βρέθηκε και δημοσιεύεται
για πρώτη φορά

Η έκθεση
ΣΙΑΝΤΟΥ
για τα

ΔΕΚΕΜΒΡΙΑΝΑ

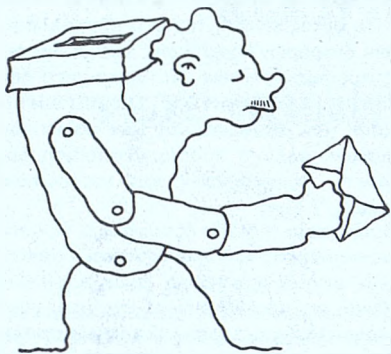
Σε όλα τα βιβλιοπωλεία

Εκδόσεις Γλάρος

ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ 31 • 106 77 ΑΘΗΝΑ • ΤΗΛ. 36.18.457 • 36.19.167

Η σοβαρότητα αρχίζει με την αναλογική

του Γιώργου Κ. Λύκα

Η δια νόμου υποχρεωτική ψηφοφορία της δεύτερης Κυριακής, σημαίνει για όλους τους ψηφοφόρους βίαιη (με νόμο) επανεμφάνιση ενώπιον της κάλπης. Για τους πολλούς, σημαίνει επανέκφραση της γνώμης που έκφρασαν την προηγούμενη Κυριακή. Για σοβαρό όμως αριθμό ψηφοφόρων σημαίνει και βίαιη (με νόμο) αλλαγή γνώμης.

Το γεγονός αυτό, ως και η βίαιη (με νόμο) μεταγλώττιση ψήφων σε βουλευτές άλλων κομμάτων κατά τις βουλευτικές εκλογές, μ' έκανε να σπαζοκεφαλιάσω.

Βέβαια, η δική μου σπαζοκεφαλιά δεν έχει και τόση σημασία. Μπορώ όμως τώρα, να διατυπώσω μερικές παρατηρήσεις και να τις θέσω στην κρίση του αναγνώστη.

Το θεμελιακό σημείο της Δημοκρατίας τουλάχιστον, είναι ότι κανένα κόμμα δεν είναι άξιο των ψήφων, που δεν παίρνει αβίαστα.

Ένα κόμμα αξίζει μόνο τις ψήφους, που παίρνει αβίαστα. Αυτό είναι το κριτήριο της πολιτικής του αξίας.

Αυτό το στοιχειώδες κριτήριο της Δημοκρατίας θα 'πρεπε να γίνεται κτήμα των παιδιών από το νηπιαγωγείο και το Δημοτικό. Γιατί πρόκειται για την αλφαβήτα της αστικής κοινότητας.

Αντίθετα, ο δόμος «μεγάλων» κομμάτων, που έχουν μεγάλη σημασία για τη λειτουργία της δημοκρατίας μας. Κι όμως, ο ένας έχει εξαγγείλλει την αναλογική κι ο άλλος δηλώνει φιλελεύθερος. Γιατί λοιπόν, να παραμένουν ανερέθιστοι ενώπιον ενός δημοκρατικού εκλογικού συστήματος; Να τους το απαγορεύουν, οι σύμμαχοι Αγγλοσάξωνες; Σίγουρα, αστεία υπόθεση. Και μάλιστα μετά από πενταετία ελληνοποίησης και ανεξαρτοποίησης.

Μήπως, οι αρχηγοί και των δύο «μεγάλων» κομμάτων, είναι ιστορικοί της δικαίωσης του κακού στην ιστορία; Ότι τάχα οι δύσκολες συνθήκες και η ανωριμότητα του λαού ή των κομμάτων δεν επιτρέπουν δημοκρατικές πολυτέλειες, ή ότι η ιστορική τους αποστολή τις απαγορεύει. Κάπως έτσι δεν «δικαιώνονται» ή και «δικαιολογούνται», οι αυταρχικοί όλου του κόσμου και όλων των εποχών;

Καιρός είναι πια να υπενθυμίσουμε στους αρχηγούς κομμάτων και τους επαγγελματίες πολιτικούς, ότι οι δημοκρατικές διαδικασίες μετράνε αφάνταστα. Ότι οι εκλογικές διαδικασίες είναι ή πρέπει να 'ναι, η περιοδική επιβεβαίωση του καινούριου ρόλου του πολίτη - κριτή, των συμπολιτών του πολιτικών.

Σε μια χώρα, που η αναφορά στη Δυτική

Δημοκρατία, είναι ένα είδος καθημερινής καραμέλας, είναι μόνο απογοητευτικό το να πρέπει συχνά να υπενθυμίζονται τα ευκολονόητα.

Δεν είναι οι εκλογές, η διαδικασία δια της οποίας καλούνται οι πολίτες να κρίνουν τους επαγγελματίες πολιτικούς;

Με ποιο λοιπόν δικαίωμα, οι Δημοκράτες αρχηγοί των «μεγάλων» κομμάτων, θεωρούν ως «λαθεμένη» την ψήφο κάποιων πολιτών;

Η υποχρεωτική καθολική ψηφοφορία δεν στηρίζεται στην αρχή της ισότητας της ψήφου;

Με ποιο δημοκρατικό δικαίωμα επιβάλλουν τη νομική (βίαιη) «διόρθωση» της ψήφου; Δημοκρατία δε σημαίνει διαρκώς πειθώ; Σημαίνει και διαρκώς «βιάζω»;

Το δικαίωμα ασκήσεως οποιασδήποτε βίας, είναι αναχρονιστικός τρόπος διακυβέρνησης. Οπωσδήποτε δε, δεν έχει καμιά σχέση με τη δημοκρατία.

Δεν αποτελεί βιασμό θεμελιακού ατομικού δικαιώματος, η βίαιη (με νόμο) «διόρθωση» της γνώμης του ψηφοφόρου πολίτη; Η ελεύθερη έκφραση της γνώμης δεν είναι πράγματι, ένα θεμελιακό ατομικό δικαίωμα; Δεν αποτελεί μια κατάκτηση του φιλελευθερισμού;

Οι εκάστοτε χαμένοι επαγγελματίες πολιτικοί συχνά ερμηνεύουν την ψήφο των πολιτών ως καλή ή κακή, ως σωστή ή λαθεμένη, ως λογική ή παράλογη, ως μυωπική ή οξυδερκή, καταφεύγοντας σε κάποιες απλές και διεισδυτικές ιδέες, όπως δεν μας κατάλαβαν ή δεν είναι σε θέση να μας καταλάβουν, γι' αυτό δεν μας ψήφισαν ή τις τους έκανε πλύση εγκεφάλου η τηλεόραση.

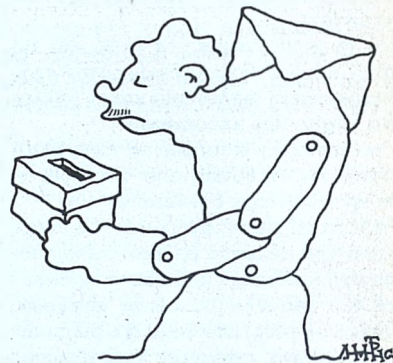
Ξεχνούν φαίνεται, ότι οι εκλογές γίνονται για να εκφράσει ο πολίτης τη δική του γνώμη για τους αρχηγούς κομμάτων και επαγγελματίες πολιτικούς κι όχι οι πολιτικοί τη γνώμη τους για τους πολίτες.

Μια άλλη καραμέλα κατά τη δημόσια ή πολιτική συζήτηση, είναι η χρήση όρων όπως, «διάλογος», «συμμετοχή», «συναίνεση», «ήπιο κλίμα» κλπ.

Κι όμως, ο δημόσιος πολιτικός διάλογος των αρχηγών των δύο «μεγάλων» κομμάτων, δεν είναι τίποτ' άλλο από σκέτη ανταλλαγή ύβρεων, υπαινιγμών, απειλών. Παράδειγμα, το γνωστό πια «εφιάλης» και η γνωστή απάντηση, ο «άνθρωπος των αμερικανών». Όλα αυτά δεν είναι συμπτώματα βαθιάς αντιδημοκρατικής στάσης;

Λέτε, να τους διαφεύγει ότι ο διάλογος είναι το μέσο της αναζήτησης των καλύτερων μεταξύ τους σχέσεων; Ότι με το διάλογο μπορούμε όλοι μας να προσεγγίσουμε μια καλύτερη και πιο ελεύθερη ζωή; Ότι η έλλειψη του σε όλα τα επίπεδα σημαίνει επιθυμία επιβολής, των μεν και των δε και των δύο πάνω στο λαό;

Μέσα σε τέτοια πολιτική ατμόσφαιρα χρόνια τώρα, ο πολίτης αξιολογεί, εκφράζει κυρίαρχα μια προτίμηση, για ένα πολιτικό πρόγραμμα, για μια υπόσχεση, για ένα όραμα. Ο πολίτης, έχει τους δικούς του λόγους, επί τη βάση των οποίων κάνει αυτό. Οι λόγοι, μπορεί να διαφέρουν μεταξύ

τους. Μπορεί να εξαρτώνται από την πίστη του σ' ένα σύμβολο, σε μια σημαία, σε μια μνήμη, από το βραχυπρόθεσμο συμφέρον του, από τον λεπτό υπολογισμό των επιπτώσεων, που η ψήφος μπορεί να έχει στα αποτελέσματα, από τη δύναμη ενός παραδοσιακού δεσμού κλπ. Λοιπόν, πώς μπορεί να υποστηριχθεί ότι η ψήφος του πολίτη είναι «λαθεμένη» ή «παράλογη»;

Το πρόβλημα μάλλον βρίσκεται στο ότι δεν γίνεται κατανοητή η «λογική» της ψήφου κι εδώ φυσικά ανοίγεται το πεδίο της καρποφόρας συζήτησης και αντιπαράθεσης των ερμηνειών των εκλογικών αποτελεσμάτων.

Η εκλογική μάχη δίνεται για τη μορφοποίηση, επιβεβαίωση και τροποποίηση των προτιμήσεων των πολιτών. Γι' αυτό σε μια εκλογική μάχη φυσικό είναι να παίξει πρωτεύοντα ρόλο η εμπιστοσύνη, που ίσως είναι το αληθινό πολιτικό «νόμισμα». Η εμπιστοσύνη συνδέεται αναπόφευκτα με το χρόνο και μάλιστα, με τα μεγάλα χρονικά διαστήματα.

Σε μια εκλογική μάχη, η πολιτική συζήτηση ή συνηματολογία, αποτελείται από μια αλυσίδα υποσχέσεων. Αυτές λειτουργούν, μόνο όταν υπάρχει εμπιστοσύνη.

Δεν παίζει σημαντικό ρόλο η εμπιστοσύνη στις ιδιωτικές υποθέσεις του πολίτη; Δίνει κανένας χρήματα σε κάποιον που δεν τον εμπιστεύεται; Γιατί να μην ισχύει το ίδιο και στο πεδίο των δημόσιων υποθέσεων του, με το οποίο συνδέεται κατ' εξοχήν και η πολιτική;

Πράγματι, η πολιτική εμπιστοσύνη συνδέεται με τα μεγάλα χρονικά διαστήματα. Αφορά το κόμμα, την πολιτική του πράξη και την οργάνωσή του.

Η πολιτική ως ενδεχόμενο θέαμα, καρφωμένη στη μικρή χρονική περίοδο, δεν αμοιβεί. Δεν έχει τ' αναμενόμενα αποτελέσματα. Αντίθετα γίνεται boomerang, γιατί δεν διαθέτει το πολιτικό «νόμισμα», την εμπιστοσύνη.

Το κεφάλαιο «εμπιστοσύνη» συσσωρεύεται με τον καιρό. Δίχως αυτό, έχουμε μόνο πολιτική «κινδύνων».

Τελευταίως, μιλάνε για σύγχρονο ή νέο πρόσωπο άσκησης πολιτικής. Μέχρι τώρα τουλάχιστον, αυτό που ονομάζεται νέο πρόσωπο άσκησης πολιτικής, χαρακτηρίζεται από το παλιό κλασικό εθνικό μας κακό, την έλλειψη σοβαρότητας.

Προσωπικά νομίζω ότι σύγχρονο πρόσωπο άσκησης πολιτικής σημαίνει απλά, σοβαρότητα. Οι πολιτικοί να επιλαμβάνονται σοβαρά των προβλημάτων (πχ. να ονομάζουν ΕΣΥ, μόνο ένα ΕΣΥ, να μη λένε δημοκρατικό εκλογικό σύστημα την ενι-

σχυμένη ή τις δύο Κυριακές), να διακρίνουν ανάμεσά τους τα πιο σημαντικά για το σύνολο, να 'ναι σταθεροί στις τελευταίες πεποιθήσεις τους και να 'ναι διατεθειμένοι να τις αναθεωρήσουν μόνο μετά από επιμελή και βασανιστική εξέταση των λόγων της αλλαγής τους.

Τώρα, που ένα σοβαρό μέρος ψηφοφόρων αρνήθηκε και τη δεύτερη Κυριακή την ψήφο, στις κυβερνητικές υποσχέσεις μιας μεταρρυθμιστικής πολιτικής, που δεν πραγματοποιείται προς την κατεύθυνση της δημοκρατίας και της κοινωνικής δικαιοσύνης, καλά θα κάνει η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ να τα ξανασκεφθεί όλα αυτά καλά και να κάνει τις δημοκρατικές της προσαρμογές.

Το ίδιο, για διαφορετικούς λόγους βέβαια πρέπει να κάνει και το κόμμα, φιλελεύθερη ΝΔ. Του υπενθυμίζω ότι αν το φιλελεύθερη ΝΔ, έχει σχέση με το φιλελευθερισμό, δεν μπορεί να έχει σχέση και με καλπονοθευτικά συστήματα. Του υπενθυμίζω επίσης, ότι η Ελλάδα από τις τεχνητές «αυτοδύναμες» κυβερνήσεις, κέρδισε μόνο τον τίτλο της υποανάπτυκτης ή προς ανάπτυξη χώρας.

Η λεγόμενη Αριστερά, πρέπει αμέσως να επενδύσει με ικανότητα και αποτελεσματικότητα το αυξημένο της κεφάλαιο εμπιστοσύνης.

Τα κόμματα που ενδιαφέρονται για την τεράστια πλειοψηφία των Ελλήνων, ας ανταποκριθούν στις λογικές προσδοκίες των πολιτών, που έχουν μέσα στο μυαλό τους, τη δίκαιη κατανομή των θυσιών και ευεργετημάτων και την πίστη στις δυνατότητες καλύτερευσης της κοινωνίας μας.

Δεν φαίνεται ποια άλλη κατεύθυνση μπορεί να έχει μια υπόθεση δημοκρατικής αλλαγής και ανάπτυξης του τόπου.

Αλλά αυτό, είναι ακριβώς εκείνο πάνω στο οποίο αξίζει τον κόπο να συζητήσουν, να τσακωθούν αν είναι αναγκαίο και οπωσδήποτε να εργασθούν, φυσικά με σύγχρονο τρόπο. Δηλαδή με σοβαρότητα. και η δημοκρατική σοβαρότητα αρχίζει από την αναλογική στις βουλευτικές εκλογές.

Καιρός είναι πια, τα δύο μεγάλα κόμματα, που είναι έκδηλα καθυστερημένα στα θέματα της δημοκρατίας, να εκσυγχρονισθούν. Το απαιτεί το καλό του τόπου μας.

Η χούντα ως γνωστό μπλοκάρισε τη δημοκρατία εν τω γενάσθαι. Τα δύο μεγάλα κόμματα, ανεξάρτητα από τις προθέσεις τους, με τα εκλογικά τους συστήματα, μπλοκάρουν τις δημοκρατικές διεργασίες στα πρώτα τους βήματα, μ' αποτέλεσμα η δημοκρατία μας να παραμένει ανώριμη και θνησιγενής.

Μπλοκάρουν και εκφυλίζουν τη Δημοκρατία μας και δεν την αναβαθμίζουν όπως ισχυρίζονται, όταν επιτρέπουν σε βουλευτές να ομιλούν στη Βουλή ως «αρχηγοί» κομμάτων φάντασμα.

Στη γειτονική Ιταλία με την πτώση του φασισμού, όταν κανένας δεν γνώριζε ποια κόμματα θα επιβίωναν, τι είδους σχέσεις θ' ανάπτυσσαν μεταξύ τους και ποια θα 'ταν η ωριμότητα του ψηφοφόρου, θέσπισαν την αναλογική ως εκλογικό τους σύστημα. Και δεν έχασαν.

Η θέσπιση της αναλογικής στις βουλευτικές εκλογές είναι ένα χρέος προς όλους μας. Και ιδιαίτερα, προς τους νέους, που αισθάνονται υποψήφιοι άνεργοι, ενώ επιθυμούν, την επαγγελματική ένταξη και την εργασία. Προς τους νέους που φοβούνται τον πυρηνικό πόλεμο και ανησυχούν για την πείνα του κόσμου. □

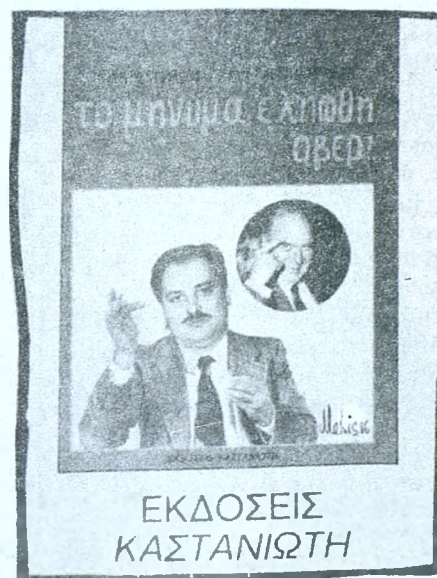

ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ

Ο ΤΡΥΠΙΟΣ ΔΡΟΜΟΣ 1986

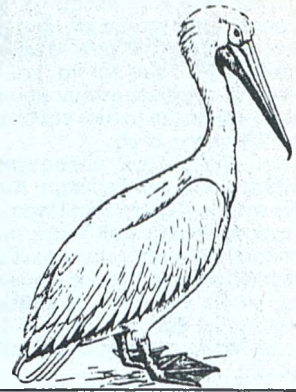
ΤΟ
ΝΕΟ
ΑΛΜΠΟΥΜ
ΤΟΥ Γ. ΙΩΑΝΝΟΥ
ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ
ΑΠΟ
ΣΗΜΕΡΑ
Σ' ΟΛΑ
ΤΑ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

ΖΗΤΕΙΣΤΕ ΤΟ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

ΠΡΕΣΠΕΣ: Συνέχεια πρώτη

του Γιάννη Φλώρου

Την τελευταία στιγμή πήραμε μια επιστολή από τις Βρυξέλλες για τις Πρέσπες και το σχετικό άρθρο του προηγούμενου τεύχους. Τεχνικοί λόγοι δεν μας επιτρέπουν να δημοσιευθεί εδώ. Ο αναγνώστης μπορεί να τη διαβάσει στις στήλες του «Διαλόγου».

Γράφαμε στο προηγούμενο τεύχος για τις μεγάλες ζημιές που έγιναν στον Εθνικό Δρυμό Πρεσπών από αμφίβολης χρησιμότητας έργα. Έργα, που προγραμμάτισαν βιαστικά και επιτόλαια τα υπουργεία Εθνικής Οικονομίας και Γεωργίας, χρηματοδότησε η Ευρωπαϊκή Κοινότητα (ως πρόγραμμα - πιλότο μάλιστα των ΜΟΠ) και εκτελούν με τρισάθλιο (αν όχι ύποπτο) τρόπο το τοπικό κύκλωμα δημοσίων υπηρεσιών και εργολάβων. Προσθέτουμε σήμερα μερικές ακόμα πληροφορίες και επιφυλασσόμαστε για τη συνέχεια, που θα είναι σίγουρα και διασκεδαστική και αποκαλυπτική.

● Έχει βουίξει η Φλώρινα από την επίσκεψη εκεί της Κοινοτικής «διερευνητικής» επιτροπής, που εμφανίστηκε δημόσια, μαζί και με τους εκπροσώπους του ΥΠΕΘΟ, ως φιλοξενούμενοι του υπεύθυνου για τις καταστροφές στις Πρέσπες εργολάβου κ. Καπαράκη. (Είναι φαίνεται η συμπάθεια του Νομάρχη Φλώρινας κ. Φ. Παπαγιάννη).

Εμείς πάντως δεν πιστέψαμε την εξωφρενική αυτή διάδοση και περιμέναμε επίσημη διάψευση από το προϊστάμενο υπουργείο. Δεν πήραμε ακόμα τίποτα. Γιατί λοιπόν μαινεται ανά τας οδούς των Αθηνών ο κ. Νομάρχης; («Έθνος» 26 Νοεμβρίου 1986). Δεν φροντίζει να συνταχθεί μια πειστική απάντηση στις κατηγορίες;

Οι πληροφορίες μας όμως από τη Φλώρινα, δεν ήταν και τόσο πλήρεις. Μας τις ολοκληρώνει η τοπική εφημερίδα «Κοινή Γνώμη» (17 Νοεμβρίου 1986) σε σημείωμα με τίτλο «Για το περιβάλλον: ήρθε στη Φλώρινα επιτροπή της ΕΟΚ».

Μας πληροφορεί λοιπόν ότι στη Φλώρινα, πέρα από την τριμελή Κοινοτική επιτροπή, ήρθαν από το ΥΠΕΘΟ ο κ. Κομνηνίδης και η κ. Ελένη Δαγρέ (είναι μαζί με τον κ. Ν. Παπαδόδημα οι αρχιτέκτονες και αρχιυπεύθυνοι του προγράμματος και της καταστροφής των Πρεσπών), καθώς και «πανεπιστημιακή ομάδα μελετών». Πρόκειται για τους κ. Ν. Μπωναζούντα και Π. Καρακατσούλη, καθηγητές του Πολυτεχνείου και της Ανωτάτης Γεωπονικής Σχολής, που δέχτηκαν να αναλάβουν από το ΥΠΕΘΟ μελέτη επιπτώσεων στο περιβάλλον «προτεινομένου δικτύου άρδευσης Μικρής Πρέσπας», ενώ γνώριζαν καλά ότι το δίκτυο έχει ήδη κατασκευαστεί!

Στις Πρέσπες πήγαν και όλοι οι υπηρεσιακοί παράγοντες, με μόνη και χαρακτηριστική εξαίρεση τους εκπροσώ-

πους της Διεύθυνσης Περιβάλλοντος του ΥΠΕΧΩΔΕ, που δεν καλέστηκαν για ευνόητους λόγους.

Στο τέλος της «εκδρομής» αυτής (πάντα κατά την τοπική εφημερίδα) «επακολούθησε σύσκεψη κατά την οποία συντονίστηκαν οι επόμενες ενέργειες όλων των φορέων που θα συμβάλλουν στην απρόσκοπτη στο εξής ανάπτυξη της περιοχής». Υπογραμμίζουμε την τελευταία φράση, που απηχεί τις απόψεις του κ. Νομάρχη και των εκπροσώπων του ΥΠΕΘΟ, γιατί αποτελεί την πιο ωμή ομολογία της νοοτροπίας που ξεπατώνει τον Εθνικό Δρυμό Πρεσπών, προς όφελος όχι των κατοίκων, αλλά των εργολάβων.

● Εμείς οι Έλληνες περηφανευόμαστε ότι είμαστε ξύπνιοι κι ότι κοροϊδεύουμε τους «κουτόφραγκους». Οι αρμόδιοι του ΥΠΕΘΟ φαίνεται όμως ότι ξεπέρασαν κάθε όριο. Να πως έχει η ιστορία, σύμφωνα με τις πληροφορίες που έχουμε στη διάθεσή μας.

Μια από τις μεγαλύτερες ζημιές έχουν γίνει με την τοποθέτηση του ιχθυογεννητικού σταθμού σε δασική περιοχή, πλάι ακριβώς στη λίμνη, εξαφανίζοντας τα υγρά λιβάδια που ήταν εκεί, με σοβαρότατες επιπτώσεις στα σπάνια πουλιά της περιοχής. Για τη θέση αυτή είχαν εκφράσει ζωηρές αντιρρήσεις και η υπεύθυνη για τη μελέτη της περιοχής οικολόγος κ. Μ. Πυροβέτση και οι αρμόδιοι της Διεύθυνσης Περιβάλλοντος του ΥΠΕΧΩΔΕ.

Σε πρώτη φάση, οι αρμόδιοι του ΥΠΕΘΟ διαβεβαίωσαν επίσημα την Κοινότητα, ότι όλοι οι εδώ παράγοντες είχαν συμφωνήσει για τη θέση του σταθμού (λέγεται ότι το ψέμα αυτό διατυπώθηκε με επίσημο έγγραφο του υπουργείου Εθνικής Οικονομίας). Οι «κουτόφραγκοι» όμως δεν πείστηκαν πλήρως και εξέφρασαν κάποιες αμφιβολίες. Χρειάζονταν αποδείξεις. Τα «παιδιά» στο ΥΠΕΘΟ βρήκαν γρήγορα τη λύση (για την οποία και υπερηφανεύονται).

Υπέβαλαν στην Κοινότητα σχέδια του ιχθυογεννητικού σταθμού με έγκριση και σφραγίδα του υπουργείου Περιβάλλοντος, άσχετα αν το ΥΠΕΧΩΔΕ είχε διατυπώσει και γραπτά τις διαφωνίες του. Και τι ήταν τα σχέδια αυτά; Μα τίποτα περισσότερο από την άδεια οικοδομής, που είχε εκδόσει το Πολεοδομικό Γραφείο Φλώρινας με εντολή του Νομάρχη. Και που καμιά σχέση δεν είχαν με την αρμόδια Διεύθυνση Περιβάλλοντος του ΥΠΕΧΩΔΕ.

Δεν είναι περίεργο που ο κ. Κουλουμπής «μένεα πνέει». Είδε κι έπαθε ο άνθρωπος ν' αποσείσει τη ρετσίνα ότι «έ-

χει νοοτροπία εργολάβου» (στο κάτω κάτω αυτό ήταν το επάγγελμά του!). Κατάφερε να περάσει από τη Βουλή και το νόμο για το περιβάλλον. Ευνοχισμένο βέβαια και κουτσό κι από τα τέσσερα πόδια. Αλλά πάντως ακόμα ζωντανό, παρά τις αντιδράσεις όλων εκείνων που τον ήθελαν στον πάγο για μερικά ακόμα χρόνια. Με τις μικροαπάτες λοιπόν των αρμόδιων του ΥΠΕΧΩΔΕ, εμφανίζεται ο κ. Κουλουμπής και προς τα έξω ότι ηγείται ενός υπουργείου Περιβάλλοντος που αδιαφορεί για τη φύση και που είναι και διπρόσωπο. Ενώ το πρώτο δεν είναι απολύτως αληθές, ενώ το δεύτερο (για τις Πρέσπες τουλάχιστον) είναι καθαρό ψέμα. Περιμένουμε για τη συνέχεια.

● Ο θόρυβος για τις Πρέσπες δεν περιορίζεται πια στα ελληνικά σύνορα. Έχει αρχίσει και απλώνεται σε όλο και ευρύτερο χώρο, όπως μας πληροφορεί η οργάνωση «Φίλοι των Πρεσπών».

Ήδη έχουν υποβάλλει διαμαρτυρίες η Ένωση Ευρωπαϊκών Γραφείων Περιβάλλοντος (ΕΕΒ), η Βασιλική Εταιρία για την προστασία των πουλιών (RSPB) και η Διεθνής Ένωση για την Προστασία της Φύσης (IUCN), ενώ μελετούν την υπόθεση με μεγάλη ανησυχία το Διεθνές Γραφείο Μελέτης Υδροβίων Πουλιών (I-WRB) και το Διεθνές Συμβούλιο για την Προστασία των Πουλιών (ICBP).

Σημειώνουμε ότι ο κ. Newbold, αρμόδιος για τους βιότοπους του αγγλικού υπουργείου Περιβάλλοντος, στις δύο ομιλίες του που έκανε στην Αθήνα την περασμένη εβδομάδα, αφιέρωσε το μισό του χρόνου στο πρόβλημα των Πρεσπών και κατάγγειλε την κυβέρνηση για τις ενέργειές της. Αντίστοιχη θέση πήρε και ο Δανός ορνιθολόγος κ. Joensen.

Έτσι λοιπόν, χάρη στα κατώματα των αρμόδιων του ΥΠΕΘΟ, θα γίνουμε και διεθνώς ρεζίλι. Μα καλά, πολιτική ηγεσία δεν υπάρχει ούτε και σ' αυτό το Υπουργείο;

Χίτσκοκ

Φρανσουά Τρυφώ

ΓΙΑ ΤΙΣ ΓΙΩΤΕΣ
ΚΑΙ
ΓΙΑ ΠΑΝΤΑ

ΕΠΙΤΕΛΟΥΣ
— ΓΙΑ ΟΛΕΣ —
ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

Ύψιλον/βιβλία

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΑΙΩΝΑ
300 ΣΕΛΙΔΕΣ - 270 ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΠΗΖΕΤΑΙ ΣΥΜΕΧΟΣ ΣΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΕΛΕΙΑ

Ύψιλον/βιβλία

Ζ. Πιηής 34-10681 ΑΘΗΝΑ

ΤΗΛ. 3638257

ΔΙΑΝΟΜΗ

«Όταν θα εγκαθιδρυθεί το σοσιαλιστικό σύστημα, όλοι οι εργαζόμενοι, όλοι οι εργάτες θα εισπράξουν τα αποτελέσματα της συλλογικής εργασίας και τα πλεονεκτήματα από τη χρήση και την τελειοποίηση των μηχανών. Ο πλούτος θα αυξηθεί πολύ γρήγορα, γιατί οι εργάτες θα δουλεύουν για τα δικά τους συμφέροντα και όχι για τους καπιταλιστές. Οι ώρες εργασίας θα μειωθούν, οι εργάτες θα κερδίζουν περισσότερο και η ζωή τους θα μεταμορφωθεί».

(Λένιν. Προς τους φτωχούς αγρότες. 1903).

«Ο σοσιαλισμός μπορεί να υπερισχύσει και θα υπερισχύσει οπωσδήποτε στον αγώνα του εναντίον του καπιταλισμού, διότι μπορεί να τροφοδοτήσει με υπέροχα παραδείγματα εργατικότητας ένα σύστημα παραγωγής πολύ πιο εξελιγμένο από το καπιταλιστικό. Ο σοσιαλισμός μπορεί να κάνει την κοινωνία πιο πλούσια και να της δώσει πιο πολλά προϊόντα από όσα της επιτρέπει να έχει ο καπιταλισμός».

(Στάλιν. Λόγος στην πρώτη σύνοδο των σταχανοβιτών της ΕΣΣΔ. 1935).

«Η σοσιαλιστική άμιλλα των μαζών για την κάλυψη των πεντάχρονων πλάνων αποδεικνύει τις δημιουργικές δυνατότητες των εργατών, των αγροτών και των διανοουμένων, οι οποίοι απέδειξαν σ' όλο τον κόσμο τις ικανότητές τους να μετατρέπουν τα πλάνα και τις ντιρεκτίβες του κόμματος σε πραγματικότητα του καιρού μας».

(Κοσσούγκιν. Ομιλία στο 25ο συνέδριο του ΚΚ της ΕΣΣΔ. 1976).

«Το κόμμα καλεί τους εργαζόμενους της χώρας των σοβιέτ, να ενισχύσουν την υπόθεση του σοσιαλισμού και της ειρήνης με πρωτοποριακή δουλειά στο εργασιακό μέτωπο του πεντάχρονου. Ως το τέλος του χρόνου μένει λίγος καιρός. Το καθήκον κάθε εργασιακής συλλογικότητας είναι να τον χρησιμοποιήσει με τα μέγιστα αποτελέσματα.

Εργαζόμενοι της Σοβιετικής Ένωσης αναπτύξτε τη σοσιαλιστική άμιλλα! Αυξήστε τους ρυθμούς κίνησης προς τα εμπρός, μην επιτρέπετε εφησυχασμό και αδιαφορία. (Εφημερίδα Πράβδα, όργανο της ΚΕ του ΚΚΣΕ. 20 Οκτωβρίου 1986).

Ο καθένας ανάλογα με την ιδιωτική του πρωτοβουλία

της Τέτας Παπαδοπούλου

Όσοι πληροφορήθηκαν την ειδηση από το βραδινό δελτίο της ΕΡΤ-1 δεν πίστευαν τα μάτια τους. Όσοι τη διάβασαν την άλλη μέρα στις εφημερίδες σκέφτηκαν ίσως το δαίμονα του τυπογραφείου. Όμως τίποτα περιεργό δεν είχε συμβεί. Η ειδηση ήταν ολόσωστη. Ιδού.

Στην ΕΣΣΔ στις 19 Νοεμβρίου τα 1.500 μέλη του ανωτάτου σοβιέτ ενέκριναν ομόφωνα —τι σύμπνοια!— το νομοσχέδιο για την αυτοαπασχόληση ή ιδιωτική εργασία, σύμφωνα με το οποίο από την 1η Μαΐου 1987 επιτρέπεται η λειτουργία στη χώρα ιδιωτικών οικογενειακών επιχειρήσεων σε τριάντα τομείς της βιοτεχνίας και παροχής υπηρεσιών.

Από την ερχόμενη πρωτομαγιά λοιπόν οι σοβιετικοί εργαζόμενοι, αλλά και οι μαθητές που έχουν συμπληρώσει το 16ο έτος της ηλικίας τους, οι φοιτητές, οι νοικοκυρές και οι συνταξιούχοι μπορούν να ζητήσουν άδεια από το κράτος είτε για να δουλέψουν ως τσαστνίκ (ειδικευμένοι εργάτες που δουλεύουν για λογαριασμό τους) είτε για να φτιάξουν τη δική τους μικρή επιχείρηση, υπό τον όρο όμως ότι μαζί τους θα εργάζονται μόνο τα μέλη της οικογένειάς τους και όχι έμμισθοι υπάλληλοι. Είναι αυτονόητο φυσικά ότι ο νέος νόμος δεν παρέχει την πολυτέλεια της επιλογής μεταξύ κρατικής και ιδιωτικής δουλειάς. Απλώς στα περιθώρια της πρώτης, δηλαδή στον ελεύθερο χρόνο, θα ασκείται η δεύτερη.

Ο νέος νόμος επιτρέπει τη δημιουργία μικρών ιδιωτικών βιοτεχνιών, που θα παράγουν ή θα επιδιορθώνουν ρούχα, παπούτσια, πλεκτά, κεντήματα, χαλιά, έπιπλα, κεραμικά, παιχνίδια, τουριστικά είδη. Επιτρέπει επίσης να ανοίξει κανείς συνεργείο αυτοκινήτων, κουρείο ή κομμωτήριο, καφενείο, μαγειρείο ή να επιδιορθώνει τηλεοράσεις και ραδιόφωνα. Οι ειδικευμένοι εργάτες μπορούν επίσης να χτίζουν ντάτσες και να ανακαινίζουν ή να επισκευάζουν διαμερίσματα. Τέλος οι ιδιοκτήτες αυτοκινήτων μπορούν να τα χρησιμοποιούν και ως ταξί.

Το «new look» που επιχειρεί να δώσει στην ΕΣΣΔ ο Μιχαήλ Γκορμπατσώφ συνεχίζεται. Αυτή τη φορά πρόκειται για τη διακριτική γοητεία της ιδιωτικής πρωτοβουλίας έστω και περιορισμένης σε αυστηρά πλαίσια έστω και στην πιο

απλή της μορφή. Φαίνεται πάντως ότι η κοιτίδα του σοσιαλισμού αρχίζει να αντλεί από τις εμπειρίες των αδελφών χωρών της ανατολικής Ευρώπης όπως π.χ. η Ουγγαρία αλλά και πρώην αδελφών χωρών όπως η Κίνα. Εξάλλου ο εισηγητής του νομοσχεδίου και πρόεδρος της κρατικής επιτροπής για εργατικά και κοινωνικά θέματα Ιβάν Γκλαντγκίν στην ομιλία του πριν από την ψηφοφορία αναφέρθηκε σαφώς στο ουγγρικό πείραμα του Καντάρ και στο κινέζικο του Ντεγκ - Σιαο-Πιγκ.

Φυσικά ο νέος νόμος δεν πέφτει ως κεραυνός εν αιθρία, αλλά κατά ένα μεγάλο μέρος έρχεται να επισημοποιήσει και να ενσωματώσει μια ήδη υπάρχουσα κατάσταση. Η δεύτερη δουλειά ή μαύρη εργασία και η αντίστοιχη μαύρη αγορά αποτελούν κοινό μυστικό στη Σοβιετική Ένωση και συνιστούν ένα τεράστιο κύκλωμα παράλληλης οικονομίας. Σε εκατομμύρια υπολογίζονται οι σοβιετικοί πολίτες οι οποίοι μετά τη νόμιμη δουλειά τους, αυτήν που ονομάζεται συμμετοχή στην κοινωνική παραγωγή, έχουν και κάποια άλλη ιδιωτική εργασία ή επαγγελματική δραστηριότητα. Μπορεί βέβαια να μη μιλάνε ανοιχτά για το «φόν» όμως κατά βάθος όλοι γνωρίζουν, όλοι σχεδόν εξυπηρετούνται ή επωφελούνται και πάει λέγοντας.

Σ' αυτή τη δεύτερη δουλειά χρησιμοποιούν συνήθως υλικά τα οποία προμηθεύονται ή αφαιρούν από τις αποθήκες της κρατικής επιχείρησης στην οποία εργάζονται. Εξ ου και το ανέκδοτο όπου στο ερώτημα, γιατί η Σοβιετική Ένωση είναι η πιο πλούσια χώρα στον κόσμο, η απάντηση είναι:

Διότι παραπάνω από μισό αιώνα οι πάντες κλέβουν το κράτος και ακόμα μένει κάτι για να κλαπεί.

Ο νόμος για την ιδιωτική εργασία σί-

γουρα αποσκοπεί να βάλει κάποια τάξη στο χάος της σοβιετικής παραοικονομίας. Οι ως τώρα παράνομοι νομιμοποιούνται άρα θα δηλώνουν πλέον τις δραστηριότητές τους και δεν θα φοροδιαφεύγουν όπως πριν. Επιπλέον όσοι ξεκινήσουν από εδώ και πέρα, θα ελεγχθούν ευκολότερα. Τέλος, για τα εργαλεία, υλικά κτλ. που θα χρειάζονται οι ενδιαφερόμενοι θα αποτείνονται αρμοδίως πλέον στο κράτος.

Ωστόσο όλα αυτά αφορούν λίγο πολύ τους τεχνικούς της οικονομίας. Η ουσία βρίσκεται αλλού. Εβδομήντα χρόνια μετά από την οκτωβριανή επανάσταση η οποία υπήρξε από ελπίδα έως πανάκεια για τον επί γης παράδεισο, μετά από τόσα επιτυχή πεντάχρονα πλάνα, μετά από τέτοια σοσιαλιστική εργατική άμιλλα και ιεροποίηση του σταχανοβτισμού, το κράτος αναγκάζεται να αναγνωρίσει επίσημα ότι δεν μπορεί να προσφέρει στους πολίτες του ένα ανεκτό βιοτικό επίπεδο. Σταματάει λοιπόν να κάνει τα στραβά μάτια και θεσμίζει ό,τι προηγούμενως θεωρούσε παράνομο και παρασιτικό. Λέει στους εργαζόμενους ότι αν θέλουν περισσότερα αγαθά, ποιότητα ζωής, καλύτερη παροχή υπηρεσιών θα πρέπει να αποταθούν... στην ιδιωτική τους πρωτοβουλία.

Σα να λέμε, χάλασε η τηλεόρασή σας; Το κρατικό κατάστημα θα την επισκευάσει μετά από οκτώ μήνες, ενώ ο ιδιώτης τεχνίτης θα την έχει έτοιμη σε λίγες μέρες. Μήπως έχει βλάβη η υδραυλική εγκατάσταση του διαμερίσματός σας; Δυστυχώς υπάρχει μεγάλη σειρά προτεραιότητας στην αρμόδια κρατική υπηρεσία. Αν δεν θέλετε να περιμένετε, φωνάχτε τον ιδιώτη υδραυλικό, αυτός θα έρθει αύριο το πρωί.

Και δια του λόγου το αφαλές διαβάζουμε στο «Ριζοσπάστη» στις 23 Νοεμβρίου συνέντευξη του εισηγητή του νόμου κ. Γκλαντγκίν όπου μεταξύ άλλων αναφέρει ότι:

«Στην πρακτική δραστηριότητά τους οι κρατικές και συνεταιριστικές επιχειρήσεις και οργανώσεις δεν ικανοποιούν ακόμα απόλυτα τη ζήτηση που υπάρχει σε προϊόντα. Αυτό εξηγείται με τις ελλείψεις στην ανάπτυξη της υλικής τους βάσης, για την αντιμετώπιση των οποίων θα χρειασθούν και μέσα και χρόνος. Εξηγείται ακόμα και με τα προβλήματα σε μια σειρά τομείς ευέλικτης λειτουργίας των κρατικών και συνεταιριστικών επιχειρήσεων. Δεν είναι μυστικό ότι η απαιτητικότητα σε προϊόντα ποιότητας αυξάνεται, δεδομένου ότι εμείς έχουμε στο κέντρο της προσοχής μας τον άνθρωπο και τις ανάγκες του. Αυτό μπορεί να εκπληρωθεί με επιτυχία και με τη βοήθεια της ατομικής απασχόλησης».

Λίγο αν αποκωδικοποιήσει κανείς τις τυποποιημένες εκφράσεις και την επίσημη γλώσσα, γίνεται εξαιρετικά σαφές αυτό που εννοεί ο σοβιετικός αξιωματούχος.

Πάντως ο κ. Γκλαντγκίν και στη συνέντευξή του στο «Ριζοσπάστη», αλλά ιδίως στην εισήγησή του προς τους 1.500 αντιπροσώπους του ανωτάτου σοβιέτ —έχοντας ελαφρώς πίσω του τον υπερμεγέθη αδριάντα του Λένιν ο οποίος δεσπόζει στην αίθουσα— τόνισε πόσο ο νέος νόμος είναι σύμφυτος με τις αρχές της σοσιαλιστικής οικονομίας. Είπε επίσης ότι δεν πρόκειται για επιστροφή στο παρελθόν, ότι η εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο έχει οριστικά καταργηθεί στην ΕΣΣΔ, ότι απλώς και μόνο πρόκειται για τη νομιμοποίηση των «μικρών επαγγελμάτων».

Τώρα το τι σκεφτόταν ο Λένιν από το ύψος του αδριάντα του παρακολουθώντας τον κ. Γκλαντγκίν να επιχειρηματολογεί και τους 1500 αντιπροσώπους των σοβιέτ να τον χειροκροτούν χωρίς σταματημό —το φιλάκι της ΕΡΤ-1 αποθανάτισε τον ενθουσιασμό και τη συγκίνηση— είναι λιγάκι παρακινδυνευμένο να το υποθέσει κανείς. Ίσως να απορούσε. Ίσως να σκεφτόταν τη διαλεκτική των αντιφάσεων.

Λίγες μέρες πριν από την ψήφιση του νόμου για την ιδιωτική εργασία κυκλοφόρησε μεταφρασμένη στα ελληνικά η «Πράβδα». Όσοι τη διάβασαν θα θυμούνται ίσως ότι στην πρώτη σελίδα, εκτός από εκείνη την αλησμόνητη φωτογραφία της συντροφίσσας Άλλα Νικολάεβνας Όλετσιοκ η οποία καθοδηγεί επί τριάντα χρόνια την μπριγάδα των ελαιοχρωματιστών της κρατικής επιχείρησης στην πόλη Ζντάνωφ, υπήρχε ένα τεράστιο κύριο άρθρο με τίτλο «Καθώς ο χρόνος τελειώνει, να εργαστούμε πρωτοπόρα». Με το κείμενο αυτό το κόμμα καλούσε τους εργαζόμενους να δώσουν και την τελευταία τους πνοή, για την επιτάχυνση της ανάπτυξης της χώρας, για τη λαϊκή οικονομία, για «την τιμή του σοβιετικού ροήτρου». Ταυτοχρόνως τους επιτιμούσε, διότι δεν κάλυψαν τα πλάνα «εξόρυξης πετρελαίου, παραγωγής χημικών λιπασμάτων, συνθετικής πίσσας, πλαστικών, έγχρωμων τηλεοράσεων», κ.ά.

Τι θα διαλέξουν άραγε οι σοβιετικοί πολίτες; Τη γραμμή του κόμματος ή την ιδιωτική της εργασία; Θα αναλωθούν για να καλύψουν τα κρατικά πλάνα ή θα δουλέψουν για να πάει καλά η οικογενειακή τους επιχείρηση; Και τέλος αν τα καταφέρουν αυτές οι επιχειρήσεις, αν πάνε καλά, θα θελήσουν ίσως να επεκταθούν. Ποια θα είναι τότε η επόμενη νομοθετική ρύθμιση σχετικά με τη σοσιαλιστική ιδιωτική πρωτοβουλία; □

ΑΛΑΝΤΟΥΣ ΧΑΞΕΛΕΥ

Κίτρινο Κρόουμ

Μέ το *Κίτρινο Κρόουμ* ο Άλαντους Χάξελεϋ καθιερώνεται παγκόσμια σαν ό ταλαντούχος στυλίστας συγγραφέας, και προαναγγέλει τόν άριστουργηματικό *Θαυμαστό καινούργιο κόσμο*.

Ένα βιβλίο που απολαμβάνει κανείς μιά μοναδική κοινωνική κριτική όπως επίσης τό χιούμορ, τό πνεύμα καί τήν φαντασία που αποπνέει ή κάθε του σελίδα.

Κυκλοφορεί

Ένα
συναρπαστικό
μυθιστόρημα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ
Μαυρομιχάλη 9.
ΑΘΗΝΑ 10679
ΤΗΛ. 3607744 – 3604793

Ο Χάρρυ Κλυνν δεν είναι για γέλια

«Πουλημένοι γραφιάδες, μαλάκες, λεσβίες και αδελφές, ύπουλοι εχθροί της Δημοκρατίας!». Οι χαρακτηρισμοί ανήκουν στον Χάρρυ Κλυνν και σύμφωνα με το «Έθνος» (24/11/1986) τους εκτόξευσε το βράδυ της Κυριακής (23/11/1986), από τη σκηνή του «Ορφέα», κατά του συγκροτήματος Λαμπράκη. Η αιτία ήταν μια κριτική που είχε γράψει στο «Βήμα» η Ελένη Βαροπούλου.

Θα ακούσε αυτό μόνον το απόσπασμα του Χάρρυ Κλυνν για να ολοκληρώσει, κατ' αντιδιαστολή, το πορτρέτο του καλλιτέχνη. Κάθε μία από τις λέξεις εγκαλεί έναν ολόκληρο κόσμο και ως άθροισμα είναι όμοιο με την αιχμή της φασιστικής ιδεολογίας εναντίον των διανοουμένων. Μόνη διαφορά, το γεγονός ότι δεν αναφέρεται και στους Εβραίους. Ας πάρουμε, λοιπόν, τους χαρακτηρισμούς έναν προς έναν.

«Πουλημένοι γραφιάδες», δηλαδή διανοούμενοι που δεν διαθέτουν άλλο εφόδιο πέρα από τη διανοητική τους εργασία, την οποία πουλάνε. Μοναδική τους εξουσία αυτό που παράγουν και το νόημά του. Για να ακυρωθεί αυτό το νόημα, για να στιγματισθεί ο παραγωγός του, ο Χάρρυ Κλυνν επικαλείται την εργασιακή σχέση που τους χαρακτηρίζει και τη μετατρέπει σε ύβρη. Η ιδέα που θέλει να υποβάλλει είναι απλή: αυτοί οι άνθρωποι στερούνται ανεξαρτησίας. Συνεπώς, το νόημα των γραφόμενων τους είναι υπονομευμένο.

«Μαλάκες», δηλαδή προσηλωμένοι σε αρχές που δεν μετατρέπονται σε χρήμα και δύναμη. Ρομαντικοί κουλουριάρηδες δίχως την αίσθηση του ρεαλισμού, θεματοφύλακες κάποιων παρωχημένων αξιών που λειτουργούν ως εμπόδιο στην ασκήτη λογική τη δική μας που δεν έχει άλλο αξίωμα πέρα από την πάρτη μας.

«Λεσβίες κι αδελφές», δηλαδή άτομα με διαφορετική ηθική από τη δική μας, φιλήδονα και ανατρεπτικά, που μπερδεύουν τους ρόλους και τα φύλα, άτομα μισητά και ποθητά ταυτοχρόνως. Σόδομα και Γόμορα που πρέπει να παραδοθούν στο καθαρτήριο πυρ.

«Ύπουλοι εχθροί της Δημοκρατίας», δηλαδή αντίπαλοι της δικτατορίας των πολλών, άτομα που δε διστάζουν να στραφούν εναντίον του ρεύματος αν πρόκειται έτσι να υπερασπίσουν ακριβώς τις δημοκρατικές αρχές.

Κοντολογίς, άτομα ανατρεπτικά κάθε μορφής αυταρχικής εξουσίας!

Απέναντι σ' όλους αυτούς ο Χάρρυ Κλυνν παρουσιάζεται ως ηθικός και υγιής, πλούσιος ρεαλιστής κι επιτυχημένος κωμικός, μέλος του ΚΚΕ, συνεργάτης αριστερής εφημερίδας, πρώην συνεργάτης των «Νέων», αντιπρόεδρος αθλητικού σωματείου Α' κατηγορίας, αγαπητός στο κοινό του, παρ' ολίγον βουλευτής και δήμαρχος. Δικαιούται, λοιπόν, μ' αυτούς τους τίτλους να εμπορευτεί τίμια το κάθε τι, ν' απλώσει την πραγμασία του σαν τους εμπόρους των πανηγυριών, να δώσει στον καθένα ό,τι επιθυμεί, λίγο μπουτί, λίγο στήθος, λίγο πρόεδρο της Δημοκρατίας και λίγο αιμόφυρτο Ναπολέοντα Σουκατζιδη. Ο Χάρρυ Κλυνν δικαιούται να εμπορευτεί τα πάντα, ακριβώς γιατί δεν πιστεύει σε τίποτα έξω από τον εαυτό του.

Απέναντι σε όσους του ασκούν κριτική, η στάση του είναι απλή: να τους τρομοκρατήσει, θέλει να τους πτοήσει και να τους επιβάλλει τη σιωπή. Ανάμεσα στον ίδιο και το κοινό του δεν αναγνωρίζει κανένα διαμεσολαβητή, καμία εξουσία. Ένας είναι ο σατράπης κι όλοι οφείλουν να τον δοξάζουν. Πρώτος στόχος, λοιπόν, η εφημερίδα «η οποία ακόμα επιτρέπει στην εν λόγω κυρία ασυστόλως να γράφει» (Πρώτη 24/11/1986). Κι ο επόμενος;

«Εδώ πρόκειται για μπίζνες παιδί μου!», κι αν κανείς μας τη βγει, ε, τότε, άμα λάχει, λέμε και στον κόσμο «να βγει στη Σταδίου και να ξανακάψει το "Βήμα"» (Έθνος 24/11/1986).

Μήπως αυτό σας θυμίζει τίποτα;

Σημειωματάριο ειδήσεων

Τι λέτε; Πάμε σινεμά; Βέβαια είναι η εποχή που συγκεντρώνει κατ' εξοχήν το ενδιαφέρον του κινηματογράφου κοινού αυτή η περίοδος και όλοι, λίγο ως πολύ, μια φορά την εβδομάδα, θα δούμε και μια ταινία στα χειμερινά σινεμά.

● Για τους κινηματογράφοφιλους και μη, η εκπομπή «Πάμε σινεμά... δίχως κόπια και γυαλιά» που μεταδίδεται από το Β' Πρόγραμμα της ΕΡΤ-1 κάθε Πέμπτη βράδυ στις 8, μπορεί να αποτελέσει ένα μικρό οδηγό επιλογής για τα ασπρόμαυρα ή έγχρωμα κινηματογραφικά βράδια σας...

Καθώς ο κινηματογράφος είναι χώρος ονείρου και συναντήσεων το «ανθολόγιο χειμερινών ταινιών» της εκπομπής συμπληρώνει τις σελίδες του με συνεντεύξεις, ηχητικά ντοκουμέντα, μικρά αφιερώματα και ταινίες προσεχώς.

Στο πρόγραμμα των εκπομπών αυτού του μήνα που άνοιξε χθες (4/12) με ένα αφιέρωμα στον γαλλικό κινηματογράφο περιλαμβάνονται:

— Η όπερα στον κινηματογράφο, με αφορμή την ταινία του Τζεφρέλλι **Οθέλλος** (Πέμπτη 11/12)

— Ματιές στον αγγλικό κινηματογράφο, για την ταινία **Μόνα Λίζα**, του Νηλ Τζόρνταν (που θα προβληθεί τα Χριστούγεννα) και το **Ένα Ζήτη και δυο μηδενικά** του Πήτερ Γκρηναγουέη με τη συμμετοχή του σκηνοθέτη (18/12).

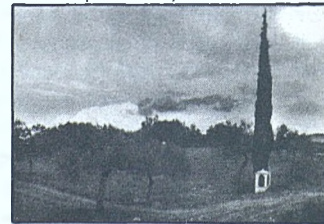
— Τέλος τα Χριστούγεννα και την Πρωτοχρονιά δυο ειδικές εκπομπές «εφ' όλης της ύλης» με μια επιλογή από τις καλύτερες μουσικές για τις ταινίες που προβλήθηκαν στην Ελλάδα το 1986, μαζί με κάποια μουσικά δώρα, που οι παραγωγοί της εκπομπής (Χριστίνα Τσεκούρα και Θάνος Φουργιώτης) τα αφήνουν για να τα ανακαλύψουμε εκείνες τις

μέρες...

● Ένα εξαιρετικά ενδιαφέρον και καλαίσθητο λεύκωμα κυκλοφόρησε πρόσφατα. Τίτλος του: **Τα εικονοστάσια στο ελληνικό τοπίο**. Πρόκειται για μια συγκέντρωση και παρουσίαση της δουλειάς του ελβετού φωτογράφου Charles Weber που περιηγήθηκε τη χώρα μας κι αποτύπωσε τα μικρά αυτά εκκλησιάκια με τέχνη και ευαισθησία. Το φωτογραφικό του υλικό πέρα από το αισθητικό ενδιαφέρον που παρουσιάζει αποτελεί και μια σημαντική προσφορά για τη γνωριμία μας με το σύγχρονο ελληνικό τοπίο.

● Στα πλαίσια των εκδηλώσεων **Η Αθήνα στο Βερολίνο**, που θα γίνουν από τις 2 Δεκεμβρίου 1986 μέχρι τις 15 Ιανουαρίου 1987 στο Ινστιτούτο Γκαίτε επισημαιομε την έκθεση Ελλήνων ζωγράφων που εργάστηκαν στη Γερμανία (Αλ. Ακριθάκης, Βλ. Κονιάρης, Στ.

Λογοθέτης, Κ. Ξενάκης, Κ. Τσόκλης, Γιάννης Ψυχοπαίδης) στη γκαλερί **Πιερίδη**. Εξάλλου την Τρίτη 2/12, ο καθηγητής Βίλαντ Σμιτ θα δώσει διάλεξη με θέμα **Ο Τζόρτζιο ντε Κίρικο και η Ελλάδα** την Τετάρτη 10/12, θα γίνει συζήτηση με θέμα **Πολιτιστική ταυτότητα — η Ελλάδα στην Ευρωπαϊκή κοινότητα της εποχής μας**. Συμμετέχουν οι: Νίκος Δήμου, Χρήστος Γιανναράς, Άλκη Κυριακίδου - Νέστορος, Κωνσταντίνος Τσουκαλάς, ενώ συντονίζει ο Δημήτρης Τσάτσος. Για τη συνέχεια των εκδηλώσεων θα επανέλθουμε στο επόμενο τεύχος.

● Στο Γαλλικό Ινστιτούτο Αθηνών θα παρουσιαστεί από 3/12 μέχρι 20/12, η έκθεση «**Η φωνή τώρα και αλλού**» που αναφέρεται στις διάφορες όψεις του θέματος της ανακάλυψης της φωνής, τόσο στον τομέα σ' εκείνον της σύγχρονης μουσικής— τώρα. Παράλληλα με την έκθεση των φωτογραφικών πανών ο επισκέπτης ακολουθεί και μια ηχητική διαδρομή που αποτελείται από 15 μαγνητοταινίες που παίζουν αυτομάτως σε κίνηση όταν περνάει κάποιος μπροστά από τα πανώ.

● Κυκλοφόρησε το τεύχος 59 του περιοδικού **ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ**. Από την ενδιαφέρουσα και πλούσια ύλη του αντιγράφουμε ενδεικτικά: *Αναφορά στον Αλέξανδρο Παπαναστασίου, Η Ιστορία της ελληνικής γλώσσας στην Κύπρο, Toni Grand: Ένας σύγχρονος γλύπτης, Το παιχνίδι του «κενού» και του «μη κενού», Συζήτηση με τον Wolf Vostell, Αθηναϊκές ιστορικές αρχιτεκτονικές μνήμες.* Επίσης θα βρείτε συνεντεύξεις, κριτικές, σχόλια κ.ά.

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

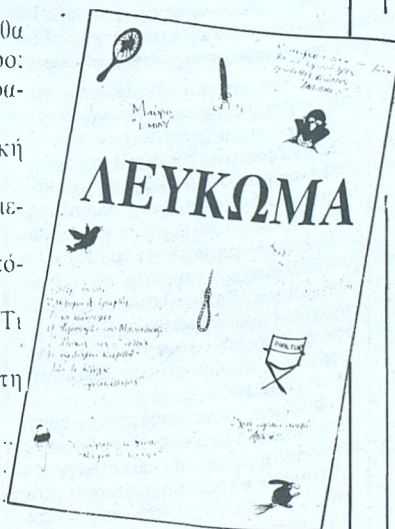

● Όσοι έχουν ξεχάσει τα παλιά παιδικά και εφηβικά λευκώματα μπορούν για λίγο να ξαναγίνουν ξένοιαστοι και κεφάτοι αν ξεφυλλίσουν το **Λευκωμα** που εξέδωσαν ο Γ. Δαμιανός (σκίτσα) και ο Δ. Κουμάνταρος (κείμενα). Μια έξυπνη και χαριτωμένη ιδέα που υλοποιήθηκε και που μπορεί να διασκεδάσει εσάς και τους φίλους σας.

ΕΝΑ ΛΕΥΚΩΜΑ... ΓΙΑ «ΜΕΓΑΛΟΥΣ»

- Ποιο παιδικό σας παιχνίδι θα θέλατε να σας ξανακάνουν δώρο;
- Τι εκπομπή θα κάνατε στο ραδιόφωνο;
- Μια ιδέα για κινηματογραφική ταινία.
- Αν είσασταν μάγος σε τι θα μεταμορφωνόσασταν;
- Ποιο είναι το πιο ερωτικό απόσπασμα που έχετε διαβάσει;
- Βαδίζετε και παρμιλάτε. Τι λέτε;
- Τραγούδια που συνόδεψαν τη ζωή σας.

**ΣΕ ΕΚΔΟΣΗ ΚΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΔΗΜΗΤΡΗ ΚΟΥ-
ΜΑΝΤΑΡΟΥ, ΣΚΙΤΣΑ ΓΙΑΝΝΗ ΔΑΜΙΑΝΟΥ**

ΣΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Σ. ΜΑΡΑΘΙΑΣ, Ζαλόγγου 1

ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

Με θέμα **Αλέξανδρος Παπαναστασίου: οι κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές αντιλήψεις του** η Πάντειος οργανώνει συνέδριο που αρχίζει σήμερα Παρασκευή 5/12/86 και θα συνεχιστεί ως την Κυριακή 7/12. Το πρόγραμμα προβλέπει πέντε θεματικούς κύκλους που κατανέμονται ως εξής:

Παρασκευή 5/12 (9.30-13.30): Ο Α. Παπαναστασίου και η εποχή του. Εισηγητές: Π. Νούτσος, Τ. Νίδερ, Σ. Μαρκέτος, Α. Ρήγος, Α. Μανωλοπούλου - Βαρβιτσιώτη.

Σάββατο 6/12 (9.30-13.30): Ιδεολογικές καταβολές και κοινωνικοπολιτικές απόψεις. Εισηγητές: Α. Κύρτης, Μ. Δημητρίου, Ρ. Σταυρίδη - Πατρίκιου, Σ. Παπασηλιόπουλος, Ζ. Χρονάκη.

Σάββατο 6/12 (17.00-21.00): Το πολιτειακό ζήτημα. Εισηγητές: Π. Πετρίδης, Α. Τούντα - Φεργάδη, Κ. Καλλιγιάς, Θ. Διαμαντόπουλος, Δ. Μιχαλόπουλος.

Κυριακή 7/12 (9.30-13.30): Οικονομική και κοινωνική πολιτική. Εισηγητές: Ν. Πανταζόπουλος, Θ. Σακελλαρόπουλος, Θ. Κалаφάτης, Α. Κалаφάτη - Παπαγαλάνη, Κ. Καυκούλα, Α. Γερολύμ-που.

Οι εργασίες του συνεδρίου θα πραγματοποιηθούν στο κτίριο της Παντείου, Λεωφόρος Συγγρού 136.

Οι κυβερνήσεις εναντίον των λαών

... δημιουργούν ερημότοπους
κι αυτό το ονομάζουν ειρήνη.
Τάκιτος, Agricola, 30

«Ο Γενναίος Νέος Κόσμος» του Χάξελεϋ, το «1984» του Όργουελ και «το Πέμπτο Σάλπισμα» του Τουρέν απωθούν στο μέλλον την ανατριχίλα που μια απλή ματιά στο παρόν έφτανε για να την προκαλέσει, γράφει κάπου ο Vanegheim στο βιβλίο του «Η Επανάσταση της Καθημερινής Ζωής».

Την ανατριχίλα που νιώσαμε να έρπει στο πετσί μας όταν ακούσαμε να μιλάνε για αυξημένα μπεκερέλ στην ατμόσφαιρα και αυξημένη απορρόφηση ραδιενέργειας στο κορμί μας.

Αυτά που ακολούθησαν στη συνέχεια θυμίζουν γραφόμενα συγγραφέων περασμένων εποχών που ενώ τότε φάνταζαν ως έργα αχαλίνωτης φαντασίας και οι απανταχού κριτικοί απέδιδαν σε έξαρση καλλιτεχνικής ευαισθησίας —εμείς θα τα συγκαταλέγαμε στη διορατικότητα των δημιουργών— σήμερα οι παραπάνω παραμυθάδες θα αποτελούσαν απλά και μόνο τους χρονικογράφους των καιρών μας. Αυτή τη συμπαθή τάξη ανθρώπων που καταγράφει ανελλιπώς το κάθε τι που συμβαίνει γύρω μας. Ακίνδυνοι παρατηρητές του Καλού και του Κακού που διαδραματίζεται η ερήμνη μας.

Γύρω μας, που όλοι πια δείξαμε με τον τρόπο του ο καθένας την αλλοτρίωση που έχει επιφέρει ο προχωρημένος βιομηχανικός πολιτισμός στα αρχέγονα ένστικτα του ανθρώπου για επιβίωση και διατήρηση του είδους.

Στη σύγχρονη εξουσιαστική υπερδομή είναι εμφανές πλέον αυτό που μας σερβίρεται: το λογικό περίβλημα που αποκτά ο παραλογισμός ο οποίος μεταμορφώνει την καταστροφή σε εποικοδόμημα, τη σπατάλη σε ανάγκη, την πραγματικότητα σε ψευδαίσθηση, τον εφιάλτη σε όνειρο.

Γεγονός που αδυσώπητα καταμαρτυρεί ότι τα άτομα ταυτίζονται με την ύπαρξη που τους επιβάλλεται «άνωθεν» και που τους οδηγεί ντοπαρισμένους, όχι στην ανατροπή του status quo που έχει κυριαρχήσει ελέω «συμφωνίας κυρίων» των εκάστοτε ασχέτως ιδεολογικής αποκλίσεως κυβερνώντων, αλλά στο να θεωρούν ότι αυτό που τους επιβάλλεται, τους βελτιώνει τη ζωή, τους ικανοποιεί τα οράματα και δεν τους ανακόπτει τη σταθερή πορεία τους προς την πρόοδο εν μέσω των αιώνων. Αμήν.

Ελένη Ανδριανοπούλου

Αφήστε τα μίσση, και πιάστε το μήνυμα της BIENNALE

του Στέλιου Κούλογλου

Όταν στις 21 Νοεμβρίου, στις 7 το απόγευμα της Παρασκευής, η υπουργός Πολιτισμού κήρυξε την έναρξη της Β' BIENNALE, τίποτα δεν προδικάζει τη συνέχεια: σ' ένα χώρο συνηθισμένο σε παραδοσιακές εκδηλώσεις, όπως ήταν το περίπτερο της Έκθεσης Θεσσαλονίκης που φιλοξενούσε τις συμμετοχές στις εικαστικές τέχνες, η Μελίνα Μερκούρη, ο Γιώργος Παπανδρέου και ο δήμαρχος Θεοχάρης Μανabής, προχωρούσαν στις καθιερωμένες ομιλίες παρουσία ενός ολιγάριθμου και ολίγον «ντεμοντέ» ακροατηρίου. Παπάδες, εκπρόσωποι των τριών όπλων και της ΕΛΑΣ, ανακατεμένοι με κάθε λογής επίσημους ποζάριζαν μπροστά στις κάμερες της τηλεόρασης, περιμένοντας το τέλος των ομιλιών, για να ξεναγηθούν στο χώρο της έκθεσης και να «κριτικάρουν» την ποιότητα των συμμετοχών.

Δύο ώρες αργότερα, στο εναρκτήριο ροκ πάρτι, στην παλιά αποθήκη του λιμανιού που είχε διαμορφωθεί ειδικά για συναυλίες, δεν έπεφτε ούτε καρφίτσα: πάνω από τρεις χιλιάδες άτομα ήταν στοιβαγμένα στον πάνω όροφο και στο ισόγειο που μετέδιδε τη συναυλία από μια μεγάλη βιντεο οθόνη, και ακόμη περισσότεροι έξω από το κτίριο, περίμεναν την κατάλληλη ευκαιρία για να «μπουκάρουν» στην αποθήκη. Οι «έξω» βολεύονταν όσο έμεινε ανοικτό το μπαρ μίας διπλανής αποθήκης στην οποία εκτίθεντο τα κόμικς, αφού η προσπάθεια της γενικής γραμματείας Νέας Γενιάς, κ. Μαρίας Αρσένη να απαγορευθούν τα οινόπνευμα (ακόμα και οι μπίρες...) είχε για μία ακόμη φορά αποτύχει. Οι «μέσα» είχαν κάνει ανάρπαστα τα ποτά του κυλικείου, και οι εκατοντάδες

που βρίσκονταν μπροστά στη σκηνή, έστριβαν τσιγάρο και χόρευαν ασταμάτητα, κάνοντας «μπιζ» στα διάφορα «τρακαρισμένα» συγκροτήματα: το μεγαλύτερο πάρτι στην ιστορία της συμπρωτεύουσας είχε μόλις αρχίσει, και έμελλε να κρατήσει εννέα ολόκληρες μέρες. Πρόκειται για κατόρθωμα, αν πάρει κανείς υπόψη του και τις συνθήκες κάτω από τις οποίες διοργανώθηκε η δεύτερη BIENNALE των Νέων Καλλιτεχνών της Μεσογείου. Για την οποία ακόμη και οι συμμετέχοντες Ισπανοί από τη Βαρκελώνη, όπου είχε περσι φιλοξενηθεί η πρώτη εκδήλωση, παραδέχονταν ότι το «κάθε πέρας και καλύτερα», δεν ίσχυε στη συγκεκριμένη περίπτωση.

ΤΗΣ... ΟΥΓΓΑΡΙΑΣ

Κατόρθωμα λοιπόν, αφού οι αντιθέσεις που μπορούσε κάποιος να μετρήσει στους κόλπους του κυβερνητικού στρατοπέδου το οποίο είχε αναλάβει τη διοργάνωση των εκδηλώσεων, ξεπερνούσαν τις τριάντα: αντίθεση μεταξύ του υφυπουργού Πολιτισμού και της γενικής γραμματείας Νέας Γενιάς, μεταξύ της τελευταίας και των οργανωτών της BIENNALE στην Αθήνα, μεταξύ των τελευταίων και του υπουργείου Πολιτισμού, μεταξύ του υπουργείου Πολιτισμού και της γενικής γραμματείας Νέας Γενιάς, μεταξύ του μηχανισμού της γενικής γραμματείας και όλων των προσαναφερθέντων. Αυτά μόνο για την Αθήνα, γιατί τα πράγματα δεν ήταν καλύτερα στη Θεσσαλονίκη. Εκεί υπήρχαν οι αντιθέσεις ανάμεσα στη Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης και το Δήμο, ανάμεσα στο ΠΑΣΟΚ και

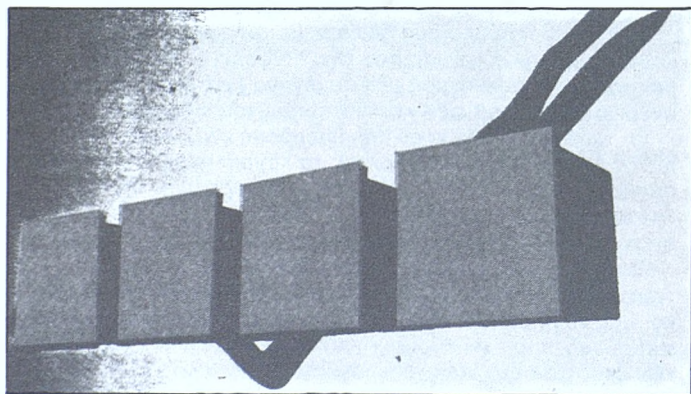

τη Διεθνή Έκθεση, όπως επίσης ανάμεσα στο ΠΑΣΟΚ και το Δήμο, και ανάμεσα στον μηχανισμό που είχε αναλάβει την οργάνωση και όλους τους προηγούμενους παράγοντες. Αν τώρα διασταυρώσουμε τους αντιτιθέμενους φορείς της Αθήνας με αυτούς της Θεσσαλονίκης, κάνοντας όλους τους πιθανούς συνδυασμούς, αφού όλοι έγιναν τελικά, τότε μπορούμε να καταλάβουμε γιατί το ΠΑΣΟΚ δεν μπορεί σήμερα να ασκήσει καμία διοίκηση, ακόμη κι αν υπάρχει —κι αυτό είναι σπάνιο— πρόγραμμα δράσης, όπως ήταν στη συγκεκριμένη περίπτωση η διοργάνωση της BIENNALE.

Στην απελευθέρωση αυτών των αντιθέσεων, έπαιξε καταλυτικό ρόλο ο εξαναγκασμός σε παραίτηση του γενικού γραμματέα Νέας Γενιάς Στέφανου Μανίκα, κάτι που οδήγησε στην εμφάνιση ενός άλλου φαινομένου της πασοκικής διοίκησης: ότι πίσω από ένα συγκεντρωτικό μοντέλο —και ακριβώς λόγω της ύπαρξής του— κρύβεται μία πλήρης σύγχυση και αναρχία εξουσιών. Βοηθούσης και της αδυνα-

Πολυμορφισμοί και συζεύξεις

του Γιώργου Τζιρτζιλάκη

Το ότι έγινε η Β' Μπιενάλε Νέων Καλλιτεχνών των χωρών της Μεσογείου στη Θεσσαλονίκη, μπορεί να ήταν ένα, ανάλογα με την

περίπτωση, σημαντικό ή όχι γεγονός: Για άλλους μία ευκαιρία ταξιδιού, για άλλους μία ευκαιρία να παρουσιάσουν το έργο

τους, να κάνουν συμφωνίες για την προώθησή του και να δοκιμάσουν την ισχύ του στο κοινό, για άλλους μία ευκαιρία να ξανασυναντήσουν φίλους και να κάνουν νέες απρόσμενες γνωριμίες, για άλλους μία ευκαιρία να δουλέψει λίγο παραπάνω το μαγαζί ή το ξενοδοχείο τους και τέλος, για την ίδια τη Θεσσαλονίκη, μία ευκαιρία να φανερώσει το σκυθρωπό σώμα και τα μαγευτικά εσωτερικά πολλών εγκαταλελειμμένων κτιρίων της.

Φυσικά, όλες αυτές τις μέρες, τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης προσπάθησαν να καλύψουν το γεγονός, αλλά η εντύπωση που μάλλον έδωσαν ήταν πως το αντιμετώπισαν αν όχι διστακτικά, τουλάχιστον αμύηχνα. Λες και δεν πολυκατάλαβαν τι ακριβώς συνέβη.

Από την άλλη, για όλους εκείνους που από ανασφάλεια μάλλον, βιάστηκαν να ετικετάρουν, το πρόβλημα ήταν πιο ξεκάθαρο: ένα ακόμη κακοφτιαγμένο τρικ

της Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς. Τα πράγματα όμως δεν ήταν ακριβώς έτσι. Κι αν δεν προχωρήσουμε σε κάποιες, έστω και στοιχειώδεις, παρατηρήσεις, η αμνηστία αυτή θα παραταθεί επ' αόριστον, εξασθενώντας συγχρόνως και την όποια δυνατότητά μας να παρεμβαίνουμε. Επιπρόσθετο στοιχείο που συνηγορεί στην ανάγκη αυτή, είναι και το ότι σε ορισμένα τουλάχιστον ζητήματα, το έργο των νέων δημιουργών «τινάξει στον αέρα» πολλές από τις σταθερές που μέχρι τώρα είχαμε βολέψει τα κριτήριά μας.

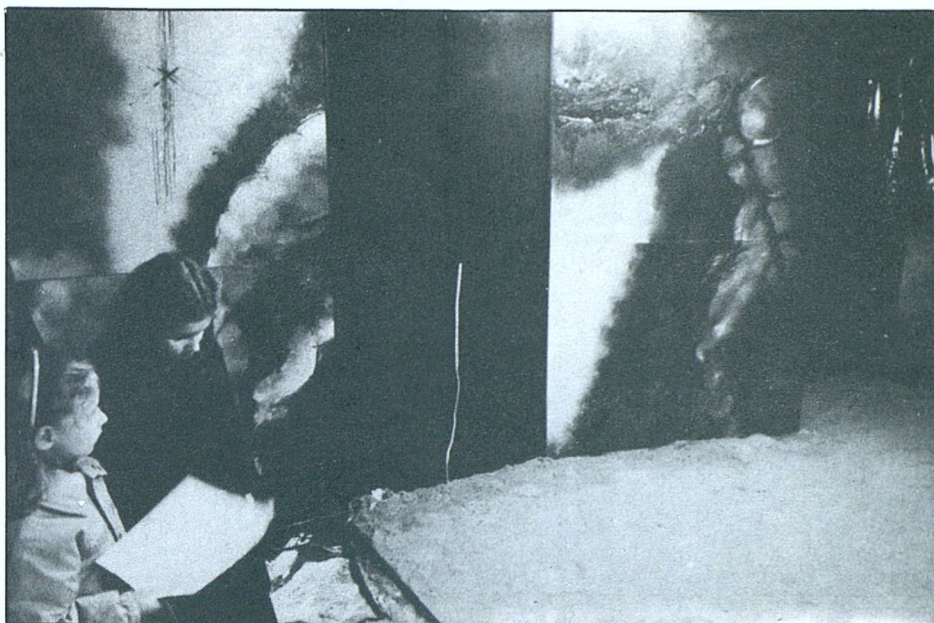
Αλλά για να κρίνουμε, κι ακόμα πιο πριν, για να καταλάβουμε το έργο των νέων αυτών καλλιτεχνών, χρειάζεται νομίζω να καταλάβουμε τις νέες δυναμικές και τους νέους μηχανισμούς που είναι σε θέση να παράγουν συναισθήματα, ατομικές και συλλογικές συμπεριφορές, πρακτικές επικοινωνίας και αναπαράστασης. Πώς μπορούμε, λοιπόν, να κατανοήσουμε την υπερέχουσα αισθη-

μίας της νέας γενικής γραμματέως κ. Μαρίας Αρσένη —η οποία ευτύχησε ως Νομάρχης Πιερίας, αλλά δυστύχησε στη νέα της θέση— να συλλάβει το νόημα των εκδηλώσεων και να ασχοληθεί ουσιαστικά με αυτές, η ταξή καιταλυσθηκε αρχικά στην Αθήνα. Η ευθύνη για τη διοργάνωση της BIENNALE, ανετέθη από τον Γ. Α. Παπανδρέου στα στελέχη του υφυπουργείου Κωστόπουλο και Κάρτερ, αλλά η κ. Αρσένη ήταν η άμεση πολιτική προϊστάμενη ελέγχοντας συγχρόνως και τη διάθεση των οικονομικών πόρων. Η όξυνση στην οδό Πανεπιστημίου είχε φτάσει σε τέτοιο σημείο, ώστε αν κάποιος ενεχειρίριζε στους αντιμαχόμενους ένα ρεβόλβερ, θα μπορούσε να γίνει άνετα της... Ουγγαρίας (εννοείται της ελληνικής πρεσβείας στην Ουγγαρία).

«ΑΠΟΙΚΙΟΚΡΑΤΕΣ» ΚΑΙ «ΙΘΑΓΕΝΕΙΣ»

Η κυρίαρχη —που θα 'λεγε και ο πρόεδρος Μάο— απ' όλες τις προαναφερθείσες αντιθέσεις, ήταν αυτή μεταξύ της «Αθήνας» και της «Θεσσαλονίκης». Υπεύθυνος από τον Δήμο της συμπτωτεύουσας για τη διοργάνωση των εκδηλώσεων, ήταν ο αρμόδιος για τη νεολαία και τα πολιτιστικά αντιδήμαρχος κ. Σαλπιστής, ο οποίος ούτε πολύ νέος είναι και πολύ περισσότερο δεν είναι σχετικός με τα πολιτιστικά.

Έτσι, οι πρώτες αντιθέσεις άρχισαν όταν οι υπεύθυνοι για τη διοργάνωση της BIENNALE στην Αθήνα, προσπάθησαν να προωθήσουν ένα σχετικά πιο μοντέρνο μοντέλο διοργάνωσης: οικονομική στήριξη των εκδηλώσεων από εταιρείες που θα διαφημιζόνταν διαμέσου της BIENNALE, αντίστοιχες συμφωνίες με εκδοτικά συγκροτήματα που ανέλαβαν τελικά τη δωρεάν έκδοση διαφημιστικού υλικού («ΕΝΑ» «Ταχυδρόμος», «Θεσσαλονίκη») αξιοποίηση εγκαταλελειμμένων χώρων και παραδοσιακών μνημείων της συμπτωτεύουσας, μοντέρνο στίλ στην παρουσίαση των εκθέσεων και την προβολή των εκδηλώσεων, δημιουργικός άνεμος στην όλη αντίληψη των δραστηριοτήτων. Ας προστεθεί εδώ, ότι «επί εποχής Μανίκα» είχε ήδη εξασφαλιστεί η συμμετοχή του Οδυσσέα Ελύτη στις ανοιχτές συζητήσεις για τη ση-

μασία και το χαρακτήρα της Μεσογειακής BIENNALE «αθώς και η εμπορική αξιοποίηση των συμμετοχών, μέσα από αυτοδιαχειριζόμενες εταιρείες παραγωγής δίσκων, μοντέρνων ρούχων, λογοτεχνικών βιβλίων κτλ., που θα προσπαθούσαν να «σπάσουν» το κατεστημένο εμπορικό κύκλωμα. Όλες αυτές οι ιδέες και πλήθος άλλες, δεν πραγματοποιήθηκαν ποτέ: κι αν εξαιρέσουμε το γεγονός ότι η συμμετοχή του Οδυσσέα Ελύτη δεν πραγματοποιήθηκε γιατί ατυχώς ο ποιητής αρρώστησε, όλα τα υπόλοιπα ακυρώθηκαν λόγω του οργανωτικού αλαλούμ, των αντιθέσεων και ορισμένων καθυστερημένων, τουλάχιστον πολιτιστικά.

Για να γυρίσουμε λοιπόν στη Δημοτική Αρχή της Θεσσαλονίκης, αυτή στην αρχή έδειξε στάση μάλλον αρνητική σε όλες αυτές τις νεοτεριστικές ιδέες, προσβλέποντας περισσότερο σε εκδηλώσεις που θα επαναλάμβαναν τις εικόνες των «2300 χρόνων Θεσσαλονίκη», με τις αρκούδες να παρελαύνουν στην οδό Εγνατίας. Συγ-

χρόνως άρχισε μία εκστρατεία —αξιοποίησης της BIENNALE για τις δημοτικές εκλογές, πράγμα που οδήγησε μάλλον σε αποτυχία αφού και ο δήμος εχάθη και ο νυν αρμόδιος αντιδήμαρχος δεν εξελέγη ούτε καν δημοτικός σύμβουλος και ελπίζει να καταλάβει μία θέση στο Δημοτικό Συμβούλιο, μόνο αν παραιτηθεί ο απερχόμενος δήμαρχος. Ξεκίνησε έτσι μία διαδικασία κατά την οποία στις ανακοινώσεις που έβγαζαν στη Θεσσαλονίκη, σαν βασικός διοργανωτής φιγουράριζε ο Δήμος σε αντίθεση με αυτές που έβγαζαν στην Αθήνα, αλλά και με τα αρχικά συμφωνηθέντα, με αποτέλεσμα την παραπέρα όξυνση των σχέσεων ανάμεσα στους «Αθηναίους» και τους «Θεσσαλονικείς». Απουσία ουσιαστικά προϊστάμενης πολιτικής αρχής, εγκαθιδρύθηκε μία δυαρχία, την οποία δεν μπόρεσαν να ακυρώσουν ούτε οι επαναλειμμένες παρεμβάσεις του υφυπουργού Πολιτισμού.

Το αποκορύφωμα της διαμάχης ήταν ένα άρθρο που δημοσιεύθηκε την Τρίτη μέ-

τική των πιο αναπάντεχων συναντήσεων και αναμιξεων (είτε πρόκειται για την αρχιτεκτονική και το video, είτε για το design και τη μουσική, είτε για τη ζωγραφική και τη μόδα), αν δεν λάβουμε υπόψη μας το γεγονός του ότι η ίδια η ηλεκτρονική, η μεγαλούπολη και η χιονοστιβάδα των εκδόσεων μέσα στις οποίες ζούμε, παράγουν από μόνες τους πολυμορφισμούς και συζεύξεις κάθε είδους;

Όμως, όσο κι αν η καλλιτεχνική δημιουργία των νέων μοιάζει να είναι εντυπωσιασμένη από τα διεθνή ρεύματα, θα ήταν ωστόσο εύκολο και συγχρόνως μάλλον άδικο να υποστηρίξαμε πως βρισκόμαστε μπροστά σε μία απλή και μόνο μίμηση των «αμερικανικών τάσεων». Γιατί ακριβώς αυτή η αισθητική —αν φυσικά μπορούμε να μιλάμε για αισθητική— των αναμιξεων, δεν διαθέτει ένα και μόνο έδαφος, ούτε ένα και μόνο σημείο θέασης, όσο και αν αυτό είναι προωθημένο. Έτσι, ό-

λες οι «έννοιες», ανάμεσά τους κι αυτή της «Μεσογείου», δίνουν την εντύπωση πως είναι φτιαγμένες από συνεχείς μετατοπίσεις κι άπειρες γραμμές φυγής. Από την άλλη, το ανακάτεμα αυτό είναι εκείνο που συγχρόνως οδηγεί στην ακύρωση κάθε απόστασης ανάμεσα στο θέμα και την κουλούρα, ακόμα και σε περιοχές που η απώλεια αυτής της διάκρισης και το χάσιμο των αμοιβαίων ταυτοτήτων που οι δύο έννοιες διαθέτουν, θα μας φαίνονταν εντελώς αδιανόητο.

Φυσικά γρήγορα θα μπορούσε να σκεφτεί κανείς πως τα παραπάνω δεν αφορούν μόνο τους νέους. Όμως είναι αλήθεια πως το σώμα των νέων είναι πιο ευκίνητο, πιο ευπροσάρμοστο, διαθέτει μία μεγαλύτερη ποσότητα πληροφοριών και λειτουργεί τεχνολογικά καλύτερα. Κατά συνέπεια είναι πιο κατάλληλο, κυρίως όσον αφορά την κατανάλωση, να δράσει σ' αυτό το επίπεδο. Αυτός είναι και ο λόγος που κάνει αξίες

και καλλιτεχνικά στίλ να υιοθετούν τους προσανατολισμούς, που εδώ και καιρό ακολουθεί το ντύσιμο: δηλαδή μόδες εφήμερες, γιατί ακριβώς είναι δραστικές.

Μπροστά σ' αυτές τις μεταβολές των καλλιτεχνικών στίλ, η Μπιενάλε της Θεσσαλονίκης μας έκανε πιο σαφές και κάτι άλλο, το οποίο εδώ και καιρό διαφαίνονταν: τη μετατόπιση των ιδιών των τρόπων με τους οποίους όχι μόνο παράγεται, αλλά κυρίως παρουσιάζεται η μορφή του έργου και του καλλιτεχνικού γεγονότος. Την αναζήτηση χώρων που λειτουργούν περισσότερο ως σκηνογραφία της μορφής και ευνοούν μία ανασύνθεση των αισθητηρίων πηγών. Και φυσικά, ποια μεγαλύτερη πρόκληση και ποια καλύτερη ευκαιρία για κάτι τέτοιο, από τα ίδια τα κτίρια και τους χώρους που διαθέτει η πόλη της Θεσσαλονίκης;

Αλλά Μπιενάλε —και πρέπει να το τονίσουμε ιδιαίτερα αυτό— δεν ήταν αυτό τα έργα που εκτί-

θονται ή παρουσιαζόταν, αλλά και ο κόσμος όλος, το κοινό, που καθόλου δε βαριότανε, ενώ συχνά, με λόγο ή χωρίς λόγο, περπατούσε από τον ένα χώρο στον άλλο, από τη μία έκθεση στην άλλη, κάνοντας την ίδια την πόλη, τους δρόμους της και τις γωνιές της μία ακόμα μεγάλη έκθεση.

Αλλά αν, όμως, τα παραπάνω είναι κάποια, έστω αμυδρά, χαρακτηριστικά της καλλιτεχνικής δημιουργίας των νέων, σε ποιο βαθμό αυτά διαφοροποιούνται από τα γενικότερα χαρακτηριστικά της καλλιτεχνικής παραγωγής του παρόντος; Αυτό είναι κάτι που παραμένει ακόμα ζητούμενο. Άλλωστε στην εποχή μας κανείς πια δεν μπορεί να εξαγοράσει, όπως ο Φάουστ, τη νιότη μαζί με την ευτυχία και το «Πνεύμα της Άρνησης», κάνοντας μια συμφωνία με το Διάβολο.

Γιατί, όπως είπε κάποιος, η ψυχή πουλήθηκε μια για πάντα.

ρα της BIENNALE στη Θεσσαλονίκη, αποδεικνύοντας για μια ακόμη φορά ότι τα «σκάνδαλα» που βγαίνουν στον Τύπο, ξεκινούν μέσα από το κυβερνητικό στρατόπεδο. Το εν λόγω άρθρο με τίτλο «είμαστε ιθαγενείς;» μιζάριζε σε μία αντίθεση που θα έπρεπε να είχε λειψεί μετά την εθνική ολοκλήρωση, στα πιο ευτελή τοπικιστικά αισθήματα, άφηνε υπαινιγμούς για «πολυθεσίες» και ανύπαρκτα «σκάνδαλα» των «Αθηναίων».

Φυσικά η αντίθεση δεν ήταν προσωπική, και πολύ περισσότερο δεν αφορούσε την Αθήνα σε αντιπαράθεση με τη Θεσσαλονίκη. Πρόκειται ουσιαστικά για διαφορές κουλτούρας και πολιτιστικών αντιλήψεων, μεταξύ των συγκεκριμένων φορέων, όταν μάλιστα άλλοι φορείς της Θεσσαλονίκης, και ιδιαίτερα η νεολαία της, διακρίθηκαν τελικά ακριβώς επειδή μπόρεσαν να συλλάβουν το νόημα της BIENNALE, και να δώσουν σε αυτή ένα περιεχόμενο ουσιαστικότερο και απ' αυτό των «Αθηναίων»: Έτσι ελλείπει διαλόγου, η διαμάχη πήρε το χαρακτήρα μάχης, για τις περισσότερες εμφανίσεις στον Τύπο και την τηλεόραση.

ΑΠΟ ΤΟ ΡΑΔΙΟ - ΜΠΙΕΝΑΛΕ ΣΤΟ ΡΑΔΙΟ - ΣΥΝΤΕΧΝΙΑ

Μιας όμως και η κουβέντα ήρθε στην τηλεόραση, αξίζει μία παρένθεση για το «Ράδιο - Μπιενάλε», τον πειρατικό ραδιοφωνικό σταθμό, που παρ' όλιγο να αρχίσει να εκπέμπει, από το χώρο της Διεθνούς Έκθεσης. Η όλη ιδέα είχε την έγκριση του Γιώργου Παπανδρέου, μέχρι τη στιγμή που το νέο έφτασε στ' αυτιά του πρωθυπουργού, από τον οποίο ζητήθηκε η τελική έγκριση, από άλλους παράγοντες. Επακολούθησε μία τετράωρη, απ' ό,τι λέγεται, συνομιλία των δύο Παπανδρέου στο Καστρί, και η τελική φόρμουλα που βρέθηκε ήταν η παραχώρηση σχεδόν απεριόριστου χρόνου από τους τοπικούς ραδιοφωνικούς σταθμούς των 2 ΕΡΤ, που δεν εκπέμπουν παρά ελάχιστες ώρες τη μέρα, προς δόξα της αποκέντρωσης. Ο μόνος περιορισμός, σύμφωνα με την αρχική φόρμουλα, ήταν η αποφυγή ενασχόλησης με τα εθνικά θέματα, και δη τα ελληνοτουρκικά.

Δημοσιογράφοι ειδοποιήθηκαν να έλθουν στη Θεσσαλονίκη, για να αναλάβουν

την υλοποίηση της ιδέας, και μετά... ήλθε η συντεχνία. Σε μία συζήτηση προετοιμασίας, υπεύθυνος της ΕΡΤ-2 τόνισε αφοπλιστικά «φυσικά οι δημοσιογράφοι, που θα έρθουν, πιστεύω να είναι μέλη της ΕΣΗΕΑ». Η μικρή λεπτομέρεια είναι ότι ο εν λόγω υπεύθυνος, ονόματι Κογκκαλίδης, ανήκε στη συντακτική επιτροπή του περιοδικού «Φοιτητής» που εξέδιδε η χουντική-διορισμένη ΦΕΑΠΘ στη διάρκεια της δικτατορίας. Το σημαντικότερο είναι ότι χάθηκε μία ουσιαστική ευκαιρία για να τονισθεί το νέο πνεύμα που ήθελε ακριβώς να δώσει η BIENNALE, όταν μάλιστα η τηλεόραση που κλήθηκε την τελευταία στιγμή να καλύψει τις εκδηλώσεις, βρέθηκε ουσιαστικά ανέτοιμη και αμήχανη, μπροστά σε ένα γεγονός που την ξεπερνούσε πολιτιστικά και πολιτικά. Από τη διαστρεβλωμένη εικόνα που δόθηκε, τελικά θα ήταν καλύτερο να μην είχε δοθεί τίποτα...

ΤΟ ΚΟΚΚΙΝΟ ΚΥΛΟΤΑΚΙ

Γιατί αντίθετα με την εικόνα της τηλεόρασης η νεολαία της Θεσσαλονίκης, συμμετείχε ενεργητικά στις εκδηλώσεις, και κέρδισε απ' αυτές: χιλιάδες επισκέπτονταν κάθε μέρα τα εικαστικά, την έκθεση φωτογραφίας ή τα βίντεο, πέντε χιλιάδες άτομα συνωστιζόνταν για να παρακολουθήσουν τις επιδείξεις μόδας, χιλιάδες άλλοι χόρευαν κάθε βράδυ στο Βασιλικό Θέατρο ή την Αποθήκη, ξεπερνώντας ουσιαστικά τους διοργανωτές και τις δικές τους περιορισμένες προσδοκίες, προκαλώντας την αμηχανία του Τύπου, δημιουργώντας χωριστό πολιτιστικό μα και πολιτικό γεγονός. Πολιτικοί παράγοντες της Θεσσαλονίκης, και της Δεξιάς και της Αριστεράς, αναγνώριζαν ότι αν η εκδήλωση είχε γίνει πριν τις δημοτικές εκλογές, τα αποτελέσματα μπορεί να ήταν διαφορετικά. Τη στιγμή που ορισμένοι εγκέφαλοι αναρωτιούνται, ακόμη και σήμερα, ποιο είναι ακριβώς το νόημα της Μεσογειακής BIENNALE, χιλιάδες νέοι έρχονταν σε επαφή με νέα πολιτιστικά ρεύματα, ανακάλυπταν τις νέες τεχνολογίες και τις διαφορετικές νοοτροπίες της τέχνης, ενώ η ίδια η πόλη γνώριζε ένα «κοσμοπολίτικο» κλίμα, ξεφευγε από τον επαρχιωτισμό, όχι της ελληνικής επαρχίας, αλλά της ίδιας της Ελλάδας.

Στην ουσία αυτός είναι ο λόγος, όχι μό-

νο της αμηχανίας μίας μερίδας του Τύπου, αλλά και των επιθέσεων που εξαπέλυσε μία άλλη. Το τρομερό πορνό βίντεο-φίλμ, το οποίο —ω καιροί, ω ήθοι— παίχθηκε σε ένα θρησκευτικό χώρο κινητοποιώντας το παπαδαριό, ήταν ένα φιλμ πολύ λιγότερο τολμηρό από τον «Άγγελο», το οποίο αναφέρονταν, στην πραγματικότητα, στις σχέσεις ενός ομοφυλόφιλου με τους γονείς του, στην αδυναμία των τελευταίων να τον καταλάβουν, στο σημαντικό ρόλο που οι γονείς έπαιξαν για να γίνει ομοφυλόφιλος. Και η τρομερή σκηνή που προβλήθηκε σε έναν τώως θρησκευτικό χώρο —και που θα έπρεπε να λογοκριθεί σύμφωνα με τους Φαρισαίους— ήταν ένα φίλι στο στόμα μεταξύ του ομοφυλόφιλου και του φίλου του, με τον κεντρικό ήρωα να αυτοκτονεί στο τέλος της ταινίας.

Δεν πρόκειται στην πραγματικότητα για ιεροσυλία, ούτε φυσικά για πορνογραφία, ακόμη και με βάση τον ορισμό του πορνό, όπως δίνεται από τον ισχύοντα αντιδραστικό νόμο. Πρόκειται για τη νεολαία που θα χτίσει το 2000 απαρνούμενη τον κοινωνικό συντηρητισμό και αντιμετωπίζοντας τα προβλήματα με περισσότερη ειλικρίνεια από την «άλλη Ελλάδα» της υποκρισίας. Και αν χρειασθεί, θα γράψουμε και το όνομα του παράγοντα, ο οποίος βρέθηκε μπλεγμένος, αν δεν κινούσε τα νήματα της ιστορίας και ο οποίος για να κάνει έρωτα με τη γυναίκα του, απαιτεί απ' αυτήν να φοράει μεταξύ των άλλων —και κόκκινο κυλοτάκι...

«ΣΚΑΝΔΑΛΑ» ΚΑΙ ΜΑΗΣ ΤΟΥ '68

Και τα... συνηθισμένα οικονομικά σκάνδαλα: απ' ό,τι φαίνεται τέτοια δεν υπήρξαν στην όλη διοργάνωση. Αντίθετα είναι ιδιαίτερα θετικό το γεγονός ότι τα έξοδα για μία εκδήλωση πολύ ανώτερη ποιοτικά από τα 2300 χρόνια (για τα οποία δαπανήθηκαν περίπου 1 δις) ήταν μόνο 80-85 εκατομμύρια εκ των οποίων τα 40 περίπου προέρχονταν από συνεισφορές φορέων και εταιρειών, με αντάλλαγμα όπως ήδη σημειώθηκε τη διαφήμισή τους. Έτσι, τα υπόλοιπα 40-45 εκατομμύρια δραχμές που προήλθαν από το Δημόσιο, διοχετεύθηκαν αποκλειστικά σχεδόν για την αναπαλαίωση παραδοσιακών χώρων και κτιρίων (Βασιλικό Θέατρο, Αποθήκη Λιμανιού), τα οποία πρόκειται να μείνουν στην πόλη.

Η εκμετάλλευση αυτών των χώρων, τα οποία επισκευάστηκαν με την επιμέλεια των αρχιτεκτόνων Λόη Παπαδοπούλου και Γιώργου Παπακώστα, θα πρέπει να αποτελέσει ένα από τα βασικά μελήματα των αρμοδίων αρχών της Θεσσαλονίκης. Όχι μόνο γιατί δεν πρέπει να παραμείνουν έρημα, όπως ήταν τα τελευταία 20 χρόνια, αφού ανταποκρίνονται πια σε προδιαγραφές για χώρους συναυλιών ή ντισκοτέκ, που θα ζηλευαν πολλές ευρωπαϊκές πρωτεύουσες. Κυρίως επειδή αποτελούν τα σύμβολα μιας νέας προσέγγισης της νεολαίας από το κράτος που έδωσε τους καρπούς της: ποιος θα περίμενε από εκατοντάδες «πανάκ», που είχαν αποκλεισθεί έξω από το Βασιλικό Θέατρο, να μην τα κάνουν γυαλιά - καρφιά, αλλά να ζητήσουν μία υπεύθυνη δήλωση από τους υπεύθυνους της BIENNALE, ότι πράγματι ο χώρος ήταν κατειλημμένος; «Τη χαρά και τη διάθεση που νιώσαμε», λέει ένα σχετικό τηλεγράφημα του Συμβουλίου της Ευρώπης, «είχαμε να τη νιώσουμε από το Μάη του '68». Τηρουμένων των —ελληνικών— αναλογιών, θα προσθέταμε...

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ

ABERCROMBIE M.: Η Δημιουργική Διδασκαλία και Μάθηση (Η ανατομία της σκέψης)
ΑΛΜΠΕΡΤΙ Α.: Θέματα Διδακτικής - Λεξικό Βασικών Όρων Σύγχρονης Διδακτικής
ΓΕΡΟΥ Θ.: Βαθιές Τομές στην Εκπαίδευση (1981-1985)
ΔΑΡΑΚΗ Π.: Τα Παιχνίδια των Παιδιών μας
ΔΑΡΑΚΗ Π.: Κουκλοθέατρο (γ' έκδοση)
DEURLEUX H.: Κούκλες Θεάτρου
ΜΠΟΥΖΑΚΗ Σ.: Νεοελληνική Εκπαίδευση (1821-1985)
ΦΡΑΓΚΟΥ Χ.: Σύγχρονη Διδασκαλία - Μελέτες Παιδαγωγών Ανατολής & Δύσης
ΦΡΑΓΚΟΥ Χ.: Επίκαιρα Θέματα Παιδείας
ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΠΟΥΛΟΥ Κ.: Νεοελληνική Παιδεία και Πλύση Εγκεφάλου

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

ΒΑΚΑΛΙΟΥ Θ.: Είναι και Συνείδηση, Γνώση και Αλήθεια
DEPARTMENT OF PHYSICS, UNIV. OF ATHENS: Determinism in Physics
ΜΠΙΤΣΑΚΗ Ε.: Ιδεολογικά, I
ΟΪΖΕΡΜΑΝ Τ.: Προβλήματα Φιλοσοφίας κι Επιστήμης
ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ: Συμπόσιο για τον Καρλ Μαρξ.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΛΟΓΙΑ

SELLERI F.: Η Διαμάχη για την Κβαντική Θεωρία

ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ

ΛΙΕΝΧΑΡΝΤ ΓΚ.: Κοινωνική Ανθρωπολογία
ΣΕΡΑΦΕΤΙΝΙΔΟΥ Μ.: Κοινωνιολογία των Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας, τ. Α', Β'
ΤΑΤΣΗ Ν.: Η Διδασκαλία της Κοινωνιολογικής Θεωρίας
ΤΣΑΟΥΣΗ Δ.Γ.: Κοινωνική Δημογραφία
ΦΙΛΙΑ Β.: Κοινωνία κι Εξουσία στην Ελλάδα

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

ΝΤΟΥΣΚΟΥ Π.: Η Επιστημονικο-Τεχνική πρόοδος στο σύγχρονο κόσμο.
ROBINSON J.: Δοκίμιο για την Οικονομική του Μαρξ
FINE B. - HARRIS L.: Ξαναδιαβάζοντας το Κεφάλαιο

ΛΕΞΙΚΑ

PEKELIS V.: Κυβερνητική από το Α ως το Ω - Λεξικό Βασικών Όρων Σύγχρονης Κυβερνητικής
ROLAND DE CANDE: Λεξικό των Συνθετών
SAMWAYS B. / BYRNE-JONES T.: Λεξικό Υπολογιστών - Αγγλοελληνικό Λεξικό Όρων

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΚΑΡΓΑΚΟΥ Σ.: Το πλοίο των τρελών
ΚΑΡΓΑΚΟΥ Σ.: Αλαλία (6' έκδοση)
ΚΑΡΓΑΚΟΥ Σ.: Ελληνική Ζωνομία

ΠΟΙΗΣΗ

ΙΤΟΥΡΗ Κ.: Επιστροφή στην Αρκαδία
ΚΟΚΚΙΝΗ ΣΠ.: Ποιητική Ανθολογία της Ειρήνης
ΜΟΥΛΑΚΑΚΗ Ν.: Ερωτικό Αιγαίο
ΠΑΡΟΥΛΑΚΗ Ι.: Παραστώσεις

ΧΙΟΥΜΟΡ

ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ Κ.: Υψηλόμισθοι και άλλοι
ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ Κ.: Οι Σπόροι (Επανεκδοση)

Gutenberg

ΣΟΛΩΝΟΣ 103 - ΤΗΛ. 3600.127

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΚΟΜΜΟΥΝΑ»

Σουλίου 9
3602.644

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΣΕ Β' ΕΚΔΟΣΗ

Και τώρα προϊστορική αρχαιολογία...

Στη συνεδρίαση του τμήματος Δημόσιας Διοίκησης της Παντείου ΑΣΠΕ της 28ης-11-86 εκλέχθηκε στη θέση του επίκουρου καθηγητή η κ. Θεοδώρα Κόνσολα. Η εκλογή θα ήταν μία συνήθης διαδικασία στο χώρο των ΑΕΙ, όπως τόσες άλλωστε, αν δεν υπήρχαν σοβαρές ενστάσεις, αλλά και παρατυπίες, οι οποίες παραπέμπουν σε άλλα προβλήματα λειτουργίας πλέον των ΑΕΙ και καθιστούν τη συγκεκριμένη περίπτωση εκλογής άξια προσοχής.

Από όσα στοιχεία έχουμε στη διάθεσή μας προκύπτουν μια σειρά ερωτήματα τα οποία καλό θα ήταν να απασχολήσουν τις πρυτανικές αρχές της Παντείου. Το γνωστικό αντικείμενο, με βάση το οποίο υπέβαλλαν υποψηφιότητα ο κ. Δ. Βογιατζής και η κ. Θεοδώρα Κόνσολα, ονομάζεται «Πολιτιστική εξέλιξη ανάπτυξη και διοίκηση». Αυτό δεν περιέχεται στα γνωστικά αντικείμενα του τομέα Διοικητικής Επιστήμης, που όπως ορίζει ο νόμος, μετά από γνώμη της Γενικής Συνέλευσης του τμήματος, δημοσιεύονται στο ΦΕΚ.

Σύμφωνα όμως με έγγραφο της Γραμματείας του τμήματος (14-11-86) που περιέχει τα μαθήματα όλων των εξαμήνων και τους διδάσκοντες για το ακαδημαϊκό έτος 1986-87, στο έβδομο εξάμηνο των δύο κατευθύνσεων σπουδών του τμήματος διδάσκεται το προαιρετικό μάθημα «Πολιτιστική Διοίκηση» και στο όγδοο εξαμήνο το υποχρεωτικό μάθημα «Πολιτιστική εξέλιξη και Ανάπτυξη». Προφανώς τα δύο αυτά μαθήματα συνιστούν το γνωστικό αντικείμενο «Πολιτιστική εξέλιξη ανάπτυξη και διοίκηση» για το οποίο και προκηρύχθηκε η θέση στην οποία εκλέχθηκε η κ. Κόνσολα.

Πότε όμως απεφασίσθη το νέο γνωστικό αντικείμενο; Ποιοι αποφάσισαν τη διδασκαλία αυτών των μαθημάτων; Με βάση ποια επιστημονική αντίληψη μπηγαν αυτά τα μαθήματα σε ένα τέτοιου χαρακτήρα και περιεχομένου τμήμα της Παντείου; Τα μαθήματα αυτά πάντως δεν περιέχονται στην εισήγηση της επιτροπής προγράμματος σπουδών προς τη Γενική Συνέλευση του τμήματος του 1985. Περιέχονται άλλα δύο τα οποία μάλιστα υπάρχουν και σε σχετικό έγγραφο της Γραμματείας του Τμήματος (15-11-85). Μήπως επειδή στο φετινό ακαδημαϊκό έτος αντικαθίσταται το τέταρτο έτος σπουδών με εξαμήνα κάποιοι φρόντισαν να φτιάξουν «νέα» μαθήματα και συνεπώς να «κατασκευασθεί» και το «νέο» γνωστικό αντικείμενο; Και φρόντισαν επιπλέον να συμπεριληφθεί έγκαιρα στο πρόγραμμα σπουδών 1986-87 που έχει εκδοθεί από τη Γραμματεία στις 30-9-86, και να διδάσκεται ήδη στο έβδομο εξάμηνο το μάθημα Πολιτιστική Διοίκηση! Μέσα από ποιες διαδικασίες, νομότυπες και σύννομες,

πάρθηκαν αυτές οι αποφάσεις; Σε ποιο ΦΕΚ δημοσιεύθηκε η διεύρυνση του γνωστικού πεδίου του τμήματος γιατί στο ΦΕΚ, τχ. 2, αρ. φύλλου 34 της 22-1-85 δεν υπάρχει παρόμοιο γνωστικό αντικείμενο. Αν πάρθηκε απόφαση διεύρυνσης τότε έγινε, επικυρώθηκε και από ποιους;

Δεν ισχυριζόμαστε ότι όλα έγιναν «φωτογραφικά». Και η προσθήκη των μαθημάτων, και το «νέο» γνωστικό αντικείμενο και η προκήρυξη. Όμως πέραν των προηγούμενων κάποιος πρέπει να εξηγήσει και αυτή καθαυτή την εκλογή. Υποθέτουμε, τέλος πάντων ότι χρειάζεται αυτό το γνωστικό αντικείμενο και είναι απαραίτητο, σ' ένα τμήμα Δημόσιας Διοίκησης. Αν και εδώ θα πρέπει να δοθεί μία εξήγηση γιατί προκρίνεται αυτό και όχι άλλο σε ένα τμήμα με κατευθύνσεις Πολιτικής Οικονομίας και Οικονομικής Διοίκησης. Με ποια κριτήρια η «προϊστορική αρχαιολογία», που διδάσκει η κ. Κόνσολα, ανήκει στα γνωστικά αντικείμενα του τμήματος Διοικητικής Επιστήμης; Διότι η κ. Κόνσολα όπως προκύπτει από το βιογραφικό της διδάσκει μετά τον Απρίλιο του 1982 στην Ανωτέρα Σχολή Ξεναγών του ΕΟΤ «προϊστορική Αρχαιολογία». Και επίσης έλαβε μέρος σε διάφορες ανασκαφές, η τελευταία στη μυκηναϊκή ακρόπολη της Μιδέας στην Αργολίδα. Βέβαια η κ. Κόνσολα έχει πλήθος δημοσιεύσεων στην προϊστορική αρχαιολογία, εργασιών κτλ. Και προφανώς είναι άλλης τάξης θέμα η επιστημονική της κατάρτιση σ' αυτόν τον τομέα. Είναι μάλιστα και άμισθη υπηγήτρια στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών, όπως όμως και ήταν υποψήφια στο Ιστορικό - Αρχαιολογικό Τμήμα για θέση επίκουρου καθηγητή, αλλά απέσυρε την υποψηφιότητά της, την άνοιξη του 1986. Ο νόυν νοείται...

Αμφισβητείται όμως η εκλογή και από ουσιαστική νομική άποψη. Δεν είναι έγκυρη σύμφωνα με το άρθρο 14 του νόμου - πλαισίου που καθορίζει τις προϋποθέσεις για την εκλογή σε θέση επίκουρου καθηγητή. Η παράγραφος 3 αυτού του άρθρου ορίζει ότι απαιτούνται τουλάχιστον δύο χρόνια αυτοδύναμης διδασκαλίας σε ΑΕΙ στο γνωστικό αντικείμενο του τομέα. Έτσι υποστηρίζεται ότι δεν έχει τα απαραίτητα προσόντα, αφού η σχολή του ΕΟΤ είναι ανωτέρα και το μάθημα που δίδαξε δεν έχει σχέση με το γνωστικό αντικείμενο του τομέα, αφού ήταν «προϊστορική Αρχαιολογία». Αλλά όμως ούτε έχει εργασθεί δύο χρόνια σε αναγνωρισμένο ερευνητικό κέντρο, ούτε έχει επαγγελματικό έργο σε σχετικό επιστημονικό πεδίο, όπως απαιτεί διαζευτικά ο νόμος.

Έστω, υπάρχει η τυπική διετής διδασκαλία — αν υπάρχει για κάποιους και Α-

νωτάτη Σχολή Τουρισμού άγνωστη σε μας —, ο νόμος απαιτεί όχι γενικά διδασκαλία, αλλά διδασκαλία «στο γνωστικό αντικείμενο του τομέα». Φαίνεται ότι η «προϊστορική αρχαιολογία» πρέπει να γίνει σύμφωνα με την απόφαση των μελών της ΓΣ του τμήματος Δημόσιας Διοίκησης της Παντείου όχι απλώς προαιρετικό μάθημα, αλλά υποχρεωτικό σε όλα τα ΑΕΙ της χώρας. Για να μην ξεχνάμε προφανώς τις ρίζες μας...

Πέραν όμως αυτών υπάρχει και το θέμα πώς κρίνεται στο συγκεκριμένο γνωστικό αντικείμενο ένας υποψήφιος χωρίς να λαμβάνεται ή να ζητείται η γνώμη ενός καθηγητή αντίστοιχου γνωστικού αντικείμενου. Δεν υπαινισσόμαστε απαραίτητα συναλλαγές όπως οι γνωστές του παρελθόντος, αλλά η γυναίκα του Καίσαρα όχι μόνο πρέπει να είναι τίμια αλλά και να φαίνεται. Μήπως όλη αυτή η διαδικασία έγινε για να «κατασκευασθεί» ένα «νέο» γνωστικό αντικείμενο, να προκηρυχθεί «φωτογραφικά» η θέση και να πληρωθεί στη συνέχεια; Η υποψήφια και εκλεγείσα τυχαίνει μεταξύ άλλων να είναι και η σύζυγος του προέδρου του τμήματος καθηγητή κ. Κόνσολα.

Όπως φαίνεται η περίπτωση αυτή μας πηγαίνει σε άλλες εποχές γνωστές για τις διαδικασίες που υπήρχαν στην κάλυψη των κενών καθηγητικών θέσεων. Και θυμίζει σχέσεις εξάρτησης, παζαρεμάτων, οικογενειοκρατίας, αλληλοεξυπηρέτησεων και τελικά καταστάσεων που υποτίθεται θέλει να αφήσει στο παρελθόν ο νόμος - πλαίσιο. Η τυπική διαδικασία διορισμού δεν έχει βέβαια ακόμη ολοκληρωθεί. Θα έχει ενδιαφέρον να δούμε πως η Πρυτανεία της Παντείου και όργανα αρμόδια για τον έλεγχο νομιμότητας της πράξεως εκλογής της κ. Κόνσολα θα αντιμετωπίσουν τη συγκεκριμένη περίπτωση. Ενδιαφέρον διπλό. Και τυπικό και ουσιαστικό. Τυπικό για όσα σχετίζονται με τις νομότυπες και σύννομες διαδικασίες που ξεκινούν από τη λειτουργία ενός τμήματος ΑΕΙ και φθάνουν στο πώς αποφασίζονται διάφορα. Ουσιαστικό για όσα σχετίζονται με την εφαρμογή του νόμου - πλαισίου, τις σχέσεις που υπάρχουν στα ΑΕΙ και τον τρόπο λειτουργίας. Και αυτά αν ξεχάσουμε μια άλλη πτυχή, η οποία όμως είναι ιδιαίτερα κρίσιμη. Να εξηγήσει το τμήμα Δημόσιας Διοίκησης της Παντείου με ποια κριτήρια επιστημονικά, διδακτικά κτλ. προσθέτει ένα νέο γνωστικό αντικείμενο και πώς καλύπτει τη διδασκαλία του με την εκλογή ενός επιστήμονα ο οποίος ως προϊστορικός αρχαιολόγος κάθε άλλο παρά έχει σχέση με το συγκεκριμένο γνωστικό αντικείμενο που καλείται να διδάξει.

□
Γιάννης Φλώρος

ΒΙΒΛΙΟ-ΚΡΙΤΙΚΗ

Ο Δημήτρης Κ. Ψυχογιός
γράφει για το βιβλίο του Μιχ.
Μοδινού, «Μύθοι της
ανάπτυξης στους τροπικούς»
Εκδόσεις Στοχαστής, σειρά
Οικολογία, Αθήνα, 1986.

Η δυστυχία του Μιχάλη Μοδινού βρίσκεται στη μοναξιά του— και αντανάκλασή της αποτελεί το μεγάλο πλεονέκτημα του βιβλίου: τη μοναδικότητά του για τα εντόπια εκδοτικά χρονικά. Δεν αναφέρομαι στη μοιραία μοναξιά του ταξιδιώτη, που συχνά—πυκνά αναδεικνύουν οι σελίδες του, αλλά σ' αυτήν του συγγραφέα του εγχειρήματος. Η πτωχή και έντιμος Ελλάς δεν υπήρξε ποτέ αποικιοκρατική δύναμη κι έτσι η γνώση για τους εξωτικούς τροπικούς μάς ήρθε πάντα διαθλασμένη μέσα από τα πρίσματα των πάσης φύσεως Ευρωπαίων και Αμερικανών: γεωγράφων, εθνολόγων, δημοσιογράφων, λογοτεχνών, κτλ., κτλ. Ο τοπογράφος και οικολόγος Μιχάλης Μοδινός ευνοήθηκε από τη συγκυρία της δεκαετίας του '70 για να ξεκινήσει τον εξωτικό του περίπλου. Οι περιώνυμοι «εργολάβοι της ΕΡΕ», ήταν σε θέση εκείνη την ε-

ποχή να συμμετάσχουν στην ανακύκλωση των «πετροδολαρίων» που δημιουργούσε η πετρελαιοτική κρίση. Τα φιλόδοξα σχέδια πετρελαιοπαραγωγών χωρών για λιμάνια, δρόμους, οικισμούς, αεροδρόμια άνοιξαν το δρόμο σε χιλιάδες Έλληνες τεχνικούς που οι περισσότεροι εργάστηκαν στις αραβικές χώρες. Ο Μιχάλης Μοδινός λοιπόν εγκατέλειψε τον μεταπολιτευτικό πυρετό και βρέθηκε το 1976 («την ίδια στιγμή που πολλοί φίλοι δούλευαν μ' ενθουσιασμό συνδικαλιστικά, πολιτικά, κομματικά») κάπως μακρύτερα: στη Μαύρη Αφρική, στην περιοχή του Σαχέλ, την εποχή που το πρόβλημα της ξηρασίας είχε πάρει τραγικές διαστάσεις. Ο Μοδινός αναδεικνύει μέσα από τις σελίδες του το πώς οι καταστροφικές συνθήκες που αντιμετώπιζουν οι νομάδες και οι γεωργοί του Σαχέλ έχουν τις ρίζες τους στις «αναπτυξιακές πολιτικές» που είχαν προηγηθεί οι οποίες ανέτρεψαν τις οικολογικές και κοινωνικές ισορροπίες αιώνων.

Αυτός ο μίτος οδηγεί το συγγραφέα σ' όλες τις περιπλανήσεις του που είναι φανερό πως από ένα σημείο και μετά δεν οφεί-

λονται στις επαγγελματικές ασχολίες του. Είτε στον Αμαζόνιο, είτε στην Κούβα, στην Αιθιοπία ή στο Μεξικό ο ταξιδιώτης μας ψάχνει να δει τι ανατροπές έφερε, τι επιπτώσεις είχε η υιοθέτηση του δυτικοευρωπαϊκού μοντέλου ανάπτυξης στον Τρίτο Κόσμο. Δεν πρόκειται λοιπόν για παραδοσιακό περιηγητή. Μ' αυτόν τον συνδέει μόνο η έκπληξη, η γοητεία που νιώθει όταν έρχεται αντιμέτωπος με άλλες πολιτιστικές αξίες—αυτές ακριβώς που βρίσκονται στη διαδικασία της ανατροπής μέσα από την επιβολή είτε των «σοσιαλιστικών» είτε των «καπιταλιστικών» μοντέλων ανάπτυξης. Με τον επιστήμονα από την άλλη μεριά τον συνδέει η συνεχής προσπάθεια να ξεπεράσει τη γοητεία του εξωτικού και την αποτύπωση εντυπώσεων, παραθέτοντας συνεχώς στοιχεία, στατιστικές, εθνολογικές καταγραφές, κοινωνιολογικές αναλύσεις και πλούσια βιβλιογραφία—στο βαθμό βέβαια που επιτρέπει η οικονομία ενός σχετικά σύντομου δοκίμιου. Ίσως όμως περισσότερο από τον ταξιδιώτη και τον επιστήμονα να κυριαρχεί στο λόγο του ο δημοσιογράφος με την καλύτερη έννοια του όρου— αυτός δηλαδή που ξέρει το αντικείμενό του και μπορεί να αναδείξει σε σύντομα κείμενα την ουσία που αφορά τον μη ειδικό αναγνώστη.

Δημοσιογράφος, επιστήμονας, ταξιδιώτης ο Μιχάλης Μοδινός—μα πρώτ' απ' όλα ευαίσθητος οικολογιστής και γι' αυτό ίσως πολύ απαιτητικός και απαισιόδοξος. Λύσεις φυσικά δεν έχει να προσφέρει—θα ήταν κι απόπειμα άλλωστε να κάνει αυτόκλητος υποδείξεις στην Κούβα ή το Σουδάν. Μας κατατοπίζει με επάρκεια όμως ως προς τις καταστροφικές συνέπειες της αντικατάστασης, π.χ., της βενζίνης με αλκοόλ στη Βραζιλία—που μας παρουσιάστηκε περίπου ως μεγίστη «οικολογική ευαισθησία» όταν πρωτοεφαρμόστηκε. Πολιτοκόλογος λοιπόν, θα έλεγε κι ο Λεωνίδας Λουλούδης, ο Μιχάλης Μοδινός. Πρώτος (και φοβά-

μαι τελευταίος) μας μίλησε για χώρες μακρινές μέσα από τη δική του εμπειρία κι όχι μέσα από τα διαβάσματα ξένων βιβλίων και περιοδικών—που συνέχισαν να πασάρουν στις εφημερίδες ως βαθυστοχαστές αναλύσεις για χώρες που οι γράφοντες δεν είδαν ποτέ τους.

Είναι αλήθεια πως στο κείμενό του ο Μιχάλης Μοδινός δεν καταφέρνει να ισορροπήσει πάντα τον τρισυπόστατο ρόλο του. Κάποτε υπερσχύει ο γοητευμένος ταξιδιώτης, κάπου αλλού ο θετικός επιστήμονας, σ' άλλο σημείο ο διεισδυτικός δημοσιογράφος. Νομίζω πως η προσπάθειά του να είναι «ακαδημαϊκός» του δημιούργησε δεσμεύσεις που στέρησαν από τον αναγνώστη προσωποικότερες προσεγγίσεις που μπορεί να είναι ουσιαστικότερες από τις ακαδημαϊκές. Η εμμονή του στην αντίληψη ότι πρέπει να δούμε τα κείμενα ως «οικογεωγραφία» θα αποκτούσε ισχυρότερα ερείσματα αν τα συμπληρώναν χάρτες των περιοχών στις οποίες αναφέρεται—την έλλειψή τους συνεχώς τη νιώθει ο αναγνώστης που καλείται να περιπλανηθεί σ' άγνωστες χώρες και χάνεται στο δαίδαλο των ονομάτων ποταμών, πεδιάδων, βουνών, πόλεων. Η παρουσίαση π.χ. της Κολομβίας είναι άριστη γιατί ο Μοδινός διαπλέκει αρμονικά το τρισυπόστατο του ρόλου του και θα γινόταν εξαίρετη αν συνοδευόταν από ένα χάρτη για να καταλάβουμε που ορίζονται στην πατρίδα του Μαρκές, στη χώρα του Μακόντο, όλα για όσα μας μιλά.

Ο συγγραφέας δηλώνει εισαγωγικά πως «η επιστροφή μου στη Θεσσαλία με έπεισε ότι οι μυθικοί τόποι συχνά βρίσκονται πολύ πιο κοντά απ' όσο πιστεύουμε». Η έσχατη ανθρωπολογική σοφία του ταξιδιώτη ελπίζω να τον οδηγήσει σε ανάλογα πονήματα για τους εντόπιους, τους εσωτερικούς μας «τροπικούς». Θα αποτελέσει σίγουρα κάτι τέτοιο σημαντικό στοιχείο της αυτογνωσίας μας. Τουλάχιστον αυτό υπόσχεται η εξωτική περιπλάνησή του.

Γ. ΜΑΣΣΑΒΕΤΑΣ

~~ΚΑΔΗΜΕΡΑ~~
ΚΑΛΗΝΥΧΤΑ
ΚΥΡΙΕ ΠΡΟΕΔΡΕ!

ΘΕΜΑ ΤΟΥ ΜΗΝΑ:
(αφίσσα ρετρό)

ΤΟ ΚΟΥΤΙ ΤΗΣ ΠΑΝΘΡΑΣ

ΒΙΒΛΙΑ
Ελληνική και
ξένα λογοτεχνία
Εκδόσεις τέχνης
φιλοσοφία
πολιτική
ψυχολογία
παιδικά
κινηματογράφος
θεάτρο
ξενόγλωσσα
τέχνες
Υκράβουρες
λιθογραφίες
μεταφράσεις
αφίσσες

ΒΙΒΛΙΟ

Επιμέλεια
Χριστίνα Ντουνιά

Οικονομικοί και κοινωνικοί μηχανισμοί στον ορεινό χώρο

Αν η τοπική μονογραφία αποτελεί την κρίσιμότερη, ίσως, βαθμίδα στη διαδικασία ελέγχου και επαλήθευσης των γενικότερων ιστορικών συνθέσεων, που πλουτίζουν και αξιώνουν αναγνώριση στη νεώτερη ιστορική φιλολογία της χώρας, τότε το έργο αυτό του Στ. Τσοτσόρου μπορεί να θεωρηθεί, ότι εκπληρώνει αυτή τη λειτουργία και αποτελεί υπόδειγμα συνεισφοράς στη θεματική και στη μέθοδο των, ελάχιστων, τοπικών μονογραφιών.

Κεντρικό μέλημα στην έρευνα του νεοεμφανιζόμενου ιστορικού είναι να αναδειχθούν οι σχέσεις των κοινωνικών δυνάμεων στον ορεινό χώρο της Ελλάδος της β' τουρκοκρατίας και της επαναστατικής περιόδου. Οι συνθέσεις που απαιτούνται προκειμένου η καταγραφή κάποιων ποσοτικών μεγεθών να αναχθεί από το εμπειρικό / περιγραφικό επίπεδο στο θεωρητικό πλαίσιο, προϋποθέτουν λεπτούς χειρισμούς στην εγκαθίδρυση μιας συνολικής (θεωρητικής) ισορροπίας ανάμεσα στα βασικά και αλληλοτροφοδοτούμενα στοιχεία του ερμηνευτικού κύκλου: υπόθεση εργασίας - τεκμηρίωση - μεθοδολογικά ολοκληρώματα. Ο συγγραφέας θα υπηρετήσει με διεισδυτικότητα, επάρκεια και κύρος την «αλυσίδα» αυτή, ιεραρχώντας και ενσωματώνοντας μεθοδολογικά τη σημασία, τους χώρους αναφοράς και την ευρετική εμβέλεια ενός τεράστιου όγκου εμπειρικού υλικού και, στη συνέχεια, προβαίνοντας στη θεωρητική του κατάταξη στα κατάλληλα κεφάλαια της μελέτης.

Το αντικείμενο της μελέτης περιοδολογείται σε δύο φάσεις (1975 - 1821 και 1821 - 1828), οι οποίες τεκμηριώνονται ως αναγκαίες από τον Στ. Τσοτσόρο μέσα από μία ανάλυση που επιχειρεί στην ιδιαιτερότητα των στοιχείων που σε κάθε μια από τις δύο φάσεις συναπαρτίζουν βασικές δομικές περιοχές του κοινωνικού σχηματισμού και της πολιτικής του «οροφής» στο ορεινό σύμπλεγμα της Γορτυνίας: η δημογραφία, το καθεστώς γαιοκτησίας, η αγροτική παραγωγή, η βιοτεχνία, το εμπόριο, οι επενδύσεις, η φορολογία, η εκπαίδευση, οι άρχουσες ομάδες —που μετά την επανάσταση θα αποτελέσουν το βασικό πυρήνα της τοπικής εξουσίας— είναι βασικοί κόμβοι άρθρωσης της εμπειρικής έρευνας και πεδία συναγωγής μεθοδολογικά τεκμηριωμένων πορισμάτων, για τη συγκρότηση μιας οικολογίας σχέσεων κοινωνικής ισχύος και εξουσιαστικής επιβολής, στις τρεις περιοχές στις οποίες ο συγγραφέας επιμερίζει τους πληθυσμούς και τις σχέσεις τους.

Ανάμεσα στα σημαντικά προτερήματα του βιβλίου θα πρέπει να αναφερθεί η ανάδειξη και συστηματική επεξεργασία και αξιοποίηση πολλών χειρόγραφων κωδικών, φακέλων από κρατικά, κοινοτικά ή ιδιωτικά αρχεία και συμβολαιογραφικών εγγράφων. Η έρευνα τεκμηριώνεται από αρχεία βενετικά και ελληνικά και από μια πλούσια τοπική ιστοριογραφία, ενώ το «παραστατικό» μέρος της εμπλουτίζεται από πίνακες και διαγράμματα πληθυσμού, παραγωγής, τιμών γης και προϊόντων, πολιτικού και στρατιωτικού προσωπικού, κ.ά.

Τα ιστορικά

Κυκλοφόρησε —με κάποια καθυστέρηση— το πέμπτο τεύχος του περιοδικού Τα Ιστορικά που διευθύνεται από τους ιστορικούς Σπύρο Ασδραχά, Φίλιππο Ηλιού και Βασίλη Παναγιωτόπουλο και φιλοξενεί στις σελίδες του ποικίλες εργασίες που εκφράζουν τους νέους προβληματισμούς στην ιστορική έρευνα. Τα Ιστορικά, ένα από τα πλέον ενδιαφέροντα ειδικά περιοδικά, ανταποκρίνεται στις νέες ανάγκες των ιστορικών σπουδών, συμβάλλοντας στον εκσυγχρονισμό των μεθόδων μελέτης και έρευνας της ιστορίας μας.

Στο πλούσιο σε περιεχόμενα και αριθμό σελίδων —264— πέμπτο τεύχος διαβάσαμε μελέτες και ανακοινώσεις των: Αικ. Ασδραχά (Μια περιέργη βυζαντινή σημείωση για την Κύπρο), Αλαιν Ντυσελιέ (Δημογραφία, μεταναστεύσεις και πολιτισμικά σύννορα), Σπυρ. Ασδραχά (Φορολογικές και περιοριστικές λειτουργίες των κοινοτήτων στην Τουρκοκρατία), Παν. Κονδύλη (Το πρόβλημα του σκεπτικισμού στο νεοελληνικό Διαφωτισμό), Παν. Νούτσου (Ιδεολογικές συνιστώσες της 4ης Αυγούστου), Βασ. Παναγιωτόπουλο (Κάτι έγινε στην Πίζα το 1821), Μ. Μανούσκα (Ο πρώτος ελληνικός βιβλιοκατάλογος), καθώς και των: Θ. Καλαφάτη, Κ. Σωτηριάδου - Θ. Παπαετρόπουλου, Λ. Καλλιβεράκη, Μιχ. Ρηγίνου, Γιαγ. Ανδρεάδη, Ελ. Μαχαίρα, Γ. Κόκκωνα.

Πολλές σελίδες του περιοδικού είναι αφιερωμένες στην παρακολούθηση των ιστοριογραφικών δραστηριοτήτων και σε βιβλιοκρισίες των Π. Μιχαηλάρη, Χάγκεν Φλάισερ, Άννας Φραγκουδάκη, Μ. Τορόντοβα, Χ. Κουλούρη.

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ / ΠΟΙΗΣΗ

Μικρό Ανθολόγιο

ΛΙΖΑ ΜΙΧΕΛΗ

Ψευδεπίγραφα

Εκδ. Ωκεανίδα, 1986, σελ. 75

«Μα / πώς μεγάλωσ' έτσι ξαφνικά / τούτο το φεγγάρι; / Σαν τα παιδιά / που τ' αφήσαμε / να παίζουν με τα κοχύλια / στο περσινό νησί / και φέτος / τ' αντικρίσαμε ξαφνικά / αγκαλιασμένα / να φιλιούνται στην ακρογιαλιά /...
Το φεγγάρι τούτο δεν είναι / που μήτε κομματάκι χρυσάφι δεν είχαμε δίπλα μας πρόχειρο / για να κάνουμε μian ευχή / σαν το 'δαμε ξαφνικά, / νεογέννητο, / στη μέση τ' ουρανού; / Πώς μεγάλωσ' έτσι; /...
Πώς μεγαλώσαμ' έτσι / εμείς / τόσο ξαφνικά; / —ερήμην μας...».

(Ενηλικίωση, σ. 16)

ΕΛΕΝΑ ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ

Μυήσεις

Εκδ. Γνώση, 1986, σελ. 44

«Έλα να σε ξεγαλήσω στην καρδιά μου. / Στις αίθουσές της / τις ροκοκό, / στις κάμαρές της / τις πλημμυρισμένες φως, / στο μουσείο της / των κέρινων ομοιοματιών, / στα υπόγειά της / με τους φυλακισμένους, / στις κάβες με τα σφραγισμένα βλέμματα, / στις σοφίτες της με τις σκισμένες δαντέλες. / Έλα. /

Θα σου κόψω τα φτερά / και θα σε στήσω / Άπτερον Έρωτα / στο κλιμακοστάσιο.

(Χορδές του Έρωτα. III, σ. 33)

ΝΙΚΟΥ ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗ

Ο μικρός μας κόσμος

Αθήνα 1986, σελ. 70

«Συλλογιέμαι τα χρόνια που πέρασαν, / τη μικρή πολιτεία, / που ακουμπημένη στη θάλασσα λαμποκοπούσε στον ήλιο, / τη γιαγιά Ελένη, / που κατέβαζε το θεό στο σπίτι της / και το φίλεβε κόλλυβα και μέλι.

Τις μεγάλες καλοκαιριάτικες μέρες, που κρατούσαν ακίνητο τον ήλιο στη θάλασσα, / την ταραχή του εφηβικού έρωτα / που κατέβαζε στη γη το φεγγάρι, / τα πρωινά που χαμογελούσε το φως / μες απ' τις χαραμάδες των κλειστών παραθυριών / κι άπλωνε στ' αστραφτερά σεντόνια την κόκκινη δαντέλα του / ...».

(Μνήμη Κερύνιας, σ. 46).

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΠΛΑΣΤΗΡΑ

Το φως που βλέπουμε τώρα

Εκδ. στιγμή, 1986, σελ. 54

«Για μια στιγμή / της φάνηκε σαν σκιπτερο / γαμήλια τούρτα σκέφτηκε / θ' ανέβω/.

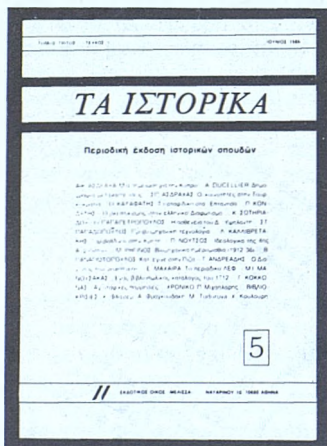
Το άχυρο σκάει / καινε οι καραμέλες / και το μαντήλι / δεν αντέχει θησαυρέ μου/.

II

Σκληροί φωτογράφοι / πατάνε το πέπλο / δεν ξέρεις τι γράφω / εσύ

ΣΤΑΘΗΣ Ν. ΤΣΟΤΣΟΡΟΣ
Οικονομικοί και κοινωνικοί μηχανισμοί στον ορεινό χώρο.
Γορτυνία (1715-1828)
Εκδ. Ιστορικό Αρχείο - Εμπορική Τράπεζα της Ελλάδας, 1986, σελ. 329

ΤΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ
Περιοδική έκδοση ιστορικών σπουδών, τόμος τρίτος, τεύχος 5
Εκδόσεις Μέλισσα, Ιούνιος 1985

δεν διαβάσεις / ποτέ σου το χέρι/.

III

Το πιο μικρό / παράθυρο στη
στέγη / βλέπει μακρύτερα / από
μας.»

(Γαμήλιος πόνος, σελ. 18-20)

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΠΑΠΑΚΩΣΤΑΣ
Φωτογραφίες
Εκδόσεις του Διορθωτηρίου,
1985, σελ. 37

«Μην το κυλάς εκείνο το στεφάνι
κατά το / ρέμα, ούτε τη μπάλα
—σε ξελογιάσανε οι ακακίες και
το νερό./

Αντιγόνη, δεν θα κρυφτώ ξανά,
θα / παίζουμε όλη μέρα. Μόνο ό-
ταν θα βρέχει θα παίρνω τ' άλογο
να μοιράζω εγώ τα / γράμματα, ε-
σείς θ' ακούτε παραμύθια για / λε-
φτά και για μπιζνες. Ύστερα θα
'ρχομαι με δίπλες και μέλι./

(Στη μέση του γλεντιού θ' απο-
κοιμώμαι / στο ντιβάνι, και θα ξυ-
πνάω μικρότερος / κάθε πρωί).»

(σελ. 18)

ΜΕΛΕΤΗ / ΔΟΚΙΜΙΟ / ΕΡΕΥΝΑ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΕΤΡΗΣ

Ο καραγκιόζης: Δοκίμιο κοινω-
νιολογικό

Εκδ. Γνώση, 1986, σελ. 268 και 6
έγχρωμες εικόνες εκτός κειμένου

Το ελληνικό θέατρο Σκιών διαθέ-
τει μια αρκετά σοβαρή βιβλιο-
γραφία, η οποία ωστόσο δεν ε-
ξαντλεί το θέμα. Επίκεντρο της
μελέτης του Γ. Πετρή, αποτελεί η
εξέταση της κοινωνιολογικής
 πλευράς του θεάτρου σκιών. Με
αφετηρία τη βιογραφία ενός λαϊ-
κού καλλιτέχνη, του Σωτήρη
Σπαθάρη, ο συγγραφέας διερευνά
το λαϊκό αυτό θέαμα σε συν-
νάρτηση με τη δραστηριότητα
και την ιδεολογία μιας κοινωνι-
κής ομάδας, του αστικού περι-
θωριακού στρώματος των υπο-
προλετάρων.

Πρόκειται για ένα βιβλίο που
δεν απευθύνεται μόνο στους ειδι-
κούς, αλλά και στο ευρύτερο α-
ναγνωστικό κοινό, που ενδιαφέ-
ρεται για θέματα νεοελληνικού
πολιτισμού και νεοελληνικής
κοινωνικής διαστρωμάτωσης.

ΣΠΥΡΟΥ ΠΛΑΣΚΟΒΙΤΗ

Η πεζογραφία του Ήθους και άλ-
λα δοκίμια

Εκδ. Κέδρος, 1986, σελ. 170

Όπως διευκρινίζεται στον πρό-
λογο του βιβλίου, που υπογράφει
ο ίδιος ο συγγραφέας, πρόκειται
για την συγκεντρωτική έκδοση
παλιότερων δοκιμιογραφικών
κειμένων που δημοσιεύθηκαν σε
περιοδικά και εφημερίδες τα τε-
λευταία εικοσιπέντε χρόνια. Στον
πρώτο τόμο ο Σπύρος Πλα-
σκοβίτης ασχολείται με γενικό-
τερα ζητήματα λόγου και τέχνης
και όχι με αναλύσεις έργων που
τον ενδιέφεραν ή τον συγκίνη-
σαν.

Η εργασία αυτή θα αποτελέσει
το αντικείμενο ενός δεύτερου τό-
μου που θα ακολουθήσει.

ΝΙΚΟΥ ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗ

Δύο κρίσιμες φάσεις του κυπρια-
κού

Αθήνα 1986, σελ. 176

Το βιβλίο αυτό περιστρέφεται γύ-
ρω από το κρίσιμο και εθνικά
ευαίσθητο κυπριακό ζήτημα. Την
πρωτη ύλη του βιβλίου αποτε-
λούν οι πρόσφατες ομιλίες του
Κύπριου πρέσβη Ν. Κρανιδιώτη
με θέμα «Οι πολιτικές εξελίξεις
στην Κύπρο από το 1931 μέχρι το
1950» και «Ο Ελευθέριος Βενιζέ-
λος και η Κύπρος». Τις ομιλίες
αυτές συμπληρώνουν καινούργια
στοιχεία και κείμενα, πολλά από
τα οποία περιλαμβάνονται στο
παράρτημα του βιβλίου.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

● Με αφιέρωμα στον κριτικό
και ποιητή Αντρέα Καραντώνη
κυκλοφόρησε το φθινοπωρινό
τεύχος του περιοδικού **Δώμα** (σε-
λίδες 280). Στο αφιέρωμα που πε-
ριέχει ανέκδοτα κείμενα των
Γιώργου Σεφέρη, Οδυσσέα Ελύ-
τη, Άγγελου Σικελιανού, Κοσμά
Πολίτη, Γιάννη Γρυπάρη, Π.
Ταγκόπουλου, Αντρέα Καραντώνη,
γράφουν για την προσωπικό-
τητα και το έργο του οι: Κ. Στε-
ργιόπουλος, Β. Βασιλικός, Ελένη
Λαδιά, Ε. Ν. Μόσχος, Τ. Αθανα-
σιάδης, Ν. Μαραγκός, Ε. Κα-
κναβάτος, Κ. Ι. Δεσποτόπουλος,
Κ. Φράιερ, Β. Κυριαζόπουλος, Γ.
Μαγκλής, Πίτσα Γαλάζη, Ειρ.
Ιωαννίδου, Δ. Ι. Αντωνίου, Νανά
Ησαΐα.

● Το περιοδικό **Διαβάζω** συνεχι-
ζει τη σειρά των αφιερωμάτων
του με το μεγάλο γερμανό ποιητή
Γκάιτε. Στο τχ. 154 γράφουν:
Γιάννης Κρητικός, *Ποιητικός ρε-
αλισμός και οραματισμός στον
Γκάιτε*, Γιώργος Δ. Κεντρωτής,
*Το καλό και το κακό στον Φάου-
στ*, Αναστασία Αντωνοπούλου,
Τα πάθη του νεαρού Βέρθερου,
Κατερίνα Μητραλέξη, *Ο Γκάιτε
και τα ελληνικά γράμματα*, Φ.
Ενγκελς, *Ο Γκάιτε και η γερμανι-
κή αθλιότητα*, Jean Gréville, Γκάι-
τε. Το αφιέρωμα περιλαμβάνει ό-
πως πάντα χρονολόγιο και βι-
βλιογραφία, ενώ υπάρχουν και οι
μόνιμες στήλες βιβλιοκρισίας
και βιβλιοπαρουσίασης του πε-
ριοδικού.

● Στο τεύχος 37, (Κέρκυρα, Ο-
χτώβρης - Νοέμβρης 1986) του
Πόρφυρα, δημοσιεύονται οι ειση-
γήσεις των Σπύρου Πλασκοβίτη,
Κώστα Γεωργουσόπουλου και
Δημήτρη Κονιδάρη με θέμα: *Η
κριτική ως επιγενόμενος λόγος*,
που διαβάστηκαν στο Γ' *Δήμερο
Λόγου* (Κέρκυρα, 22-23 Ιουλίου
1986).

Διαβάσαμε επίσης: δοκίμιο
του Γιούργκεν Βάλμαν για την
κριτική της λογοτεχνίας (Μτφ.
Α. Ζήρας), του Σ. Τριβυζά για
την εμφάνιση του ελληνικού υ-
περρεαλισμού, της Ελένης Μερ-
κενίδου για την *Αβάσταχτη ελα-
φρότητα που είναι του Μίλαν
Κούντερα*, αλλά και σελίδες πε-
ζογραφίας και ποίησης, ενώ στο

δεύτερο μέρος επίκαιρα σχόλια
για τα γράμματα και τις τέχνες
και κριτική.

● Με κείμενα του *Χόρχε Λουίς
Μπόρχες* (σε μετάφραση Κώστα
Σταματίου, Μανόλη Σαββίδη και
Χριστίνας Φίλη) κυκλοφόρησε
το τχ. 58 (Οκτώβρης '86) του πε-
ριοδικού η *λέξη*. Για τον Μπόρ-
χες γράφουν οι Σεζάρ Φερνάντεζ
Μορένο, Σαββίδης και Θωμάς
Σκάσσης. Από την υπολοιπή ύλη
επισημάνουμε το *Ρέκβιεμ* του
Γιάννη Δάλλα, ποιήματα του
Πιέρ Ζαν Ζουβ και Carolyn For-
ché και το ενδιαφέρον κριτικό
δοκίμιο της Ρέας Γαλανάκη, *Πα-
ράλληλη Ανάγνωση*, όπου γίνεται
η σύγκριση ανάμεσα σε δύο πο-
λυδιαβασμένα μυθιστορήματα:
Το *Εκατό χρόνια μοναξιάς* του
Γκαμπριέλ Γκαρσία Μάρκες και
το *Σπίτι των Πνευμάτων* της Ι-
ζαμπέλ Αλιέντε.

ΆΛΛΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΚΟΥΛΙΔΗΣ

Λίμπερτυ

(ποίηση, β' έκδοση)

Εκδ. Υάκινθος, 1986, σελ. 27

Γ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΗΣ

Χειρόγραφα

(σχέδια)

Εκδ. Υάκινθος, 1986

ΑΡΓΥΡΗΣ ΧΙΟΝΗΣ

Σαν τον τυφλό μπροστά στον κα-
θρέφτη

(ποίηση)

Εκδ. Υάκινθος, 1986, σελ. 78

Ν. Γ. ΔΑΒΒΕΤΑΣ

Λευκή φούγκα

(ποίηση)

Εκδ. Υάκινθος, 1986, σελ. 29

ΓΙΩΡΓΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ

Συνταγματική αναθεώρηση και

προεδρικός θεσμός (1985-86)

Κείμενα παρέμβασης

University Studio Press, 1986, σελ.
62

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΡΑΣΣΕΛ

Έχει μέλλον ο άνθρωπος;

Μτφ. Σ. Πρωτοπαπός

Εκδ. Αρσενίδης, 1986, σελ. 123

ΡΑΣΣΕΛ

Η αξία της ελεύθερης σκέψης

Οι νέες γνώσεις και οι νέοι τρόποι

Μτφ. Σ. Πρωτοπαπός

Εκδ. Αρσενίδης, 1986, σελ. 112

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΠΑΓΚΟΚΟΣ

Όνειρα

(ποίηση)

Εκδ. Faros 1986, σελ. 78

ΞΑΝΘΟΣ ΛΥΣΙΩΤΗΣ

Ρεμβασμοί του στερνού Ιουλίου

(ποίηση)

Λευκωσία 1986, σελ. 41

ΚΑΛΛΙΟΠΗ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Αναφλέξεις

(ποίηση)

Εκδ. Ηριδανός, 1986, σελ. 39

MIKA BALTAPOI

Ο ΕΤΡΟΥΣΚΟΣ

6 έκδοση

KAAENTH

με μια καρτα
κάνεις
την αγαπη... πράξη

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΕΣ ΚΑΡΤΕΣ

της

Εταιρείας προστασίας σπαστικών

Κεντρική διεύθυνση: δικαρχου 28 - Παγκράτι
τηλ. 70 15 634

Για την πώληση: Βρετανικό Συμβούλιο
πλάτεια Κολωνάκιου

ΔΙΑΛΟΓΟΣ

ΤΟ «ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ» ΜΕΛ-
ΛΟΝ ΤΩΝ ΠΡΕΣΠΩΝ

● Από τις Βρυξέλλες μας γράφει
αναγνώστης μας για την υπόθεση
των Πρεσπών (βλέπε ΑΝΤΙ ΤΧ.
333). Μερικά στοιχεία που δεν υ-
πήρχαν στο σχετικό άρθρο δίνουν
και άλλη διάσταση σε μια υπόθε-
ση που έως τώρα, δυστυχώς, κα-
νέναν αρμόδιο δε συγκινεί.

Αγαπητό ΑΝΤΙ,

Με έκπληξη μου διάβασα στο
άρθρο του κ. Γιάννη Φλώρου για
τις Πρέσπες (τχ. 333, 21-11-86)
σχετικά με τα νέα ήθη των νο-
μαρχών, των εργολάβων και των
κοινοτικών. Φαίνεται ότι ο αρ-
θρογράφος σας αγνοεί τις στοι-
χειώδεις παραδόσεις της φυλής
μας. Το να τραpezώνουμε υψη-
λούς ξένους αποτελεί έθιμο πα-
νάρχαιο και ο διακανονισμός του
λογαριασμού από εργολάβους
δεν είναι παρά συμβολική χειρο-
νομία σεβασμού και ευγνωμοσύ-
νης. Αλλά το άρθρο περιέχει και
άλλες ατέλειες που παραπέμπουν
στην κακοβουλία ή έστω την ά-
γνοια τον συντάκτη. Οι κκ.
Στούφμαν, Σαμαράς και Σαψά-
λης δεν ήταν φυσικό δυνατόν να
επιθεωρήσουν μια έκταση
200.000 στρεμμάτων σε δυο μόνο
ώρες, έστω και αν για τις μετακι-
νήσεις τους χρησιμοποίησαν την

Μερσεντές του εργολάβου κ. Κα-
παράκη. Αν αναλογισθεί όμως
κανείς ότι στο δύσκολο έργο
τους βοηθήθηκαν και από άλλα
τρία μέλη της επίσημης αντιπρο-
σωπείας της Επιτροπής των Ευ-
ρωπαϊκών Κοινοτήτων, και συγ-
κεκριμένα τους κκ. Νύχα, Χρη-
στιδή και Ριζοδήμο, τότε το επί-
τευγμα της αποστολής γίνεται α-
πόλυτα κατανοητό.

Μολονότι η επιτροπή ελέγχου
δεν έχει μέχρι στιγμής συντάξει
επίσημο πόρισμα, είναι βέβαιο ό-
τι δεν εξεπλάγη όταν διαπίστωσε
ότι ο ιχθυογεννητικός σταθμός έ-
χει κατασκευασθεί εντός του πυ-
ρήνα του Δρύμου, δηλ. εντός της
ζώνης των 200 μέτρων κατά μή-
κος της ανατολικής όχθης της
Μικρής Πρέσπας, όπως ορίζεται
από το άρθρο 2 του Προεδρικού
διατάγματος 46 της 14ης Ιανουα-
ρίου 1979, όπου κάθε αλλοίωση του
φυσικού περιβάλλοντος απαγο-
ρεύεται. Αυτό είναι φυσικό, δεδο-
μένου ότι οι υπηρεσίες της Επι-
τροπής γνώριζαν τουλάχιστον α-
πό τον Δεκέμβριο του '85, όταν έ-
λαβαν σχετικό τοπογραφικό διά-
γραμμα, σε ποιο «αγρόκτημα»
της κοινότητας Καρυών θα κατα-
σκευαζόταν ο ιχθυογεννητικός
σταθμός, πόση έκταση θα κατα-
λάμβανε και ποιά θα ήταν η από-
στασή του από την όχθη της λί-
μνης. Άριστα λοιπόν και από
καιρού πληροφορημένοι αλλά
και γνώστες της Οδηγίας 79/409
/ ΕΟΚ, για την προστασία των ά-
γριων πτηνών και των οικοτόπων
τους, οι κοινοτικοί ελεγκτές πι-
στεύω ότι απλώς θα επαλήθευ-
σαν ότι οι Ελληνικές αρχές πράγ-
ματι γνωρίζουν και να υλοποιούν
τα συμπεφωνημένα και να προ-

στατεύουν την άγρια φύση. Βέ-
βαια δεν μπορεί κανείς να περι-
μένει από μια επιτροπή να περι-
λάβει στο πόρισμα της τις μελ-
λοντικές περιβαλλοντικές επι-
πτώσεις του σταθμού. Πρώτον οι
άνθρωποι δεν μπορούν να είναι
σε όλα ειδικοί, και δεύτερον, άμα
με το καλό ο σταθμός λειτουργή-
σει, τότε οι επιπτώσεις δεν θα αρ-
γήσουν να φανούν. Ο δρόμος για
την χρηματοδότηση μιας σχετι-
κής μελέτης θα είναι πλέον ανοι-
κτός.

Καμμία άλλωστε δυσκολία δεν
θα είχε η Επιτροπή ελέγχου να
διαπιστώσει τον αριθμό και το εί-
δος των δένδρων που κόπηκαν
για να καθαρισθούν οι στραγγι-
στικές τάφροι: θα τους τον γνω-
στοποίησε ο ίδιος ο κ. Καπαρά-
κης που εργολαβικά τους ξενά-
γησε. Τώρα βέβαια δεν είναι δυ-
νατόν να γνωρίζει ένας άνθρωπος
της δράσης τα ονόματα όλων
των πουλιών που φώλιαζαν στους
φυσικούς φράκτες που κατέστρε-
ψε. Άλλωστε αυτά τα πουλιά δεν
άζιζαν και πολλά πράγματα ό-
πως αποδεικνύει το γεγονός ότι
οι ίδιοι οι επιστήμονες παραδέ-
χονται ότι ορισμένα από αυτά
πρόκειται σύντομα να εξαφανι-
σθούν. Για ένα είδος μόνο, το ο-
χθοχειλίδονο, ακούστηκε ότι λυ-
πήθηκε ο εργολάβος όταν έμαθε
ότι τα μηχανήματά του χάλασαν
τις φωλιές τους στις όχθες του
χειμαρου του Αγίου Γερμανού
(Στάρα). Αν ήξερε ότι φέτος δεν
θα ξαναρχόταν να φωλιάσει στην
περιοχή και ότι οι ειδικοί το ονο-
μάζουν RIPARIA RIPARIA σί-
γουρα δεν θα το 'κανε. Άλλη φο-
ρά υποσχέθηκε ότι θα είναι προ-
σεκτικότερος.

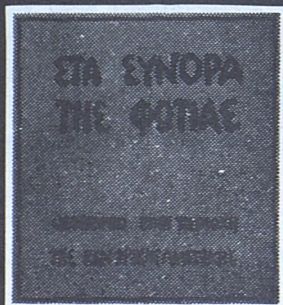
Ο κ. Γιάννης Φλώρος δεν τα
γνώριζε όλα αυτά ή τα απέκρυψε
σκοπίμως. Ούτε έλαβε υπόψη τις

δυσκολίες που αντιμετωπίζει μια
κοινοτική επιτροπή ελέγχου. Γι'
αυτό αδιαφόρησε για την ανα-
κούφιση που αισθάνθηκαν τα μέ-
λη της αποστολής όταν διαπί-
στωσαν ότι η Νομαρχία Φλωρί-
νης, για να προστατέψει το όνο-
μα των Ευρωπαϊκών Κοινοτή-
των, ουδάλως το αναφέρει στις
σχετικές ενημερωτικές πινακί-
δες. Με σπάνια αυταπάρνηση,
τις ευθύνες για τις τυχόν κακοτε-
χνίες τις επωμίζεται η ίδια η Νο-
μαρχία, ο εργολάβος κ. Καπαρά-
κης και κάποιος «Μεσογειακό
Πρόγραμμα» άγνωστων λοιπών
στοιχείων.

Αλλά αρκετά ασχοληθήκαμε
με το άρθρο του κ. Γιάννη Φλώ-
ρου και τις περιπέτειες μιας κοι-
νοτικής αποστολής στην χώρα
των εργολάβων και των νομαρ-
χών. Το αναπτυξιακό μέλλον της
περιοχής του Δρύμου των Πρέ-
σπων και του φυσικού τους περι-
βάλλοντος διαγράφεται λαμπρό:
Νέος υδροηλεκτρικός σταθμός ι-
σχύως 2,5 MW προγραμματίζε-
ται να κατασκευασθεί από την
ΔΕΗ αφού πρώτα τιθασευθούν τα
ύδατα του χειμαρου της Στάρας.
Νέα έργα λοιπόν, νέοι εργολάβοι
και νέο χρήμα στην περιοχή. Και
η κοινοτική συμμετοχή στην χρη-
ματοδότηση σχεδόν στο χέρι.
Στην αίτηση προς τα κοινοτικά
ταμεία η ΔΕΗ το δηλώνει καθα-
ρά: και το έργο θα είναι προσαρ-
μοσμένο στην τοπική αρχιτεκτο-
νική και καμμία επίπτωση στο
περιβάλλον δεν θα υπάρξει. Ευ-
καιρία συνεπώς για μια ακόμη
εμπεριστατωμένη μελέτη για να
δούμε επιτέλους τι θα γίνεται με
τη λάσπη που θα συσσωρεύεται
στον ταμιευτήρα. Θα διοχετεύε-
ται από καιρού σε καιρό κατευ-
θείαν στη λίμνη προς τέρψιν των
ιχθύων και των πτηνών ή έχει κά-
ποιος εργολάβος άλλη πρόταση;

Πάνος Χλωρός
Βρυξέλλες

ΓΙΑΝΝΗΣ Ε. ΔΙΑΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

εκδόση προσφορά στη Νικαράγουα

«Αχαϊκές εκδόσεις»

ΤΑ ΣΧΟΛΙΑ ΤΩΝ ΠΩΛΗΤΕΩΝ
ΔΙΑΤΙΘΕΝΤΑΙ ΓΙΑ ΤΗΝ
ΝΙΚΑΡΑΓΟΥΑ

ΣΤΑ ΣΥΝΟΡΑ ΤΗΣ ΦΩΤΙΑΣ ΤΟ ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΟ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΥ ΓΙΑΝΝΗ Ε. ΔΙΑΚΟΓΙΑΝΝΗ

ΜΕΞΙΚΟ-ΓΟΥΑΤΕΜΑΛΑ-ΕΛ ΣΑΛΒΑΔΟΡ-ΟΝΔΟΥΡΕΣ
ΚΟΣΤΑΡΙΚΑ-ΠΑΝΑΜΑΣ-ΝΙΚΑΡΑΓΟΥΑ-ΚΟΥΒΑ

360 σελίδες, 200 φωτογραφίες, 12 χάρτες, 8 οικονομικοί πίνακες
40 ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ: του Ντανιέλ Ορτέγκα της χήρας του Αλλιέντε κλπ.
του Πατέρα του ΤΣΕ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ: ΓΙΑΝΝΗΣ ΡΙΤΣΟΣ

ΑΧΑΪΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΠΩΛΕΙΤΑΙ ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

ΓΙΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ: ΚΟΔΡΙΓΚΤΩΝΟΣ 14-ΤΗΛ. 8211927

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

● Στο άρθρο του τχ. 332 αναφέρεται το γράμμα του Κ. Γιαλάμη: Αγαπητό «Αντί»

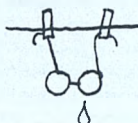
Είμαι ένας από τους παλαιότερους και σταθερούς αναγνώστες σου, αλλά μερικές φορές συμβαίνουν ορισμένα πράγματα που δεν μπορώ να καταλάβω. Και πιο συγκεκριμένα στο άρθρο του τχ. 332 γραμμένο από την κυρία Καρκαγιάννη - Καραμπελιά το οποίο συνοδευόταν και από μία επιστολή του κυρίου Αληθεινού, όπου και τα δύο κείμενα μαζί υποστήριζαν την τεχνοκριτική κυρία Στρούζα στη διαμάχη της με την κυρία Δράκου. Λίγες μέρες πιο πριν διάβαζα από τη στήλη της «Σιβύλλας» στο «Βήμα» πως η κυρία Δράκου διέκοψε τη συνεργασία της με την κυρία Στρούζα γιατί η τελευταία περισσότερο από τις δημόσιες σχέσεις της γκαλερί ασχολούνταν με τις δημόσιες σχέσεις των ξενοδοχείων INTERCONTINENTAL και LYDRA MARIOT, εφόσον η κυρία Στρούζα ήταν συγχρόνως και υπάλληλος του μεγαλοεπιχειρηματία και μεγαλοσυλλέκτη έργων τέχνης κ. Δάκη Ιωάννου. Απ' ό,τι καταλα-

βαίνεται δηλαδή μια καθόλου «καθαρή» ιστορία όπου είναι φανερό πως καμία από τις δύο κυρίες δεν είναι απολύτως «διαυγής» και «αμόλυντη», σε ένα χώρο μάλιστα όπου βρίθουν οι διάφορες «κομπίνες». Και δεν νομίζω πως είναι και τόσο ηθικό να χρησιμοποιούνται στην περιέργη αυτή διαμάχη, ως προσχήματα, ονόματα ζωγράφων όπως αυτό του κ. Δανιήλ ή και άλλων. Γι' αυτό ακριβώς μου έκανε εντύπωση η βιαστική ή απρόσεκτη, αν μπορώ να την πω έτσι, δημοσίευση του περασμένου τεύχους του περιοδικού σας.

Ευχαριστώ

Φιλικά

Κώστας Γιαλάμης

● Ο κ. Αλέξανδρος Ξύδης σημειώνει για το ίδιο θέμα τα ακόλουθα:

Φίλο ANTI,

Επιτρέψέ μου να σημειώσω με ψυχραιμία τ' ακόλουθα ως προς την έκθεση Δανιήλ που δεν έγινε στο Κέντρο Τέχνης (ΚΤΔ).

Στην περίπτωση εμφανίζονται δύο διαφορές που αλληλοεμπλέκονται:

1. Η διαφορά του ζωγράφου Δανιήλ με το ΚΤΔ, εκπροσωπούμενο από την κυρία Βίκυ Δράκου.

2. Μια διένεξη της τεχνοκριτικού Έφης Στρούζα με την κυρία Δράκου.

Περιττό να τονίσω πόσο μεγάλη είναι η λύπη μου γιατί:

α) ματαιώθηκε η αναμενόμενη με ιδιαίτερο ενδιαφέρον έκθεση ενός από τους σημαντικότερους και λιγότερο γνωστούς στην Ελλάδα ζωγράφους μας, που συμβαίνει να είναι και παλιός καλός φίλος·

β) διακόπηκε η γόνιμη συνεργασία της κυρίας Δράκου με τη φίλη συνάδελφο Έφη Στρούζα·

γ) έχει σηκωθεί τρικυμία ανάμεσα στους καλλιτέχνες που έχει παρουσιάσει το ΚΤΔ, κλυδωνίζοντας μια γκαλερί που είχε ξεκινήσει η κυρία Δράκου, με την πολύτιμη συνεργασία της Έφης Στρούζα, με τόσο κέφι, αλλά και με τόσην απειρία και άγνοια των πραγματικών δυσκολιών του εμπορίου τέχνης, ιδίως στην Ελλάδα.

1. Για τη διαφορά Δανιήλ - ΚΤΔ υπάρχουν αρκετά έγγραφα πέρ' από όσα δημοσιεύθηκαν, που εμφανίζουν το ΚΤΔ σε πλήρη αταξία, αφού μόλις δυόμιση μήνες πριν την έκθεσή του, η κυρία Δράκου εμφανίζεται να ανατρέπει αυθαίρετα όσα είχε συμφωνήσει με τον Δανιήλ στις 14.2.86 (χρονολογίες και διάρκεια έκθεσης, κατασκευή καταλόγου, ου-

η νέα ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ

ΣΤΟ ΤΕΥΧΟΣ 26, ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1986

ΕΡΕΥΝΑ

- **Μιχάλης Μοδινός:** Η Χάλκη είναι ιδέα - και μόνο.
- **Δημήτρης Κωστόπουλος:** Σχόλιο για ένα χαμένο πολιτισμό.

ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ

- **Ηλίας Ευθυμιόπουλος:** ο θάνατος του Ρήνου
- **(Πολιτ(ο)ικολόγος:** Σκάνδαλα, ΚΚΕεσ., Πράσινοι Ευρωβουλευτές στην Αθήνα, Καίσιο στο στάρι.

ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟ

- **Στέλιος Καφαντάρης:** Το μετρό επί θύραις

ΡΑΔΙΕΝΕΡΓΕΙΑ

- **Ιωάννα Κιούση:** Οι ανθρώπινες απώλειες από το Τσερνομπίλ.

ΦΥΣΗ

- **Μωρίς Σουτίφ:** Οι δαίμονες των νησιών Γκαλαπάγκος.
- **Σίσσυ Χατζηλάκου:** Στις Πρέσπες ούτε εκατό αηδόνια δεν φέρνουν την άνοιξη.

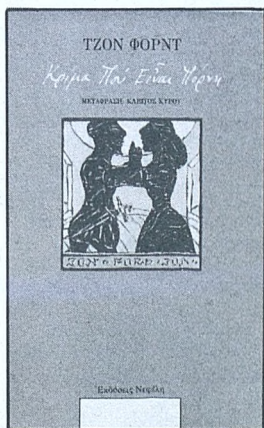
ΔΙΑΛΟΓΟΣ

- **Γ.Α. Παπαδόπουλος:** Νέες απόψεις για την πρόβλεψη των σεισμών.
- **Γεώργιος Κουμάντος:** Γύρω από ορισμένες θέσεις της πολιτικής οικολογίας.
- **Γιώργος Σφήκας:** Τι είδους ανάπτυξη στον Αώο;

Μαυρομιχάλη 39, Αθήνα 106 80, τηλ. 3619837

ΤΖΟΝ ΦΟΡΝΤ

Κρίμα Πού Είναι Πόρνη

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ
Μαυρομιχάλη 9 Αθήνα
Τηλ. 3607744

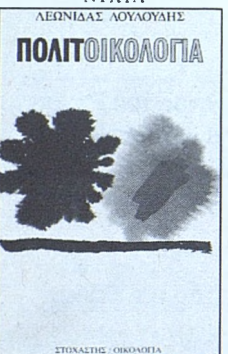
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΤΟΧΑΣΤΗΣ

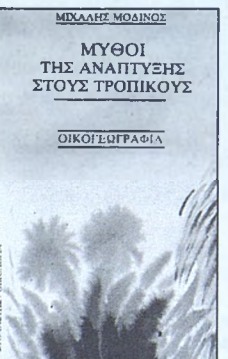
ΤΥΜΠΟΡ ΤΑΡΝΤΟΣ: ΠΑΡΑΞΕ-
ΝΟΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟ-
ΛΗΣ

ΛΟΥΚΑΣ ΑΞΕΛΟΣ: ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΗ
ΝΥΧΤΑ

ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΛΟΥΛΟΥΔΗΣ: ΠΟΛΙ-
ΤΟΙΚΟΛΟΓΙΑ

ΜΙΧΑΛΗΣ ΜΟΔΙΝΟΣ: ΜΥΘΟΙ
ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΟΥΣ ΤΡΟ-
ΠΙΚΟΥΣ

Μαυρομιχάλη 39
Τηλ. 3601956, 3610445
Αθήνα 10680

σιαστικά με δαπάνη του καλλιτέχνη, περιεχόμενο καταλόγου κ.ά.). Το ΚΤΑ βραχύνει την έκθεση από 34 σε 23 μέρες, μεταθέτει την αρχή της ανάμεσα στους δύο γύρους των δημοτικών εκλογών, και ζητεί απάλειψη από τον κατάλογο του προλογικού σημειώματος της Έφης Στρούζα, κατά τρόπο που ορθά τον χαρακτηρίζει ο Δανιήλ «λογοκρισία». Όλες δεοντολογικές παραβάσεις που δεν καλύπτονται με προφορικούς ισχυρισμούς, και θα ήταν σοβαρές σε οποιαδήποτε σύμβαση μεταξύ ιδιωτών, ακόμα όμως, παραπάνω σε σύμβαση μεταξύ εμπόρου και πελάτη, οποιοδήποτε το αντικείμενό της. Κατόπιν αυτού ο Δανιήλ παραιτήθηκε από την έκθεσή του στο ΚΤΑ και απέσυρε τα έργα που είχε κιόλας καταθέσει.

2. Η διένεξη της κυρίας Δράκου με τη συνάδελφο Στρούζα θα έμπαινε στην περιοχή της επαγγελματικής δεοντολογίας, και θα έπρεπε ν' απασχολήσει «συνδικαλιστικά», πέρ' από εκδηλώσεις προσωπικής εκτίμησης και συμπάθειας, τους τεχνοκρίτες, αν η συνάδελφος είχε κάποια σχέση εργασίας με το ΚΤΑ. Όπως φαίνεται όμως δεν υπήρχε τέτοια σχέση, κι έτσι κανονικά η διένεξη θα παρέμενε στην περιοχή των προσωπικών και κοινωνικών σχέσεων. Δημοσιοποιήθηκε γιατί είχε ως μία της συνέπεια την απόρριψη του προλογικού σημειώματός της στον κατάλογο του Δανιήλ, ενώ τα πραγματικά της αίτια φαίνεται να είναι αρκετά προγενέστερα. Βγήκε ακόμα περισσότερο από την ιδιωτική περιοχή με τη δήλωση του Δημ. Αληθινού ότι διακόπτει τη συνεργασία του με το ΚΤΑ σε διαμαρτυρία για τον «εξοστρακισμό» της Στρούζα όχι, παρατηρώ, για τη μεταχείριση του συναδέλφου του καλλιτέχνη. Η πράξη αυτή αποτελεί ατομική χειρονομία διαμαρτυρίας που τιμά αυτόν που την έκανε. Δεν υποτιμά όμως όσους καλλιτέχνες, με σχέση εξίσου φιλικής με την Έφη Στρούζα — που με πείσμα προώθησε το έρ-

γο τους σ' ελληνικούς και διεθνείς χώρους — δεν κάνουν την ίδια χειρονομία, γιατί οι σχέσεις τους με το ΚΤΑ δεν υπέστησαν την ίδια κακομεταχείριση με τον Δανιήλ. Αντίθετα το ΚΤΑ τους οργάνωσε καλές εκθέσεις με κριτική και εμπορική απήχηση. Απλώς η περιπέτεια του Δανιήλ πρέπει να τους καταστήσει διπλά προσεκτικούς στις δοσοληψίες τους με το ΚΤΑ, που, μην το λησμονούν, είναι καθαρά εμπορική επιχείρηση, όπως όλες οι άλλες γκαλερί. Δεν πρόκειται για κέντρο ιδεολογικής ζύμωσης και διάδοσης μιας συγκεκριμένης τάσης ή ομάδας. Οι μεγάλοι έμποροι τέχνης του Παρισιού ή της Νέας Υόρκης δεν ενδιαφέρονταν κατά πρώτο λόγο ποιας τάσης καλλιτέχνες παρουσίαζαν, απλώς προσπαθούσαν να βρουν εκείνον που θα πουλιόταν με μεγαλύτερο κέρδος. Ενδεχόμενα, στριζόμενοι στο «φλαίρ», την αισθητική τους όσφρηση «στοιχημάτιζαν» σε μερικούς όπως τους ιμπρεσιονιστές, τον Πικάσο, τον Μιρό κτλ. τους υποστήριξαν όταν δεν ήταν γνωστοί ή παραδεκτοί, και πρόβαλαν αποδοτικά για τους εαυτούς τους και για τους καλλιτέχνες καμιά φορά το έργο τους, όταν διαπίστωσαν ότι η όσφρησή τους δεν τους είχε ξεγελάσει. Στην Ελλάδα μια δυο γκαλερί έκαναν τέτοια «στοιχημάτια» (έχουν κλείσει σήμερα): η γκαλερί Μέρλιν προδικτατορικά, και από το 1975 ο ΔΕΣΜΟΣ. Τούτος άλλωστε πρωτοπαρουσίασε αρκετούς από τους προβαλλόμενους σήμερα στο ΚΤΑ. Ίσως στα πρόσφατα χρόνια μερικές «τάσεις», βραχύβιες άλλωστε να «κατασκευάστηκαν» στο εξωτερικό από τεχνοκρίτες ή γκαλερί, όμως σε τελευταία ανάλυση ο καλλιτέχνης αυτοδιαμορφώνεται κι αυτό αποκλειστικά τον ενδιαφέρει. Ενδεχόμενα «κατασκευάζει» εκείνος τον κριτικό ή την γκαλερί που είχε την όσφρηση να ποντάρει πάνω του πριν γίνει γνωστός ή περιζήτητος.

Φιλικά δικός σου
Αλέξανδρος Ξύδης

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713 — 72.32.819

- Υπεύθυνος, σύμφωνα με το νόμο:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
115 21 Αθήνα
- Υπεύθυνος τυπογραφείου:
ΙΩΑΝΝΗΣ ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ
Σπάρτακου 9, Καλλιθέα
- Δημοσίες σχέσεις Διαφημίσεις:
ΤΑΣΙΑ ΡΟΥΜΠΟΥ
- Μοντάζ:
ΤΑΣΙΑ ΛΕΒΟΝ
- Φωτοστοιχειοθεσία:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237
- Αναπαραγωγή φίλμς:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237
- Εκτύπωση:
Ν. ΘΕΟΦΑΝΙΔΗΣ Α.Ε.
Πειραιώς 52 — Μοσχάτο
Τηλ. 48.16.322

- Κάθε ενυπόγραφο άρθρο εκφράζει την προσωπική άποψη του συγγραφέα του.
- Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού
Εξάμ. 1.100 δρχ. - Ετήσια 2.200
Ετήσια Οργανισμών
Τραπεζών, κτλ.: 7.000 δρχ.
Φοιτητική έκπτωση 15%

Εξωτερικού
Ευρώπη - Μεσογ. χώρες:
εξάμηνη: δολ. 14
ετήσια: δολ. 28
Η.Π.Α. - Καναδάς - Αν. Ασία -
Αυστραλία - Ωκεανία:
εξάμηνη: δολ. 17
ετήσια: δολ. 34

- Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ
- ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 100
- ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 150

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

- Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας:
Περιοδικό «ΑΝΤΙ»
Δημοχάρους 60
τηλ.: 72.32.713 - 72.32.819
- Για τα βιβλιοπωλεία Β. Ελλάδας: Βιβλιοπωλείο Μ. Κοτζιά και Σία Ο.Ε.
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720
546 22 Θεσσαλονίκη

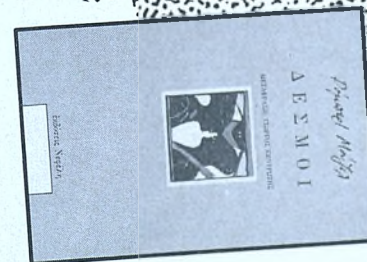
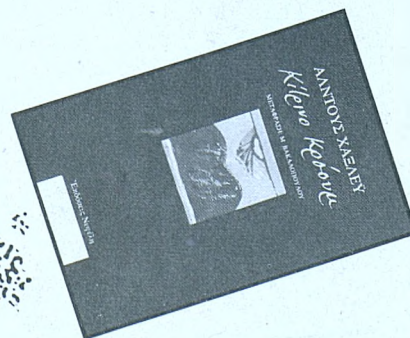
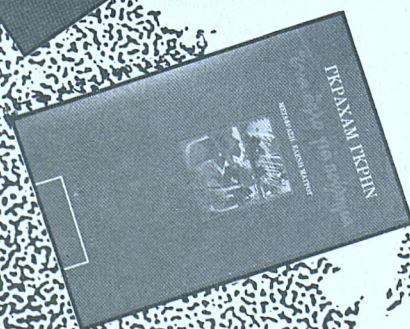
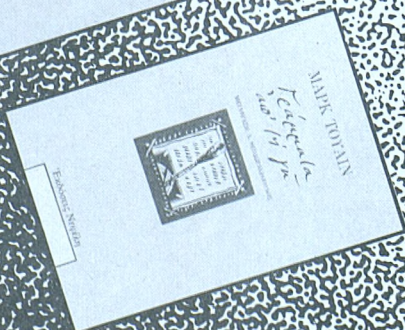
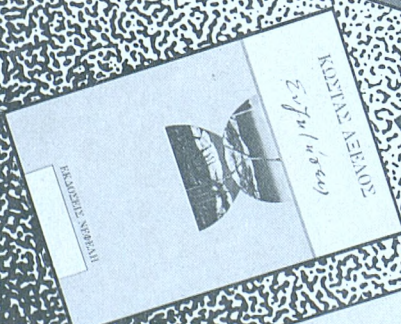
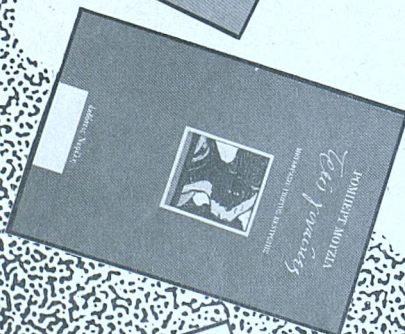
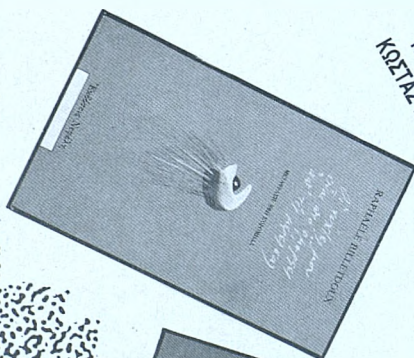
Τώρα -
ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΠΕΙΡΑΙΑ
φθηνά ΠΟΛΥ φθηνά βιβλία
Έγκυκλοπαίδειες μισοτιμής
Ευκολίες πληρωμής

ΜΠΟΣΤΑΝΟΓΛΟΥ - ΓΙΑ ΤΟ ΦΘΗΝΟ ΒΙΒΛΙΟ
ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ 92. ΠΕΙΡΑΙΑΣ ΤΗΛ. 4112258

Μαυρομιχάλη 9, Αθήνα, Τηλ.: 360.77.44

MARK TOUAIN: Γράμματα απ' τη γη
CATHERINE CLEMENT: Χιουρέμι
RAPHAËLE BILLETDOUX: Οι νύχτες μου είναι πιο όμορφες απ' τις δέρες σας
ROMPERT ΜΟΥΖΙΑ: Τρεις γυναίκες
ROMPERT ΜΟΥΖΙΑ: Το αγκυρό σφιδάκι
MARY WEBB: Ένα όπλο για ποίηση
ΓΥΡΑΧΑΜ ΓΥΡΗΝ: Κίτρινο Κρόσσι
ΑΝΤΟΥΣ ΧΛΕΙΕΥ: Κρίμα που είναι πόρνη
ΤΖΟΝ ΦΟΥΡΤ: Συζητήσεις
ΚΩΣΤΑΣ ΑΕΛΙΟΣ: Συζητήσεις

ΓΙΟΡΤΕΣ...
ΜΕ ΤΗ ΝΕΦΕΛΗ

ΔΩΡΟ!
ΕΙΔΙΚΟ
ΕΝΘΕΤΟ - ΟΔΗΓΟΣ
ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ ΟΣΟΥΣ ΕΡΧΟΝΤΑΙ
ΓΙΑ ΠΡΩΤΗ ΦΟΡΑ ΣΕ ΕΠΑΦΗ ΜΕ ΤΗΝ
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ
ΙΔΑΝΙΚΟ ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΕΣ, ΤΟΝΕΙΣ, ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΕΣ ΚΑΙ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ η πρώτη ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ πληροφορικής!

Η Εγκυκλοπαίδεια Πληροφορικής & Τεχνολογίας Υπολογιστών είναι ένα πολύτιμο έργο για όλους όσους θέλουν να ενημερωθούν για την Πληροφορική και τις Νέες Τεχνολογίες όπως επίσης και για όλους όσους σκοπεύουν να χρησιμοποιήσουν τον υπολογιστή στη δουλειά τους.

Πάνω από 100 Έλληνες επιστήμονες, ερευνητές, καθηγητές Πανεπιστημίων και ΤΕΙ, διακεκριμένοι επαγγελματίες, μηχανικοί, εκπαιδευτικοί, νομικοί και δημοσιογράφοι εξηγούν μέσα σε 5 τόμους και εκατοντάδες λήμματα όλα γύρω από τους υπολογιστές και τις εφαρμογές της πληροφορικής.

Πλήρης, επιστημονική και κατανοητή πληροφόρηση, πάνω σε δεκάδες θέματα που σας ενδιαφέρουν άμεσα.

Απευθύνεται σε:

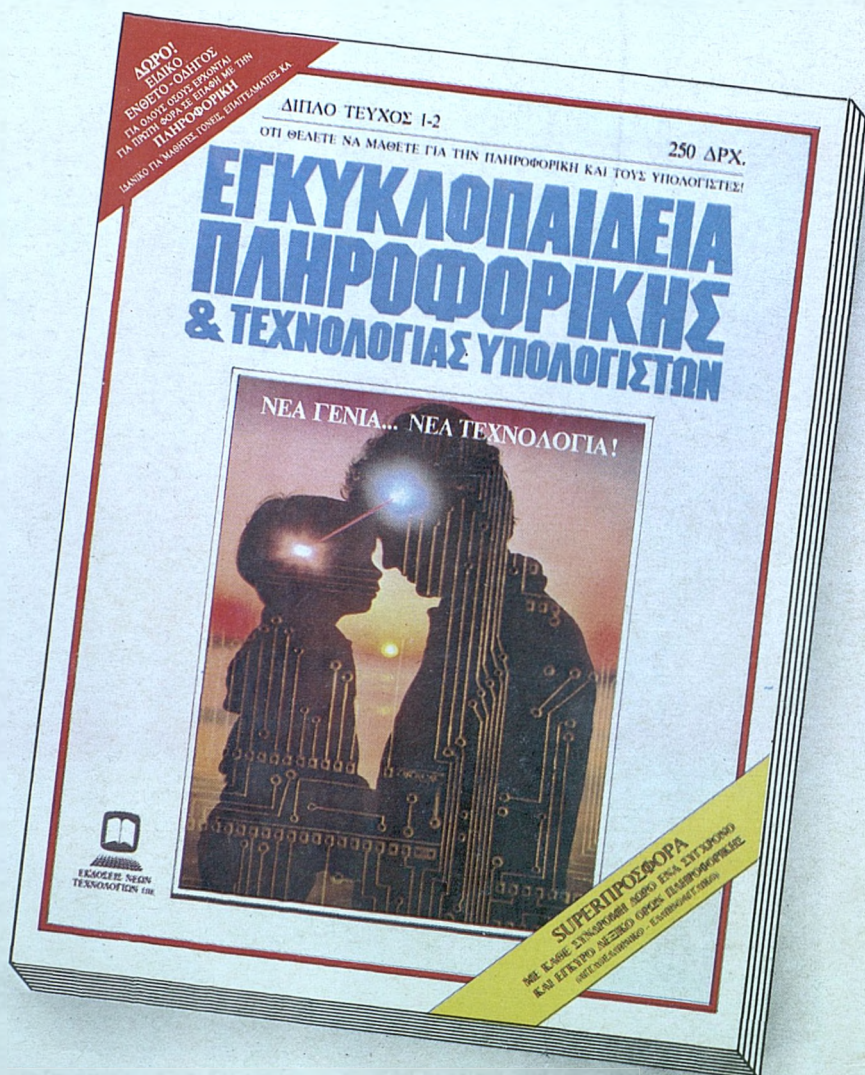
- όσους πρέπει να χρησιμοποιήσουν τον Υπολογιστή σαν εργαλείο στη δουλειά τους (στελέχη Δημοσίου, Επιχειρήσεων και Οργανισμών)
- όσους διδάσκονται ή θα διδαχθούν την Πληροφορική (μαθητές, σπουδαστές, φοιτητές)
- όσους είναι «ανήσυχoi γύρω από τις Νέες Τεχνολογίες (όλους τους γονείς και δασκάλους)
- όσους χρειάζονται ένα πλήρες και έγκυρο έργο αναφοράς (επιστήμονες και επαγγελματίες της Πληροφορικής)

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΚΑΙ ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ: **ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ Ε.Π.Ε.**
Στουρνάρα 23, Αθήνα 106 82, Τηλ.: 36 45 158 - 36 42 979
ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΣΤΑ: περίπτερα, computer shops και τεχνικά βιβλιοπωλεία

ΟΡΟΙ ΕΓΓΡΑΦΗΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ

Το κάθε διπλό τεύχος κοστίζει 250 Δρχ. Ο κάθε τόμος αποτελείται από δέκα (10) διπλά τεύχη. Η αξία του κάθε δεμένου τόμου ανέρχεται σε 2.850 δραχμές (10 × 250 Δρχ. + βιβλιοδεσία 350 Δρχ.). Ο κάθε συνδρομητής της Εγκυκλοπαίδειας Πληροφορικής έχει δύο επιλογές.

1. **Συνδρομητής Τευχών με ΕΚΠΤΩΣΗ 20%.** Θα του αποστέλλεται ταχυδρομικά ανά δεκαπενθήμερο το κάθε διπλό τεύχος. Το συνολικό κόστος του δεμένου τόμου θα ανέρχεται σε 2.000 Δρχ. συν έξοδα βιβλιοδεσίας 350 Δρχ.
2. **Συνδρομητής Τόμων με ΕΚΠΤΩΣΗ 20% και δωρεάν βιβλιοδεσία.** Θα του αποστέλλεται ταχυδρομικά ο έτοιμος τόμος όταν ολοκληρωθεί. Αξία δεμένου τόμου 2.000 Δρχ.

**ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΤΗΝ
ΤΕΤΑΡΤΗ 26 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ ΚΑΙ
ΚΑΘΕ ΔΕΥΤΕΡΗ ΤΕΤΑΡΤΗ**

ΔΕΛΤΙΟ ΕΓΓΡΑΦΗΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ & ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ

Ελαβα γνώση των όρων εγγραφής συνδρομητών και επιθυμώ να εγγραφώ συνδρομητής στην ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ & ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ. (Βάλτε X στο αντίστοιχο τετραγωνάκι)

- ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΗΣ ΤΟΜΟΥ ☐ αξία συνδρομής : 2.000 Δρχ.
• ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΗΣ ΤΕΥΧΩΝ ΕΝΟΣ ΤΟΜΟΥ ☐ αξία συνδρομής : 2.350 Δρχ.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΗ

ΕΠΩΝΥΜΟ _____ ΟΝΟΜΑ _____ ΤΗΛ. _____

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ _____ ΤΑΧΥΔ. ΚΩΔ. [] [] [] []

(προαιρετικά στοιχεία) ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ _____ ΗΛΙΚΙΑ _____

και για το σκοπό αυτό στέλνω ταχυδρομική επιταγή αξίας _____ Δραχμών

στην εταιρία: **ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ Ε.Π.Ε.**, Στουρνάρα 23, Αθήνα 106 82, Τηλ.: 36 45 158 - 36 42 979